

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
ויחי
בלשון הקודש
ואידיש

752

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזרת

ספר
חק לישראל

פרשת ויחי

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

אור צדיקים

(כב) ובבואו להעזרה של בהכ"נ, שרם יכנס לבהכ"נ יתעכב מעט ויאמר בבית אלהים נהלך ברגשו, ואח"כ יקיים מה שכתוב בזהר בראשית וז"ל, הכי אוקמוהו לא לבעי לבר נש לאעלא לבי כנישתא אלא לאמליך בקדמייתא באבהן דעלמא אברהם יצחק יעקב בגין דאינון תקינו צלותא הה"ד ואני ברוב חסדך אבוא ביתך וגו' ולבחר כן יעול לבי כנישתא ויצלי צלותא כדין כתיב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר וכו' ופירש הרב בספר זהדי חמה כונת הזוהר בזה להורות שטרם יכנס לבהכ"נ יזכור מקודם זכות אבות ובזכותם יכנס לבהכ"נ להתפלל וכה יאמר, ואני ברוב חסדך, בזכות אברהם שנקרא איש החסד, אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך, בזכות יצחק שנעקד ע"ג המזבח במקום קדוש, ביראתך, בזכות יעקב שאמר מה נורא המקום הזה, רבש"ע בזכות ג' אבות אלו אבוא לבהכ"נ להתפלל לפניך תפלתי ובזכותם תעלה תפלתי תפלת האביון לרחמים ולרצון לפני כסא כבודך ותעלה ותנשא לכתר על ראשך ע"י מטטרון שד הפנים, ואח"כ יאמר מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל, ה' אהבתי מעון ביתך ומקים משכן כבודך, ואני אשתחוה ואכרעה אברכה לפני ה' עושי, ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך :

תפלה 'ישרה' בכונות 'הלב, ורמו לזה מבגין העמוד שהש"ץ מתפלל לפני **תיבה** הוא ר"ת כניל, להיות לזכרון נגד עינוו להתפלל בכוונה, ובהיפוך אתוון הוא **הבית**, כי צדיך לכון כאלו עומד בבית ומקדיב קרבן ואז מחשבות פגול לא ירצה, ותפלה היא במקום קרבן ולכן צריך לכון בחפלתו ובזכות זה נזכה לדאית הבית בהבנותיו ונגילה ונשמחה בישועתו אמן :

עניני פטירת יעקב אבינו

נתיי יעקב בארץ מצרים וגו' ונשכחתי עם אבותי וגו'. שלמה המלך האמ גי'אמט הכל היה כן העקר והכל שב אל העקר, אלע ואכין וואם וענען דא אויף דיא וועלט וענען בשאפין גי'וארין פון ערד, און דיא אלע בשעפעניש וועלין ציריק ווערין ערד, אזוי ווי דער קעניש איז בשאפין גי'וארין פון ערד, וויא עס שטייט אין פסוק הקב"ה האמ גענוקען ערד און האמ פון דיא ערד געמאכט אקעניש, ואמט דער מדרש אזוי וויא אייגער קענט אטייג אזוי האמ הקב"ה אויסקעקענישן די ערד און האמ געמאכט פון די ערד אלע גלידער, און פון דיא ערד איז

גי'וארין פלייש און בייגער און אדערין און קלום אין דיא אדערין, און נאקדעם האמ ער בשאפין אלע פלים וואס וענען אין בויה, און נאקדעם האמ נאמט אין אים אריין גי'בלאזין אנשקה, און ווען עס קומט דיא צייט פון דעם קעניש ער זאל אנועק גיין פון דיא וועלט, נאמט שלמה המלך וישוב העקר צו הארץ קשהיה, הלואי זאל דער גוף קוקען צוריק צו די ערד אזוי ווי ער איז גי'וען פריער, ריין פון אלע ניגוד, והרומ השוב אל האלהים אשר נתנה, און דיא נשמה זאל צוריק גיין צו נאמט ריין אזוי וויא נאמט האמ זיא אים גי'עקען, דאס איז דער גרעקטער גליק

עניני פמירת יעקב אבינו

נעשרקעט אויף דיא נעקסט און דיא קען נים
 ארויף גיין צו איר ארם וואס דיא דארף מיסען.
 דיא איז וויא איינער בינע אן אשגורדי טיש
 אשטיינדיג בייא אפינעלע אויף. דעם סיבאל.
 דיא פינעלע וויל ארויף פליהען אין דערטייה.
 און דאס שטיינדיג לאזט איר נים פליהען וויא
 גרויס איז איר צער ווען דיא נעקסט פיל פינעלע
 פליהען און דיא איז סוז גלייביג ליגען אויף איר
 ארם. דאס זעלביגע צער איז בייא דיא גלשקה.
 דיא נעקסט אלע גשמות גייען ארויף אין היפעל
 צום קסא הקבוד און דיא טערט אראפ געצויגן
 צו דיא נעקסט און שטועקט ארום דעם גוף. נים
 דיא קען אריין צוריק אין גוף און נים דיא קען
 ארויף צו איר ארם. גאר דאס בעקסע איז פאר
 דעם קענקש. אז וויגע נישטפטין פארלאזט ער
 אויף די גרבה פון גאט און די גלשקה סאטערט
 ער אין די תורה. ווייניגסטנס וואלט נים גינען
 געפליקע יאקר פאר זיין שטארבין זאל ער זיך
 אפשיידן פון ענגים עולם הנה. גאר דער
 קענקש ווייס דאך נים ווען זענען דיא לעקסע
 יאקרון זיגע. דאס איז גאר בייא אלע אנדערע
 קענקשין. אבער יעקב אבינו האט געוואקט זי
 לאנג ער וועט לעבן אויף דער וועלט. וויא
 דער פסוק זאגט ויקרבו ימי ישראל למה.
 ישראל ויעלבו האט געוואקט אז וויגע קען
 זענען שוין גאט צום שטארבין. ער האט שוין
 גאר צו לעבן קען נים יאקרון. און די לעקסע
 זיבעצין יאקר וואס ער איז גינען אין מצרים
 האט ער פון זיך אנטעק נישטעלט אלע נעקסט
 גישעפטין און דיא גלשקה וויגע איז גינען גאר
 צו הקבה. האט ער געוואקט אז ער וועט
 שטארבין וועט זיין דיא גלשקה בונדער און דיא
 וועט ארויף גיין גלייך צו הקבה. און דער גוף
 וועט זיין ביין און וועט זיך צוריק קערן צו
 דיא ערד. ווי דיא פון איר גענוקען גיטארין.
 האט ער גיטארקט אז וויגע ערד פון זיין גוף זאל
 זיין בהעפט סים דיא הייליגע ערד פון ארץ
 ישראל און נאך איז דיא עשרת הספלה. און
 ער האט גיטארקט אז אין זיין גוף זאל גיין ססא
 זאך נים אנרייען. דרייער האט ער גיבעטן
 ביי יוסף ער זאל אים נים לייגן אין סבדים
 אפילו אויף איין סגום נים זיין גוף זאל נים
 אנרייען דיא ססא ערד פון מצרים. דען מצרים
 איז גינען ארם פון סוכאה. איבער דעם האט
 ער אים גיבעטן אז ער זאל אים בארד קראנן
 אין ארץ ישראל און זאל אים לייגן אין די קצרת
 הספלה געבן זיגע אלקערין אברהם יעקב

פון דעם קענקש ווען ער שטארקט. אז דיא
 גלשקה זאל זיך קענען אפשיידן פון דעם גוף.
 וויא דיא גמרא זאגט דאס שטארבין זאל זיין
 כמשלה בניהא סחלבא. וויא קען נעקסט ארום
 אקאר פון דיא מילה. פון דיא מילה איז גאר נים
 אייגענאפט גיטארין אין דעם האר. דער האר
 איז געזונדער און דיא מילה געזונדער. אזוי
 דארף זיין דיא גלשקה געזונדער און דער גוף
 געזונדער. ספרי מוסר זאגן למשל אנדער
 האט אסאך גיטאלעם נעמען אפלט צו זיך
 אין שטוב ער זאל לערנען סים וויגע קינדער.
 האט דער גביר גיזאגט צום קלמד איה וועל דיר
 געבן פאר יעדער האלב יאקר הינדערט רובל
 און קעסט נעקסט עסין בייא מיר. האט דער
 קלמד גיזאגט צום גביר קעסט וויל איה נים
 עסין בייא מיר. האט דער גביר גיפרענט פאר
 וואס ווילסטו נים עסין קעסט בייא מיר. האט
 דער קלמד גיזאגט איה גיין ארעם און סוז אין
 דער היים עסין אשטיקול גרויס סים אביסול
 גרוי אדער אביסול בארשט אפילו נים נישטאל.
 זון. איה קען זיין בייא דיר קלמד יאקאר אנדער
 צווייא יאקר און דערטייל וועל איה געוואקט
 ווערן סים נוסע עסין און סרינגען. איה וועל
 גאקדעם קוסען צוריק אטיים צום גרויס סים
 בארשט און איה וועל שוין דאס נים קענען
 פארטראגן. וועל איה קראנק ווערן און אפאר
 שטארבין. דרייער וויל איה גיין קעסט עסין
 בייא דיר. און אפילו גאר זיך אפגעוואקען פון
 זיגע קעסט. און פון דעם וואהונג וואס די
 וועסט מיר געבן וועט איה דאערין אלאנגע
 צייט. דאס זעלביגע איז ביי דעם קענקש וואס
 לעקט סים פערענגיגען אויף דער וועלט סים
 נוסע עסין און סרינגען און סים אשיינע
 וואהונג אז עס קומט די צייט פון זיין שטארבין
 וואס סביתו וסחונו יופרש. ער דארף אנטעק
 גיטארין ווערן פון אזוי אשיינע וואהונג און
 פון אזוי אשיינע בעט און ליגען אין דער ערד.
 פארשטייגן מיר וויא ביטער דעם קענקש איז.
 און נאך ערנער איז. ווייל ער האט געארבעט
 זיין גאנצן לעבן סים די גלשקה אין ענגים פון
 עולם העו. איז נאך אין דיא גלשקה אריין
 געמישט דיא ענגים פון עולם העו. אזוי וויא
 איינער וואס שטייט געבן אשיינע מוטיק
 געפליקע שעה. אז ער נים אנטעק פון די מוטיק
 קלינגט אים דיא מוטיק אין דיא איינערין אלאנגע
 צייט. אזוי איז דיא גלשקה פארמישט סים אלע
 ארבעט וואס דער קענקש האט סים איר

לחמשין מתיא דרא יהוה נש י יה יהו יהוה. יוח יוד הא ואו הא. נשמה יזוה חיה יחיה ו' דמינו יוד א' שם כ'ן שבנשיה בניקוד חולם :

כח ויחי יעקב בארעא דמצריתו שבע עשרי שניו נהו יומי יעקב שג' חייהי מאה וארבעין ושבע שניו: כס ויקרבו תרא ויקרבו ימי. סטדרין ק :

בעל המורים

(כח) ויחי. ויחי מלך ויחי יעקב. בני רלס ס' רכוז וחו סגולת ברלוחו לריו. ברלוחו אוחית רכוחות. לריו. עולה ס'. לומר סלה ס' רכוז מלריו. ד"א וירכו מלך ויחי יעקב מלמד סלה ל' רכוז לקמן קאמר כמלך מלך והוא ס' רכוז והכל ל' כתיב אלא חד מלך דרבינו החלי וכן כתיב לקמן ל' נטועים וס' פרו וישראל וירכו ויעלמו כמלך מלך והכל ל' כתיב אלא הלא ויפרו וירכו מלך והלי לישלך דרוס הכי כי ברלוחו לריו כ' עולה ל' סגולה ל' רכוחות מלריו. ד"א ויחי יעקב בלרין שלל חיה יומי טוויס כלל לטר אלא כענין ויחי י"ו שבע משולל יוסף עד שנמכר וי"ו שנה במצרים. ד"א ויחי כי חרד לו בני אכלן שאלוה' שבע עשרה שנה. כנגד י"ו שנה שגדל הוא ליוסף כלכלו י"ו שנה: ויחי ימי יעקב. ככ"מ סגולת מנה המועט מחיל מה שלל אלא כן בלחריה. וילקח כבשיל סעי' ימיו מועטים ורעסי הוכיר המועט חתלה ויהי ל"ג שנה פחות מלחי מעוט חתלה קללל עסק לו אכר על שגלל רחל ואמר על אהרן חתלה את אלהיך לא ויהי חסרו לו מנין יחיה' שחול ל"ג שנותו: (כט) ויקרבו ימי. כ' נאום' הכל אוליד בני דוד איחא כמדכרס אמר הקב"ה אהי עשית קמ'ן מוטרסי כמנין שנות יעקב רש"י

(כח) ויחי יעקב. למה פרשה זו סתומה א לפי שכיון שנעטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולכס על ישראל מנחת השיעבוד כי שהחילו לשעבדס. ד"א שדקס גללות אהרן ויבסס סמט כז' (כט) ויקרבו ימי ישראל לימות. (כ"ר) כל ימי שנלמד בו קרינה יעקב ולי"א הי"ל לסתוס כססוק האסוק ואנייה לנס. וי"ל דעת וקניס מבעלי התוספות

(כח) ויחי יעקב. פרש"י למה פרשה זו סתומה וכו' ותימה שהרי יעקב מלך אהרן שסותרו וי"ל יעקב וי"ל שמיר שנפטר יעקב ותחילו לשעבד בהם מעט. ועוד פרש"י שבקש גללות הויק ונסתם ממנו. וא"ת חסרון דעת יעקב י"ל כסמלית חסולם שראה שרו של ענה בעליות כפרש"י בפרשות ויצא. רחמי יעקב בארץ מצרים למה חזיר הכתוב כך חיי בארץ מצרים לפי שסמינו שיוסף היה עם אביו קורם מבירתו י"ו שנה וכשם שפרנס יעקב ליוסף י"ו שנה כך יוסף פרנס וכלכלו י"ו שנה כנגדן חזיר אלה תולדות יעקב יוסף כן שבע עשרה שנה! (כט) ויקרבו ימי ישראל לימות. כל מקום שנאמר קריבה לא הגיע ימי' אבותיו וכן ויקרבו ימי דוד לא הגיע לימי בנו ועוד וישי שחיו יותר סד' סמות שנה ודוד לא פירוש לתורת אלהים

(כח) ויחי יעקב בארץ מצרים אונ יעקב האם גילעקם אין לאגד מצרים שבע עשרה שנה ויגעעין יאהר ויהי אונג אונג וענין גיוענין די מענן פון יעקב שני חיי דיא יאהרין פון זיין לעבין שבע שנים הונקערטס מיזש זיגען אונג פערציג יאהר. ורש"י שרייבט פאר וואס אין דער קשר הוקדה איז גיט דא אהסקס צווישען יענער קרדה. ווארום וענין יעקב איז גישטארבין איז פארטאקט גיווארין די אויגין אונג דיא הערצער פון די ישראל וענין דער צרה פון שעבוד. ווארום די מצרים האבין שוין אן גיהויגין מיט וייעצו ארבעטיון: (כס) ויקרבו אונג עם האם גילעקם דיא מענן פון יעקב צו פרקי דרבי אליעזר

(כח) ויחי יעקב בארץ מצרים וגי ויקרי לגנו ליוסף וגי. כפי אלעזר ואנס איידער יעקב איז גישטארבין ועיט שוין שטארבין. האם גר בעשווארין יוסף אונג ויגע אעל קינדער וימי זאלין אים פראגין אין ארץ קנען אונג זאלין

רשבים
(כח) ויחי יעקב. ויקרבו ימי ישראל לימות. כל מקום שארם הפך לצוות את בניו צריך לומר ויקרבו. וכן ויחי כי זקן יצחק וגו' ויקרא את עשו ויצא את שלמה בנו. ויעקר התחלת פרשה זו מן וישב ישראל בארץ מצרים וגו' כי עליו מחובר ויחי יעקב אלא שלא רצו הקהלות לסיים פרשת ויגש בוחתי

שפתי חכמים
א ברבור קלה כחיו מעורל ע"פ ויחי היא חתלה ספקא ולא חלל פרסה הוא עם וישב ישראל כ"ו ודרך פרסה סתומה שירר ריח ע' אוחות והכל כולה סתומה וזון כה ריוח כלל: ב' זקן שלה היה לנס שעבוד ממש אלא לרה השעבוד שהיה הוכיר המועט חתלה ויהי ל"ג שנה פחות כוטה כדרך בפה כך שהיו מעבירים אותם מתחלה כסר כך וכו': ג' וא"ה לפי פ' א' הי"ל לסתוס לקמן כססוק שנכתב בו שמת דכאלמע ספרדא אינו ניכר אם נקתמה שדרכו להיות נכסח ולא

צואת יעקב ליוסף
(כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. כתיב אכרנאלל לפי סתום מהשבת יעקב וכוונתו כדכחו מלמד שאלל את יוסף ולסוק מיד לארץ כענו והס' הודיעו כדרך שעת ללוח היה דרכי כן כי הוא יתכנס עם עד כל כיתו. ועם ימות - ויפרו כניו שמה. ואלל ועלו מעט עד שיעלה אותם קסיה' לכן הודיעו הכתוב שאלל ה' נתקיימה. לכן אמר למעלה מזה ויבט ישראל בלרין בשן וילחמו כס ויפרו וירכו מלך. וזו מס שאמר הקב"ה כי לגוי גדול אשיקם עם. וגם ויחי יעקב בלרין מצרים שבע עשרה שנה. כלומר שלא שב יעקב לארץ כענו אחרי רלוחו את יוסף אכל יבט בלרין מצרים הוא זכינו. ולא היה זה

לקוטבים על התורה
(כח) ויחי יעקב בארץ מצרים וגו'. יעקב האם גילעקם אין לאגד מצרים ויגעעין יאהר. דער שטאט גילעקם איז פריא יענער מענטש אפילו גר האם גילעקם ויגע אעל יאהרין מיט געשיות. אויב אויף דער אפטרע איז גר

ספר הישר
ויחי יעקב בארץ מצרים וגו'. יעקב האם גילעקם אין לאגד מצרים ויגעעין יאהר. דער דיא ויגעעין יאהר איז יעקב קראקט גיווארין אונג ער האם געוואקט אונג ער ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' זאלין אים פראגין אין ארץ קנען אונג זאלין

אונקלוס

ויחי ישראל למאת וקרא
לבריה ליוסף ואמר ליה
אם פגען אשכנחית רחמין
בגנינה שו פגען ידה תחות
ירכי ותעיד עמי מיבו
וקשום לא פגען תקברני

למות ויקרא לבנו ליוסף ואמר לו
אסנא מצאתי הן בעיניך שיום נא
ידך פחת ירכי ועשית עמדי חסד
ואמת אלנא תקברני במצרים :

בעל המורים

חוכה כמותו מה הוא וכו' מלכו ביה דף חכה יתוך שלמה כדך
בחיור . דלא מה יעקב לא הניע לימי אבותי חלק דוד כן דכתיב
חסד וזמח . פרש"י חסד שטשין עם סתמים זהו אמת . אמת

רשבים

הארץ למרעה וסימיה בושוב ישראל : שים גם ירך .
כיה והמך דוד וכן כל כמים וגי : גא ירך . גני מילס :

שפתי חכמים

רש"י
ד למות לא הניע לימי אבותיו (יחזק חי ק"ם ויעקב
קמ"ו כדוד נאמר קריבה אביו חי ת' שנים והוא חי ע') :
ויקרא לבנו ליוסף . (ב"ר) למו שהיה יכולת בידו
לעשות : שים גם ירך . והאכע : חסד ואמת .
חסד כשעוין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מופס
ו לחטום גמול : אל נא תקברני במצרים .
לדעת עפרה בניס (ומרחשן תחת גופי) ושליחי מתי טוטה
לארץ חיים אלא כבער ונגבול מהולות ואלא יעשוני מלרים
ואמ"ס שאלון לא ליה מלוט ראשונה נמשך סתמסן סוף המכרסס .
דיל כל סיכא לחטום לחטום גמול אפי' שטא מי שייך

סיימי ידע והרשעה סללו וכלן סוף מונס כל שטחיו וסוי מקוס
מיתחו וכן לענין גלי סקן דמסתחא לא סיה מבלס להס סקן
אלס סטוך למיתחו וכלן סוף מקוס מיתחו כדפרש"י וכן מוכח
עסוי מייסס . ומכרס"ל כחך דלעסס א' קסה סיי"ל לסחוס פי'
שוח סכרי כפי' זו לא סוכרי ספסוד לכן פי' דלא ור"ל ק'
הי"ל לסחוס ספי' סל ויקרא ועקב אל בניו וכו' לכן לירך גם
לעסס א' : ו' דקסה להס נאמר ויקרבו ימי כ"ל רכסו וגם נמס
באמר ימי דנושטע דקריכס קלי איתוס הי"ל ויקרב ויטאל למות
הרשעה לחמת סוף דקריבה קלי איתוס ופי' נקריבו ויטאלו סתמי'
ז' דעה רש"י סאל חמבר דקייחו ז' סוף סקטוס וסוכתו
מזכתיב גבי אכרסס כפי' חיי סכס סיס לא ירך תחת ירכי וכו'כתיב
ואשמינין כפי' אלה סהכוס סייס סוף מלוט בידו כשספ סתמסן
אפי' : ו' למו דוקא נקס רש"י חסד שטשין עם סתמים אלה

דעת זקנים

חיה כי אם ע' שנה : ועשית עסדי חסד ואמת . כול' אמרתי
שאתה חיוב דקברני בארץ כנען לכך אני פסיים איתך
שבעשה עמי חסד ואמת והמריד דקברני לשם : אל נא
תקברני במצרים . מה שפרש"י לפי ששערי לחיות עפר
ארץ מצרים כנים לא נהיר' לי רמוח לא היה פי' יורא
דחשתי בניטין בנו לא ישלס בו רמה כל שכן אביו אם לא
באמר שעה לא היה יעקב ורש . ואמר ר"ל שחיה ירא

צאתה יעקב לירוסף

לפי שפלה המוחס על יעקב . כי הוא יבס כמלרים סכע עטרה
סנה . וספ"ו לא סב לארץ כנען עד יוס מתי . וספר כסוכב
סכסכר קרבו ימי ויטאל למות כתי"ס הרמב"ם סל' ססרניס כעלמו
לסיסח הכחות ורלס עקרי יוס כנול אפי"ס סל' סיס חולה קרס
לכס לוסק ורלס לחומו סל ענין קבורתו . וסכס סיס זו כיתוד
ליוסק כפי' דעה רש"י ו'ל מטי שטיס סיבולת בידו . אכל כמדרס
מלרי סוס עסס אחר . כעבור עוסק סלה לכסיל חס אכיו
מזריחה וסוף סיכורו עם דעתו ע"כ סוף סיחוריה למקוס
אחר וסוף סיכק לסס כרות קרדס עמלמות יוסק אחרי מותו
סכילור עמלות אכיו ג"כ כמלרים כדו סייעלו עמלות עניסס וסייסי
סל קבורתו סתסיס חיד אחרי מותו וכלל חמכרס עד זמן
תחת ימי וגי' . וסכל למר סכיון יעקב כוס . לרמוח כדכתיב
תחסיס כעסנו עסמלס חוסס . וסכית עטרי חסד וזמח . מלד פי' יסיס
דוככר חוס מלד כנען וסייס ז' חסד מלחך ומלד סלחס לקחתי מלחך
כנען מתיבי אלה מוכחנז לוס לארץ כנען . וסיס סתלני לארץ כנען
אחס לכסיכני ססס . וחס סתלני לארץ כנען וסיס ז' אמת . סעלמת
חס סהיית מתיבי . ועוד סעלמת דכר ה' סכסכסתי
ואכני חמלך גם עסב :

רלוי הוא שאלה העביני לארץ כנען אחרי מתי . ולי כזה עטס
יסלרו כמלרים עד סיגללו סכילס חמס וזמס סמח יוסק יכסיס
סכילור עמלות אכיו ג"כ כמלרים כדו סייעלו עמלות עניסס
סל קבורתו סתסיס חיד אחרי מותו וכלל חמכרס עד זמן
תחת ימי וגי' . וסכל למר סכיון יעקב כוס . לרמוח כדכתיב
תחסיס כעסנו עסמלס חוסס . וסכית עטרי חסד וזמח . מלד פי' יסיס
דוככר חוס מלד כנען וסייס ז' חסד מלחך ומלד סלחס לקחתי מלחך
כנען מתיבי אלה מוכחנז לוס לארץ כנען . וסיס סתלני לארץ כנען
אחס לכסיכני ססס . וחס סתלני לארץ כנען וסיס ז' אמת . סעלמת
חס סהיית מתיבי . ועוד סעלמת דכר ה' סכסכסתי
ואכני חמלך גם עסב :

(כס) אל נא תקברני במצרים . אפילו לזמן חסע אל תקברני כמלרים . ר"ל מלד לא יכיס עוס עטס . רק אפסס כדכך . ורמו ט'
סתמי מלרים וקברתי נקבורס . ויוספ ססוי אכני .

לקושים על התורה

פירוש לתורת אלהים
שקראבין וקרא האם צר גערופין צו זיין זיהן
יוסף ויאמר זי אונ האמט צו אים גיזאגטס אס אויב
איה האב געפונען סן אין זייגע אויגין שים גא
סוד ריין האגטס אונקטער מיין דיה אונג שונער
מיר זקשית אונג זאלקטס מיט מיר קאהן אהקד פון
אקת . ורש"י שרייבט דעם חסד ונאם מען סוהקס
מיט אמת דאם איז אהקד פון אקת . ונארוס מען
האקט דאך גיט דער מת זאל אים אפסאהן נגוססו
מיר דו זאלקטס מיה גיט באקראבין אין מצרים :

אדם גיזאבין אונ קאמס געמאס גייזקע צוהר . איז זיין
אים גליה וזי אלע יאהרין זיינע זואלסין גייען צו לעבעס .
ונארוס ונאם קאמס צר איזמס פון דיא פריינדליכע גושע
זאבין . אקער אז אקעקשטס קאמס דיא לעבעס יאהרין
גושע . אפילו די פריינדליכע יאהרין זענען גיט גומ גייען .
פון דעקשטעניגן איז גיי ארויס גליה וזיאלע יאהרין זיינע
זואלסין גומ נאנען . ונארוס ונאם קאמס דיא לעבעס יאהרין
איראנדליכע צו לעבעס יאהרין . אויב דיא לעבעס יאהרין
זענען גושע . זיין זעקב איז אויך אזוי גייען אפילו זיינע

פרקי דרבי אליעזר
קאמס צר גיזאבין זיין זיהן ויפא אונ קאמס גיזאגטס צו אים קשתי
סייב זיין דיא סקנה פון גרית סילה אז באלד וזיין איד וקל
אין

ספר הישר
זאלין אים גיזאבין איז דיא מערת סקפלה : באקדעס
קאמס צר גייען קשטס זיינע אלע קינדער אונ זיינע
אייניקליך אונ צר קאמס זיך אקאה' גיזאבין זיינע
קלינע קלינע זיין קבירה וזיין מערת סקפלה אונ צר קאמס
גיזאגטס ויהודי וישלכך וזיין זאלין פראגין זיין ססת

ויחי יום א תורה

במצרים: ל ואשכנב עם
 אבתי ותלויני
 מצרים ותקברני
 בקברתך ואמר
 אעבד פפתנך
 תרא ונאמתי: כהנא קיא דור פת:

רש"י

ז ע"א (ב"ר): (ל) ושכבתי עם אבותי. ו"ו זו מוזכר למעלה לתחיית המקרא ח שים נא ידך תחת ירכי והשכני לו ואני סופי לשכב עם אבותי ואתה תשאני ממזרים ואין לומר ושכנתי עם אבותי והשכיני עם אבותי כבשרה מ שהרי כתיב אחריו ונשאתי ממזרים וקברתי בקבורתם י ועוד מלינו ככ"מ ל' שכינה עם אבותי היא הנושעה ולא הקבורה כמו (מ"א ב) ושכב דוד עם אבותיו

ואי משום הני תרי עטמים לבוד א"כ עדיין למה יעריה ארוה מלרים כמו שגור יוסף וקבר למה יעשוני ע"א ולקטס חל לילום לכן לר"ד לקטס נגלוס מחילת ובהני תרי עטמי לקטס עטמי כניס: ח משום דרש"י פ' כסמך ושכנתי היא הנושעה הול"ל מקורם ושכנתי היא היתמה ורמ"ז היל"ל אל כל תקברתי ל"ס ו"ו זו וכו': ל' סהול ל' קבורה ממש וממני שושכנתי מורה ע"י עמלו וקבורתו היא ע"י אחרים הוכרח לפרש ושכנתי כמו השכיני ולכן הוסף נמי מלה כבשרה כיון שושכנתי עם אבותי הוא ל' קבורה ממש שיער מסורס עם אבותי שה"ק השכיני עם אבותי כבשרה: י ר"ל דשני ספרות הם חדא דהיל"ל כחלה ונשאתי ורמ"ז ומלתי ומלתי ורמ"ז

שפתי חכמים

כיה חסד וזמרת ובהנה אליעזר ח"ל שיתנו לו רבקה כהנס ואל תלמו לשום חשלוס נחול לא ממני שיתן לנס מתנות וכו"ל שחברסם לא יתן לנס מתנות כיון שסאל רחוק מסס. ור"ח למה לא פירש"י לעיל כני אליעזר שהוא חסד של אחת וי"ל שגרי מלנו שסיים יעקב-ליוסף על ג' עשכשע לו ואלונו לא"י פת"ל וא"י נתתי לך שם א' ונ"ו וכמו שפירש"י לקמן לכן פירש"י כאל לומר שכו"כ בשעה שביקש יעקב מיוסף טיקבור ארוה כח"י לא הכתיבו ליתן לו כלום וגם לא היה בדעתו ליתן לו שום ומש"ה נאמר כלן חסד ואמת: ז (המפרש"ל) י"ל דרנרף לג' עטמים הללו דלי משום כניס לבוד הי"ל לזכות לנשות ארוה עמלו לכן פ"י נגלוס מחילת להעלותו לא"י מיד יזוה לנס שעלנו עמלותי עתהם כשאלו מרין ע"א לבוד קשה למה זוב להעשותו לא"י הי"ל לזכות להשכיני

צואת יעקב ליוסף

אולי יהיה עבוב מלך אחר שלא חולל לקיים כקשתך לא יהיה לך תרומת ע"י. והעבוב יוכל כיות מטרעם שלא יתני לקבור אורך כלרף כנוס. ולכסף יעקב שמע כואח שזולל כיות שיקבר כמלרים. כ"כ חמר ליוסף להשכנע לו. על דבר זה. ויוסף הולך ח"כ לטבועה זו. ולולא הכוונה לא נתן לו פרעם שריות

רעת וקנים מבועלי התופות

שלא יצלו מצרים עששר מכות נעברו אם יקבר במצרים שהרי נקרא ישראל שנה פוזרה ובערים נקראים חסורים שנאמר אשר כשר המורים בשרם וכתיב פטר חסור תמרה בשנה:

(ל) אנכי אעשה כדברך. מרשש כשם שאתה מצוני כך אני מצוה לאחיי בשעת מיתתי להעלותי כמאן וכן מצונו שאכר לאחיי פקד יפקד אלהים אתכם וכו'. וי"ל דלהא

ניחא הא דפרש"י בואלה שמות שסימן זה מסור בירם

לקומים על התורה

א"ע יאהרין זענעו גיועון מיפ צרות, נאר ווי"ד די רעקעשע זיבעציון יאהר האט ער גילעבט פארענענען האט ער פארגעסן זיינע א"ע צרות אונד עם איז צי"א אים גיועון גי"עכונט ווי"א ער וואלט אלע יאהרין געהאט גוטע:

(י) ויאמר אנכי יאעשה כדברך. דער מדרש נאמט ווי"א יעקב האט מוכי געהאט יוסף יוסף וועט וועלן יעקב זאל זיין בגראבון אין מצרים. או יוסף וועט שפאנדיון, זאל ער גענען זינען בגראבון אין מצרים

אין זייער עקר וועלן זיי קריגען אונטער זיין גוף. אונד דאס אנדערע אז קשים וועט קומען קאנען דאס מהים פון חוץ קארץ גיט לעפעדיג ווערן סידיון זי"א זאלן זיך קאלערין דורה היידין בוי אין ארץ ישראל אונד דארט וועלן זיי לעפעדיג ווערן אונד יעקב האט גיט גינאלט ער זאל דער גאך האבן אזוי אצער. אונד דער דריקער טעם איז ער האט מוקדא געהאט די מצרים זאלן אים גיט מאכן פאר איין עבודת אלילים ווייל אז יעקב איז גינעארין אקריקה אונד דער הונגער איז גיט אזוי גרויס גיועון יאמר האט יוסף גיזאמט אנכי איך וועל טאהן אזוי

פרקי דרבי אליעזר

שפאנדיון זאלטו מיד קראבין אין לאנד קעגן אונד זאלקס מיד בגראבון אין דאס עינת הפלפלה, ווארם איידער דאס תורה איז גינענדין גינארין האט פון שפאנדיון בייא דאס מצוה פון סילת, אונד אזוי האט יוסף גקנים גינען דאס שבוכה פון זיין זיין פייא זי"א שלום. אונד אז יוסף האט ער גיבאטיון ער זאל מוה"ל זיין זיינע קריידער וואס זי"א האבין געזינדיקט

משלי חכמים

אשכנבה, דהיינו ער סאכט התנהגה זיין קינד, אונד ער האט אקרוב ארץ וואס ער וואקנט אין און אנדער שקאמ אונד ער וויל דער רב זאל זיין אויף דאס התנהגה, ווייל ער וועט קענען זיין פאר דעם מחוקק אונד דער רב איז זיין קרוב אונד ער איז אחיחן

אונקלוס

לא ואמר קניין לי וקניין
ליה וקניין ישא על
ריש עקם : * ויהי בחר
פתגמיה האלו ואמר
תולדות אהרן
ישמחו . מניח יו מנחין קו

לא ואמר הישבעה לי וישבע לו
וישתחו ישראל על ראש המטה :
פ מוח * ויהי אחרי הדברים האלה

בעל המזוים

רשבים

כבר פוישתי אצל עבד אברהם : (לא) וישתחו ישראל . טורקין ארון מסס חכריכין : (לה) וישתחו . נבי מודים על

רש"י

שמפתי חכמים

ואח"כ ויקבר ב בעיר דוד : (לה) וישתחו ישראל .
הטלה בעירינה ל כניד ליה : על ראש המטה . הסך
עלמז לנד השכינה ב מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיה
של ב חולה (שכת י נדרים מ) . ד"ח ס על ראש המטה
על שיתיה מעתה שלימה ולא היה בה רשע שהרי יוסף
מלך הוא ועוד שנכזה לכין הגויים והרי הוא עומד כנלדקו :

למה אלו ו אח"כ קניין אלו ועוד דכסל ל' הוא דלא כתיב
אחרי וקברתי בקטרתם : כ ט"כ שכינה דניד דוד הוא מיהא
דאי שכינה הוא קבור א"כ היה משמע דקברו אותו אלא אכתי
דמיא . כתיב למע שיהי על ס אכתי על דוד ואח"כ כתיב ויקבר
בטל דוד המשמע כתיב טיר דוד א"כ ל' דכתיב הוא
גויסט דייטו מיהא : ל' קנ"ח מלתי כספר טיש חדש סטטוט
הוא מלך על החיות חדש א' ועל אותו חדש אמר הטלה
בעירינה : כ' א"ת והא כמתוך פי' הטלה בעירינה סניד ליה
משמע שהמטה ירדה וי"ל דאי לא שהמטה אלה כשניל אלא
הי"ל וישתחו ישראל אל ל' או אל אלהים אלה על כדכך דכשניל
מכל מקום השם כמו ויהי כהנה דל"כ למע ביקק מקום קבורתו : ס
לדש המעט אלה סיה הממחה בם ליוסף רק סטוח דחוק לפרט
קראש שהמטה ירדה וספר לנד שהכינה לניס ד"ל על שיתיה

דעת וקנין מבטלי החטאות

צווח יעקב ליוסף

מיעקב ומיוסף שבשריו זה דרשקו יעקב והיו נאציים שהרי
מציונו שיוסף אמר כשי' מקדו יעקב מלודים אצרכם ואמר
הבא שיוסף אמר שישעה דבריו יעקב ואם כן גם יעקב
אמר כצוואה סקדו יעקב מלודים אצרכם :

למה את חבד לנכני . כמו שטלה יוסף לפרט אכי השכינה
לזאת וכו' ופרט שכיני ל' קבור את חבד כחצר כשביעך .
וספר כשינוי שאלר הכריסו סללה כחומר סמוך אליהם כי לא
כחצרו ענינם ויהי רכיס סוגד ליוסף ששכח חולם . ומפני
ספיר וקו יולס חלד השם יוסף אולי ימות שחמות ט"כ חוק
סלך וסולק כיו טמו כדי שיערכם יעקב לפני מותו וכן נסע
ואח"כ קרא אלא כיו וכרכם ובהשגחתו כרכותיו ואסף

כיו יעקב להתחנך יוסף על המטה ודבר עם חוק וכך את כיו
רנני אל המטה ויוסף יוסף אל עמי כתיב לט"ל :

לכותים על התורה

פירוש לתורת אלהים

גענין גוקב , דרפער האם אים יוסף געגעקטם נוען איה
העל שטארבן וועל איה איה קאמ וויא גייע ביר . איה
העל איון געביטען מייע קינדער ווי גאלן מיה געגראבן
אין קרנן , גאר אפשיס א"ל א"ל איהם איהם געעקב
איה וועל קאמ וויא דו חיקטם , גאר אויב איה וועל
קענען . פאקער העש פערע גיט לאמך דיה ארויס טראגן

וויא גייע ביר : (לא) ואמר האם יעקב גינאמ
צו יוסף שנוער מיר אויף דעם אז דו נעקט מיה
טראגן אין דער קערת המכפרה וישבע לו האם
יוסף גישוארין צו אים וישתחו האם ויה יעקב
געבוקט צו אים בייא ויין צו קאפינס פון דעם
פעט , ורש"י שרייבט אפילו יוסף איז דאך גיווען
אוי ויה פון דעס קענענין האם געבוקט וייל ער האם כנארפט ויין טוכה .
פון איוס , אונ דרום האם ער זיה גינערט צו ויין צו קאפינס , ווארום בייא איין קראמקן איז
דיא שכינה צו קאפינס האם ער זיה דער עיקר געבוקט צו דער שכינה : (א) געהי אונ

פרקי דרבי אליעזר

גענין איוס אונ ער גאל הישען דיא כמנינים גאלין וויא
קין שפעקס קאמין , אונ ער האם זיא גינאמין זיא
גאלין ויין צדיקים אונ גאלין הישען דיא תורה אונ מנחות
וואס ער האם זיא גינאמין , אונ גאלין גינען גאט מיט
מודא אונ ל' פישאקס , איה וויס אז איה וועט גאר כעפעין
אין דעם לאנד פיל צרות , גאר אז איה נועט זיין צדיקים
אויסלייזין פון אלע צרות אונ נועט איה ציריק בריינגען

משלי חכמים

אז קיין כבוד האמין אונ דער סענקטס ווארנט אין איין אונדער
שקאט , מען זאל שיקען צו אים אשר ער זאל קיסען אויף דיא
חתינה , דאס פוקט גיט דער גביר , גאר אויב ער איז אליון
געקעטן אויף דיא חתינה , ועס מען אים גיט ארויס כתיבין
דאס ועלביגע נאמן דיא ספרי מוקר . אז אצויען שטארקט אין
הען לנכד וואסער טרן ישראלין שיקט גאט בלעזים ווי גאלין
אם ארויס געסטן פון קבר אונ גאלין אים גינאמין אין ארץ
ישראל

לויקט דער גביר אפרו צו דעם רב ער זאל קיסען צו
סארו אויף דיא חתינה , געזע אז דער גביר וויס ער האם
אקרויב אונד , וועט דער גביר אים גיט בעסין אויף דיא חתינה ,
אונ אויב ער איז אליון געקעטן אויף דיא חתינה , וויס
דער גביר מען זאל ארויס שרייבן , וויי עס איז פאר אים
אקרויב אז דער גביר איז צו קרויב , אונ אז דער גביר האם
אקרויב אפטייעלען בענטש , ער מען אים קיין מרשח האמין

וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה
וַיִּקָּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־
מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם: כ וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב
וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֲלֶיךָ
וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה:

לְיוֹסֵף הָאָבִיךָ שָׂבִיב
מֵרַע וְדַבֵּר יַתְּ תְרִיזִין
בְּגוֹיָה עִמִּיהָ יַתְּ כַּנְּשֵׁה
וַיִּתְּ אֶפְרַיִם: ב וַיִּמּוֹ
לְיַעֲקֹב וַאֲמַר הָאָבִיךָ
יוֹסֵף אֲחֵי לְחַיֵּיךָ וְאֶתְפָּרַךְ
יִשְׂרָאֵל וַיִּתְבָּב עַל עַרְסָא:

תולדות אהרן
ויאמר ליוסף: מליכה נה

רשבים

ליוסף במקום שהיה על המטה: (א) ויאמר ליוסף: אדא. אחר אמר וכן ויגד המגיד ליועקב: (ב) וישב על המטה. היו רגליו למטה לארץ ולכך כתוב לפניהם ויוצא יוסף אותם מעם ברבבו וגם להגיד על הארץ עד שסיום כל דבריו ואח"כ ויאסוף רגליו אל חזהו כדבריו. ואין איש מחזק אותו הכיתה:

בעל הטורים

הקורה טוכס: (: על המטה. כ' כמס' וישב על המטה והוא נוטל על המטה שהלויים חסו כשהם מחזיקים שנאמר ויחזק ישראל וישב על המטה והרשעים חסו כחוקים הן נוטלים שנאמר והוא נוטל על המטה: חזוקו של יעקב שכל דבריו צוואתו עשה בשיובה ורגליו הכמה רבנים אמרו כמו ואספתו אל תוך ביתך. ואין איש מחזק אותו הכיתה:

משלי חכמים

וכן וזה נזכר לא יתכן דלא"כ לא"כ על ראש נבן לריד גם נטעם ראשון ע"ל: ע' שפיר ויחזק נמו ויגד כי על ההדשות נוטל ה' הגדס לא ה' אמירה כי מה שהיה יעקב חונק קודם מתיא סיוס חידוש בעולם כי עד שלא כל ה' המגיד לא סיוס חונק בעולם והלא נזכר כחיו ויגד כי ה' המגיד לא סיוס חונק חילוי כי המגיד אחר ממני כיוון ה' וזה רגילו אלא יעקב ורזה כחלו: (א) ל"ה א"ן וס מקרא קזר רש"מ. י"ל שראויים מדכחיב לקמן וישאל ישראל אח ימינו וגי' עכל את דעו הול"ל ספר את דעו אלא רמו לו כום משום שאפרים סיוס כעל חורס: והשכיב ויחר מנתפס מ"ה השכיב ז"כ את דעו ומנין דעו יעקב וס אלא משום שאפרים סיוס רגילו וכו' וק"ל: צ' דאל"כ מה זנר להוביר וס רש"מ: ק' וזהו יודע שחט כשו יעקב כלכו נודחי אוה ז' עכשיו הגידו לו שהוא חונק אחר יוסף ע"פ כלכו נודחי מני רש"י למסד לאפרים סיוס דהא יוקח את עמי בניו עמו משמש אוה ז' יעקב וואט"כ ספתחום לו אכל לעיל עיר"י חטלא כעדינים כד' לני עיקב סיוס לריד ליוסף: ה' וכאמח משה ידע עגס סרעס ירד כמו שזרע כקוף אלא משום כנוד מלכות אחר כן:

רעה וקנים מבעלי התוספות

אחיו ויפקד יעקב ונמצא שחרב את העולם כולו שהיה רחל אמו שקלל שלא מרעה ואמר עם אשר חמצא נקיטות כלתו וסחה בדרך אסרתה הוא אם יקלעם מרעה לא כל שכן: (ג) ויחזק ישראל. ולא רצה לברכס כשהוא במסות שלא יאמר חנתא שכיב סרע חיתה ברכתו ולא חיה מיטב ברעו:

לקושים על התורה

פון ספרים, לריבער האם יעקב נקאנט צו יוסף עד זאל שווערין אז גר ועמם אים קראנט פון ספרים אז בגראונג אין קנען. אז דו וועקט זאגן אז פראעד דו קאנט צו סיד אזוי גשווארין, וועט פראעד ניש זאגן דו זאלקס ניש קאנט ייזן דיא שפגה:

וי"ן טוים: (כ) ויגד אונ עם איז גיאנט גינארין צו יעקב ויאמר אונ ער האט גיאנט דיין זוקן יוסף קוטם צו דיר ויחזק האט זיה יעקב גישטארקט אונ האט זיה גיעצט אויף דעם קעטם:

ספר הישר

האט ער אריין גענומען דיא פון אים אין קעט אונ אז גישטארקט אים קענדער אונ יוסף זענען געגאנגן אויף דעם קנים פון יעקב אונ האבין געוויינט, אפע קורים האבין געוויינט אונ אין קנען איז גייערס גינארין אז יעקב אים גישטארקט אונ האבין געוויינט, אונ פראעד האט געזייטן:

משלי חכמים

איס זאנעט אין וירן לנרק אונ בגראביי אים דארטין, אויף וועלכין אקט עס איז, אונ אויב אפיקעלער קענשט שפארקט י קרבו

רע"י

(א) ויאמר ליוסף, אחד מן המגידים ע והרי זה מקרא קזר וי"ל אפרים היה רגילו לפני יעקב כחלמוד פ וכשלה יעקב בחרן גופן מלך אפרים אלא אביו למורים הגיד לו: ויקח את שני בניו עמו. כדי שיברכס צ יעקב לפני ק מותו: (ב) ויגד. המגיד ליעקב ולא פי' מי והכרה מקראות ר קזרי לשון: ויחזק ישראל. אמר א"ע ס' שהוא בני מלך הוא אחלק לו כבוד מכלן וחולקין כבוד למלכות. ש שכן משה חלק כבוד למלכות וירדו כל עבדיך אלה אלי (שמות יא) ת וכן אליהו וישם מתיו וגו' (מ"א יח): הגיע יום מותו ונגן לקח בניו עמו כדי כי רש"מ: ר' הכל לא דהיס אלא יוסף והלך עמו אל יעקב: ש שפיר יוסף סיוס לריד ליוסף: ה' וכאמח משה ידע עגס סרעס ירד כמו שזרע כקוף אלא משום כנוד מלכות אחר כן:

(א) ויאמר ליוסף. א"ל זה אפרים ואמר הרב משה זכר זכר כי ארויות ויאמר כארויות אפרים ברחלה וא"ו בפ"א דר"י סתתתת בפ"א באלמא ביתא ראת' ב"ש ומשמע שלא היה יוסף רגילו אצו יעקב כמו שמצינו גמי ויקרא לבנו ויקח ושםתי' פסי הרב ר' שמואל ז"ל השלים לפי שהיה ירא' שישאל לו הניגין היאך תרד למצרים וירד לו שמכרונו פירושו לתורת אלהים

עם איז גיונוען נאה דיא בריד קלוקר אין עקליקע קעג ארום ויאמר איז גיאנט גינארין צו יוסף הנה דיין פאקער איז קראנט וישא האט ער גענומען ויגע צוויי זוקן קנשח קיט אקרום מיט זיה יעקב זאל זיי גענוקטן פאר זיין טוים: (כ) ויגד אונ עם איז גיאנט גינארין צו יעקב ויאמר אונ ער האט גיאנט דיין זוקן יוסף קוטם צו דיר ויחזק האט זיה יעקב גישטארקט אונ האט זיה גיעצט אויף דעם קעטם:

זרקי דרבי אליעזר

ויען דיא ספרים זענען דערשינקען גינארין אין ס, האבין זיי גיט אויפגעגעבן דיא מיט גאר זייא זענען אריין אין דער עקר און זענען בגראבין גינארין:

יעקב אים גישטארקט זענען פיל קנענים געקומען אין ספרים אין קנען פון אפיקעלער קענשט שפארקט י קרבו

ישראל, אונ אויב זוקשע איז בגראבין גינארין אין ארץ ישראל קיטן ספלאי הקלה אונ זענען אים ארום פון קרן אונ סקראיין

לחמשך טלה וריא צבאות נפש צ צב צבא צבאות ויה יהודה נשמה הנצח אדני נשמה הדוד יהודה ויהיה
ויהיה הנצח יהודה ויהיה הדוד אל שם ב'ן שבועיה :

א ויקרבו וימירדוד למות ויצו את שלמה בנו
לומר : ב אנכי הלק בדרך פל הארץ
וחוקני והיית לאיש : ג ושמרת את משמרת
יהוה אלהיך ללכת בדרךך לשמר חקתי מצותי
ומשפטי ועדותי בפתוב בתורת משה למען
תשפיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה
שם : ד למען יקום יהוה את דברו אשר דבר
עלי לאמר אסוי שמרו בנה את דרכם ללכת
לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר
לא יפרת לה איש מעל פסא ישראל : ה ונס
אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה
אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר
בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם ושם דמי
מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בתורתו אשר
במתניו ובנערו אשר ברגליו : ו ועשית
בחכמתך ולא יתורד שיבתו בשלם שאל :

א ויקרבו וימירדוד למות ויצו את שלמה בנו
לומר : ב אנכי הלק בדרך פל הארץ
וחוקני והיית לאיש : ג ושמרת את משמרת
יהוה אלהיך ללכת בדרךך לשמר חקתי מצותי
ומשפטי ועדותי בפתוב בתורת משה למען
תשפיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה
שם : ד למען יקום יהוה את דברו אשר דבר
עלי לאמר אסוי שמרו בנה את דרכם ללכת
לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר
לא יפרת לה איש מעל פסא ישראל : ה ונס
אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה
אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר
בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם ושם דמי
מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בתורתו אשר
במתניו ובנערו אשר ברגליו : ו ועשית
בחכמתך ולא יתורד שיבתו בשלם שאל :

ולעמשא בר יתר וקטילונן בערמוניה ודמי די ותחשוב ליה דימיון עלויה דדם תבירי
קרנא יסיב להון בקמנת שלמא ואשר דמחון באספגיו די בקרציה ורש בקלדיקא די
ברגלויה : ו ותעביר בחוקמתך ולא תחיה סובתיה בשלמא לשאל :

מצודת דוד

(ה) אשר עשה לי יואב, שהראה הסר שגלל דוד
כיד אוריה: דמי מלחמה בשלום. שהיו בשלום
עמו ולא היו נשמרין ממנו: בחגורתו וכו' שהיה
קרבו מלומדת על מתניו: ובנעלו אשר ברגליו.
לאבנר הרב בערמה שגללו גזמת הדין חוללת:
(ו) בשלום שאל. אל תיחשו למות מיתת עמנו
ולישל בניהם :

(א) בדרך וכו' . ר"ל מנכנס בסוכו ככל הכרית: והיית
ראיש. סס שחמה עודך נער התחוק עמך לפיות כלש
השלו כשני חוילי אמות וחניני להדריכך בדרך תלך :
(ג) בשמרת הו' . הדברים אשר נוס ה' לשמרו ואל ינתך אל
השען: ללכת בדרכיו. לפיות רחום ורכ חמוס:
חוקתיו. סס המלות עלה נחלו עתמים וסמה חק ונורס:
מצותיו. מה שני אדם נחמוס: ומשפטיו. מה שני אדם
לחיי: ועדותיו. סס המלות אשר עתמים להעיד על מלכות
ה' כשכח ונועדו ה' והדומים: למען תשכיר. ר"ל כשהמור
כל המלות ושלול עור מהס את כל אשר תעשה הסדכרים אשר
לא נחמו כחורס. די מהס חכמה חקא לעבוד את ה' בכל הדברים: ואת וכו' . הוא כלל עיני בנ"ס: (ד) לאמר דא יכרת.
לפי שרבו הדברים אשר שוב לאמר: (ט) וכס אתה ידעת. ר"ל כמו שידע אתי כמו כן גם אתה ידעת ואין מהנודך לספר
לך פרטי הדברים: אשר עשה לי. וחזרו ומפרס שזו אשר עשה לשני שרי צבאות. כי גם עמ' היה סר נכח אכשלים ואף כדעת דוד סיס
ובענין הרגס ויחב אל כן לוד ללמיה צוס: לשני שרי צבאותי ספק סוה כלשני עלותי: ויתן דמי מלחמה. ססס
במתניו ויחב: דמי מלחמה. ססס מלחמה. ססס הרלוו לטפוך כלשני מלחמתי ספק סוה כלשני עלותי: ויתן דמי מלחמה. ססס
סרלוו לשמן במלחמה כנורה מפורסמת ספק כלשני עמות כערמתו: בחגורתו וכו'. ר"ל כעת שחגו סרכו מלומדת
במתניו לחמו ככדי שהיה וסח לסול כשתי מועת כשילא מול עמ' שהיה מעט לחקן מנעלו ונכל סהרב מחערס והנניס כידו
ועססו נסס וסמח לא נסמר על די רחא אשר מפלמס ונכל מחערס: (ו) כבהבסין. לפי חממתך חמלא לו עילה: ולא
תורד שיבתו. ר"ל עם שהו איס עיסס לא חדר פניו ורחס על יד לקבר כשלוס כמיתת עמנו :

דעם פירוש עברי מיישש נעמיס סקן ביא דער הפוסק סן דער וויאך

לחמשיך מיסוד ומלכות ד'א ש'ין דלת יוד נש' ש'ין ש'ין דלת ש'ין דלת יוד רוח 'אהרונה' נשמה דיסוד א דאר
ארנ' אדני נש' אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות י' הו' ו' הו' חיה חיה דיסוד 'הנה' חיה חיה
דמלכות אל שם ב'ן שבועיה

א פומיה דצריקי מנייה חקמתא ו'לשני הפיכו נהפסיקו: ב שפ'ומיה דצריקא ידעון צ'ריקא ופומהון דרשיעי מנהפ'י: ג מסתמא דניקלא מדתמניה ראלהא ודקמתלא תר'צא צ'ריקיה: י ה'יה דקלא וירונקא עלל צערא ו'ל א'ין ר'צניעין חקמתא: ח תמימותא דתריצי סדבר אינון ונטלמין ב'וינו נדכיננו: ו לא מהגי שקרא ב'וימא דרוג'א וצ'נקתא מ'פ'טא מן מוקא ב'ישא:

מצודת דוד

(6) ינוב וכו'. ר'ל בארזי סין וכלל חכמה ומוסר ומרומ לומר
ספי תפסות תכרת ר'ל החסד חכמת התורה למינות
יכרת: (ב) ידעון רצון. יודעים לרעות לה': התשובות. מוסד
על ידעון לומר ידעון תפסות להסד דכר ה' למינות כי כל
מקסם כזה סורגלו דכר: (ג) מאוני סרפח. הסמיו להכריש
הכף אשר ירעה למינות הקונים: ואכן שלמה. אכן משקל שהיה כשלמותו מכלי חסדן הוא לרעון לה': (ד) בא דיון. כלשר
כל איש ודון כל עמו קלון כי יבזה את כבודו ועם לוטשים כל חכמה: (ה) תמימות. תמימות השרים תשיגם נדרך הסופר
להם: וספך. עקמונות הכוונות יסודי מהם נפשות: (ו) ב'יוב עברה. כיום הוא כשם מלת המנוקס לא וישל השופר לנטפל
הנפש כי השומד עליו כו' ינוב ומרית הסון הכל זקק מליה מן המינים:

פירוש ע"מ

(א) פי צדיק ינוב חקמת ד'א מויל פון צדיק רעט חקמה ו'לשון תהפכות תכרת אונ דער צונג פון רעט פארקערט אונ זאגט די תורה אונ די פרומקייט איז נאָרעש זאל רער צונג פארשנימען זערין: (ב) ש'שני צדיק ידעון רצון ד'א לעפצין פון צדיק ווייסן צו ריידן אַזעלכע רייר וואס זאלין זיין געויליגט צו הקב"ה פי רשעים תהפכות אונ די מויל פון ד'א רשעים ריידן פארקערט, זייא ריידן אַזעלכע רייר וואס דערצערענען הקב"ה: (ג) מאַני מרקה תהפך ה' דער וואס וועגט מיט פאלשע וואַלשאלין איז ער פארמיאקת בייא הקב"ה זאָן שפ'ת רצונו דער ווילען פון הקב"ה איז מען זאל זענען אַריבטיגע (ואג: (ד) בא' ו'ו' נ'בא' ג'יו' אז אַרשע קומט אריין צווישען צדיקים.

ברטנורא

משנה פאה פרק ג

כלי חמשי דחסד דמלכות דליה אל אל פרק ג א מלכנות התבואה שבין הויתים ב"ש אומרים פאה מכל אחת ואחת קרוין מלכנות: שבין הויתים. וה"ל לכל שחר חילמת ונקט זיתים לשמעוין דלפי' זיתים שמיינים כפאה לא מסקי לכו' וכ"ל שחר חילמת שחין חייבין כפאה לפסיחא ללא מסקי: ב"ש אומרים פאה מכל אחת ואחת. מכל מלכן ומלכן הואיל ועומדות הערבות מסקי מסקי ואין מתערבין זו עם זו קסברי

פרק ג א מלכנות התבואה שבין הויתים דער שטייגער איז אז אייער האט אבויים גארטין. אויף דעם פלאץ וואס עס איז דא צווישען איין בוים אונ דעם אנדערין בוים מאכט מען פיר קאמטיגע ביישען אונ מען פארזוייט דארט תבואה, אונ אַזעלכע ביישען איז דא אין דעם בוים גארטין צווישען די בויםער פיר, ואונ

ויחי יום א

עיקר תירמ

[א] ומודים. ב. ל' וכו' והוא דלמי פלוג כלי' ולא לרמ כבודתה' אשכח כלי' טובא כדכתיב: [ב] ראשי שורות' לטון הרי' אמאי למתרי' דמלכות פס פשורת קש' דהויל' ראשי מלכות מי' הפס' חתומין שר' מלכ' כילי' דשפוטא עגמתי' מלכות מי' (ה) חסר כתי' מקום הלכין שלין

ובהיא מאחת על הכל [א] ומודים שאם היו [ב] ראשי שורות מעורבין שהוא גותן פאה מאחת על הכל: ב המנמר את שדהו ושייר קלחין לחים רבי עקיבא אומר גותן פאה מכל א' [ג] וא' וחביא מאחד על הכל. ומודים חכמי' לרבי עקיבא בזווע שבת א' ו' דל בשנים ובשלושה מקומות שהוא גותן פאה מכל א' וא': שנייבטמי עמלא אמר מפני שתי' מקומות דמחוי

ב"ע דמסקי יחי' לכל היכא דרבי' שדות מתמרנים מהו להו מודי' דלא מססקי וכומן שהאלנות מרוחקי' זה מהו עד שבקרקע בית מלך שהוא כ' חמה על כ' לין כו' חילנת מודים ב"ה שנותן פאה לכל מלכין ומלכין להאילן

הדברים שלא בסביל האילנות כעשו המלכות וכו' מן שהאלנות רופים ויש עשר אילנות נסמח מבית פאה מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל לא נלקחו אלא כשים עשר אילנות כבית פאה: ב המנמר. מלקט עניה מקומות דמחוי

כמותן לטון וגמר הכרעותיו שקליל התבואה אנהכסלה אנהכסלה אנהכסלה כמותן לטון התבואה: ב. נותן פאה מכל אחד ואחד. כמחזור ללקט הקלמים לחים שציר דנמור מטסקי ולאו חסות' דקידרה דסיבה (ב): בזווע שבת. יתק שקרין לו חס' כדע'': שהוא גותן פאה לכל אחת ואחת. חס' שתי' דרכו לזווע חס' לכל לפיכך חסותין כל אחת ערוגות כללו כל אחת חס' שדה אחת. ושבת ומודל חייבים בפאה חט"ס שתי' נותנין פאה לזווע עובדי' וכמתי יורעים חסדי' הולכה כחכמים:

מקום עניה מקומות דמחוי כמותן לטון וגמר הכרעותיו שקליל התבואה אנהכסלה אנהכסלה אנהכסלה כמותן לטון התבואה: ב. נותן פאה מכל אחד ואחד. כמחזור ללקט הקלמים לחים שציר דנמור מטסקי ולאו חסות' דקידרה דסיבה (ב): בזווע שבת. יתק שקרין לו חס' כדע'': שהוא גותן פאה לכל אחת ואחת. חס' שתי' דרכו לזווע חס' לכל לפיכך חסותין כל אחת ערוגות כללו כל אחת חס' שדה אחת. ושבת ומודל חייבים בפאה חט"ס שתי' נותנין פאה לזווע עובדי' וכמתי יורעים חסדי' הולכה כחכמים:

דיא בויקער זענען צווישען דיא ביישען און זייא איילין און איין בייט פון דעם אנדערין. דריקער זעקס זענען בייט גירעכונג פאר איין בויקער פעלד און ער דארף זעבן פאה פון זענען בייט בויקער בית הלל אומ' פארהן על הכל און בית הלל זאגן דאס זעקס גירעכונג אין גאנצן איין פעלד און ער גיט פאה פון איין בייט אויף אלע בייטען. און דאס וואס עס אים שטייט אין דער קישנה זייט ווייל אנדערע בויקער אין אויף דער גאר אפילו בייט און אנדערע בויקער אין אויף דער זעלביקער דין. גאר ער זערוגט אין דער קישנה אייל בויקער צו זאגן אז אפילו צווישען דיא ביישען שטייען אייל בויקער וואס קען דארף פון זיי אויף זעבן פאה זעקס קען דאך אז דיא בויקער זענען אבוינדערע זאך און דיא ביישען זענען בויקער פון דעקסטרענין הייבט עס גיט גאנץ בית הלל אפאטיילונג און קען זיין פאה פון איין בייט אויף אלע ביישען ומודים שאם היי ראשי שורות מעורבין שהוא גותן פאה מכל על בית הלל און דאס זענען בית שמאי מודה צו בית הלל אויב דיא שטייען פון דיא ביישען קוקען זיך צו זאמען איינער צום אנדערין זענען אלע ביישען גירעכונג זיי איין פעלד און קען גיט פאה פון איין בייט אויף אלע ביישען וואו בית שמאי מיט בית הלל קריגען גאר זיי אויף איין פלאץ וואס איז גרויס פופציג איילין אויף פופציג איילין זענען גיפלאנצט זעהן בויקער און צווישען דיא זעהן בויקער זענען די ביישען תבואה. ווי איז אבער אז דיא זעהן בויקער זענען גיפלאנצט גאהנט איינער זעבן דעם אנדערין און אין דעם פלאץ וואס זייא זענען גיפלאנצט אין גיט דא פופציג איילין אויף פופציג איילין איז בית שמאי אויף מודה אז קען גיט פאה פון איין בייט אויף

אלע ביישען. ווייל דיא ביישען זענען גאהנט איינער זעבן דעם אנדערין הייבט עס איין פעלד. אבער פארקערט אז אויף איין פלאץ וואס האלט פופציג איילין אויף פופציג איילין איז גיט דא זעהן בויקער זענען דאך די בויקער ווייט איינער פון אנדערין זעקס זעט אים וויא דורך דיא בויקער האט ער געמאכט זענער בייט בוינדער גאר דער בעל הבית האט גינאלט אז זענער בייט זאך הייסן אבוינדער פעלד. איז בית הלל אויף מודה אז קען גיט פאה פון זענער בייט בוינדער ב' חסות' אז שדהו ושיר קלחים לחים זען איינער שנינים דיא תבואה פון זיין פעלד ביקלאקוויין וויא ער געפינט עס איז צייטיג שנינים ער אפ און נוי עס איז גיט צייטיג גאר עס איז נאך בייקט לאזט ער שטייען דיא תבואה. זעקס אים דאס פעלד וויא פעלעקן אשמיקול אים געשניטן אשמיקול גיט דאס איז דער שיקטל המנמר ער מאכט פעלעקן אין דער פעלד' רבי עקיבא אומר גותן פאה פלי אהד ואהד רבי עקיבא זאגט ער זאל זעבן פאה פון זענען ארם בוינדער. ווארום זען ער האט געשניטן דיא צייטיגע תבואה האט ער דאך פון זייא גיט געדארפט זעבן פאה. ווארום ער האט דאך גילאזט אים געשניטע תבואה אין פעלד. און דער גאר דארף ער זעבן פאה פון זענען ארם בוינדער אויף די וואס ער האט פריער געשניטן און אויף די וואס ער שנינים איצט וחקמים אומרים פארהן על הכל און דיא חסות' זאגן ער גיט פאה פון איין ארם אויף דער גאנצער פעלד ומודים חכמים לרבי עקיבא גוויז שקת אז תרדל בשנים אז בשישה קסומות שהיא גותן פאה קל' אהד ואהד און דאס זענען די חכמים מודה צו רבי עקיבא זען איינער זיט שקת דאס איז איין טין

ב המחליק בצלים. אית דמפרשי ל' ואכזי איס חלק
 על סס שכשנחשבו נשאר המקום חלק. ואית דמפרשי
 המחליק כמו המחלק שנטל חלק מן הכללים לחיס למכין
 בשוק ומלק אחר מניח יבשם לגורן לקיים: גותן פאה
 לאלו לעצמן. וכשני מיני
 חוטים דמי: וכן בברם.
 וכן המחליק בכרם דיו
 כמחליק בכלים: המדר
 גותן מן המשואר על מה
 ששייר. כותן עהכללים
 ורועים רלוטים נטל מהם
 אחת מנותים כדי שגשארים
 יתגדלו בריות ועיפו גסים

שכסן ר' יוחנן אמר מפני שדרקו לרוע ערבות ערבות על
 דעתיה דשמואל הפריס מכל קנה על דעתיה דר' יוחנן מכל
 ערובס וגי' הפריס אלויה דשמואל. וכן רבי' ר' יוחנן.
 תוי"ט: [7] גותן בר'. ל' דמתני' לגעיל דלמתיים טוח
 מוח' על הכל כדלוחש בירו' שמעתי שוק וכו' עני מתיים לה ויבש
 עני מתיים לא': [8] באמרוני.
 פי' הר"ח רבנוס בלומר אמרוני
 השופין סהס ורעוני' לאסוקי
 אפויסו הבנוונים ססן מין ירק
 ואיין חייבין כפאה: (3) לזכורו
 סוי סך קלס פירושא דרישא
 כמו כד"א. והטעם כתב כפוי' ו
 אהיל וכו' מרונ אחת אינו
 ככזור ערפי מטע מכאן ומטע
 מכאן סהא ספור: (4) ומכל
 מקום סהול והכלים טמאן טל
 כשהו מירי דלכתי' עיניהו אף
 האמתות שמעתי' חותן כהרן לא' יאלו מכללן להטער מפל' משא"כ

ג המחליק בצלים לחיס לשוק. ומקיי' יבשוי'
 לגורן. [7] גותן פאה לאלו לעצמן ולאילו
 לעצמן. וכן [8] באמרוני וכן בברם. המדר
 גותן מן המשואר על מה ששייר. והמחליק
 מאחת יד גותן מן המשואר על הכל:
 ד האמהות של בצלים חייבות בפאה ורבי
 יוסי פומר. מלבנות הבצלים שבין הירק.
 רבי יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת.

זוהו ההקדו מדל שולבו וסולקו וסולקו אוחס ממקומס וסולקו
 איזוהו מדל נטול אחד ומניח סנים וחותס שטוקר ליתן
 היא הילכך גותן פאה מן הנשאר לבד והנשקט פטור
 מלומר דלא הסיכח קצירה: המחליק מאחת יד. כלומר מעטין אחד או כולו לגורן או כולו לשוק ורמב"ם פירש
 מחתך דר ממקום אחד שהחלק שנטל למכור בשוק אינו נטול אוחס ומכאן אלא כולו מלד אחד (3):
 ד האמהות של בצלים. כללים גדולים שמניחם אותן לגדל ורע ומתוך שהיין בחרן לא חוו לאכילה אלא
 ע"י דהק (4) ולכך פטר רבי יוסי ואין להכח כמותו: מלבנות הבצלים שבין הירק. סבר רבי יוסי דירק
 בזרע אחר דמי שאין דרך בני אדם להיות מניחם כללים בין הירק ותמן לעל כפרק ב' דזרע אחר מספק ואין

ריות לגשארים לויין חייבין כפאה לפי שהקנה הגשארים
 מכלוס ללא הסיכוח קצירה: המחליק מאחת יד. כלומר מעטין אחד או כולו לגורן או כולו לשוק ורמב"ם פירש
 מחתך דר ממקום אחד שהחלק שנטל למכור בשוק אינו נטול אוחס ומכאן אלא כולו מלד אחד (3):
 ד האמהות של בצלים. כללים גדולים שמניחם אותן לגדל ורע ומתוך שהיין בחרן לא חוו לאכילה אלא
 ע"י דהק (4) ולכך פטר רבי יוסי ואין להכח כמותו: מלבנות הבצלים שבין הירק. סבר רבי יוסי דירק
 בזרע אחר דמי שאין דרך בני אדם להיות מניחם כללים בין הירק ותמן לעל כפרק ב' דזרע אחר מספק ואין

גרינס ונאם קען רוקם געניס או תרדל.
 ואדער ער נאם גענוים ועניקא, אין צוויי
 אדער אין דריי עקטער. מוז ער געבין פאה פון
 יעדען ארם בויגנדער, ונארום די מינים זייט קען
 גישט אנאנצע פעלד גאר איין ביים אדער צוויי
 בייטקען. דריבער הייקט יעדער ביים אבונדער
 פעלד: ג הפניק בצלים חיים לשוק ויפגים יבשים גענו'
 ווען איינער צו טיילט זיינע ציבעלעס, דיא
 פייקטע ציבעלעס קלויבט ער אפ בויגנדער צו
 פארקויפן אין גאס און דיא טרונקענע ציבעלעס
 לאזט ער שטיין צו מאכין פון זייא אשייער געס
 הייקט זייא זאלין קלייבין ליגען אלאנגע צייטס
 גיטן פאה גאיי געצטן ויגאיי געצטן דארף ער געבין
 פאה פון די פייקטע ציבעלעס בויגנדער און פון
 דיא טרונקענע ציבעלעס בויגנדער נאם הייקט
 אזוי ווי צוויי מינים: וכן באמינים און אזוי איז דער
 דין ביי אפונים או ער טיילט אפ וועלכע פאלד
 צו פארקויפן און וועלכע עס אפ קלייבין ליגען.
 דארף ער געבין פאה פון יעדען בויגנדער וכן כפרים
 און ביי אנויין נאקטין איז אויף דער דין אז ער
 טיילט אפ דיא וויינגרויבין זאל ער באדל פאר-
 קויפן און דיא וויינגרויבין זאלין קלייבין ליגען
 דארף ער געבין פאה פון יעדען בויגנדער הפני'
 גיטן מן המשואר על מה ששייר דער רביינגער איז
 ציבעלעס אז זייא אוקסין צו געדיכט הייקט ער
 אויס אנדערע גידי די אייבערנע ציבעלעס זאלין
 געקער וטאקסין. איז דער דין ווייל ער רייקט
 זייא גיט אויס פאר זיך גאר זענע זאלין געקער
 ווערין. דארף ער דער פון גיט געבין פאה גאר
 פון די נאם עם קלייבט דארף ער געבין פאה

והפניק פאחת יד גיטן מן המשואר על הכי אקער אז
 ער רייקט אויס גאר פון איין ארם. ועקם קען
 דאך אז ער קט גיט געמינג דרף די ציבעלעס
 אויסקרייסין דיא אייבערנע ציבעלעס צו פאר-
 געקערין. גאר די ציבעלעס נוס ער האט אויף
 געריקטן האט ער זייא געדארפט פאר זיך צום
 עסין. דריבער דארף ער געבין פאה פון דיא
 געקליבענע ציבעלעס אויף די ציבעלעס נוס ער
 האט פריגער אויסקעריקטן אויף: ד דאספחות שי'
 בצלים חייבות בפאה די מוטער פון די ציבעלע. די
 ציבעלעס נאם קען לאזט זיי לאנג וטאקסין זייא
 זאלין האבין אין זיך געקנער קען זאל פון זייא
 פארזייען אנדערע ציבעלעס. ווערין זיי געוויפן
 די מוטער. און ווייז זיי שטייען לאנג אין דער
 גרד ווערין זיי הארט און זיי גינען וויינג צום
 עסין. דריבער האט רבי יוסי פון זיי דארף קען
 גיט געבין פאה. און דיא רבנן האלטן ווייל פון
 דעם גאנצין מין ציבעלע דארף קען געבין פאה.
 דארף קען פון דיא ציבעלע אויף געבין פאה
 קבנות הקבליס שפין תרק די פיר קאמניגע בייטען
 ציבעלעס נוס זענען גענוים צווישען די אנדערע
 גרינס רבי יוסי אופר רבי יוסי זאנט פאה פני אח
 נאח ציבעלעס מיט ירקות זענען צוויי מינים.
 דריבער זענען דיא ציבעלעס איין אפטיילונג צו
 דיא ירקות אז יעדער ביים ירק זאל גרעכונג
 ווערין ווי איין בויגנדער פעלד און די ירקות זענען
 איין אפטיילונג צו די ציבעלעס אז יעדער ביים
 ציבעלעס זאל גרעכונג ווערין ווי איין בויגנדער
 פעלד. דריבער דארף קען געבין פאה פון יעדער
 ביים ציבעלעס בויגנדער און קען דארף געבין

פתיח טעם : שפ"ט ח"ד סגל חמין אינו רחמי לאכניה אלא מ"ט
 פתח : תוי"ט : (ה) פ"י לפיכך מ"ט כלומר לאסבורי הכתוב
 וכל פ"י דמתני' ומ"ט או הוא דתיב לקח פירוש מכל מקום
 אלא אם כשאר בו ר"ל כשאר לומר כלומר
 בו סגל נלקט ולא מכוון .
 שמתחיל בקריאה ורחמנו אחר
 וכו' י"ט וכן נראה לו הלכך
 אחריו דלדעתו שיעור תורה הכתוב
 ושלי הכה מסוף פ"ב דתני
 קרי תורה ומכר בו דתסם לה
 שיר כלום ועיין חזקין ק"ח
 תוי"ט : (י) וכו' מ"ט ד"ל
 נאמר כאן שדך ונאמר בכלאים
 שדך מה שדך האומר לפני בית
 רובע (כלאים ס"ק ב) לא כאן
 בית רובע : (י) ולפי שדך
 משתנוי כליל פוח' והזך משיעור
 פראשו' וכמון כמסע סוס שמיל'
 פרע' עובד' עמי כתיבו רבי
 יוחנן דלמך ד' קפין לכוז . כ"ט
 ק"ח וטו"ט : (י) מאתיים .
 כ"ד' מ"ט נ"ל כאן שדך ונאמר

הלכה נרבי יומי : דה שלקחו את האילן . מהן אילנות
 דמטיב כפ"ק שתיבי' כאלה : דמכור קלחי אילן . שרטי
 נחמיס שתיבינן כפאה ולא מכר לו הקרקע : נותן .
 הנוקם פאה מכל אחד ואחד : בזמן שלא שויר . כלומר
 (ב) ואם לא התחיל בעל
 השדה לקצור שדהו קודם
 או הוא דתיב הנוקם ליתן
 פאה לכל אם התחיל בעל
 השדה לקצור שדהו קודם
 שמכר את אלו ששאר מן
 השדה טלל הקצר או טלל
 הנוקם : בעל השדה הוא
 הנותן פאה על הבל .
 דמני אחריל בקריאה או
 בלקיטת הפירות מתיב כפאה
 על כל השדה ורבי יהודה
 לפרושי מתניה דתי"ק אלא
 וכן הלכה : ו קרקע בית

וחכמים אומרים מאחת על הכר :
 ה האחין שחלקו נותנין שתי פאות חזרו
 ונשתתפו נותנין פאה אחת . שנים שלקחו
 את האילן . נותנין פאה אחת . לקח זה צפונו
 וזה דרובו . זה נותן פאה לעצמו וזה נותן
 פאה לעצמו . המוכר קלחי אילן בתוך שדהו
 נותן פאה מכל אחד ואחד . אמר רבי יהודה .
 אומתי בזמן שלא שויר בעל השדה אבל אם
 שויר בעל השדה הוא נותן פאה לב' .
 ו רבי אליעזר אומר קרקע בית רובע חייב
 בפאה . ר' יהושע אומר העושה [ו] מאתיים .
 ר' טרפון אומר ששה על ששה מפתחים . ר'
 יהודה בן בתירה אומר כדי לקצור ולשנות .

רובע . מקום קרוי לרובע זו חובט הקו ופירשו זו שהוא עשר אחות ומחלה על עשר אחות בקיבוץ (י) העושה
 סאתיבו . רבי יהושע לא חזיל כתר ורביה אלא קרקע המוניאה סאתים סמס י"ב קמין (י) לקצור ולשנות .

פאה פון יעדער ביים זיך בויגנער תקמים אימרים
 פארה זי הני אונ די חכמים זאגן ציבעקעס מיט
 זיך איז איין מין . איז דאך דיא נאנצע פעלד
 פארזייעט נאר מיט איין מין . דריבער דארף קען
 געבין פארה פון איין מין אויף דיא נאנצע פעלד
 אדער פון די ציבעקעס אללין אדער פון די זיך
 אללין : ה האחין שלקחו נותנין שתי פאות ברידער וואס
 האבין אינרושה אפעלד אונ זיי האבין זיך מיט
 די פעלד צו טיילק דעם האם זיין העלקט פעלד
 בויגנער אונ דער האם זיין העלקט פעלד
 בויגנער' . דארף יעדער ברידער געבין פארה פון
 זיין העלקט פעלד חזיו ונשפטי נותנין פאה אחת
 אויב זיי האבין נאכדעם צוריק עטמאכט שותפות
 אין דער פעלד . דמינו זייא זאלין אקערין אונ
 זייען אונ שניידין די הבואה צו זאמען . אונ מיט
 די פענווישן די הבואה זאלין זיי זיך טיילן . גיבין
 זיי נאר איין פאה אויף דער נאנצער פעלד שנים
 שלקחו את האילן נותנין פאה אחת צוויי מענשנין וואס
 האבין גיקויפט אביים בשותפות גיבין זיי נאר
 איין פאה זיך זי צפונו וזה דרובו זה נותן פאה לעצמו
 זה נותן פאה לעצמו ווען איינער האט גיקויפט דעם
 צפון זיינו זאדער מוכר ויטם פון בוים . אונ דער
 אנדערער האט גיקויפט דעם דרום זיט זאדער
 מעכר ויטם פון דעם בוים דארף דער געבין פאה
 פון זיין פון בויגנער אונ דער בעל פאה פון זיין
 זיט בויגנער מספר קלחי אילן בהו' שדתי נותן פאה
 כפי שדתי ואתו ווען איינער האט געהאט אפעלד
 פון הבואה אונ אין דער פעלד איז געווען בויגנער
 אונ ער האט פארקויפט צו איינעם צוויי אדער
 דרייא בויגנער מיט דיא פירות זייערע אונ דיא
 פעלד האט ער גיט פארקויפט איז יעדער בוים
 אבויגנער זאך דארף ער געבין פאה פון יעדער

בוים בויגנער אפי רבי יהודה אפתי זמן שא שרי
 בני תורה רבי יהודה זאגט ווען זאגין מיר אז דער
 וואס האט געקויפט דיא בויגנער דארף געבין
 פאה פון זיינע בויגנער נאר אז ער האט אפי
 געקויפט אלע בויגנער פון פעלד אונ פאר דעם
 בעל הבית איז גיט געבליבען בויגנער אפי אפי שויר
 בעל השדה אדער אז דער בעל הבית פון פעלד
 האט פאר זיך אויף גילאזין בויגנער אונ ער האט
 שוין אנגעהויבן אפברייבן דיא פירות פון זיינע
 בויגנער נאכדעם האט ער פארקויפט צוויי אפי
 אדער דרייא בויגנער זיי נותן פאה זיך דארף שוין
 דער פארקויפער געבין פאה אויף אלע בויגנער
 אויף די וואס ער האט פארקויפט אויף ווייל דער
 בעל הבית האט אנגעהויבן צו קלויבן די פירות
 פון זיינע בויגנער איז ער שוין מחויב גינארין אין
 דיא פאה פון אלע בויגנער אונ דער וואס האט
 געקויפט פון צוויי דריי בויגנער דארף שוין גיט
 געבין פאה פון זיינע בויגנער וואס ער האט
 גיקויפט : ו רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט
 קרקע בית רובע חייב פאה איין שטיק ערד ווא
 קען קען זייען איין פערטיל קב ודאס איז אזוי
 אקאס . דיא גרויס פון די ערד איז צעהן אילין
 מיט אהאלקס אויף צעהן אילין . די הבואה וואס
 וואקסט אויף דעם ארם דארף קען פון זיי געבין
 פאה רבי יהושע אומר רבי יהושע זאגט געטש פאסיס
 איין פעלד וואס עס וואקסט פון איר צוויי סאה
 הבואה דארף קען פון זייא געבין פאה רבי טרפון
 אומר רבי טרפון זאגט ששה על ששה מפתחים איין
 פעלד וואס איז גרויס זעקס מפתחים אויף זעקס
 מפתחים די הבואה וואס וואקסט אויף איר דארף
 קען פון זייא געבין פאה רבי יהודה זן בתירה אומר
 רבי יהודה זן בתירה זאגט זיי לקצור ולשנות אז

לפני וסכתה שומר נפשו מה עשה שנאמר לפני פלתיים אף כלל פלתיים ופירוש הר"ם כדתן כפ"ו השומר י"ט בו פלתיים ושומר אינו שומר. מ"ט דר"ט מרובה. וכתיב הר"ם לנתן פקד"ג דלפניו מרוב טע"ו ע"ו א"י מ"ו (ה) ויתן ליה ג"ש דערך וסדר כתיב' שבות אחת עד שלא קר' אין כלל חיוב המקלח אין כלל שיעור. ומזני טע"ה ט"ט שבוט וכו' ט' פלתיים: (ט) ל"ט ט"ט מקום לטעמו ולמס' כ"ט ט"ט שיעור המוסט שששיטורי פתחים הקודמים והיונו כר"י ז"כ ולא כל ר"ט אלא לתת כלל לכל דיני קרקע ג"ס: תו"ט: (י) כתיב' עמלתי. אם מי טע"ו קרקע ע"ט שומר מן הידני ופ"ט: (יא) כלומר טעם חותמים ונתונים לו מה שאמר מוסר אני מ"ו: (יב) כסוף שביעית כתיב

דרך הקוצרים אוחז מלא כפו מן הקמה וקולר כדכתיב שלל מלא כפו קולר ואם יש בהמה כדי למלאות כפו ע"י טעמים חייבת כהנה: קרקע כל שהוא חייבת בפאה. דסכרית ליה פאה ע"כ כל שהוא משע"ט (ח) ופליגי אכולהו (ט): ובכבורים. דכתיב כתיב אדמתך (י) וה"מ בכבורי חסה ושעורה אבל בכבורים של אילין אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע ע"ש עשרה אמות כתיב אילין ע"ש שומר יניקתו: ולברוב עליו פרוכבול. הלל תקן פרוכבול כשראה שהיו ממעטים שיהא מוסר שטרותיו ל"ד וכתיב מוסר אני לכם מלניו ופלוני כשיש קרקע כל דהו ללוה חשיב כלא כלל. החוב נבוי. לקרקע כל שהיו כללו סה כל החוב לזין אונאה לקרקעות (יב): ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות. דממלטין נקטו אנכי קרקע ככסף כשטר ובחוקה כדתן כפ"ק דקדושין וס"ט משורש: ז שביב מרע. כששכב על ממונו מחמו מולי: שיעור קרקע כל שהוא. כל הני שיעור קרקע כל שהוא דהתן במתנתין מכאן ועד סוף

מלהלות לעניים משני הכביעות שממדת החוב הן שיהא מוסר שטרותיו ל"ד וכתיב מוסר אני לכם מלניו ופלוני הידיעין כל חוב טע"ו לו שחבטו כ"ו שחבטו לו שטרותיו וממכתבו לו שטר זה (יא) שוב אין חוב שביעית משמעת חובו ודוקא כשיש קרקע כל דהו ללוה חשיב כלא כלל. החוב נבוי. לקרקע כל שהיו כללו סה כל החוב לזין אונאה לקרקעות (יב): ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות. דממלטין נקטו אנכי קרקע ככסף כשטר ובחוקה כדתן כפ"ק דקדושין וס"ט משורש: ז שביב מרע. כששכב על ממונו מחמו מולי: שיעור קרקע כל שהוא. כל הני שיעור קרקע כל שהוא דהתן במתנתין מכאן ועד סוף

עם איך דא אזוי פיל תבואה אז קען קען צוויי קאהר פארניקען מיט דער האנט אפ צו שניידן דארף קען מוזן זיין געבין פאה ותיקנה דבריו און דער דין גלייבט וויי ארבי טרפון רבי עקיבא אומר רבי עקיבא אנטקן גרמך ג"ל שהוא תיקנה בפאה עם איך קיין שיעור ווי פיל גער ער זאל האבין נאר דיא תבואה וואס וואקסט אויף אקליין שטיקל ערד-דארף קען אויף געבין פאה און קען דארף בריינגען פבורים ודי גערשעק פירות וואס ווערן צייטיג דארף קען בריינגען אין ירושלים אפילו פון אקליין שטיקל ערד] ותיקנה גליי פרוכבול אין דער תורה שטייט אז עם קומט דער זינגעשער יאהר וואס איז שטקחה וואקסט דער מלכה קאנען בייא דעם ליה זיין חוב וואס ער איז אים שווייגן, דרפער האבין די געשרים ניט גינאלט פארבריינגן געלט וויי האבין מורא געהאט טאקער נעמט דער ליה ווארטן ביי שטקחה דער נאה קען דאך שוין דער מלכה אים ניט קאנען. וויא הילד האט דאך אונזערען האט עם געמאכט וויא תיקנה אז דער חוב זאל ניט זיין פארפאלן און דער מלכה זאל ניט עובר זיין אויף דעם דין פון שטקחה. דהיינו אלע שטרות ווענעקלען וואס דער מלכה האט. זאל ער איבער געבין צום בית דין, און זאל שרייבן מיט דעם נוסח, אלע חובות וואס איך האב אפ צו געמען, גיב איך אונזעך צו איך דיניגים און איר זאלט דיא חובות אפ געמען ווען איר וועט וועלן. און אויב איר ווילט נועל איך זיין איינער שלית אפ צו געמען פון אייגענטומער דעם חוב, גיהערן שוין דיא אלע חובות צום בית דין און דער מלכה קאנט נאר גישט. נאר דאס איז אלץ אז דער ליה האט פועלדער, זענען זינגע פועלדער קושוער צום חוב און ווא זיי זענען גיהערן זיי צום בית דין

יחי יום א

עיקר תוים

פרקן לא דוקא קרקע דה"ה משלמין כל שהא אלף איירי דתנא רישא גבי פאה וזכורים ונכפוזול קרקע כל שהא תנא בכל האי נמי קרקע כל שהא: מתנתו קיימת. אם קנו מירו על המחנה אפ"ס שמד מחלו אינו יוכל לחזור בו האילו טויר לעמו כל שהא גלי דמתיא ללא מחמת מיתה כתב המחנה: לא שיר קרקע כל שהא. לעמו מתחיל לא שכיב איניס נפשיה ערפילי ואם לא שהיה מושב דדלי סימות לא היה נתון כל נכסיו הלך אס עמד חור ורפי קנו מירו: וכתב לאשמו קרקע כל שהא אברה כתובתה: נשכיב מדע מיירי שמתק נכסיו לבניו וכתב לאשמו חלק בין הנשים וחתם איחי וחתק ולא חמר כתובתי אלי גובה או כיואל כזה אברה כתובתה: רבי יוסי אומר אם קבלה עליה. שחמה שחמות בין הנשים אפי' לא קנו מירה והוא לא לווה שיכתבו כך נפשיה: אברה כתובתה. וזבן אינה יוכלה לחזור בה ואז הלכה כ"י: ד' הותוב כל נכסיו לעבדו. שכתב כל נכסי נחויס לפלוני עבדי הכי עבד כלל הנכסים ונתן לו את עלמו והא דקאמר עבדי היינו עבדי שהיה כבד: שיר קרקע כל שהא לא יצא בין חורין. דכל היכא דמית לטורח אמרי' לדליה נמי שיר ובי אמר כל נכסו לך אשאר נכסים קאמר וזמנטיה ויה קאמי ואלו שמריה כיון דלא חמר ליה עמד ונכסי ורפי' אין לו שום נכסים (ג) אלא העבד והקרקע שוויר מ"ח לא יאל לחירות דכיון דלון מתקיים דבור כל נכסו דלא חמר סוץ וכטיל ליה דלא פלניק

לא שיר קרקע כל שהוא. אין מתנתו מתנה. הותב נכסיו לבניו וכתב לאשמו קרקע כל שהוא אברה כתובתה. רבי יוסי אומר אם קבלה עליה. אברה כתובתה: ד' הותב נכסיו לעבדו. יצא בין חורין. שיר קרקע כל שהוא. לא יצא בין חורין.

וייניגען ד' פתובה איז פארפאלין. ווייל זיא האם געשוניגען דריבער האם זיא פארלארין ד' פתובה נאר זיא מוז געמען ווי דער מאן האט געשריבען ב' יוסי אומר רבי יוסי ואגם אס קנהה עליה אף על פי שלא כתב בה אברה פתובה אויב זיא האם איינגעווייליגט צו האבן אהלק צו זאמען מיט ר' קידער אפילו דער מאן האט דאס גיט געשריבען. האט זיא פארלארין ד' פתובה: ד' הכותב נכסיו לעבדו: זאן ווען איינער שרייבט צו זיין קנעקט איה שיינק דיר מיין פארמעגן גיט דער קנעקט ארום פריי פון בעל הבית. ווארום דער קנעקט איז דאך אויך דער פארמעגן פון בעל הבית און אז ער האט צום קנעקט גיזאגט איה שיינק דיר מיין פארמעגן האט ער געמיינט אז ער ששענקט אים אויך ער זאל זיך אליין קונה זיין שיר קרקע כל שהוא. לא יצא בין חורין אבער אז ער האט גיזאגט צום קנעקט איה שיינק דיר מיין פארמעגן נאר די שטיקע פער ארבע די משלמין שיינק איה דיר גישט. ואגם דא משנה ווייל ער האט נאר געפעס איבער גילאום פאר זיך זאג איה שוין אז ער האט דעם קנעקט אויך איבער גילאום פאר זיך אפילו דער דין איז מה שקנה עבד קנה רבו. דער דער קנעקט האט גיהער צום בעל הבית און אז דער קנעקט איז גיט פריי פון בעל הבית וואס פאר אטובה האט דער בעל הבית גיטאקן דעם קנעקט דער מיט וואס ער האט אים גישענקט דאס פארמעגן ווי גלייבן דאך אלע מאהל ביי דעם בעל הבית. נאר עס קען זיין אז דער בעל הבית האט מאקע גיט געמיינט צו שיינקען דעם קנעקט דאס פארמעגן. ער האט אים נאר געזאגט און געזעצט דער קנעקט זאל מייענע אז דאס פארמעגן וועט גיהערן צו אים וועט ער אים געברייא

דברא והו כולל לגמרי ולא קנה לא עצמו ולא נכסיו: רש"א לעולם הוא בן חורין. כי אין לו נכסיו
 אחרים אלא העבד והאקדש ששיר וכן יס לו נכסיו אחרים לעולם הוא בן חורין ומוקמינן דכיר כל נכסי
 בעבד לבדו כזולתו לו נכסיו אחרים ולא אמרינן דכמה שאמר קוז כסיל דכירו שאמר לו נכסי דלגנין דברא
 ומקיימינן ליה כעבד וילא בן חורין: חוץ מאחד מרבווא. ולא פ"י מה ששיר דהתם אמרינן דלחד מרבווא
 דלחמר היינו עבד ואיזה לא
 תשיב ליה אלא כלחד מרבווא
 נכסיו וחס"ג דשה עסי
 וחין הלכה כר"ס:

פאן לוימא דכי פליג ר"ס כ"ו
 אכל כ"ס לו אה"י דמורה לח"ק
 ט"ו. ור"ס לעולם קאמר ר"א
 כ"ה תוים ע"פ:

דינען רבי שקעון אומר רבי שקעון זאגט זעליס היא
 בן חורין עד שאמר רבי פי נכסי גזינין רש"א פליגי עברי
 חוץ מאחד מרבווא שבהם אויב דער בעל הבית האם
 ארום גירענט וואס עד לאזנס פאר זיך. דהיינו
 עד האם גיזאגט צום קנעקטם איך שיינק דיר מיין
 גאנג פארקענין גאר די פעלד אדער די פטלמלין
 שיינק איך דיר גיט. איז דער קנעקטם פרייא.
 אקער אז ער האט גיזאגט צום קנעקטם קאמם איך
 שיינק דיר מיין גאנג פארקענין גאר אדעקן
 מיינענדר חלק פון מיין פארקענין לאז איך איבער
 פאר מיר. איז דער קנעקטם גיט פרייא. ווארום
 איך זאג אז דעם קנעקטם שיינקנדר חלק וואס עד
 האט גיזאגט עד לאזנס פאר זיך האט ער געקיינט
 דעם קנעקטם. אפילו דער קנעקטם איז ווייניגער
 אדער קעהר ווערס ווי אדעקן מיינענדר חלק פון
 זיין פארקענין. עס קען אקער זיין אז בייא דעם
 בעל הבית איז דער קנעקטם ווערס ריכטיג אדעקן
 מיינענדר חלק פון זיין פארקענין:

גמרא ברכות דף ו ע"א

רש"י

הלכה כ' כלה כ"ו התימן דהסד דמלכות דברא אלף למד
 הניא אבא בנימין אומר אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית
 הכנסת שנאמר לשמוע אל רנהו ולא התפלה במקום רנה שם
 תהא תפלה. אמר רבין בר ארא אמר ר' יצחק מנין שהקבי"ה מצוי
 בבית הכנסת שנאמר אלהים נצב בעדתי אל. ומנין לעשרה
 שמהללים ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדתי אל. ומנין
 לשלשה שיושבין ברין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים
 ישפוט. ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם
 שנאמר אז נדברו וראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' מאי ולחושבי
 שמו אמר רב אשי חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה
 במקום רנה. ככתב הכנסת
 טעם אמרינן הכתוב
 שירותוהשכחות וכוונות קול
 ערב: בעד' אל. ככתב מועד
 טלו: ומנין לנשירה וכו'.
 עדה קרויה י' שכתוב עד
 מתי לעדה הרעה הואת ילאו
 יואשטולכו: בקרב אלהים
 ישפוט. ואין בית דין קרוים
 אלהים אלא כוונתה כפ"ק
 דמנהדרין: ויקשב ה'.

פניא אבא בנימין אומר מיר האבין געלערונגט אבא
 בנקטין זאגט אין תפלתו של אדם נשמעת אלא
 בבית הכנסת דיא תפלה פון אקענענש ווערס נאר
 געהערט אין שוהל ואקער גיט אויף קיין אקער ארם
 שאמר ווארום עס שטייט אין פסוק לשמוע אל הרנה
 זאל תפלה צו הערין דאס געזאגט אונ דאס געקעט
 געקום רנה שם תהא תפלה ווא עס ווערס געזונגען
 דארט זאל ווערין געקעטט אפר רבין בר ארא אפר
 רבי יצחק רבין בר ארא האט גיזאגט פון רבי
 יצחק'ס ווערין מנין שמהללים ברין הוא פליגי בבית
 הכנסת פון וואגען ווייסן מיר אז נאם ווערס
 געפונגען אין שוהל שאמר אלהים נצב בעדתי אל
 ווארום עס שטייט אין פסוק נאם שטייט אין די
 שוהל וואס דארט איז דיא פארקאמלונג וואס די
 יודין פארקאמלען זיך צו לויבין נאם ויגנו געשרה
 שמהללין ששכינה עמהם פון וואגען ווייסן מיר אז
 אדעקן קענענשין דאונגען אפילו גיט אין אשוהל
 איז אויך דיא שכינה מיט זייא שאמר ווארום עס
 שטייט אין פסוק אלהים נצב בעדתי אל נאם שטייט
 צווישען די גאטליכע פארקאמלונג. ווא עס איז

ממתן להם סס : אשר
 אוכר את שמי . חר
 יזכור שמי על מזויו ודברי :
 אבא אליך . ל' יחיד הוא :
 מכתבן מלייתו . כדכתיב
 ויכתב כספר זכרון לפניו :
 קדמה שכינה ואתיא .
 קולם טיהו כל העסקה .

מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה . ומנין שאפי' אחד שיושב ועוסק
 בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אוכר את שמי וגומר
 וכי מאחר דאפי' חד תרי מבטיא תרי מכתביו מלייתו כספר הזכרונות
 חד לא מכתבן מלייה בספר הזכרונות . וכי מאחר דאפי' תרי תלתא
 מבעי מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמיל
 דדינא נמי היינו תורה . וכי מאחר דאפי' תלתא עשרה מבטיא עשרה
 קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דיתבו :

לחיים וכל כעדה אל מתיקרא חמטת : עד דיתבו . כדכתיב יסטס בשעת החמטת :

אז ער האם דיא מ'צנה גים געקענטם פארהן פג'ה
 ע'ני תתבו ג'אוי ע'שאה רעבונגם אים דער פסוק
 ג'לי'ה נ'יא ער נ'אלט ג'טאהן ד'יא מ'צנה יפגז
 ש'אפ'יו א'חד ש'י'שב ו'ט'סן ב'תורה ש'ש'כ'נה ע'ט פ'ון
 נ'ואנען נ'וייסן מ'יר אז א'פ'ילו א'י'נער נ'י'צם אונ
 לערונגם תורה א'יו אויף ר'י ש'כ'ינה מ'ים א'ים ש'נ'אמר
 נ'אדרום ע'ם ש'ט'יים א'ין פסוק ג'לי' הסקום א'שר א'זכ'יר
 א'ת ש'מי א'בא א'ליך ו'ב'ר'ק'ת'ך ג'א'ם נ'א'ג'ם אויף נ'ע'דער
 א'ר'ם נ'ואם מ'י'ין נ'א'מ'ען נ'ע'ם ר'ע'ס'א'נ'ם נ'ע'ר'י'ן
 ו'ס'ע'ן נ'ע'נ'ע'ן לע'ר'נ'ע'ן מ'י'ין תורה נ'ע'ל א'י'ך ק'ו'ס'ע'ן
 צו ד'יר אונ נ'ע'ל ד'יה ג'ע'נ'ש'ט'י'ן . אז מ'ע'ן נ'א'ג'ם
 ד'א'ם נ'וא'ר'ם . צו ד'יר מ'י'י'ג'ם מ'ע'ן ד'א'ך צו א'י'י'נ'ע'ם
 אז א'י'נ'ער נ'ע'ם לע'ר'נ'ע'ן תורה נ'ע'ם ג'א'ם אויף
 ק'ו'ס'ע'ן צו א'ים . פ'ר'ע'ג'ם ד'יא ג'ק'ר'א ו'כי פ'א'ת'ר ד'א'פ'ילו
 י'ד ת'ר'י מ'ג'ז'י' אז ד'ער פסוק נ'א'ג'ם אונ אז א'פ'ילו
 א'י'נ'ער לע'רונגם תורה א'יו ד'יא ש'כ'ינה מ'ים א'י'ב
 נ'וייסן מ'יר ד'א'ך ש'ו'י'ן א'ל'י'ן אז צ'ו'י'י' ק'ע'נ'ש'ט'י'ן
 לע'ר'נ'ע'ן תורה א'יו ג'ע'ו'י'ם ד'יא ש'כ'ינה מ'ים נ'יא .
 צו נ'ואם ד'אר'ך אונ ד'ער פסוק ד'ע'ר'צ'י'ל'י'ן א'ז
 צ'ו'י'י'א מ'ע'נ'ש'ט'י'ן לע'ר'נ'ע'ן תורה א'יו ד'יא ש'כ'ינה
 מ'ים נ'יא ד'א'ם נ'וייסן מ'יר ד'א'ך א'ל'י'ן . ג'ע'נ'ש'ט'ע'ם
 ד'יא ג'ק'ר'א ת'ר'י מ'כ'ת'ב'ן מ'ל'י'ת'ו ב'ס'פ'ר ה'ז'כ'ר'ו'ת' א'ז צ'ו'י'י'
 לע'ר'נ'ע'ן תורה נ'ע'ר'ם ו'י'ע'ר'ע' ב'י'ד פ'א'ר'ש'ר'י'ב'ע'ן
 א'ין א'ב'ו'ה נ'יא נ'א'ל'י'ן ג'ע'ד'י'י'ג'ק'ם נ'ע'ר'י'ן ת'ד י'א
 מ'כ'ת'ב'ן מ'ל'י'ת'ו ו'ס'פ'ר ה'ז'כ'ר'ו'ת' א'ב'ע'ר אז א'י'נ'ער לע'רונגם
 תורה נ'ע'ר'י'ן ו'י'נ'ע' ב'י'ד ג'י'ם פ'א'ר'ש'ר'י'ב'ע'ן א'ין
 א'ב'ו'ה . פ'ר'ע'ג'ם ד'יא ג'ק'ר'א ו'כי פ'א'ת'ר ד'א'פ'ילו ת'ר'י ת'ת'א
 פ'ג'ז'י' אז ד'ער פסוק נ'א'ג'ם אונ אז א'פ'ילו צ'ו'י'י'א

זודר ויחי דף רמ"ז ע"ב ת"ח דל"טת יוד הא ואו הא

ויחי ועקב בדרך מזרים אחי פרשתא דא סתימא . רכי ועקב אמר בשעתא דמית ועקב אכתומו טיניהו דישראל .
 רכי יהודה אמר דכתיב נחמו לגלותא ונחמפכידו כהון רכי שמעון אמר מה כתיב לעילא וישב ישראל בדרך
 מזרים בדרך גסן ויחזו בה ויפירו וירכו מלך וכתיב ויחי ועקב דלא אחתו לאכרשא בין דא ללא מה אישן קימיה
 בתפסקו דמלכין וקבילו עונגא וכוספין לגמיהו אוף ועקב נמי קיים בתפסקו מלכין בטענא וכוספא לגמיהו לא
 אחמשה דא מן דא והכא חקרי ויחי דהא כל יומיו לא חקרי ויחי בנין דכל יומיו בלערה הוה בלערה אחתכח עליה
 כתיב (איוב ג) לא שלתי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז בתי דנמת למזרים חקרי ויחי חמא לבריה מלכא חמא לכל בני
 זכאין דליקין וכלהו בתעטוי ותפסקו עלמא והוא יתיב ביניהון כחמר טב דתייב על דורדייתא כדן חקרי ויחי ועקב
 ולא פריס כין ויפירו מלך לויתי ועקב והכי אחתו טבע עשרה טיה מלכי טעמא טבע עשרה טיה . אלל אב'ה
 כל יומיו דיעקב בלערה הוה בלערה אכערי לון כדמיתחא כיון דחמא ליחסף והוה קליס קמיה כד יעקב מחמל ביוסף
 הוה אשתכחיס כנפשיה כאלו חמא לאמיה דיוסף . דפסירו דיוסף דמי לגמירי דרמל והוה דמי בגמיה כמה דלא
 אשכח עליה לערה כיומיו וכד יוסף אחמשה מניח כדן אחקייס (סס) לא שלתי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז
 דלא קימא ליה ליעקב מכל מה דעכר ובזמנא דאחמשה יוסף מניח מה כתיב יוסף בן טבע עשרה טיה ויהי רושה וגו'
 וכל

וכל וזמן דיסק. לא הוה ליה גערא כהאי והוי ככי כל יומא לאינו שבט עשרה שנה ליוסק מאי קאחיבו ליה ויוסק יסית ידו על עיניו הא לך שבט עשרה שנין אחרנין כעוננין ותפנוקין והגלות וכסופין ה"ה ויהי יעקב בלחך מלרים שבט עשרה שנה וגו' תנא כל ליטון טעין שכינתא יקרא דקב"ה עמיה אשתכחא ובגין כך חיים חקין :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הל' תשובה פ"ב

מספר תרידים דף ע"א ע"ב

(א) בתוב מנסה משעיו לא יצליח במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמן וענות פנים הוא לו. אם גילה אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורט הטאון לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם וטוהנה היא לו שלא נתגלה עונו ש:אמר אשרי נשוי פשע כמוי וטוהנה: (ב) אצלם שהתשובה יום הדין שיהי יפה ביות ומתבלת היא מיד שאלם ששעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו: אבל צבור כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו:

תקע יתר החוקה אלל כותל מערבי ויתר כלכרך לחיות קשורות יפה כחכל קלזע כג' קליעות. אחד אהכחו כלי מרוד כחכלי חלק חושכס כעכוותו אהכס. כ' פסוק תורה המתיר אסורי המלך חייב מיתה והרי המלך יתכרך אסור שלטון כסתי חומות אחת של עלם וזאת של כשר אף לא תתכודל עמו יתכרך והנס אהס רוב ומנך יתיר ככען אמן יתיר כמת מישן סגוף יתירי והצועקה יפה לעולם בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הדין שיהי יפה ביות ומתבלת היא מיד שאלם ששעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו:

(א) פתיב סכסא פשעיו לא יצליח עם שטייט אין פסוק דער קענקש וואס ברעקט זיינע זינד וער זאגט זייא גיט פאר קענקשין וועט ער גיט ב'גליקען בפה דברים אמורים ווען זענען דיא רייז גיוואגט גיווארן געבירט שבין זרס דחבוי גאר בייא די געבירות וואס ציווישען איין קענקש אונ דעם אנדערן. דיא געבירות זאך קען דערצייילן פאר קענקשין זיג געבירט שבין זרס דקסס אקער בייא דיא געבירות וואס קען זינדקנט צו גאט איני צירד ז'פרס זעצט דאך ער גיט דערצייילן זיינע זינד ועות פנים הוא לו אם גילה אונ אויב ער דערצייילט פאר קענקשין זיינע זינד הייסט ער איין געזת פנינו אזא שב לפני האל ברוך הוא ער זאל גאר טאהן תשובה פאר גאט מירס פסאי זפני ער געט ארויס זיינע זינד פאר גאט ומתודה עליהם לפני רבים סתם ער זאל זיך מתודה וואס פאר פיל קענקשין זען זאל זיך זאגן איה האב געווינדנט פאר גאט אונ ער זאל גיט זאגן וואס זיינע זינד זענען גיווען וטוהנה היא לו שלא נתגלה עונו אונ עם איז גיט ופאר אים אז זיינע זינד זענען גיט זענדקעט גיווארן שנאמר ווארום עם שטייט אין פסוק אשרי נשוי פשע כמוי וטוהנה היא מיד ששעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו:

תקע יתר החוקה אלל כותל מערבי ויתר כלכרך לחיות קשורות יפה כחכל קלזע כג' קליעות. אחד אהכחו כלי מרוד כחכלי חלק חושכס כעכוותו אהכס. כ' פסוק תורה המתיר אסורי המלך חייב מיתה והרי המלך יתכרך אסור שלטון כסתי חומות אחת של עלם וזאת של כשר אף לא תתכודל עמו יתכרך והנס אהס רוב ומנך יתיר ככען אמן יתיר כמת מישן סגוף יתירי והצועקה יפה לעולם בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הדין שיהי יפה ביות ומתבלת היא מיד שאלם ששעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו:

אונ דאס שרייבן צו גאט נאך געקער וויא אנאנך יאהר ומתבלת היא מיד אונ זיא ווערט פאלך אנגענוקען שנאמר ווארום עם שטייט אין פסוק ד'שי ה' בהפאז איר זאלט פארשטיין גאט ווען ער ווערט געפונען. אונ ווען ווערט גאט געפונען. אין דיא זעהן זען וואס ציווישען ראש השנה אונ זיא פפור בפה דברים אמורים ווען זענען פאר דיא רייז גיוואגט געבירט שבין זרס דחבוי גאר בייא דיא געבירות וואס ציווישען איין קענקש אונ דעם אנדערן. דיא געבירות זאך קען דערצייילן פאר קענקשין זיג געבירט שבין זרס דקסס אקער בייא דיא געבירות וואס קען זינדקנט צו גאט איני צירד ז'פרס זעצט דאך ער גיט דערצייילן זיינע זינד ועות פנים הוא לו אם גילה אונ אויב ער דערצייילט פאר קענקשין זיינע זינד הייסט ער איין געזת פנינו אזא שב לפני האל ברוך הוא ער זאל גאר טאהן תשובה פאר גאט מירס פסאי זפני ער געט ארויס זיינע זינד פאר גאט ומתודה עליהם לפני רבים סתם ער זאל זיך מתודה וואס פאר פיל קענקשין זען זאל זיך זאגן איה האב געווינדנט פאר גאט אונ ער זאל גיט זאגן וואס זיינע זינד זענען גיווען וטוהנה היא לו שלא נתגלה עונו אונ עם איז גיט ופאר אים אז זיינע זינד זענען גיט זענדקעט גיווארן שנאמר ווארום עם שטייט אין פסוק אשרי נשוי פשע כמוי וטוהנה היא מיד ששעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן גענוין שנאמר מי ב'ה' אלהינו בכל קראנו אליו:

וכנסתה יחידי בטוף נקבר כדל ונסתמס כדל כגון פדון כל לדיק
 חזרו לפי זכורו ונכנסו ודלו כיון דרשעם בחסד דתו נחללו
 כדס. לכן אדם נקול לך עמו חסד ולא חסד. רגע כי אם
 חדרטו ידוע לך לא יפרוש מתך מן כלל ונסיכס לייטי יתגוד
 כי סוף אכדי סוף סוף סוף וכוונת :

קודם שיאכל חחר ומתורה לבול יום הכפורים ערכית
 הויכין מתורה יחיד אתה הפלתו ורש"י

והשקפה יחידה דער גוף איז אללין אונ די נשמה
 איז אללין הטוף נקבר דער גוף איז אללין אין
 קבר והשקפה דער גוף איז אונ די נשמה איז אללין
 אין גן עדן לך זידיק סדור לפי כבודו יעדער צדיק
 האם אומאקונגן נאה זיין כבוד וינהיגם נתי און
 גיהנם איז געוויס יעדער כוונדער ביי דרשעים
 בחשך גימי נסאזי קבדס טייל דיא רשעים ווערן
 פארשטיקען אין דער פויקסער ווערן זיין נאה
 יעדער כוונדער לכו שמע נקילי דריקער הער מיון
 שמעקונגע לך עמי פטיי גיאי שמעקונג מים נאמ
 ויא חסדי רגע ואלקסם דיה גיט אפשיידן פון נאמ
 אפיצו אויף איין רגע אויף גיט כי אם תרשעו יודש
 לך אז וואו וועקס פארשטיין נאמ. ועמם ער צו דיר
 געסאניקט ווערין יא יורש ספק ער וועמס ניה פון
 דיר גיט אפשיידן פון נאה וינסיקה יחידו יתגוד וויא
 שייך אונ וויא זיס איז דיא ביהקעמטונג פון נאמ
 קרוך הוא כי הוא אבד קנה הוא שפך ויבוננו וקארום
 ער אזוי ריין פאשער וואס האמס דיה געקויקט ער
 האמס דיה געמאכט אונ האמס דיה געפעקטיקט :

(ג) יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחוד ולרבוב
 והוא קץ מחילה וסליחה לישראל לפיכך חייבים הכל
 לעשות תשובה ולהתרחק ביום הכפורים. ומזאת יודעי
 יום הכפורים שיתחיל בערב היום קודם שיאכל שבת
 יזנק במעודה קודם שיתרח. ואף על פי שהתורה
 חזרה ומתורה בשחרית ובמסוף ובמנחה ובנעילה
 קודם שיאכל חחר ומתורה לבול יום הכפורים ערכית
 באמצע הפילוח בברכה ובקיעות :

יעדער צייטס וואס מיר רופין צו אים: (ג) יום
 הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחוד ולרבוב דער קאנ
 וואס הייקט יום כפור איז דיא צייט פון תשובה
 צו אלע מענקשין. צו איינצעלנע מענקשין אונ
 צו פיל מענקשין צו זאמען וואס מן מחילה וסליחה
 זינטיא דאקאלס איז דער סוף וואס מען איז מחיל
 דיא עבירות צו אלע יודין לפיכך חייבים הכל געשוה
 תשובה ולהתרחק ביום הכפורים דריקער דארפן אלע
 סאקון תשובה אונ ניה סתנדה זיין אום יום כפור
 ומזאת יודעי יום הכפורים שיתחיל בערב היום קודם שיאכל
 אונ דיא סעודה פון ודוי אום יום הכפורים דארף
 זיך אומהייבן ערב יום כפור איידער ער וועמס
 עסין דיא סעודה המספקת שפי יתנן נסעדה קודם
 שיתרח סאקער ועמם ער דערשטיקט ווערין אין
 עסין איידער ער וועמס זיך סתנדה זיין ויפי כי
 שיתנדה קודם שיאכל אפיצו ער האמס ניה סתנדה
 גינען איידער ער האמס גינעסין. פון דעסקווענין
 חזרו ומתורה בלי יום הכפורים ערכית איז ער זיך נאה
 סאקאל סתנדה יום כפור בייא נאכט צו סתנדיב
 יחיד ומתורה בשחרית ובמסוף ובמנחה ובנעילה אונ ער
 סתנדה קודם שיאכל אפיצו וינסיקה ווא נאל ער זיך
 צו סתנדה. צו סתנדה. צו סתנדה. צו סתנדה. צו סתנדה.
 וואס נאה מיר סאקל ודוי. צו שחרית. צו מוסף. צו נעילה וינסיקה ווא נאל ער זיך
 סתנדה זיין יחיד אתה הפלתו יעדער איינצעלנער מענקש וואס דעס ודוי נאה סתנדה עשרה ישיבת
 צדק באמצע הפילוח בברכה ובקיעות אונ דער חון וואמס דעס ודוי אין מיטען שמונה יישרה איז דיא
 פערשע קרבה :

ויחי יום ב תורה

למשך מלה דמי יהוה נש י יה ידו יהוה דמי יוד הא ווא הא נשמה יהוה דמי יהוה ד' ודמי יוד אל שם
 בין לשבעיה בניקוד חולם :

**ג ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי אתגילי לי בלה
 נראה אלי בלתי בארעא דכנען וברחי
 לשבים**

(א) נראה אלי בלתי. בשוכי מפון ארם. וכתוב אני אל שדי פרה ורבה
 פירוש לתורה אלהים
 (ג) ויאמר אונ יעקב האם גיאמס צו יוסף אי דער אלטעכטאיגער נאמ האמס ניה בווינען צו מיר אין
 משלי חכמים

ספר הישר
 מתיקווען אין סתנדיב אלע סתנדיב וואס גיין צו דיא גויה
 פון יעקב ביי כנען אונ ווער עס וועמס גיט גיין וועמס
 שפטיק פערטאקס ווערין אונ חסד האמס געמאכט
 אונאידענע בעט צו סתנדיב אויף מיר ווען פאשער יעקב
 אונ אקאדעס פון הייבין גינעקט מים נאך צו דעקען די סתה אונ אקרוין איז גינעגני אויף דיא סתה וויא סע
 נאמט

וַיִּבְרַךְ אֶת־י : ד וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּנִי
 מִפְרָךְ וְהַרְבִּיתְךָ וּנְתַתִּיךָ לְקַהֲלֵךְ
 עַמִּים וְנַתַּתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת
 לְזֶרְעֶךָ אַחֲרַיךָ אֶחֶזֶת עוֹלָם :
 ה וְעַתָּה שְׁנֵי־בָנֶיךָ הַעוֹלָדִים לְךָ
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בָּא אֵלֶיךָ
 מִצְרַיִמָה לִיְיָהֶם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
 בְּרֹאשׁוֹן וְשִׁמְעוֹן יְהוּדָה וְיוֹסֵף וְלֵדָה

יחי: ד ויאמר לי הא אנה
 ל פשינה ואסנינה
 ואחנינה להנשת שבמין
 ואמו ית ארעה תא
 לבנה בתרה אחסנת
 עלם: ה וכלן תרין בנה
 די אתידידו לה בארעה
 דמצרים עד סיתי
 לתה למצרים די לי
 אינון אפרים ומנשה
 בראשון ושמעון יהו
 דהם: ו ובניו די

תולדות אהרן
 סדר עשר: ה כרית: ו ופס: שני: גדרים
 ב: אפרים ומנשה: דמרה קנן מלכות עד:
 בעל המצורים
 (ה) אפרים ומנשה. בני רלון ושמתן:

רשבים
 (ח) ועתה שני בניך וגי'. כלומר מאחר שנתן לי הקב"ה
 את ארץ כנען הרי ברשותי לעשותך בבניך לישול פי
 עד כאן. לפני בואי. בדבתיב וליוסף יולד שני בנים
 (י) ומולדתך. בניך או בני בניך שולחו לך אחרי בואי
 בחלו שכע עשרה שנה שחייתי כאן על שם אהיהם יקראו ולא יהיו שבטים כי אם בתי אחת כי כל שבטים נפש
 שפתי חכמים

(ד) ונתחיד לקהל עמים. כשרני שעתידים ללאת
 ממני עוד קהל ועמים ואש"ם שלמר לי ניו וקהל גוים
 גוי אמר לי על בנימין קהל גוים הרי טים לכד מבטמין
 וישי לא נולד לי בן למדני שעתיד אחד משכטי ליחלק
 א ומה אמה מתה אני ונתן לך: (ה) הנולדים לך עד באי אליך. לפני בואי אלך ב כלומר שגלדו
 משפחת ממני עד שבאתי אלך: לי הם. כהשכונ שלר בני הם לישול חלק בלרן חים כנגדו: (י) ומולדתך
 דעת זקנים סכעלי התחפזות
 (פ) אפרים ומנשה. אפרים ומנשה שרין בנימין ראובן ושמעון אהר יותר:

פירוש לתורת אלהים

דער שקטאם לזו בארץ אין לאנד קנען יבדה אונ
 האם מיה גיבענקשטם: (ד) ויאמר אונ האם צו מיר
 גינאנט הני ספרה איה וועל דיה פרוקבערין והרביחיה
 אונ וועל דיה סערין ויחמיה אונ איה וועל דיה
 געבין קהל ימים צו איין פאר ואמלונג פון
 פעלקער ויחמי אונ איה וועל געבין די לאנד זוגה
 צו דייען קינער ונאם וועלן זיין נאה דיר איה
 טום איין ארץ אויף אייביג. ורשי שרייבט אזוי
 האם אים יענק גינאנט גאם האם זיה צו מיר
 בוניען אין לזו אונ האם מיר אקשורה גינאנט
 אז פון מיר וועם נאה גיבארין ווערין קהל אונ
 צמים דאם הייקט איה וועל נאה האבין צווייא
 שקטים אונ זיך האב דאך אקער שוין קער
 משלי חכמים
 אים גיט ארום פון זיין קבר. יעקב אבינו האם וך געחאלטן
 פאר אפישקעלן קענשט. גיין צירק גיין רשע, האם ער
 געעכנט אריב ער וועם גיבארין ווערין אין ספרים וועם גאם
 נים
 הקסד, איין אונ רייסיג סליבים פון קנען וענען געקוסען צו דיר איה פון יעקב אונ אלע האבין געלייגט וייערע

ספר הישר
 קראנט אקלה, אונ אלע גבורים פון מצרים אונ די שרים
 אונ מילישער, עס וענען גינען אגרויסע קהנה גיין זיין
 וענען געקוסען צום ארץ שוין קהשד, דאמט האם קען
 גישעלעט דיר משה אונ קהם געמאכט אגרויסן
 ארשר, איין אונ רייסיג סליבים פון קנען וענען געקוסען צו דיר איה פון יעקב אונ אלע האבין געלייגט וייערע
 ארשר

ויחי יום ב תורה

אונקלוס

אשר הולדת אתריהם לה יהיו : יהו על שום אחוזון
על שם אחיהם יקראו בנהלתם : יתקרון באחסנתורו :
הוא מן עס יצטוס דר פרויס :

רשבים

שהיו בוועת ביאת יעקב בין בניו בין בני בניו היו
בחי אבות ולהם בתחלתק הארץ כדאמרינן בבבא בתרא
ובכתובי: בפנתס אפילו בבני פרץ . להצרון משפחת
צחצונו לחמול משפחת החמולי . וכן בבני בלע ארד ונעמן וגו' וכתוב לבסוף
לשמות מסות אבותם ינחלו וכן בני יוסף שנולדו אחרי בן יקראו על שם אחיהם בתחלה וזו
אבות כדכתיב בפרשת פנתס :

שפתי חכמים

ונבי . אם תולד עוד ג לא יהיו נמנן בני אלף כחך
שכטי אפרים ומנשה יהיו נכללים ולא יהא להם שם כשכטי
לענין הגולה וא"פ שנחלקה הארץ למנין גלגותם כדכתיב
לרב תרבו נחלתו וכל איש ואיש נטל כשות חיק מן הבכורים
מ"מ לא נקראו ד שכטי ים אלף אלו (להסיל נורל הארץ למנין
סמות השכטים ונטייל לבל שכט ושבט ודגלים לזה ולה) :

קנינדר קאם דו נעקס יקארין גאה נייא ידו
נאל זין צו פיר על אויף נייערע פרינערס נעמען :

תרגום

נביאים מלכים א ב

למשיח פניה היא צבאות נמש צב צבא צבאות רוח יהודה נמשח רוצח אדוני נמשח יהוד (יהודה) ויהו

יהודה הנצח ירוקה היה ירוקה הדוד אל שם בן שבעשית :

א ויבני ברוחי הנצעלי תעשה חסד ויהו באכרי
שלתה פייכן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום
אחיה : ב והנה עמה שמעי בן גיירא ברהימיני
סבתים והוא קרלני מללה נמרצת ביום לבתי
פרצים והוא ירד לקראתי הירון ואשבע לו
ביודה לאמר אסיאמיתה בתרב : ג ועתה אל
תפקחי כי איש חכם אתה וידעת את אשר
תעשה לו והורדת את שובתו פרם שאול :
ד וישקב דוד עם אבתיו ויקבר בעיר דוד :
והידע ית המציד ליה וחסיה ית סיבמיה בקשלא לשאול : ד וישקב דוד עם אבתותיה
והקבר בקרפא דדוד :

רשי

מצורת דוד

(א) כי בן . ר"ל כוס הדבר עליו קרבו אחיו לכבוד על שולחן
הגיסס וכוונתו עוד תעשה עמסס חסד ואלה חס סיכוי
באזני שולחני ובי על נשפוטס נחול ולא להסד נקרא :
(ב) עמד . ור"ל אוסנך סיכס עקר כתיבות וחמרו ד"ל ספוס
מנוחו תרסי : ביום לבתי החניס . כי בכורה מפני הכנסתם סלך עד חמני וסב כס עד חרתי לירוסים : והוא ירר . לפי
אחיו וכשעתי לו אז לבל אחיו זנול לא אוכל כעמני לקח נקמתי חמני : (ג) ועתה . פואיל וחסס חמני חמתי אל חקס
אחיו חמני חסס מכני נמש לו נחול כרמי : כי איש חכם אחי . וחולל נחלתו פעילס אה חסר חמסי לו : שיבתי . ר"ל
חמוס לכדלו כעטור סיכתי : פרם שאול . ר"ל לא חרתי לחמוס על חמתי כ"א יסכר דמו כחסי : (ד) בעיר דוד . קיל זין

דקם פירוש עברי טייטש געניגט מען ביא דער דאספורת סוף דער וו

לחמשיך סיפור ומלכות ד'א' ש'ין דלת יוד נמש ש'ין ש'ין דלת ש'ין דלת יוד רוח יאהדונה נשמה דיסוד א' אר' ארנ' ארני נמש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה מלכות י' ה' ו' ה' חיה יחידה דיסוד י'קה חיה יחידה מלכות אל שם ב'ין שבקשיה:

א צדקתהון דתמימי תמריץ א צדקת תמים תישר דרבו וברשעתו יפל רשע: ב צדקת אורחיה וברשעיה נפיל ישירים תצילם ובהות בגדים ילבדו: ג במות אדם רשע רשיעא: ד צדקתא דתריצי תאבד תקנה ותחלת אונים אברה: ז צדיק מצדה נחליץ נבא רשע תחתי:

כסבוריהון יאליו דעבדיו עקתא ניכד: ד צדיקא מן עקתא אשתיוביב ועל חלפוי ביש תחותריה: מצורת דוד רש"י

(כ) והות . שסס עושים מכונדים הם ללכדים : (ג) תאבד תקוה . כל הכוונתים בו: ותוחלת אונים . כניו שסס אלו: (ה) תישר . הדקק ששסה היא מוליכה אותו בדרך הישר לטוב לו: וברשעתי . כהרשעה עלמה שהכין הרשע לזולת כה כעלמה יכול הוא: (ז) תצילם . הדקק תליל הישרים מרעס: ובהות . כהשכר שהכינו הכונדים לזולת ילכוו הם כעלמס כה: (א) תאבד תקוה . תקות הכוונתים בו: ותחלת . שקות כניו אכיס כי לא היה בו זכות להגן על הכניס: (ד) צדיק . כשגבור לרה על הליך ועבור הכוונת כעלה הכורה לו כשמתן הדקק מן הכרה יבא רשע כמקומו אל הכרה ההיא כי אין מדת הדין מתפיים עד יבא אחר תחתיו:

פירוש ע"מ

(א) צדקת תמים תישר דרבו היא פרומקייט פון דיא קוענטש'ין וואס גיינען מיט נאנצקייט וועט זיי גלייך מאכין זייער וועג וברשעתי יפול רשע אבער דער רשע וועט אריין פאלן אין זיין אייגענע שלעכטס וואס ער האט גיטאהן: (ב) צדקת ישירים תצילם די פרומקייט פון די צדיקים וועט זיין רעקטין פון אלע שלעכטס וכהנה בוגדים זכרי און די פאלשע קענטש'ין וועלן קעעוואנגען זייערין אין אבראה וואס אויף זיין וועט קוקען: (ג) במות אדם רשיעא אבד תקנה וועג דער רשע שטארקט ווערש פארלארן זיין האפענונג

עיקרי תוי"ט משנה שבת פ"ב ברמנורא

[א] הכונה . כחכו המוס' נריך ליתן עעס אנהי מני הכונה אחר וירקע והולאה ול"ג דלחבר שפרס דני הולא' דלויב סיומא דלכות מלכות רכס לפרס מלי דסמך ליה והוא מכה בפטי' זלמי שהוא מעין מלאכה בנין ששתי טפי הלך נקט הכונה קודם: [ב] כל שהוא . מסקין כמחל שכן כפי' שיש לו נקט כבדו וסומו . דלכות בני משקל עין קרס זעפל בו דרנה לחילת' ותיקף לחובו לכר וסומו: [ה] ובגמרא' איתא המסכת המכה בפטי' ופטי' יה"ק המסכת שהוא חייב משום שכה בפטי' חייב כ"ס: [ג] והק' כח' דבנין אכניס לא הוי כחשקן ולמה שיק מלאכה דכלים רהוס כחשקן בו' אלא נראה לרי' דהיינו חוסס אחרין שונו' על כלי כשעת גמר מלאכה עכ"ל וז"ל לחרן דמשנתנו דכר כהוה עכשיו כילי מחתיבי האדם העושה קך

פרק יב א הדינה או איינער פאהקט אום שקבת בפה יבנה ויהא חייב זיין פיר זאל ער פאהקען זונג זאל חייב זיין הדינה פל שהוא אז ער פאהקט גאר וויפול ער איז אפילו גאר ווייניג פון דעםפונענין אז ער חייב והפסלה אז ער האקט ארום אשמיין אום שקבת זאל ווערין פיר קאמפניג אדער ער זאל גלאט ווערין והמכה בפטיש אנדער ער האט גיטאהן אקלאפ אויף דעם שמיין מיט אנרויסין האמער אום שקבת אום מיט דעם קלאפ האט זיך דער שמיין אפ גירוקט פון דעם בארג וואס קען האט אים אויס גיאהקט פון דארט . אונ קען קען ש'ין דעם שמיין צו געמען פון ארט . האט דער קלאפ פערמיג גימאקט דיא גאנצע מלאכה פון דעם שמיין אום שקבת . איז קען חייב . ומוג אזוי איז דער דין בייא אלע קלאכות אז ער מוהקט אום שקבת אזוי זאך וואס

יודי יום ב

עיקר תורם

מן ההר טביב והבדילה מכה עליה כפסים מכה גדולה וסוף תחזיקת וטפלה וכל האומר מלאכה כצבת תולד' למכה כפסים הוא : מעצד . קיטץ קטן : והקורח . והטקס : כול שהוא , אכלתו קף אחתות ומלכה כפסים וזמנול וזקודה : ומלאכות : ומקיימת . שאין נרד' להסוף עליה (ג) : קורנם . מרטי"ל : סרן . אנהוינ"ל גלע"ו : קפני שהוא כמתקן מלאכה . אט"פ שאינו מלה על המלאכה אלא על הסדן מתקן הוא עטן מרדדי עמי משכן היו עושים מכן על הסס ג' הכחות ומל הסדן נזכרה א' להחליק הקורנם טוף יבקע הקס הוא דק (ד) וזון הלכה כרש"י : ג' המנבש . חולס עובדים רעים מתוך טובים . פ"ל חוטר סביב עקרי ענפים כבשים מן האילן לחקו : והמורד . ורדים לחים חקרי ענפים כבשים מן האילן לחקו : והמורד . ורדים לחים כח האילן וקולין חותן ממנו (ה) : אם להקץ . את האילן (ו) או את הקרקע וקלנו מן המחוכי : ביצה קלה . כנודרת מבינה חרובות טיהר קלה וכתבסל יותר משאר בניס : ג' בין בימינו בין בשמאלו . נלדס טהא טולס כבתי ידיו דלנו כשאר כל אדם כתיבה טמאל אינה כתיבה : בין משם אחד . שתייה אלסין : משני שמות .

ובמעצד , והקורח כל שהוא חייב . [ג] זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכותו מתקיימת [ד] בשבת חייב . רשב"י . אומר אף המכה בקורנם על הסדן בשעת מלאכה חייב . מפני שהוא כמתקן מלאכה : ב [ה] החורש [ו] כל שהוא המנבש והמקרסם והמורד כל שהוא חייב . המלקט עצים . אם לתקן כל שהן אם להסיק כדי לבשר ביצה קלה . המלקט עשבים אם לתקן כל שהוא . אם לבהמה כמלא פי הברוי : ג הכותב שתי אותיות . בין בימינו . בין בשמאלו . בין משם אחד . בין משני שמות

וכר . תרי"ט : [ג] זה הכלל . לאחרי דמק קפיו נקבה נמרס . ופרס"י . בגולם דלול רלוי לחוק בו קב חקק טלס וניגן וקף על פי שפטר לוסוף יס שמקייטו כן : (א) טיס מקיימין כילול על ולין מוסיפין עליו . הר"ן : [ד] בשב"י . אהטוטס מלאכה קפא כל השוטס כצבת וביא מתקיימת . הר"ן : (ד) נמרס ולי' טוף על פי שכן פיו עושים לא חשבו יבס לתקן שפטר מלכל ג' כ"ס שתימייק עניו השוטס אכל כ"ס שיהלוקו כמתולת אס פיו טופין כן : [ה] החורש . הקדים החורש לטו שטיא ספין סכונס קוס מנהלל נומא או מוסיף לכר על דבר זוס חוטר מחחרב ושרד דרמיון כעושיין לכונס וחורש עטיסס ככ"ס : [ו] כל שהוא . מפרס כנמרס דלוי לרודס כחובס ינחיל טל דלעס . ופרס"י אכ"ס לענין טולסס (ספס"ט) חקן שני סרתי לענין טולסס דלי חסיק סרתי חסיק ככדדי שזין ורוד אחס לכדס אכל לענין חריסס כ"ס נומא ונומא דלפי נפסס כדוד כל דכוחס בני משכן כ"ס לקול א' על חמיו : (ב) ותיבי מטוס ורע סר"ח : (ו) מטוס ורע חקן סר"ח מטוס חורס . ואס מלספסן לסיס קרקע מעמד

דיאם באקט פערטיג די בלאכה איז קען דאריוף זיך ווייבע צווייגן פון בוים אום שבת דיא איבעריגע צווייגן אאלין שיפעדער טערין וואס בעקער וואקסין אפילו נאר אביסול הייג איז ער חייב הייבט צייט ער קלויבט האלץ נער דרעקט אפ צווייגן וואס וואקסין אויף אביסום אדער ער רייסט אויס וואס קליינע בוימלאך וואס וואקסין אויף דיא ערד אס זענן אויב ער מיינט צו פאר- בעקערין דעם בוים אדער צו פארבעקערין דיא ערד די שהוא אפילו ער קלויבט נאר אביסול איז ער חייב אס זייקט אויב ער מיינט צו פרענען דיא האלץ בני דבשי ביצה קלה אז ער האט נאר צו זאמען געקליבען אזוי פיל אס קען קען דער זייא אפ האבן אנרינגען איי וואס איז אשטיקול איי פון אהון אזוי גרויס וויא אפייגן איז קען חייב הייבט עשבים אז ער קלויבט וער רייסט אויס גראז אס זענן אויב ער מיינט צו פארבעקערין די עערל די שהוא ווי פיל ער האט געקליבען אפילו נאר אביסול איז ער חייב אס זענען אויב ער האט געקליבען צו לעבן עסין אבסוקס פריה פי הייג אז ער האט צו זאמען געקליבען אזוי פיל גראז ווי אזיג קען אריין געמען מיט איין סאהל אין מויל איז ער חייב : ג הבית שתי אותיות אז איינער שרייבט צווייא אותיות בין בימינו סאיי ער שרייבט מיט דיא רעקטע האנט בין בשמאל סאיי ער שרייבט מיט דיא לינקע האנט בין משם איי סאיי דיא צוויי אותיות זענען פון איין זאמען . דהיינו צווייא אלפין בין משני שמות סאיי די צוויי אותיות זענען פון צוויי זאמען . דהיינו אאלף

ומה ונזמה דלפי נפסס כדוד כל דכוחס בני משכן כ"ס לקול א' על חמיו : (ב) ותיבי מטוס ורע סר"ח : (ו) מטוס ורע חקן סר"ח מטוס חורס . ואס מלספסן לסיס קרקע מעמד

דיאם באקט פערטיג די בלאכה איז קען דאריוף זיך ווייבע צווייגן פון בוים אום שבת דיא איבעריגע צווייגן אאלין שיפעדער טערין וואס בעקער וואקסין אפילו נאר אביסול הייג איז ער חייב הייבט צייט ער קלויבט האלץ נער דרעקט אפ צווייגן וואס וואקסין אויף אביסום אדער ער רייסט אויס וואס קליינע בוימלאך וואס וואקסין אויף דיא ערד אס זענן אויב ער מיינט צו פאר- בעקערין דעם בוים אדער צו פארבעקערין דיא ערד די שהוא אפילו ער קלויבט נאר אביסול איז ער חייב אס זייקט אויב ער מיינט צו פרענען דיא האלץ בני דבשי ביצה קלה אז ער האט נאר צו זאמען געקליבען אזוי פיל אס קען קען דער זייא אפ האבן אנרינגען איי וואס איז אשטיקול איי פון אהון אזוי גרויס וויא אפייגן איז קען חייב הייבט עשבים אז ער קלויבט וער רייסט אויס גראז אס זענן אויב ער מיינט צו פארבעקערין די עערל די שהוא ווי פיל ער האט געקליבען אפילו נאר אביסול איז ער חייב אס זענען אויב ער האט געקליבען צו לעבן עסין אבסוקס פריה פי הייג אז ער האט צו זאמען געקליבען אזוי פיל גראז ווי אזיג קען אריין געמען מיט איין סאהל אין מויל איז ער חייב : ג הבית שתי אותיות אז איינער שרייבט צווייא אותיות בין בימינו סאיי ער שרייבט מיט דיא רעקטע האנט בין בשמאל סאיי ער שרייבט מיט דיא לינקע האנט בין משם איי סאיי דיא צוויי אותיות זענען פון איין זאמען . דהיינו צווייא אלפין בין משני שמות סאיי די צוויי אותיות זענען פון צוויי זאמען . דהיינו אאלף

וכל בקצית פטנים. ה"ט: (י) דאי מרישא בין מ"ט ס"א דוקא שבתין ביחד לזיוון אבל כשכותב כ"ט ל"י סימנין אין זיוון עולה כלל ביחד אלא כל ס"א כ"ט אימא לא לתייב. קמ"ל ועתו"מ: [ו] שם כ"ו. ואף על פי ש"מ"ט ו' סתומה וזאת פתוחה. לא יזווג לכותב אלא כדמר מלאכי. והכתיב אלו נכתוין לחובו כד' כ"א: א"ת: משקטו שלג. כ"י קועין חי"י א"ת"ס סתומה. להשלים אריתו. הבבד וזכ"ס. דתון בכל העלמות ה"ט: "

אלף בית: משני סממניות. א' כדיו ואחד נסקרא. ואית ספרים דגרסי משני סיגניות. כלומר משני סמנים כגון סכותס א' ל'כ' אחד וז' ל'ט' שנים (י): בכל לשון. ככתב של כל אומה ואומה: משום רושם. סימן

שזיו עושין בקרשי המשכן מפני שמפריקין אותן ולשוקימוהו לא יחלוטו סדר הקרשים ואח"כ ר"ל למימר דאחי' לא כתב אלא שרסטי ע"י רשימות בעלמא לסימן חי"י וזין הלכה כרזי יוסי: כלומר מצינו שם קמ"ן. כלומר א"ת"ס שלא נגמר מלאכתו שנתכוין לכתוב חיכה גדולה

משם גדול'. [ו] שם נד מגדויאל: ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב. כתב בדיו בסם בסיקרא בקומסו ובקנקנתוס ובכל דבר שהוא רושם על שני בותלי זויות ועל שני לחי פנקס והן נהנין זה עם זה חייב. הבותב על בשרו חייב המסרט על בשרו ר' אליעזר מחייב חמטת

וכתב מקלמא: הוילי אלוהו מקלמא היא חיכה ומתקיימת במקום אחר חי"י וכן הלכה: ד' בסם. אורימינ"ט כל"ט: בסקריא. מין אכן עושב אלום: בקומסו. מין עטר וכנע שחור. ס"א שרף אילן גומ"א כל"ט: בקנקנתוס. וא"צ כרזי וכל"ט ודלראיולי: ובכל דבר שהוא רושם. לאחוי מ"ס ששרו דכס פטלים גליל"ט כל"ט: שהוא רושם. שרסמו מתקיים: על ב' בותלי זויות. אחת כדומה ואחת כלטן סמוכות כ' לזו כמקוט: על ב' לחי פנקס. סרט שהגנוי כתב בו שכתובות וא"ע דלאו על לוח אחד הן עם נהנין וקראין על עם זה כגון שכתובין על שני סמני הלוחין הממוכין זה לזה חי"י: הבותב על בשרו. כדיו: והמסרט על בשרו. כדנול עושה זורת אומות ככשרו:

מיט אב' בין משני סממניות סאיי ויי זענען געשריבען
 מיט צוויי פארקין. דהיינו איין אות און און געשריבען
 מיט פארקען פארק אונ איין אות און געשריבען
 מיט רויטע פארק דני לשון פון וועלכער שפראכע
 די אותיות זענען מיט און און און און און און און
 יוסי האט רבי יוסי גינאנט יא מיט שמי אותיות און
 קען שרייבן צוויי אותיות און קען מיט און און און
 רושם נאר ווייל צוויי אותיות זענען אצייכין אויף
 אונאך שפד היי זינדיגן זי פארשידן השפסן ווארסן אזוי
 האט קען גי צייכונג אויף די קרעטער פון משפן
 זיינע און זינע קען זאל וויסען וועלכע קרעט
 איי צו די פאר. עם זאל אייביג שמיין די וועלכע
 קרעטער איינע בייא דאס אנדערע. דריבער
 אפיילו קען שרייבט ניט אותיות קען טאכט נאר
 צוויי צייכונג אויף אס"סן צו אונאך און קען אויף
 חי"י און און רבי האט רבי גינאנט מצינו שם קסן משם
 גדויל שם משפסן ויפסוטי מיר געפונען אקליינעם
 נאקטן פון אגריסין נאקטן. דהיינו ער האט
 גינוואלט שרייבן שקמען אדער שמואל און ער
 האט נאר געשריבען די צוויי אותיות שם פון
 דעם נארט זוקמען אדער פון דעם נארט שמואל.
 און האט גיט גיענדיג דעם נארט שקמען אדער
 שמואל. אדער ער האט גינוואלט שרייבן נאר.
 און ער האט נאר געשריבען די צוויי אותיות נח
 פון דעם נארט נאר. און האט גיט גיענדיג
 דעם נארט נאר. אדער ער האט גינוואלט
 שרייבן דניאל. און ער האט נאר געשריבען די
 צוויי אותיות פון דעם נארט דניאל. און האט
 גיט גיענדיג דעם נארט דניאל. אדער ער
 האט גינוואלט שרייבן דניאל און ער האט נאר

געשריבען דיא צוויי אותיות נר פון דעם נארט
 דניאל. און האט גיט גיענדיג דעם נארט דניאל
 ווייל שם און נח און נח און נח זענען אויף געמען
 דריבער און ער חי"י: ד' הפיכת שמי אותיות בהשפסן
 אחר חי"י און איינער האט געשריבען צוויי אותיות
 מיט איין פארקעסונג וואו היינט און שבתו און
 ער חי"י כתב דריי ער האט געשריבען די צוויי
 אותיות מיט מיטנס גסט מיט פארק בסקריא מיט
 רויטע פארק בסקוסים מיט אזוי איין אדער נואם
 פארקט שטראך זינגנדיג מיט פודנאל ויבני דני
 שהיא רושם און מיט יעדער זאך נואם צייכונג און
 דער צייכין גערייבט אויף לאנג זי שני בותלי זיות
 ער האט געשריבען די צוויי אותיות אויף צוויי
 ווענט. אויף די נואנט האט ער געשריבען איין
 א' און אויף דיא אנדערע נואנט האט ער
 געשריבען איין כ'. נאר ער האט דאס געשריבען
 אין ווינקל פון די ווענט און דיא ביינע אותיות
 זיינען זיך צו זאקען זיך שני ימי פנקס אדער
 ער האט געשריבען צוויי אותיות אויף צוויי
 קלעטער פון אפוק. אויף איין קלאם האט ער
 געשריבען איין א' און אויף דיא אנדערע קלאם
 האט ער געשריבען אב'. נאר ער האט די אותיות
 געשריבען ביי די נאט פון פוק והו נהנין זה עם זה
 און דיא צוויי אותיות זיינען זיך צו זאקען מיט
 און ער חי"י הפיכת זי בשרו חי"י. ער האט
 געשריבען מיט מיטנס אדער מיט איין אדער
 פארק צוויי אותיות אויף זיין לייב און ער
 חי"י הפיכת זי בשרו ער האט געשריבען מיט
 אקעסערל אין זיין לייב און אותיות ב'י אדער
 פתיב חמטת רבי אליעזר זאנט ער און חי"י

יודו יום ב

עיקר תוים

ורבי יהושע פומר. ואפי' כחיה נקי (ח) והלכה כר"י: כמו מי תוים וכיוצא בהן: פירות: באבק דרכים: אומות: על החול וההבק סדר כ"ס: באבק הסופרים: עפירות ידו קסה הספר: לאחר ידו על נכ ידו שלחו הקולמוס בלכעטתו והפך ידו וכתב: ובמרהק' הפרק האמתי בנרות: אות אחת סמוך לכתב. אלל אות כחכה וזוג לה וכתב והשלמה

ורי יהושע פומר: ה כתב במשקין כמו פירות באבק דרכים באבק הסופרים ובכל דבר שאינו מתקיים פומר. לאחר ידו ברנלו בפיו ובמרהקו. כתב אות אחת סמך לכתב וכתב על גבי כתב. נתכוין לכתוב ח"ת וכתב שני זיינין [ח] אחד בארץ ואחר בקורה כתב על שתי כותלי הבית על שני דפי פנקס ואין נהנין זה עם זה פומר. כתב אות אחת נוסריקון ר' יהושע בן בתירא מחייב וחכמים פוטרים: ו הוכתב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים.

(ח) ופי' בפרוטו רפ"ד ועוד דכח לא מחייב ר"י כיון שמתעבה קחה למלכת הכחיה לא נחבול וכו' ודכחן כ"ד דכרישתה [ח] אחד בארץ. ר"ל כתב אות ח' בלתי ח' בקורה כ"ח: (ט) ופי' ככל זמן וכל מקום שחייבו עליו לשני סמכים הלא חייב אות פלוני סי' לכתוב פלוני ופי' נוסריקון ח' הלא חייב על כלמין וזמני ח' לספר. ועליו דרכם לכתוב בקורה לכן קורין לסמני נוסריקון כלומר דרך פוטרו: (י) ופי' ימי ח"ת איירין כזרון שכתב וצננת מלכות סה המרטי

למתי: וכתב על גבי כתב. העביר קולמוס על אותיות הכוזבות ככר ומקום: וכתב שני זיינין. שלא נראה הנג של ח"ת אלל אני הרגלים נראה כאלו הם שני זיינין: על שתי כותלי הבית. שאינן מתקיים: על שני דפי פנקס. ששאין עמודים עמודים וכתב אות אחת כעמוד זה ולמי יוכל לקרוא אל"כ ויחזק מה שמסיק כתיבה ומלך כתיבה הבית המרוקס זה מזה והדר תלך דפי פנקס ולא זו חף זו קתי: אות אחת. על סס נוסריקון. שששה סי' נקודה פליה ומכניס מאחור האות תיבה שלימה כגון ק"ף קרנ מ"ס מעשר ח"ו תרומה (פ): ר' יהושע בן בתירא מחייב. כיון שהכל מבינים מאחור האות תיבה שלימה כאלו כהב אותיות של כל המתיב: וחכמים פוטרים. שרי לא כתב שתי אותיות והלכה כחכמים: ו בשתי העלמות. לאחר אות אחת כבונג נודע לו שעבר וחזר ועלם ממנו וסגן וכתב אות שניה בלדה: אחת בשחרית ואחת בין הערבים. כיון דהוי ליה סתם כתיבים כדי לידע הוה ליה כתי העלמות (י):

אחמאה רבי יהושע פומר אונ רבי יהושע זאנגט ער איז פומר: ה כתב במשקין ער האם געשריבען אום שגת צנייני אומיות מיס אזוי אמשקה נואם דיא צייכונג פון דיא אותיות נוערין שאווארץ נאר דיא שאווארצקייט גלייבט נים אויף לאנג נאר כיו עם וערם טרוקן גפי פירות אָדער ער האם געשריבען אום שגת מיס זאפט פון אָדערע פירות נואם דיא צייכונג קענען נים גלייבן לאנג נאר כיו עם וערם טרוקן באקט דרייט ער האם געשריבען אום שגת מיס דעם פינגער אותיות אין דעם שמויב נואם ליגט אויף דעם זועג באקט פוירט אָדער ער האם געשריבען שגת מיס דיא שמויב נואם דער סופר שאבט אפ פון דיא פעדער דאס מעקס זיך באלד אפ וינגל דער שאינו מתקיים אָדער ער האם געשריבען שגת מיס אלע אונדערע זאכן נואם דיא צייכונג גלייבן נים פומר איז ער פומר יאד יד ער האם גיניקען דיא פעדער אין האנג און האם אומגייריים די האנג אונד ער האם געשריבען אום שגת גיני אָדער ער האם גיהאלטן דיא פעדער צווישען דיא פינגער פון פוס און האם געשריבען אום שגת גפי אָדער ער האם געהאלטן דיא פעדער אין מויר און האם געשריבען אום שגת וימדיקו אָדער ער האם געהאלטן די פעדער ווא דער עלגינגינין בינגט זיך איין און האם געשריבען אום שגת כתב אות אחת סמך לכתב ער האם צו געשריבען איין אות צו די געשריבענע ויכתב על גבי כתב אָדער ער האם געשריבען אויף די אותיות נואם זענען גיטען פון לאנג געשריבען גיפוי

כתב שני זיינין האם ער געשריבען אום שגת צנייני זינגט אייניג בייא דיא אָדערע זו איד גאנץ אויב בקורה אָדער ער האם געשריבען ציין אות אום שגת אויף דיא ערד און איין אות אויף דעם באלקין כתב על שני כותלי הבית אָדער ער האם געשריבען אום שגת אויף צנייני טעגס פון שמויב. איין אות אויף דיא נואנג און איין אות אויף די אָדערע נואנג נים אין ווינקל זי שני כפי קנסי אָדער ער האם געשריבען אום שגת אויף צנייני גלעשער פון אבוק. איין אות אויף דיא גלאם און איין אות אויף דיא אָדערע גלאם זיין גימז זה עם זה און דיא ביידע אותיות לייגען זיך נים צו זאמען אויב ער האם אזוי געשריבען אום שגת פומר איז ער פומר כתב אות אחת גיפוי ער האם געשריבען אום שגת איין אות מיס אפינקסלע אויף דעם אות מען זאף דעם אות לייגען פאר אנאנצין נוארס. דהיינו קי און דאס מאכט קרנן רבי יהושע בן בתירא מחייב רבי יהושע בן בתירא נאגט ער איז חייב ויחכמים פוטרים און דיא חכמים זאגן ער איז פומר: ו הוכתב שתי אותיות ער האם געשריבען אום שגת צנייני אותיות ויחכמים פוטרים איין זיינין איז שגת און האם געשריבען איין אות. דער נאך האם ער זיך דער מאנג אז היינט איז שגת. און האם נאך אפאהל פארנעסין אז היינט איז שגת און האם געשריבען נאך איין אות ביי דעם ערשטן אות אחת שחרית ואחת בין הערבים אָדער איין אות האם ער געשריבען שגת פוירט

ברפ"ו דלפי' ימים שנכתבו לא הוי ידעי' לתקן. ולי' כזוון
 מלכות ושנות שכת סה לא אמרי' התם אלא ימים שנכתבים
 הויו ידעיה א"ש של שנת כ"ו ומשמע דוקא ו' ימים שכן
 שנת לשנת אכל ושפתייהו לערביה לא. והתו' מסקי דמירי' שידע
 כתיבס ולי' שחית' וחדר נקט לכתובא דלפי' דיש עם
 ידעיה הפסק ופחות בגול
 כתיבס מחייב ר"ג: (יא) ועמון
 מעוס דכתיב וו' הודע אליו
 טעמיהו ידעיה טעמיה היל' דשמע ידעיה אכל ידעי' דלאו טעמיה לאו שמע ידעיה. חו':

רבן גמליאל מחייב. דכבר הו' ידעיה לחזי שטור
 לחלוק שלא יסדרף עמו החזי האחר (יא): והכתיב
 פוטרין. דכבר ידעיה שכן עמי חלזי שטור חמלקת
 זיניהם ולל' נעשה כללו הו' עמי חלזי שטור דנעלם
 אחת והלכה כחכמים:
 רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרים:

אזנ איין אות האם ער געשריבען ובייא דעם
 ערשטין אותו לשבת פארין נאכט בן גמליאל סתניב
 רבן גמליאל זאגט ער איז חייב ויחכים פוטרין
 אזנ דיא חקמים זאגין ער איז פטור:

נמרא שבת דף ק"ה ע"א

רש"י

מלך נתתיך. כשיא טעמים
 אחת: אנכי. מלל
 אמר לי: אנה נפשי. הני
 בעלמי: אמירה. שהיא

כלי החילון דגטורס דמלכות דלכיהא אכמברם
 כתב אות אחת נוטריקון אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא מנין
 ללשון נוטריקון מן התורה שנאמר כי אב המון גוים נתתיך אב
 נתתיך לאומות כחור נתתיך באומות המון חביב נתתיך באומות
 מלך נתתיך באומות ותיק נתתיך באומות נאמן נתתיך לאומות ר'
 יוחנן דיריה אמר אנכי נוטריקון "אנה נפשי" כתבית "יהיבת רבנן אמרי אנכי אמירה נעמה
 כתיבה יהיבה איבא דאמרי אנכי למפרע יהיבה כתיבה נאמנים אמירה רבי ר' נתן אמרי

קרב אות אחת נוטריקון אויב ער האם געשריבען
 אום לשבת איין אות ראשי תיבות. ונאם דער
 איין אות איז אאנהייב פון אוקראט. פון דעם
 איין אות ווייס קען צו לייגענען אנאנצין ווקראט.
 אין דעם דין קרינט קען אין דער משנה. רבי
 יהושע בן בתירא מיט די חקמים אמר רבי יוחנן
 קשים רבי יוסי בן זמרא רבי יוחנן האם גינאנט פון
 רבי יוסי בן זמרא וועגין פנו? לשון נוטריקון פו
 התיבה פון וואגען ווייסין מיר פון דיא תורה אז
 קען שרייבט איין אות אונ דאס איז אאנהייב
 פון אנוקראט ווא האם דיא תורה אזוי געשריבען
 שנאמר ווארונו עם שטייט אין פסוק נאם האם
 גינאנט צו אקדקס אבינו כי אב המון גוים נתתיך
 איך האב דיר גיגעבין פאר אאב המון צו דיא
 פעלקער אב נתתיך באומות כחור נתתיך באומות דאס
 ווקראט אב איז צווייא ווערקער. דער א אליין
 מאכט אב איך האב דיר גיגעבין פאר אאפטער
 צו דיא פעלקער. אלע פעלקער וועלן דיר
 האלמטין פאר אאפטער. דער ב' מאכט כחור.
 איך האב דיר גיגעבין פאר דעם פעסטין בייא
 דיא פעלקער. אלע פעלקער וועלן דיר האלמטין
 פאר דעם פעסטין פון אלע קענטשין המון דאס
 ווקראט המון איז אויך ראשי תיבות. אנהייב
 ווערקער זענער אות ווערט געלייגענט אנאנץ
 ווקראט. דער ז' פון ווקראט המון. ווערן געלייגענט
 פאר אח'. ווארום אה' מיט אה' פארטאקאשט
 אין לשון קודש. איז גלייך וויא עם ווקראט
 געשמאגען המון. דער ח' מאכט תיב' נתתיך באומות
 איך האב דיר גיגעבין פאר אגעליבטען בייא דיא
 פעלקער. אלע פעלקער וועלן דיר ליבען. דער

ט' פון ווקראט המון סאכט פיר נתתיך באומות איך
 האב דיר גיגעבין פאר אאקדק' בייא דיא פעלקער.
 אלע פעלקער וועלן דיר האלמטין פאר אאקדק'.
 דער ו' פון ווקראט המון סאכט ותיק נתתיך באומות
 איך האב דיר גיגעבין פאר אפרוקען בייא דיא
 פעלקער. אלע פעלקער וועלן דיר האלמטין פאר
 אפרוקען. דער י' פון ווקראט המון סאכט נאמן
 נתתיך באומות איך האב דיר גיגעבין פאר
 אקעגלויבטין צו דיא פעלקער. אלע פעלקער
 זאלן דיר האלמטין פאר אאסתיין קענטש רבי יוחנן
 דירי' אמר רבי יוחנן האם גינאנט פון ווייגעטווענין
 אלליין אנכי נוטריקון דער ווקראט אנכי וואס שטייט
 בייא אנכי ה' אלהיהו איז ראשי תיבות. אנהייב
 ווערקער. זענער אות איז אקעוונדער ווקראט
 אנה נפשי תכית תחית דער א' מאכט אנה. דער ג'
 מאכט נפשי. דער כ' מאכט תכית. דער י'
 מאכט תחית. דער ה' תורה זאגט איך האב דיר
 אליין געשריבען אונ גיגעבין רבנן אמרי דיא רבנן
 זאגין אנכי אמירה נעמה תיב' יהיבה דער ווקראט
 אנכי איז פיר ווערקער. דער א' מאכט אמירה.
 דער ג' מאכט געמיה. דער ב' מאכט תיב' תורה.
 דער י' מאכט יהיבה. די תורה זאגט זאנא וואס
 איז זיס וויקע ווערקער זענען געשריבען אונ
 גיגעבין גינאריין איא דאקרי אנכי? פסגה אנהער צו
 זאגין דאס ווקראט אנכי דארף קען זענען צוריק
 י כ ל א ותיבה תיב' נתתיך באומות אסתי' דער ו' מאכט
 יהיבה. דער כ' מאכט תיב' תורה. דער ג' מאכט
 נאמנים. דער א' מאכט אסתי' וויא איז גיגעבין
 גינאריין. אונ געשריבען גינאריין. עם זענען
 בגלויבט אירע זאג רבי רבי נתן אמרי דיא מלמדיים

כי יום הדרך לנגדי יראה ראתה נמתה דבי רבי ושמעאל תנא כרמל
 בר מלא רב אחא בר יעקב אמר והוא קלני קללה נמרצת גומריקון
 גואף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה הוא רב נחמן בר
 יצחק אמר מה נהדר ומה נצמדק נבונים אנחנו צדיקים אהנו פהורים
 אנהנו דכים אנהנו קדושים אנהנו :

פון רבי יתן האבין גיזאנט עם שטיים אין פסוק
 דער גלאף האם גיזאנט צו פלעם פי יום הנה
 גינדי וי ווען האם געאיילט סיר דערנעגין גינדי
 גינדי גינדי דאס ווארט יום. אין ראשי סיבות,
 אנהייב ווערטער. דער י מאכט יראה. יום האם
 מורא געהאט. דער י מאכט גינדי. יום האם
 גינדי. דער י מאכט גינדי. יום האם אונטע
 געניינט דבי רבי יעקבא תנא דיא פלמסידים פון
 רבי ישמעאל האבין געלערונט גינדי פון דער
 ווארט פסקל אין אראשי סיבות. אנהייב
 ווערטער. פון קלא. אפולע קישלע. יום
 גערוער פון ריא זאנגען דארטין זיין פייקם.
 און מוקל וויא אקישלע רב אחא בר יעקב איז רב
 אקא בר יעקב זאנט דוד הקלף האם גיזאנט
 אויף שטיקן פון קלא וויא קלפי קלף נמתה ער האם
 סיר געפסקט אשטארקע פלוכונג גומריקון דאס
 ווארט נמרצת אין אראשי סיבות. אנהייב
 ווערטער גואף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה

זורר ויהי דף רבי ע"א ת"ת דלעית יוד דא ווא דא

ושכחתי עם אבותי ר' יהודה פתח ואמר (ישעיה חב) החסדים שמעו והערים יבטו לראות החסדים שמעו אלן
 בני שאל דלא גייתן לתלמי אורייתא ולא פקתין אודנייהו לתשמע לפקדי דמחריבוו והעורים דלא מסתכלין
 למתים על מה איתן קיימת בעלמא דהא ככל יומא יומא כדווא נשק וקרי ליה מנא דסיגנא דתריא חייטן זומן
 דכ"ג כד תכרי בהא יומא דנפק לעלמא כולה קיימת בקומייהו ואילן זומאן זומאן בעלמא מתתן ווארן לכר כ"ג כל
 יומא יומא בלחודי וכד האו יומא חתי וואכר ליה זכר כג עביר בהוא יומא חובא קמי מלריה האו יומא סליק
 קמי מלריה ככסופא וחסדי סהודות וקליס בלחודי לכר ותנא כתיב דקליס בלחודי יתיב עד דכר כג עביר מיטיב
 תשובה זכר תכ האו יומא לחתירה לא זכר האו יומא נחית ושתתק בהוא רוחא לכר ותכ לבייתא זאחתק
 בדיוקנא דהאז כר כג מתח גיין לאכשאל ליה ודיר עמיא כביחא ורית דלדוריה לנכר ווי להאז כר כג
 עמיא לביס כין כן וכן כן חתקתן איתן יומן ותכרין ולא עולין במטיילא דליתן דלחשחרו ווי להאז כר כג
 דגרת יומן קמי מלכא קדישא ולא שכיב לעלל יומן לחתערט כהו בהאז עלמא ולא חתקרבא כדדייהו קמי מלכא
 קדישא ח"ת כד קריבו חייטן יומן קמי מלכא קדישא וי האו זכאה כהו ולא חב כהו ווי להאז דגרט יומן לעילא
 יומן ואיתן לנכר ליה ביומו חייטן יומן דקמי חייטן ויהו כדדייהו קמי מלכא קדישא ח"ת כד קריבו חייטן יומן לחתערט
 כהו בהאז עלמא כדן ווי ליה ווי לגשיה דליתן ליה כהו יומן כהו ליה ווי להאז דגרט יומן לעילא
 איתן יומן. יומן על יומן יומן על חד תרין כדן נשק מהאי עלמא לא חשכ יומן לחתלב כהו ולא ליה ליה
 לנכוס במה דלחכתי זולין איתן דלדיקא דיומיון כולהו עמירין איתן לנכוס במלכא קדישא ולחטביר מתיכו לנכוי
 יקר לחתלבא כהו בעלמא דלתי :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר חרדים דף ע"א ע"ב
 באכז יחר על סוכני פסחה ובעלה זמן פלילס זמן
 ביליא זלס יוק סאלוטמא ותסיה ערוד בערן
 פאקלף יחיר זי שובע אז דו האקם גיעסין קער
 וויא ריין זאמקייס. דו בייס שוין זאם
 גינען אונ האקם נאך קער גיעסין הפסח ופסח
 זמן האקלף זמן היצא האקמו שארין דיא צייס פון
 דעם עסין. אונ דיא צייס פון דעם ארויס גיין זאם זיק האצטיקא ויהיה פירד בערד אונ אויב דאן
 הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב
 (א) אין התשובה ולא יום הכפורים סבפרין
 אלא על עבירות שבין אדם לסקים
 (א) אין התשובה ולא יום הכפורים סבפרין. אלא על עבירות
 שבין אדם לסקים תשובה אונ יום כפור
 זענען נאר סבפר אויף דיא עבירות זאם דער

היה שלם ומזוה וחס יגרום חולי במחמך רמ"ס כרי עכרת כל
 אחרת וכשמרתם מחר לנספחויכם ואפסך לגרום מות עיך' ודמך
 מידך יזכר' יבקש וכל המלות שכתורה שביית סתוד לשמו
 ולעשות חסד כל מיני' גרודם לגיוס ואחוז מותר אשך פיית
 מותר משכנך אלו סבלו. לפני זית לחיי אטו"ו וסכ"ג נס
 עכרת כל כל השחית לכן דברי הרמ"ס תשים עטרה על ראשך עכרת
 לא תחלל אלא כשאתם רעב ולא תשחה אלא כשאתם נמל ולא תחלל
 עד שמתכם למתי אלא סתוד שלם' ולדברי הרב"ד כחשנית לפני
 טיובך שכינך ולא חסגור עיניך ותחנך כיוצרך מה תשיב לו אם טוב

כגון מי ששאל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא
 בו. אבל עבירות שכן אדם לחבור כגון החובל את
 חברו או המקלל את חברו או גוזלו וכיוצא בו אינו
 בחלל לו לעולם עד שיתן לחבורו סוד שהוא
 חייב לו ויוצאו: (ב) אע"פ שהחזיר לו כמון שהוא
 חייב לו צריך לרצונו ולשאל ממנו עד שימחול לו.

יזכר יחשך נך. לא תענס מסר כי אם כחמוך רכ קשך ורמ"ס הטלך
 קענקש' וינדיקט' צו קאמ' קטן מי שאכל דבר אסור
 רהיננו ער האמ' נינעסין אזוי אואר וואס קען
 קאר גיט עסין או בעל געליח אסורה אדער ער האמ'
 גיטאקן אעבירה און גזרת ובייזא' קען אונן נאך
 אנעלכע געבירות אפן געביות' שביי ארם תבטו אדער
 די געבירות וואס ער האמ' געוידיקט' צו אקענקש'.
 וואס איז ויין גלייבן קטן תחזי' אה חברו רהיננו
 ער האמ' געפילט' ויין חקר או תפגל' אה תבדו אדער
 ער האמ' געקלוקט' ויין חקר או טיילו אדער ער
 האמ' געפעס' אונקע גענוקען פון ויין חקר ובייזא'
 צו אונן נאך אזוי אנגלייבן אינו בחלל לו לעולם איז
 קען אים קיין סאהר מוחל ער שימן געבדו פה שהוא
 תיב' לו ויודע' ביו ער נועט געבין צו ויין חקר וואס
 ער איז איב' שולדיג און נועט אים איבערקעטן:
 (ג) אף על פי שהחזיר לו כמון שהוא תיב' לו אפילו ער
 האמ' שוין צוריק נינעבין ויין חקר דאס געלט'
 וואס ער איז אים שולדיג געווען. פון דעקסונענין
 ציך געזוה' וקשאו' מסנו ער שיקח' לו דארף ער אים
 איבערקעטן' אזוי לאנג ביו ער נועט אים מוחל

צו פיר עסין האמ' דיר קאליע' געמאכט דעם
 מאנין וועקט' נאך פארבריינגען צייט וואס דו
 וועקט' ויין בלשעפטיקט' מיט ריינע שיעקעצין
 הרי' שיש' ומינס' איך דרייא צייטן וואס דו וועקט'
 שארין האבין דורך דוין צו פיר עסין וואס ירום
 חולי און אויב דאס צו פיר עסין וועט דיר
 גריינגען אקראנקייט' במאסר רמ"ס ווי דער רמב"ם
 זאגט הרי' עכרת' על אהזרת' ונשפחתם' קאר געשפחתיכם
 האקטו' נאך אעבירה ווארום' דיא תורה האמ'
 אנגעזאגט' איר זאלט' היקען אייער לעבין. איר
 זאלט' גיט סאהר אנעלכע זאכין וואס קען קען
 פון דעם קראנק ווערין. און דו האקט' דיה גיט
 געהיט'. האקט' נאך גיט גיטאקן וואס דו
 תורה האמ' גיבאט' וואס ירום' קען עיך אונן דו
 קענקט' נאך גריינגען דעם טויט אויף זיך. דו
 קענקט' נאך שטארבן פון דעם צו פיר עסין
 וואס דו האקט' נינעסין וינך' מרד' יזכר' וינך' אונן
 ריין בלשעפער וועט פארשטין דוין קלומ' פון דיר
 אללין. דו וועקט' גישטראקט' ווערין וואס דו
 האקט' זיך אללין געהרג' ווארום' עס איז בינדע

גלייה'. צו גוען הרגת' איין אנדערין צו קען הרגת' זיך אקסור
 גלגלות' תבט' אונן דו וועקט' אונקע געקען פון זיך דיא
 גאך געקענט' היקען אונן סאהר ווען דו וואקסט' גאך געלעבט'. אויף דעם אלעקען וועקט'ו
 גישטראפט' ווערין בר' מיין אויסער אונן זאל דאס ויין. דאס זאל אונן גאר גיט טרעפן גרלה' גישת'
 וויא גרויס איז דאס עסין. וואס פון דעם עסין קען אלץ ווערין וואוה' מותר אשר הייה סתוד בלשעפער
 אונן דאס אויבעריגע עסין אז דו וואקסט' דאס איבערגילאזין פון דוין וואקטיים' אלו תחללו' לפני
 אז דו וואקסט' דאס עסין נינעבין צו איין ארעם מאן גיח' תמי' העקס' הוה' וינך' וואקסט' דאך
 זוכה' גינווען צו לעבין אויף דיא וועלט' אונן אויף עולם' הקא' גם עכרת' על כל משחית' אונן
 דו האקט' עובר גינווען אויף דעם וואס דיא תורה האמ' גיבאט' קען זאל גיט אלעס מאכין. אונן
 דו האקט' דאך קאליע' געמאכט' דאס עסין וואס דו האקט' גינעסין' מער ויין וואס דו וואקטיים' איז
 גינווען' לך דב' הרמב"ם תשים עכרת' על ראשך דריבער וואקסט' מאכין דיא רייד פון רמב"ם פאר אקרוין
 אויף דוין קאמ'. דיא רייד פון רמב"ם זאלין בייא דיר ויין ויער' טיער' שכתב' דער רמב"ם שרייבט'
 לא תאכל' אלא כשאתם רעב וואקסט' גיט אנהייבין עסין גאר ווען דו ביזת' הונגעריג' ולא חשקה' אלא כשאתם
 צמא וואקסט' גיט אנהייבין שריקען גאר ווען דו ביזת' דאן שטייט' ולא תאכל' ער שמיכע' גמרי' זאלסט'
 גיט עסין ביו דו וועקט' גאר זאמ' ווערין אלא פחת' שניש' גאר מיט ארדמיול' ווייניגער ויהדרי' הרב"ד
 כחשנית' לפני יזכר' תשב' נך אונן נאך דיא רייד פון ראב"ד וועט דאס גענעכונט' ווערין פאר נאמ'
 ויזא' דו וואקסט' געפאסט' לא תגיה' סהר אז קען וועט' בייא דיר עפעס' קרענין זאלקסט' גיט
 ענפערין גענוקעט' מי' אס קען רחוק' לא תגיה' סהר אז וואקסט' אביסל ווארשין. אונן זאלקסט' פיר אונן גוט
 פארשטיין די זאך וואס קען דאס רייד געקערנט' ויזא' הויז' שיש' שנינד' אונן זעה וואס פון דוין
 ענפערין וועט ווערין. וואס דיר וועט צוריק ענפערין דער וואס שטייט' גענין דיר וואס חסור'
 עיך וינך' וינך' פה תשיב' אונן אויב דו וועקט' פארמאכין ריינע אויגין ודו וועקט' אונקע קוקין
 פון דער זאך אונן וועקט' דך קעראט'ן מיט ריין בלשעפער וואס דו זאלקסט' ענפערין או אס טוב

לשחוק

למחוק מה שזכר חלק. הנה הוא מוסרית נה רוצה לומר כי כשאני וסוף לבדו כשהנודד למת מלא כדכתיב בספר חובת הלבבות: שורה של ג' בני אדם מרעיו ופוגעין בו ומבקשין ממנו. לא נתרצה להן מביא לו שניה ושלישית. לא רצה מניחו וחולץ לו זהו שלא מחל הוא החוסק ואם היה רבו הולך ובא אפי' אלף פעמים עד שימחול לו:

ואפילו לא הקנים את חברו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו לא רצה חברו למחול לו מביא שורה של ג' בני אדם מרעיו ופוגעין בו ומבקשין ממנו. לא נתרצה להן מביא לו שניה ושלישית. לא רצה מניחו וחולץ לו זהו שלא מחל הוא החוסק ואם היה רבו הולך ובא אפי' אלף פעמים עד שימחול לו:

בשחוק אדער עם נועם זיין גוט דו זאלקסט שווייגן. דו זאלקסט גאר גיט ענקערין מה טוב הלךך זיין גוט נועם זיין דיין סלק אז דו נועקט אזוי סאדן אזי יהוא השיעה נה אז איך אבן ער, איז שוין דיא היקף רוצה לומר ער וויל זאגן כי קשאני יהוא קבני אז איך בין מיט גאט זאלין, בין איך שוין געהאלפן בהבדור גת מצוא ווען ער דארף, זאל ער אפמאדן פון זיך אלע זאכן פון דער נועלם אונ זיין גאר מיט גאט זאלין קדוהו בקשר חובת הלבבות ויזא עם שמיים אין ספר חובת הלבבות:

זיין ואפילו לא הקנים את חברו אלא בדברים אפילו ער האט דעם ספר דערצערונג גאר מיט רייד, פון דעקסווענין צייד קפייסו. וקפניע בו עד שיקחלו לו דארף ער אים קעמין אזוי לאנג ביז ער נועם אים מחל זיין לא רצה חברו למחול לו אויב דער ספר וויל אים גיט מחל זיין מביא שורה של שלשה בני אדם מרעיו זאל ער נעמען דרייא קענקשין פון זיינע נושע פריינד ופוגעין בו ויבקשהו מוט אונ זייא זאלין קעמין פון אים ער זאל מחל זיין דעם קענקשן וזאם ער האט גענין אים געזינדיגט לא נתרצה להן אויב ער איז גיט איבערגיבעמין זינארין קעמין

צו זייא מביא לו שניה ושלישית זאל ער בריינגען נאך אסאך דרייא קענקשין זייא זאלן אים קעמין ער איז אויב ער איז נאך גיט איבערגיבעמין זינארין צו זייא, זאל ער בריינגען נאך אדרישען סאך דרייא קענקשין זייא זאלן אים קעמין ער זאל אים מחל זיין לא רצה אויב ער האט נאך גיט זינארין אים מחל זיין מניחו וחולץ לו זאל ער אים לאזן אונ זאל אוועק זיין פון אים ויה שלא פחד אונ דער נואם האט גיט זינארין אים מחל זיין ויה השיח ער איז זינדיגער זאם היה רבו אויב ער האט געזינדיגט צו זיין רבי אונ זיין רבי האט אים גיט זינארין מחל זיין הלך ובא אפילו אלף פעמים עד שיקחלו לו זאל ער גיין צו אים אפילו שווענד סאך ביז ער נועם אים מחל זיין:

צו זייא מביא לו שניה ושלישית זאל ער בריינגען נאך אסאך דרייא קענקשין זייא זאלן אים קעמין ער איז אויב ער איז נאך גיט איבערגיבעמין זינארין צו זייא, זאל ער בריינגען נאך אדרישען סאך דרייא קענקשין זייא זאלן אים קעמין ער זאל אים מחל זיין לא רצה אויב ער האט נאך גיט זינארין אים מחל זיין מניחו וחולץ לו זאל ער אים לאזן אונ זאל אוועק זיין פון אים ויה שלא פחד אונ דער נואם האט גיט זינארין אים מחל זיין ויה השיח ער איז זינדיגער זאם היה רבו אויב ער האט געזינדיגט צו זיין רבי אונ זיין רבי האט אים גיט זינארין מחל זיין הלך ובא אפילו אלף פעמים עד שיקחלו לו זאל ער גיין צו אים אפילו שווענד סאך ביז ער נועם אים מחל זיין:

ויהי יום ג תורה

אונקלדום

דימשך מלת ה' יהוה נש' י' יהו יהו יהוה, רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ו' רמזי לו אב שם בן שבשעה בניקוד חולם:

וואני בבאי מפרן מתה עלי רחל בארץ פנען בדרך בעוד כבדת

רשבים

(1) ואני בבואי מפרן. באותו הדרך לאחר שברכני אצל לאה במערת המכפלה ושלא יפשיעהו יוסף על הקב"ה מתה רחל באותו הדרך בעוד הרבה דרך עד רש"י

סדרי מתה סמוך לכות לחם: כבדת ארץ. מלת רחן והם אלפים אמה כמדת תחום שנת כדכור'ר' משה הרש"ן קבורת רחל בדרך

פי' ואט"פ שאני מעריך עליך לטוביני להקבר ברחן כענין ולא כן עשיתי לחמך וידעתי שיה בלכך עלי אכלי דע לך וכו'. וכתיב פירוש לתורת אלהים

(1) ואני בבואי מפרן מתה עלי רחל וגו'. דער רמב"ן זקרונו דברכה שריוקט ווען דיא אבות אהרם אונ צו דיין מוסער רחל האב איך גיט אזוי גיטאדן, ווארום גבאי זאלקסט דו זאלקסט מיד סראנין אין ארץ ישראל און צו דיין רחל האב איך גיט אזוי גיטאדן, ווארום גבאי זאלקסט דו זאלקסט מיד סראנין אין ארץ ישראל פון ארם סתה איז רחל גישמארבין אין לאנד גנגן אויף דעם וועג געדו ווען עס איז נאך גינען משלי חכמים

ספר הישר קרינען אויף די משת פון יעקב, דיא נאך איז דערוואקט גינארין צו עשו אז יעקב איז גישמארבין האט ער מיט גענומען זיינע קינדער מיט פיל קענקשין אגרויסע מנחה אונ איז אויך געקומען צו דיא קנה, אלע ספרים און אלע

כָּרוּב וְאַרְעָא דְמַעַל דְּאַפְרָת וּקְבֻרָתָהּ תַּמָּן בְּאֹרַח אַפְרָת הִיא בֵּית

שפתי חכמים

רש"י

ולא תאמר שזכבו עלי בשמים מלהולכה ולקברה בחברון עת הגרדף היה שהרף תוללה ומטקתה ה' ככברה : ואקברה שזו. ולא הולכתה אפילו לבית להם להכניסה לארץ וידעתי שיש בלבך עלי אכל על דך שעל פי הדבור בקברתה עם שחפה לעזרה ו לבניה כשיגלה אותם וכווראדן והיו עובדים לךך על רחל על הקרה וזכרה ומקבת עליהם רחמים שנאמר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע וגו' והקב"ה משיב ים שער לפעולתך נחם ל' וגו' ושזכו בנים לנבולם. ואינקלוס תרגום כרווב ארעא כדי שיעור הרישית יום (ס"א ארץ) ואומר חנן שהיה להם קבץ שיעור קורין

אחתו כדי מחריבה אחת קורירא"ל כלעז כלדמרינו כרווב

התנצלות יעקב על קבירת רחל בדרך

הוא שזכבו על דליק נקתהה הדודאים ומש"ה זכחה לזכורה. וידוע הוא שהכורה היה מה שאמר יעקב אפרים ומנשה כרלוון ושמשון יהיו לו ובהם בתולדות אב דר' משעון זב' אלעזר היו מוכרחים יעקב עם יוסף. וכתחלה בשאמר יעקב ליוסף וקברתי בקבורתה שפטריק יוסף אלהי נפשו ומתתים לתכרוון לא היה בלתי של יוסף בלעם על יעקב על מה שלא עשה כך לאתו שהיה מן הראוי שילום על הוא בקבורתה ויוליכה מיתה לתו לחברון כדי שהיא עמו נקברה שרי מלך חני' וזו היה מיתה לתו לחברון. לפי שהיה סבור יוסף שאמו נעשה כמה שזולה במשכב הדליק. כמה שהאליהם משכב הדליק בשביל דודא' בסכרת ר"ש ולא ידעה להיות עם אכיו בעטות שלא הפרסם הדבר בשביל כבוד אמו. ואדרבה כבוד אלהים הסתר דבר. אבל עכשיו שראה שאמר לו יעקב אפרים ומנשה כרלוון משעון יהיו לו ונתן הכורה ליוסף והוקשה לו למה נתן הכורה ליוסף. דברי דגנלה מראוון משום הללו יעו' אכיו מ"ה היה לו ליתנם לשמשון הקרווב חני' או ליהודם שהוא מלך. אבל דודא' ע"כ לומר בסכרת ר' אלעזר שאמר שזכחה רחל כיון שהיה דודאים שבוון לבנות ידע שזכחה הייתה להבד משכבו של דליק. וא"כ חזרה הקושיע על יעקב למה לא ערם עם רחל להוליכה לחברון. אבל השיב יעקב ואמר חני' כבויי מפתן תמה עלי רחל בדרך בעוד כרתה ארץ לבל אפרתה ולאקברה עם כדרך אפרת. כלומר מלכד קושיע' ארץ ערמתה עמה להולכה לחברון כדי שהיא תקברת עמי. עוד יקשה עלי שמהת דבר וקברתיה בדרך ולא הולכתה לעיר. וזה מבייטת שלא הולכתה לחברון אלא אפילו לעיר שמה שלא היה עורה כל כך לא הולכתה. וע"כ יך להודות שעל פי הדבור עשיתי כל זה כדי שהיא עורה לבניה כשיגלה אותם וכווראדן. ונעשה זה מחורן הכל מה שלא נקברה עמי ומה שקברתיה בדרך. ולמ"ז יש קשור להקדים אלו עם הספוקים הנזכרים תמלע :

התנצלות יעקב על קבירת רחל בדרך
הוא שזכבו על דליק נקתהה הדודאים ומש"ה זכחה לזכורה. וידוע הוא שהכורה היה מה שאמר יעקב אפרים ומנשה כרלוון ושמשון יהיו לו ובהם בתולדות אב דר' משעון זב' אלעזר היו מוכרחים יעקב עם יוסף. וכתחלה בשאמר יעקב ליוסף וקברתי בקבורתה שפטריק יוסף אלהי נפשו ומתתים לתכרוון לא היה בלתי של יוסף בלעם על יעקב על מה שלא עשה כך לאתו שהיה מן הראוי שילום על הוא בקבורתה ויוליכה מיתה לתו לחברון כדי שהיא עמו נקברה שרי מלך חני' וזו היה מיתה לתו לחברון. לפי שהיה סבור יוסף שאמו נעשה כמה שזולה במשכב הדליק. כמה שהאליהם משכב הדליק בשביל דודא' בסכרת ר"ש ולא ידעה להיות עם אכיו בעטות שלא הפרסם הדבר בשביל כבוד אמו. ואדרבה כבוד אלהים הסתר דבר. אבל עכשיו שראה שאמר לו יעקב אפרים ומנשה כרלוון משעון יהיו לו ונתן הכורה ליוסף והוקשה לו למה נתן הכורה ליוסף. דברי דגנלה מראוון משום הללו יעו' אכיו מ"ה היה לו ליתנם לשמשון הקרווב חני' או ליהודם שהוא מלך. אבל דודא' ע"כ לומר בסכרת ר' אלעזר שאמר שזכחה רחל כיון שהיה דודאים שבוון לבנות ידע שזכחה הייתה להבד משכבו של דליק. וא"כ חזרה הקושיע על יעקב למה לא ערם עם רחל להוליכה לחברון. אבל השיב יעקב ואמר חני' כבויי מפתן תמה עלי רחל בדרך בעוד כרתה ארץ לבל אפרתה ולאקברה עם כדרך אפרת. כלומר מלכד קושיע' ארץ ערמתה עמה להולכה לחברון כדי שהיא תקברת עמי. עוד יקשה עלי שמהת דבר וקברתיה בדרך ולא הולכתה לעיר. וזה מבייטת שלא הולכתה לחברון אלא אפילו לעיר שמה שלא היה עורה כל כך לא הולכתה. וע"כ יך להודות שעל פי הדבור עשיתי כל זה כדי שהיא עורה לבניה כשיגלה אותם וכווראדן. ונעשה זה מחורן הכל מה שלא נקברה עמי ומה שקברתיה בדרך. ולמ"ז יש קשור להקדים אלו עם הספוקים הנזכרים תמלע :

פירוש לתורת אלהים

איינ אקען יאנד אהתווס שגב צו קומען אין אפרת ארץ ויעסטענען ויאקברה האב איה זיא בגראבין אויף דעם וועג ווי קען גייט צו אפרת דאס איז בית לרם. אונ איה האב זיא אפילו גיט אריין געפירט אין בית לרם. ווייס איה דאך אז

פירוש לתורת אלהים
איינ אקען יאנד אהתווס שגב צו קומען אין אפרת ארץ ויעסטענען ויאקברה האב איה זיא בגראבין אויף דעם וועג ווי קען גייט צו אפרת דאס איז בית לרם. אונ איה האב זיא אפילו גיט אריין געפירט אין בית לרם. ווייס איה דאך אז

דו האסט גוודא' אויף מיר אפרענומות. אבער ואלקסט וויסען אז איה האב גיט איהן נוייר נאט האט אזוי גיבאטמן קדי זיא נאר זיין אהילה צו אירע קינדער ווען גבווןאדן וועט זיי פאר שרייבן אין גלות וועט ער זיי דארט ארום פירען. וועט רחל ארויס גיין פון דעם קבר אונ וועט ווייגען אונ שרייען אונ הפלה מאהן אזוי ווי עם ששייט אין פסוק קול בקרחה. איר קול וועט גיהערט ווערן אין היקמל רחל מבכה. רחל זיינט אונ פעט ווענין אירע קינדער זיי זאלן אויסגיירייטן

משלי חכמים

ספר הישר
אלע גנעגים אונ עשו פון היינה האבין יעקב אבא אפארה אנגיניסין הפסד אויף יעקב. גאכעם האט מען גישראבין יעקבין ביי תכרוון צו דיא מערת התקפלה אונ מען האט אים גינאלטס טראגן אין דיא מערת התקפלה אונ געברת התקפלה גיהיע צו אים. האט יוסף אונגט צו. עשו פון מערת דיא התקפלה

גבר אינ בגראבין אין ארץ ישראל, נאר אויב מען וועט אים בייגנין אין ארץ ישראל אונ מען וועט אים דארטין בגראבין. מען האט אים גינאלטס טראגן אין דיא מערת התקפלה אונ געברת התקפלה גיהיע צו אים. האט יוסף אונגט צו. עשו פון מערת דיא התקפלה

אונקלוס

דקם : ח וְחָזָא יִשְׂרָאֵל ית
בְּנֵי יוֹסֵף וַאֲמַר מִן אֲבוֹנֵי
וַאֲמַר יוֹסֵף לְאֶבְרָהָה
בְּנֵי אֲבוֹנֵי דִּי הֵב לִי יֵי
הִכָּא וַאֲמַר קָרִיבִינוּן כְּעָנָן

ח וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר
מִי־אֵלֶּהָ : ט וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲבוֹנֵי
בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר־נִתְּקְלִי אֱלֹהִים בְּיָדָהּ
וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם : שְׁנֵי

בעל המורים

(ט) קחם כל אלו ואברכם. קחם לית וחד קחם כמין תרגמתי
לאפרים קחם פי' תרגמתי לאפרים שהריהו שכניתי עמו כשכיל
(מ"א ואמרה) את ה' : (מ) בזה. במלכות הזאת :
רש"י

וחני ח כמה למסוק תעלה מני כרכא : (ח) וירא
ישראל את בני יוסף. בקה לברכם ובסתלקה כתיבה
ממנו מ לפי ששמוד יוסף. בקה לברכם ללמח מזפרים ויהוא
ובכו ממכסה : (ט) ויאמר מי אלה. מהיכן יאלו שחיני
רשויו לברכה : (ע) בזה. הרהה לו שטר ארופין וספר
כחובה י ובעק יוסף רחמים על הדבר ונמה עליו רוח
הקודש : ויאמר קחם נא אלי ואברכם. וזה שממר
תרגמתי רוחו ניעקב כשכיל אפרים עד
דבר מנשה אפרים

רשבים
אמו הוצרך לומר כן : (ח) וירא ישראל. אע"פ שכחוב
לפנינו ולא יוכל לראות. יש רואה דמות אדם ואין
מכיר דמות פניו. וכן לא יראני האדם ובתיב רמיתי

שפתי חכמים
כן לא רמז לנלוה לו הלוות שמחיים לזה עד טח הסכרה דלס
לא כפשוטו חיותי (גיל) : ח פי' חרות שנה : מ דק"ל מה
זו דכתיב מי יעקב לא היה מכירין. אינ דק"ל וירא
ישראל והא נקטן כתיב ויעני ישראל ככדו זמון לא יוכל
לראות ופי' נקט נקט לברכס וכו' ופי' חלו וירא כמה קלמר
כמו וירא יעקב כי יש סכר כמלרים : י וקסס למה הרעה לו
שטר ארופין וספר כך נקט כמלרים למה לא פשה להיטין וי"ל
שמהלס היה סכור למסוס הכי אלו רולס לנכך לחוס מסוס

כיון שאלה ומכסה כרחוקו ושמעון יסו לו. הקדים חיפך את אפרים
לפני מנשה לפי שכל עיקר קונוה היה סוכרך לאפרים קודם וירא
שמכסה הסכור וע"כ הקדים לו שיחבבו לו לנניו כרחוקו ושמעון.
איך יוכל לפיות אפרים קודם. וסנס יוסף לא סרגיש כוס שיחבשו
רק לנניו של יעקב ולא לו. וזכר. כשאלו מי אלה וספר לו בני
הם. ע"כ אמר יעקב קחם כל אלו וסנינו סנינו ימו בני ואברכם
כמו שאברך לנני. וזו שממר סמלך הוגלל אחיו מכל רע יכרך
את הסמרים ויקרא כסס עמי וקסס חמותי. אברסס ויאקס. ואל
יחשבו על שדך שסס כניד כי אס שיקרא כסס עמי סנינו בלתי

(ט) בני הב אשר נתן לי אדחים בזה וכו'. כחג הנלוה מוהר"ם
ל"ו י"ל וסנס כמה שיעקב סכיל את ירוי כרלס לומר
דכר חלס דכנס בלחמ חכב לא יוכל לנשוח את הסכור לניס
ככור. וסכורו חומר לא יכרך אף סחוב בן בן סניס אף
בלתי בן סחוס. חלס זכ סכור ככור סכל בן בן סניס אף
לנקדים הסעיר יורח מסכורו. והנס כלחמ יתקס לבתי כוקס
מיוסף שיון לו עני בניו. סמלרים ומכסה כרחוקו ושמעון יהו
לו. ופי' כיון שחנס לבניו סכ"ס לנני יעקב לא נחשב מנשה
לככור. ופי' ספיר היה יכול לנקדים את אפרים לפני מנשה

לקרובים על התורה

וַיִּבְעַד נְוָאם וְעֵבֶר שְׁוֹעֲשֻׁעִינֵי הָאֵם עַד גִּים גִּיטָאָרְט ,
וַיִּבְעַד נְוָאם וְעֵבֶר אִין עֲשֻׁקִיעֵי צוּם גִּרְעֵעֵץ פּוּן אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל אִין בְּיַדֵּי נְוִיבְעֵד הָאֵם גִּרְעוּמֵס אִינֵי שְׁטָאָרְטִין ,
הָאֵם אִין לָאָה , אִין וַיִּוֹלֵד יַעֲקֹב הָאֵם סָרְעִי גִרְעוּמֵס ,
לָאָה , הָאֵם עַד לָאָה עֲשֻׁקֵינֵם אֶרֶץ עֲשֻׁקֵינֵם אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ,
אִיבְעֵד דְּרָאֵ אִין דְּרָאֵ שְׁוִין גִּרְעוּמֵס אִיבְעֵד צוּ אִים , דְּרִיבְעֵד
הָאֵם דְּרָאֵ גִים גִּיטָאָרְט אֶרֶץ קוּסְעֵן אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל , אִין
גִּיטָאָרְט כְּעֵם גִּרְעוּמֵס פּוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין יֵאֵ גִיטָאָרְטִין ,
זָאֵם הָאֵם גִּיטָאָרְט יַעֲקֹב צוּ יוֹסֵף , דוּ זְאֵלְקֵם גִּים גִּין פִּיין
נְוָאם אִין הָאֵם גִּין גִּיטָאָרְט דְּרָאֵ גִים גִּיטָאָרְט אִין דִּי סְכַרְתָּ
וּגְמִכְפִּלְתָּ , אִין לָאָה הָאֵם אִין יֵאֵ גִיטָאָרְט אִין דִּי סְכַרְתָּ
וּגְמִכְפִּלְתָּ , וְחֹרָם רִיא קְסֵרְתָּ הַסְּכַפְפִּלְתָּ אִין דְּרָאֵ אִין אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל , אִין יֵאֵ הָאֵם גִּים גִּיטָאָרְט גִּרְעוּמֵס (וְעָרִין אִין
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל , גִּיטָאָרְט דְּעֵם גִּרְעוּמֵס פּוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין
יֵאֵ גִיטָאָרְטִין אִין דְּרָאֵרְט אִין דְּרָאֵרְט אִין גִּיטָאָרְט גִּרְעוּמֵס ,
וְחֹרָם דָּאֵם אִין פּוּן גִּיטָאָרְט גִּיטָאָרְט אִין רִיא וְחֹרָם אִין
רִיא גִרְעוּמֵס מִרְחָה :

ווערין אונ גאמ נועם איר ענפערין ריינע
קינדער וועלן זיך צוריק קערן צו זייער לאנד
ארץ ישראל : (ח) ויבא אונ יעקב האם נועמן ד'
קינדער פון יוסף, ורשוי שרייבט ער האט זיי
גיטאלט בענענשין האם זיך די שכינה פון אינ
אפ גיטאהן, וייל ריבעם מיט אהאב די סלכין
פון ריא ישראל וועלן ארויס קיסען פון אפרין
און יהוא מיט זיינע קינדער פון מנשה און זיי
זענען רשעים ויאמר האם יעקב גיטאלט פי אז
ווער זענען ריא קינדער וואס זיי זענען גיט טערך
מען זאל זיין בענענשין : (ס) ויאמר האם זיי
גיטאלט צו זיין פאטער עה פיה דאס זענען סוכ
וזהו אשר וואס גאמ האם מיר זיגעבן קה מי
דעם שטר אירוסין אונ שטר כתובה, האם יונ
הפלה גיטאהן האם גאמ גיטאמך רוהען ד'
שכינה אויף יעקב ויאמר האם יעקב גיטאלט אונ איה ווער זי

משלי חכמים

ועם ער דאס סארבליבין, דריבער האם ער זיבעסין ז
יוסף ער זאל אים סראנין פון ספריים און זאל אים גיטאלט
דיא סקרת הסקפלה, און יוסף האם גיטאלט צו יעקב
בעתקסס או סען וועם דיר בנראבין אין ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר
ועם סען דאך סיד געוויס אויך גיט איער סראנין אין ארץ ישראל איב איה
ועל ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר
ועם סען דאך סיד געוויס אויך גיט איער סראנין אין ארץ ישראל איב איה
ועל ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר

ספר הישר
הספלה אונ גאמ ארץ בענען אויף אייביג, האם עשו
גיטאלט צו יוסף עס איו ריינען איה קהוב צו יעקב נאר
בעתקסס או סען וועם דיר בנראבין אין ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר
ועם סען דאך סיד געוויס אויך גיט איער סראנין אין ארץ ישראל איב איה
ועל ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר ספריים וועלן גיט קיסען צו ריר

ויעניי ישראל כבדו מזקן לא יוכל
לראות ויגש אתם אליו וישק להם
ויתבק להם: ויאמר ישראל אל-
יוסף ראה פניך לא פללתי והנה
הראה אתי אלהים גם את-זרעך:

לוחי ואברכיננו: ועניי
ישראל יקרן מסיבו
לא יוכל למחוי וקרביב
יתחון ללוייה וישק לדון
ונפיק לדון: ויאמר
ישראל ליוסף למחוי
אפק לא סברית והא
אחוי יתי וי אף ית בניך:
תרא ועני ישראל. יומא ג.

בער המורים

אפרים אחתי נשטה שחכךר מפי יעקב וקחם על ורועו שלחמר
קחם נא חלי וזכרכם: (י) מוקן. כתיב חסר ע"ס ויסי כי זקן
יעקב ומחיו מיניו מרלות כסס סברתם יעקב לאכיו ככרכות
בשכחו עיניו כך עשו לו כניו ככרכות אומם שחלתי לו יוסף
מנשם כלפריס:

רשבים

(יא) ראה. כמו ראות וכן עשה בהיום חוח: לא פללתי.
לא רנתו כלכי כל פילול לשון דין וכן ועמוד מנחם
ויפיל עשה נקמת. ככרכותי ויקם סתוך העדה ויקח
רומת כידו וגו' לשון נקמת דין:

שפתי חכמים

סוכר שאינם בני קידושין והם ממורים לך כהא לא ספר
חידושין וכו' שאינם ממורים וכיון שרשם שערין לא יביך אומם
חמר כודלי נסתלק ממנו רוח קודש וכקס רחמים. מסרש"ל:
ב דק"ל פשיעא כיון שסכור שטרף טורף איך פתסוכ מחשכס
דעתי מחשכס אחרת ולומר שמא לא נטרף וחלשם אומך מי:
על דבר מנשה ואפרים

שלקתן על זרועותי: (יא) לא פללתי. לא מלאתי וכי
לחשוב (ל"א לרקור) מחשבה שחלשה סכר ב עור. פללתי.
לשון מחשבה גמו (ישעיה עז) הביאיו עלה עמי פללה:
לראות אוחו ועל זה פירש לא מלאתי לא כלומר לא נתנה על
ליבות יוסף עם אביו על

אלו מחללי. וי"כ כשחמר לו יוסף לא נא חבי שים ויניק על
ראשו כי זה הכבוד. השיב לו חבי ידעתי בני ידעתי. אבל זה
כאלמך דק אלך יוסף. אבל אללי אין י"ג מי הוא הכבוד כי

על דבר מנשה ואפרים

פירוש לתורת אלהים

וישק להם אונ יעקב האם וי"א עקושש ויחבק
אונ ער האם וי"א נעהאלקום: (יא) ויאמר האם
יעקב וי"א אונם צו יוסף ראה פניך דיין פנים האב
איך שרין גיט גיטרבאמט צו זעהן והנה הראה אונ
גאט האם מיר געווענין גם די"גע קינדער אויך:

פירוש לתורת אלהים
ועניי אונ אונ ריא
וענין פון יעקב וענין גיוען שווער פלוקר
פון נוענין אלקמקיים פא יוכי
עך האם גיט גיקאנט רעקט זעהן ויגש אונ
יוסף האם גינעהקט ויניע קינדער צו אים
משלי

חכמים

ארוים גיין פון מצרים ואלו וי"א מיט נקטש פיינע פיינער פון
פיינע אונ בן ראבין אין ארץ ישראל:

נעל איך אויך פארן וי"א פיינע בייך איך נועל אויך בעטין
פיינע קינדער אז וי"א זאלין מיר צו גיב סאקון ווען וי"א זעלן

תרגום

לחמשך סלה היא צבאות נפש צ צב צבא צבאות היה יהוה נשמה רצח ארני נשמה רחוד יהוה היה
יהודה רצח יהוה היה יהודה רחוד אל שם ב"ן שבעשית:

א ותימים אשר מלך דוד על-ישראל ארבעים
שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך
שלשים ושלש שנים: ב ושלמה ישב על-כסא
דוד אביו ותכן מלכתו מאד: ג ויבא אדניו
בן-הגית אל-בת-שבע אם-שלמה ותאמר השלום
באה ויאמר שלום: ד ויאמר דבר לי אליך ותאמר
דבר: ה ויאמר את ידעת פילי היתה המלוכה
לי למלא עמך ואמרת מליל: ה ויאמר את ידעת ארי דילי
מצורת דוד

(כ) ותבון מלכותו מאד. אף על העליונים:

(א) שבע שנים. וכו"כ לאחר גס שסס חדשים ולא חס למחוס
כאן על כי היה נרדף מחבטלוס שסס חדשים לננוס:
ב) ותיבון מלכותו. לא כחכו שהיה לפעמים נרדף בעת מלכותו מחבטלוס ושכט דן ככרי כי מלכותו היה נטון מאד: (ג) השלום
בואך. סלה אוחו אס יחיתו כדבר שלום או כל (סתקוטע עמה כדבר מה: (ד) כי כי וגו'. על כי שאלתו היתם כדבר
לגיבג

ועלי שמו כל ישראל פניהם למקד והסב המלוכה והתי לאהי כי מידתה היתה לו :

לאהי ארי סן קדם יי קות ליה

מצורת דוד

אביטנן ועלם כוונתו היתה להנשא עוד ולאחר אנו חמלקן זרם... חלון רלוי כ"ח למלקן וחטסן סן חרניט כדכר לזה הקיים ולאחר

דעם פירוש צברי פירוש נגשנים מען בריא דער האפטרוד סון דער וואך

כתובים משלי יא

תרגום

לחמשוך מיסוד ומלכות דרא שין דלת יוד נגש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונדי נגשמה ריסוד א אדר אדרן אדני נגש אדני רוח אלף דלת נון יוד נגשמה רמלכות יי הו יו הו זר הו יחידה ריסוד יהנה חיה יחידה ומלכות אל שם בין שבעשה :

* גפה חנף ישתה רעהו זבלעת צדיקים יחלצו : ב כמובן א נקלא בפוסייה מחביד חביריה וצדיקי בידיעתיהון משמיזבין : ב בשבתהון ד צדיקי מרוץ קריתיהון וביובדנא דרשיעי מרוטא : ג בדרךבתהון צדיקי התרוקם קדיקא ובפוסייהון דרשיעי שתיק : ה אכיל קרצא גני חכמים קרה ובאבר לשעים ננה : ג בברכת ישרים תרום קרת ובפי לשעים תרום : ד הו לברעה חמליב ואיש תבונות יחריש : ה חלקה רכיל מלהסוד ונגמליות כספה דכר :

התעקר : ד רשם לתבניה חסיר רעינא הוא ונקרא ומתבין קוא ורסיקין ברוסיה סכמי סיקמא :

מצורת דוד

רשיי

(6) בפה חנף... המסית חנירו כדכר רע : וברעת ובר' והלויק נתן ממנו בלעת הטורה : (3) תעלוז... תחיים תקר' הכית כנפסה למפלו : (7) יחריש... כשנזכו החסר לב : יסיה לו תרות פיו : וברי... אכל באכר הכרטה חסר כסליס ורק המה למפלו וכל פיהם היה כל דברי הטרם טיו : (7) בו... המנוה למנירו חסר לב : ואיש... אם מי שמנוח אותו הוא אים תבונות אה תחיס וזל ינפאו על כל דבריו ולא יחוש לדבריו חסר לב : (8) מנלה סוד... המננה עוד חנירו חסי הוא חולק רכיל ואף אם לא סיפר הדברים לפני מי שגאמר עליו כ הדרך חנף איה ליה ויגולה כדכר גס עליו : ונאמן רוח... מי שרוחו נאמנה לבי הוא מבלים כל דבר ואף לא נאמר כבוד :

פירוש ע"מ

(א) בפה חנף ישתה רעהו דער מענטש וואס רעמ מיט זיין מויל פאלש... ער סתפת זיין חקר אונ רעמ מיט אים נאטע רייד, אונ אין הארצין קראכט ער אויף אים שלעקענס, מיט דעם מנהג ער זיין חקר דאס גרעסטע אויבגליק אונ שארין, וייל דער חקר האלט אים פאר אנושין פריינד היט ער זיך נים פון אים, אָבער דער שארין קען ער נאר פאהן זיין חקר וואס דעם איז גלייך מיט אים וברעה צדיקים יחלצו אונ די צדיקים ווערין גערעטעט פון אועלכע פענטשין מיט וויסענשאפט וואס הקביה מאכט וייא אלץ וויסען : (ב) כמובן צדיקים מבייז קרה ווען די צדיקים יוז גוים פרייען זיה אלע מענטשין אין שטאט ובאנד לשעים רנה אונ ווען די לשעים ווערין פאר-לארין איז אנגעוואנג אין שטאט : (ג) בברכת ישרים

[א] הדין שנתן. י"ח כגל' מקני דמזרח: [ב] עקב. פי' הכ"ז כמ"ד פי' ג' דכ"ס עור של סנדל המכסה את גובה הרגל שכלל שוקו אחריו. ומימי שפין לו שולי' וספיה כשר פתולו ויש לו עקב שזה תפכל הרגל שלא יאל תהיה חבל למתחלה כמין יסוף לו ג"כ שמים חבל למפ"י עקב היינו שמים כי ק' כחמת משמח דיעבר חבל למתחלה לא חלה אחריו שחולין בו למתחלה: [ג] ולמטה וכו'. כגמ' י"ח ל"י מקרא: [ד] שאינו ש"י. כגמרא י"ח ל"י מקרא: [ה] בליצה. מ"ר ספר חליצה כחלתה דין דמיה ותלמי' דיני מ"ס כגמ' הו"ל דגובה כחיתתה ור"ח ל"י כ"ס וזמורין כלי' ל"י: (ה) ד"כ ס"ס טעמי' משום דכגמ"ה כ"ס כמד לישאל דחליצה ל"ה דכשרה ויחידה כ"ה: [ו] בשמאל. ת"ח י"ח כגל' מתורג' ור"ח קאמר דל"ה מוסת חלה מל' ח'

פרק יב א מצות חליצה. ואפי' שלשתן הדינות. והא דקרא להו דינים שרדך שיהיו יודעים

להקרות הסמוקים כעין דיינים וכו' על גב דמן מצות חליצה כגמ' לריכין לנרף עמהם שים אחר' מהיה

חליצה כחמשה לפרסומי מילתא והשנים הללו שמוסיפין

על השלשה אפי' אין יודעים להקרות: מנעל. של עור כך חליצתו כשרה חבל

לכתח' לא גזירה שמה יחלוץ כמעט קרוע מלמעלה דלמי'

כי קרוע מתוכו אכרטיה אחיל והוא כך ואין מידי

דמנין כעין והא ליכא חבל כגמ' כהוא של עור קשה וכי

קרוע לא מתוכו אכרטי' קרוע לתגור שמתחילין כסנדל חליצה

הלכך עיקר חליצה כסנדל היא: באנפילאות. כמן

כתי גרלים של כגד: חליצתה פסולה. חליצה פסולה.

והוא עור: מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה. והוא שיהיה מחוטה עור:

מדת רגלו אם חוטה את רוב רגלו חליצה פסולה וכלה כ"ה

חליצה פסולה. חליצה פסולה. חליצה פסולה. חליצה פסולה.

ור' אליעזר פוסל. [ו] בשמאל חליצתה פסולה. ור"ח מכשיר:

ג' חליצה ורקקה אבל לא חליצה. חליצה וקראה פסולה. חליצה וקראה אבל לא חליצה.

ר' אליעזר אומר חליצתה פסולה. רבי עקיבא אומר חליצתה פסולה.

דמנין כתיב הכא נעלו וכתיב התם ואנלך תחט והוא עור: מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה.

שהיו לעשות המעלה חליצה פסולה מן הארכובה: ר' אליעזר חליצה פסולה. חליצה פסולה. חליצה פסולה.

אז ער האם גיגעבין חליצה מיט אשה וזאם ער

אין גרעקער וויא דיא פום שהוא יכיל דחיהו בו נאר

ער קען גיין אין אים או גיגעבין ער האם

גיגעבין חליצה מיט אקלייגעס שוה שהוא חופה

את רוב רגלו נאר דער שוה ברעקט דאס גרעקטע

מייל פום חליצה קשה אין די חליצה קשר חליצה

בליצה ער האם גיגעבין חליצה ביים נאכט חליצתה

קשה אין דיא חליצה קשר רבי אליעזר ופי' רבי

אליעזר זאגט דיא חליצה אין פסול בשפאי או ער

האם גיגעבין חליצה אויף דער לינגקע פום

חליצתה פסולה אין די חליצה פסול וכו' אליעזר מכשיר

אז רבי אליעזר זאגט דיא חליצה אין קשר:

ג' חליצה ורקקה זיא האם אראפ גענומען דעם שוה

פון דעם יבם אונ זיא האם אשפיי גיטאיהן פאר

אם אפי' לא קראה אקער זיא האם גיט גילייגענט

דיא פסוקים וזאם קען דארף לייגענען חליצתה

קשה אין דיא חליצה קשר קראה זיא האם

גיגעבין דיא חליצה אקער זיא האם גיט אראפ

פרק יב א מצות חליצה בשלשה דיינין. ואפילו שלשתן בשרה.

במנעל כמנעל חליצתה בשרה. מן הארכובה פסולה.

בכסדר של עץ. או בשל שמאל בימין. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא בגרול שהוא יכול לחלוץ בו. חליצה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

או בקמן שהוא חופה את רוב רגלו. חליצתה פסולה.

יודו יום ג

עיקר תירמ

לאים וקריאה דכור בעלמא הוא : דבר שהוא מעשה באיש כגון מליצה שהלמה טעם מעשה בנופו של איש לחסוק דקווקה דלאו מעשה בנופו של איש הוא : ד הרריש שנוולק חליצתו פסולה . שאינו טוסרה במקום איה

ומטיבין ט' . גמ' : (ג) ומעטפ דלאו איין כאן אל תלה סווא דנטיא לטוק וליחה דכח דין יום ס' טו דכתיבן ספרין ולי' איז' פוסתין בעלמא כינום סולי' כמו פוסתין פוסת' : [ו] שרד' : לא נאמ' לי' סווא דנקודת כוסלו המילתין דככל דוחתא אמר' כמיאן קמי' יכס ונרלס טעם דסכר חמני סאיסוס טעמין כמלינס כתיב סנדי' דקט' נחתין נחתין דכתיב

אמר רבי אליעזר ככה יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב . א"ל רבי עקיבא משם רביה ככה יעשה לאיש . כל דבר שהוא מעשה באיש : ד הררש [ו] שנוולק [והרשת שחלוצת והחולצת לקמן חליצתה פסולה . ה] קמה שחלוצת תהלוץ משתגדיל . ואם לא הלוצה חליצתה פסולה : ה חליצה בשנים או בשלושה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה . רבי שמעון ורבי יוחנן המגדיל [ט] מכשיורה . ומעשה באחד שחלץ בינו לבניה בבית האסורים . ובא מעשה לפני רבי עקיבא והבשרי : ו מצות חליצה הוא יובמתו לבד . והן משיאין לו עצה ההוגנת לו שגאמר וקראו לו זקני עירי ודברו אליו .

(קט"ו) וגבי חרס דלאו כר כוסס כתרס שנתלן כריי' : [ת] קסנה כ' . במחל דתקפ' חספ דליס כתיב כ"א ופרוינסו לאיס כדרי אייד תמוס דקססו סולי' רכי יוסי' כנב' ולי' ס' קיין דחני פסלס אמלי' חני שחלוץ סמגדלו ויז' דסי' דחליחס ספסלס רק דמרכנן דסיקסי' חרס מן סחורס לככי חני יחור' לעול' אלמסוסיין קטן וחמיו לניי חני' סממס דנני' דמרכנן סווא ורבי' חתולן 'וס' ומחסי' : (ג) גמר' . ומתעס דלמנו חרס וחרסת מלינס ספסלס סיוו דפוס' קטן חס דעס כרמל'ן וסדקל' מלכ' כריס' סוסס דלנין קטן וליין כחלינת' כלוס ומחסי' :

[ט] מכשיורה . וזכר כנוסס דכטי' דמס וסווא מעסס סופיי' במחל דסיס דוסי' חלוץ מנחון . ומעסל דלף דומדיו וסיי' כמחסיס חלניו חין חס דלין דכר סכוסס סחוח סמניס כ' : (ה) דסי' . ומסיס אל פנינס קססס למד כתיב וסווא

חליצת הנוגט לו : אס הוא ילד והוא זקנס (ז) הוא זקן והוא

אמר רבי אליעזר האם רבי אליעזר גיטאגם עם שמיים איין דער הורה קמה יעשה אזוי זאל גיטאהין זערין ק' דבר שהא קססא אלע זאקנין וסא דארף גיטאהין זוערין סכב סאדקאלמ . אויב קען האם דלס גים גיטאהין איז גים קיין חליצה . דריבער אויב זיא האם גים אויס געשפינען איז דאס קיין חליצה קסד זיא זיי די עקיבא האם רבי עקיבא גיטאגם זז רבי אליעזר קסס רייה פון דארף נוילקסו קיינינען אמר'ה . עם שמיים זאק קה יעשה זאיש אזוי זאל גיטאהין זוערין צום סאן ק' דער שהא קססא בייה זעכער זאק וסאם זיא דארף סאהן דעם גיטא ידוינו זעכער זאק וסאם זיא דארף פון אים אויב זיא האם גים גיטאהין זיא האם גים אמרס גענוקען דעם שוק פון אים איז דאס קיין חליצה . אבער זויס קשפייען דאס סוקס זיא דאך גים דעם סאן . דריבער אמירו זיא האם גים אויסגעשפינען איז אויך גנוקע חליצה : ד הררש שניאז אמיובער וסאם קען האם פון אים אויס גיטאהין דעם שוק זער יבקס איז גינוען סויבו והחליס שחליצה אמיובער וסאם יבקס אויס גיטאהין דעם שוק פון יבקס ודיא יבקס איז גינוען אמיובער והחליצה קססן זיא האם אויס גיטאהין דעם שוק פון אקסין זוער יבקס איז גינוען אקסין חליצה פסולה איז רייא חליצה פסול קסמה שחליצה אקסנה האם איז גיטאהין דעם שוק פון יבקס ודי יבקס איז גינוען אקסנה פחליץ סשקנידי דער זאך זאל זיא זעקס גרויס זאל זיא זעקען זאך אמאהל חליצה זאם לא חליצה זאל אויב זיא האם גים גענוקען זאך אמאהל חליצה

חליצתה פסולה . ה] קמה שחלוצת תהלוץ משתגדיל . ואם לא הלוצה חליצתה פסולה : ה חליצה בשנים או בשלושה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה . רבי שמעון ורבי יוחנן המגדיל [ט] מכשיורה . ומעשה באחד שחלץ בינו לבניה בבית האסורים . ובא מעשה לפני רבי עקיבא והבשרי : ו מצות חליצה הוא יובמתו לבד . והן משיאין לו עצה ההוגנת לו שגאמר וקראו לו זקני עירי ודברו אליו . [ט] מכשיורה . זכר כנוסס דכטי' דמס וסווא מעסס סופיי' במחל דסיס דוסי' חלוץ מנחון . ומעסל דלף דומדיו וסיי' כמחסיס חלניו חין חס דלין דכר סכוסס סחוח סמניס כ' : (ה) דסי' . ומסיס אל פנינס קססס למד כתיב וסווא

פנח ואם ויהס הונגט לו מלך שטחם ויעלם לו שיהם יותר
 חפזתיו: (א) גי' חוטפה ודומה לו כפי"י שאל נרשם תיבת
 גמלה קודם קוראם והים סבור הר"ב לומר ויהס שכן גר' רש"י
 כתבם ולא כן סוף אלף שואל קלי ארבע יסודם במלה ט"ס:
 [ג] וקרא: וזה גומרין הפרשה דלמון: [א] בתפסירם.
 סתמים עם לפני רבן סענה
 סתמים: ר"י: (ו) וטעמה שכן
 פסס ר"ע וטעם וטעם רב:
 [יג] העומדים. ר"ל כל הנמלאים
 עם וכן עומדים בין שופטים.
 טור: [ג] החזק כ"י. כ"י רבינו
 נגור אריה ט' תלף למה לא תהי'
 הקריאה בית הלל הנעל נכחוב
 וי"ל דל' וי"ל הו"ל נכחוב
 וקראו בית הלל הנעל ומתכני
 וקראו ספרו כי הקריאה יורה
 הלל הנעל ומשאר וקראו הלל
 הנעל מי' וקראו הכית בית
 הלל הנעל חמנו ושי' כיון

והוא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם
 בישראל לא אבה יבמי. והוא אומר לא
 הפצתי לקחתה ובלשון הקודש היו אומרים. ונגשה יבמתו אליו לעיני
 הזקנים והלצה נעלו מעל רגליו וירקה בפניו דוק הנראה לריינים. וענתה
 ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. עד כאן היו מקרין
 וכשהקרא רבי הורקנום תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה
 הוחזקו להיות גומרים כל הפרשה. [ו] ונקרא שמו בישראל בית הלל
 הנעל. מצוה בריינים ולא מצוה [ו] בתלמידים. רבי יהודה אומר מצוה
 על כל [יג] העומדים שם ליומר [ג] הלל הנעל הלל הנעל הלל הנעל:
 הלל הנעל חמנו ושי' כיון שאל סתם הקריאה רק הלל הנעל ונקרא הכית חמנו בית הלל הנעל:

והיא אומרת ואל יא זאגין מאן יבמי להקים לאחיו שם
 בישראל דער יבם וויי גימ אויף שפעלין צו זיין
 ברודער זאנאקען צווישען יודין יא אבי יבמי ער
 וייל מיד גימ מביבם זיין והוא אומר לא אבה יבמי ער
 אונ ער זאגמ איה וויי איר גימ נעמען פאר
 אטייב ויגשון הקודש היו אומרים אונ אויף לשון
 קדש מוזין זייא זאגין ונגשה יבמתו אליו רבי יבמה
 זאל גינענין צום יבם גשיי זאגנים פאר דיא אויגין
 פון די זאגנים ויגדה נעלו מעל רגליו אונ יא אריס
 סאהן דעם שות. פון זיין פום וירקה גפני אונ יא
 זאל אשפיי מאהן פאר אים רוק הקרא גינינים אוי
 פיר שפיי אבך דיא ריינים זאל דאס זעהן ויגדה
 וימרה אונ יא זאל זאגין מיט אהויבע שטימקע
 גכה נעשה יויש אוי זאל גיטאהן ווערין צו דעם
 מענטש אשר יא יבנה את בית אחיו וואס ער נועם
 גימ וועלן זאקעהן דאס הויו פון זיין ברודער זי

ברמנורא יבמות דף ק"ה ע"א

אמר רבא. גרסי' ולא הלכה ה' כלה כלי המלון דה"ת דמלכות דכריאה השתפא
 גרסי' ואמר רבא: אמר ר' יוחנן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה
 שאינו מתקדש שנאמר לבן נשבעתי לבית
 ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בכרבי תורה. אבוי אמר רבא בוכה
 ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא במלכות רבא ורבי
 אסר רבי יוחנן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו
 מתקדש רבי יוחנן זאגמ פון זאגנען וייסין
 איר אז גאט איז גוזר אגדה אויף אפעקאשין
 אונ ער שפערים אויף דיא גזרה. ווערמ די גזרה
 קיין מאהל גימ צוריקען. גאר דיא גזרה בלייבמ
 אויף אייביג זאגער ווארום עם שפייט אין פסוק.
 גאמ האם געזאגמ גון נשבעתי לבית עלי אם יחכפר
 ען בית עלי גבוב ויבמתה עד עולם דריקער האב איה
 גישווארין צו די משפחה פון עלי אויב דיא זינד
 פון עליים משפחה נועם פאנגעבין ווערין קיין
 אייביג. אפילו נוען זיי וועלן בריינגען קרבתות
 אונ קנחות נוער איה זייא אויף גימ מוחל זיין.

ועהן מיר אז זאמ האם גישווארין אויף אגורה
 איז דיא גזרה אויף אייביג אסר דבא גבוב ויגדה
 אינו מתכפר אבלי מתכפר הוא בדברי תורה דבא זאגמ
 אויב זייא וועלן בריינגען קרבתות אונ קנחות
 נועם מען זייא גימ מוחל זיין. אבער אז זייא
 וועלן תורה לערנען נועם מען זייא מוחל זיין
 אבוי אסר גבוב ויבמתה אינו מתכפר אבלי מתכפר הוא
 בגביות הפרים אבוי זאגמ אויב זיי וועלן בריינגען
 קרבתות אונ קנחות נועם מען זייא גימ מוחל
 זיין. אבער אז זייא וועלן נועם מען זייא גימ מוחל
 נועם מען זייא מוחל זיין דבא אבוי מביית עלי קאתי
 דבא אונ אבוי זענען גינען פון עליים משפחה

רבא

תוספות

רבא ואבוי מדנית עלי קאתי.
 רבא גרס דרבא לא הוה
 כהן דלמחר כפי' הוועט (דף
 ק"ג ע"א) דל"ל לשמיטה וכו'
 ל' מתנחל אבל רבא הוה כהן
 דלמחר כפי' עד כמה (דף טו) רבא

דמלכות דכריאה השתפא
 אמר ר' יוחנן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה
 שאינו מתקדש שנאמר לבן נשבעתי לבית
 ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בכרבי תורה. אבוי אמר רבא בוכה
 ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא במלכות רבא ורבי
 אסר רבי יוחנן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו
 מתקדש רבי יוחנן זאגמ פון זאגנען וייסין
 איר אז גאט איז גוזר אגדה אויף אפעקאשין
 אונ ער שפערים אויף דיא גזרה. ווערמ די גזרה
 קיין מאהל גימ צוריקען. גאר דיא גזרה בלייבמ
 אויף אייביג זאגער ווארום עם שפייט אין פסוק.
 גאמ האם געזאגמ גון נשבעתי לבית עלי אם יחכפר
 ען בית עלי גבוב ויבמתה עד עולם דריקער האב איה
 גישווארין צו די משפחה פון עלי אויב דיא זינד
 פון עליים משפחה נועם פאנגעבין ווערין קיין
 אייביג. אפילו נוען זיי וועלן בריינגען קרבתות
 אונ קנחות נוער איה זייא אויף גימ מוחל זיין.

רבא

ויחי יום ג נמרא

רשימי

רבה דעסק בתורה היה ארבעין שנין אביי בהמצאו . תמטע סאינו
 דעסק בתורה ובגמילות חסדים היה שהיו
 שנין תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים
 שהיו מתוים בכין שמונה עשרה שנה כאו והודיעו את רבי יוחנן
 בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אהם שנאמר וכל מרבית
 ביתך יהיו ומתו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלכו ועסקו בתורה
 וחיו יהיו קורין אותם משפחת יוחנן על שמו אמר רבי שמואל בר
 אבוי אמר רב מנין לנו דין של ציבור שאינו נחתם אינו נחתם
 והבתיב כי אם תבכסי בנתר וגו' נחתם עונך לפני אלא מנין שאפילו
 נחתם מתקדע שנאמר מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתוב
 דרשו ה' בהמצאו ליק הא ביחיד הא בצבור יחיד אימת אמר רבה בר
 אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליוה"כ :

במל לם כרוב וחמרי נמס' מ"ק
 (דף כו וספ) אמר רבה חי
 בנו חזוין 165 נכוחה תיל
 מלחא לו' סד רכס חיס ארבעין
 טני ורב סדרה חטטי' טני
 כדלמך ומי הלא רכס חי' ארבעין
 טני הקסס ס"ד גלחתי לכגמילות
 חסדים ומי עסיק דלמך כחלק
 (דף לח) אמר רכס ויחי וכל
 אחרמיטס אחר לים אביי מלי
 טעמא אמר מר היכי כו' מר
 חורה אביא גמילות חסדים
 איבא . ואמר ר"י ללא עסיק
 ל"כ כ"ח טוילא מנזירה כות מני
 אכל כ"י טוילא מנזירה טל מחס
 סייס . ועם טלר ויחי
 שמונה יום ודור חמסר וחמי סה דקלמך נמס' מעד קטן (דף כח) ללא כוונתא תילא מלחא אלא כמחל מדרכס לא חי מלח
 ארבעין טני ודלמח סייט טעם לפי סייס חכמי עמי ויש לומר דמכילה לים לרכס דכחור' כלכד סוה מחמסר כמו לרכס
 ועוד עם רכס עסק בגמילות חסדים כדלמך כחלק (דף כח) :

איו אויה דייע זינד פאר פלעקס פאר מיר . וועל
 איך גיט אפמקען דייע זינד . אינ או דיא זינד
 איז גיט אפגעקעמט . איז דאך די גזרה אויה גיט
 אפגעקעמט אלא מנין שאפילו נחתם סתקע קאר אוי
 זאג פון וואגען טייטשן מיר אז נאט איז גזר
 אנגזרה אויף אפארזאמלונג יודין . אפילו די גזרה
 איז געחטקט גיטארין . פון דעקסטוענין או סען
 מוהמט משוכה . וערמט דיא גזרה צוריקען שנאמר
 נוארום עם שטייט אין פוסק פי ביה אפילו נכד
 קראט איז ווער איז נאך אויז וויא אוינער נאט
 וואס ער געשעקט אויז צו יעדער צייט וואס מיר
 רופין אים . טען מיר רופין צו אים מיר שווען
 משוכה . איז ער אויז מוחל די זינד אויז געשעקט
 אויז . פרענקט דיא נקרא והבתיב דרשו ה' בהמצאו
 עם שטייט דאך אין פוסק דער גביא ישעיה האם
 גיזאנט צו דיא יודין איר נאחט פארשטין האם
 ווען ער ווערמט פרעפגען . ועלן מיר דאך אז גיט
 צו יעדער צייט ווערמט נאט געפונען . געשעקט
 די נקרא לא גשאי עם איז קיין גשאי הא גיזר הא
 גיזר אז אפיינציגער קענטש מוהמט משוכה אויז
 בעט גייא נאט איז גיט אלע צייטן ווערמט ער
 געשעקט . נאר עם איז דא אפיינעוועצטע
 צייט ווען נאט געשעקט יעדער אפיינציגער
 קענטש . אבער אז אפארזאמלונג יודין מוהמט
 משוכה אויז בעטין ביי נאט ווערין ווי געשעקט
 צו יעדער צייט . פרענקט די נקרא היד איפט טען
 ווערמט אפיינציגער קענטש געשעקט אמר רבה בר
 אבוה האם רבה בר אבוה גיזאנט איז ישעיה לים
 שבין ראש השנה לים הכשרים דאס זענען דיא זענען
 קען וואס פון ראש השנה ביו יום כפור . אין די
 זענען קעגן ווערמט יעדער קענטש געשעקט :

בדח דעסק בתורה רבה וייל ער האם נאר גילערונג
 תורה היה ארבעין שנין האם ער געלעבט פערציג
 יאהר אבי דעסק בתורה ונגמלות חסדים היה שתיין שנין
 און אביי וייל ער האם געלערונג תורה און
 האם גיטאקן גמילות חסדים האם ער געלעבט
 זעקציג יאהר פני דגון משפחה אחת היתה בירושלים
 די רבנן האבין געלערונג אין ירושלים איז גינען
 איין משפחה שהיו מתים רבן שמונה עשרה שנה וואס
 זיין פלעגין שטארבין צו אכצען יאהר באי
 הודיעו מר רבן יוחנן בן זכאי זיין זענען געקוקען צו
 רבן יוחנן בן זכאי און האבין אים דאס גיזאנט
 אפ' ויהם שמוא מסתפחת עלי אהם רבן יוחנן צו
 זיין גיזאנט מאכער זענט איר פון עליים משפחה
 שנאמר נוארום אויף זיין האם נאט גיזאנט צו עלי
 נכד ויהיה ביהק' סתו אנשים אלע קענטשין וואס
 וועלן גיבארין ווערין אין דיין משוכה וועלן
 שטארבין אין דער זיגענד קטן ועסקו בתורה ותחיו
 גיט לערונום תורה ועטם איר לעבין וועלן ועסקו
 בתורה ותחיו תורה ונענען געזאנגען און האבין
 געלערונג תורה . און האבין לאנג געלעבט ויהי
 קוראין אותן משפחת יוחנן על שמו האם קען זיין
 געוויסן די משפחה יוחנן . אויף דעם נאקען פון
 רבן יוחנן בן זכאי אמר רבי שמואל בר אבוי אמר רב
 רבי שמואל בר אבוי האם געזאנט פון רבס
 ווערין מנין קינד דין של צבור שאינו נחתם פון וואגען
 וטייטשן מיר אז נאט איז גזר אנגזרה אויף אפאר-
 זאמלונג יודין ווערמט דיא גזרה גיט געחטקט
 פרענקט דיא נקרא און נחתם די גזרה ווערמט גיט
 געזחוקת והבתיב כי אם תבכסי בנתר וגו' נחתם עונך לפני
 עם שטייט דאך אין פוסק נאט האם גיזאנט צו
 דיא יודין אפילו די וועסט דך וואשין מיט ויין .

וזהו יוחי דף רביס עיב תית דלזילת יודי הא וואו הא

המלאך הוחל לחי מכל דע יבדך את הכשרים וגו' ר' חייה פתח ואמר (מסלי ט) כית ויהן כחלת אכות וגו'
 וכי נגלת אכות לחייה והא קודשא כריך סוה יחיב כלל לכ"ל אלא דכיון דלחמין כיתא לכ"ל ומזולא לחמין

ייחוס

דיחיון כלל לבריה יהא אחסנא דאכות חכל ומה' אשה משכלת בנין דאתחא כד לחסין ליה ב"ג מעס קב"ה אחסין לה דהא לא יחסין לה קב"ה לב"ג אלא כד מכריוון עליה ברקיעא דקב"ה מווגז וזוגין עד אל ייתון לעלומו וזכר זכו בני נשא לקום עובדיהון הכי יהבי לון אתחא וכלא אתגליין קמיה דקב"ה ולפוס עובדן דולחין הכי ממוגז וזוגין ולזמנין דקא אתידן בקליטין ואסתי יהוה ב"ג ארמיה סליק וזוגיה לאתרא עד דיכשר עובדיו וכל יכשר עובדיו או דמטי ומניה ארתדי גבר מקמי גבר. ואתי האי ונטל דייליה ודא קסי קמי קב"ה מכלא לדתיא בר נש מקמי גברא אתחא וקנין כך קב"ה איחי ויהי אתחא לב"ג ומניה אחיין וזוגין וע"ד ומה' אשה משכלת בנין כך קב"ה יהיב כלא לבר נש. וא' תימא אשה משכלת ולא אתרא ת"ח אש"ג דקב"ה אומין סבאל לב"ג למיחב ליה והוא אסתי ארמיו מעס קב"ה לבני עטרה אתרא מההוא סטרא אתרא דאתרדק ביה ייתי ליה מאן דיייתי בכל (ג"ל כל) קטרונין וכל כיושין ורע אחיין ליה מעס קב"ה אלא ההוא סטרא אתרא דאתרדק ביה ייתי ליה מאן דחוכיו דב"ג הוא משדך עליה דלאו איחי ומשכלת קרא ע"ד שלמה (קהלת ו) ומואל אזי מר ממות את האשה בנין דחוכיו דב"ג הוא משדך עליה כחיטין עובדן דעבד ועל דא כד קב"ה אתרעי. ביה כבד נש בנין עובדיו דכשרן איחי אומין ליה אנהו דאיחי משכלת ופריק ליה כפורקן מנו סטרא אתרא ועל דא אמר יעקב האמלך הגזאל אחי מכל רע מחי מכל רע דלא אדומנת ליה אתחא דאיחי מנו סטרא אתרא ולא אתרע פסול בזרעה (ס"א בערסי) דכלהו דליקי ושלמי כללמו בנין דאתרסק מכל רע :

הלכה פסוקה תרמ"בם הלי' תשובה פ"ב יוסף לחק מוסר

מספר דברים שבקדושה ס"א יצה"ר אינו מאוי אלא מתוך תאכל ונשמה דמתוך תאכל ומתעס יס"ר מתרעב בלחם. כל העונש שתיקבל חלדס כעונש הנשמות אינו אלא כעבור פני שנאמר כל עונש אלס לפיה. שמתח כמחלות אסורות ובלטון פרת ובלות הסה וכו'א. או להס ליחסיס חבורות וכו'רות ללסו ולסחות ואינן יריאס מה'. והסען מקדק כניסס ושמח והסמכרי' כורתיס השפע והכניסס הידועת ליסרמל .

יאה"ר אינו מאוי אלא מתוך תאכל ונשמה דמתוך תאכל ומתעס יס"ר מתרעב בלחם. כל העונש שתיקבל חלדס כעונש הנשמות אינו אלא כעבור פני שנאמר כל עונש אלס לפיה. שמתח כמחלות אסורות ובלטון פרת ובלות הסה וכו'א. או להס ליחסיס חבורות וכו'רות ללסו ולסחות ואינן יריאס מה'. והסען מקדק כניסס ושמח והסמכרי' כורתיס השפע והכניסס הידועת ליסרמל .

יאה"ר אינו מאוי אלא מתוך תאכל ונשמה דמתוך תאכל ומתעס יס"ר מתרעב בלחם. כל העונש שתיקבל חלדס כעונש הנשמות אינו אלא כעבור פני שנאמר כל עונש אלס לפיה. שמתח כמחלות אסורות ובלטון פרת ובלות הסה וכו'א. או להס ליחסיס חבורות וכו'רות ללסו ולסחות ואינן יריאס מה'. והסען מקדק כניסס ושמח והסמכרי' כורתיס השפע והכניסס הידועת ליסרמל .

יאה"ר אינו מאוי אלא מתוך תאכל ונשמה דמתוך תאכל ומתעס יס"ר מתרעב בלחם. כל העונש שתיקבל חלדס כעונש הנשמות אינו אלא כעבור פני שנאמר כל עונש אלס לפיה. שמתח כמחלות אסורות ובלטון פרת ובלות הסה וכו'א. או להס ליחסיס חבורות וכו'רות ללסו ולסחות ואינן יריאס מה'. והסען מקדק כניסס ושמח והסמכרי' כורתיס השפע והכניסס הידועת ליסרמל .

יאה"ר אינו מאוי אלא מתוך תאכל ונשמה דמתוך תאכל ומתעס יס"ר מתרעב בלחם. כל העונש שתיקבל חלדס כעונש הנשמות אינו אלא כעבור פני שנאמר כל עונש אלס לפיה. שמתח כמחלות אסורות ובלטון פרת ובלות הסה וכו'א. או להס ליחסיס חבורות וכו'רות ללסו ולסחות ואינן יריאס מה'. והסען מקדק כניסס ושמח והסמכרי' כורתיס השפע והכניסס הידועת ליסרמל .

שכך וכך עשיתי לו ואם היה הייב לו סמון הוויח לירושים לא היה יודע לו יורשים ויחנה בבית דין ויתודה :

כאולם עם מחשבי הבורה אם תלמיד חכם הוא תולד תורתו ומכנהו ממנו ומאכד בניו רחמנא לילל ועל זה נאמר שומר פיו ילמדנו שומר מלכות נפשו :

ועוין שבור שניידין אפ די שפע אונ דיא ברבקה וואס גינדערט פאר דיא יודינים וועגין . אונ לאזין גיט די ברבקה זאל אראפ קומען צו זיין הארץ עם בקחיש התורה דער וואס עקט צו זאפען מיט דיא מעקשין וואס לייקענען אין די תורה אם פליד דקם הוא אויב ער איז אפליקט דקם פלוג תורתו פארשעמט ער זיין תורה ופכבו פמוט אונ רויבט פון זיך אליין זיין געלט יאאבר בניו רחמנא ליצלו אונ ער פארקירט זיינע קינדער , גאט זאל אונ רעמטין פון אנעלעכע זאכן וגי זה נאפר אויף דעם מעקש איז גיזאנט גיווארן דער פסוק שופר פי וקשונו שופר מצרות נפשו דער וואס היט זיין מויל אונ זיין צינג היט ער זיך פון צרות וער זאל גיט האבין צרות אונ די נשקה זאל גיט האבין צרות :

ועוין שבור שניידין אפ די שפע אונ דיא ברבקה וואס גינדערט פאר דיא יודינים וועגין . אונ לאזין גיט די ברבקה זאל אראפ קומען צו זיין הארץ עם בקחיש התורה דער וואס עקט צו זאפען מיט דיא מעקשין וואס לייקענען אין די תורה אם פליד דקם הוא אויב ער איז אפליקט דקם פלוג תורתו פארשעמט ער זיין תורה ופכבו פמוט אונ רויבט פון זיך אליין זיין געלט יאאבר בניו רחמנא ליצלו אונ ער פארקירט זיינע קינדער , גאט זאל אונ רעמטין פון אנעלעכע זאכן וגי זה נאפר אויף דעם מעקש איז גיזאנט גיווארן דער פסוק שופר פי וקשונו שופר מצרות נפשו דער וואס היט זיין מויל אונ זיין צינג היט ער זיך פון צרות וער זאל גיט האבין צרות אונ די נשקה זאל גיט האבין צרות :

יחי יום ד תורה

אונקלים

לחשודן פתחי דלא יהוה נפש י' יהו יהוה . רוח יוד הוא ואו הא . נשמה יהוה תה יהוה ו' דמילי יוד א' שם ב"ן שבעשה ביקור היום :

י ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה : י ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימנו משמאל ישראל ואת מנשה רשבים

י ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו : י ויקח יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו : י ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימנו משמאל ישראל ואת מנשה רשבים

י ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו : י ויקח יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו : י ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימנו משמאל ישראל ואת מנשה רשבים

י ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו : י ויקח יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו : י ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימנו משמאל ישראל ואת מנשה רשבים

י ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו : י ויקח יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו : י ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימנו משמאל ישראל ואת מנשה רשבים

בשמאלו מימין ישראל ויניש אליו:
 יד וישלח ישראל את ימינו וישת
 על ראש אפרים והוא הצעיר ואת
 שמאלו על ראש מנשה שכל את
 ידיו כי מנשה הבכור: וויברך את
 יוסף ואמר האלהים אשר התהלכו
 אבתי לפניו אברהם ויצחק
 האלהים הרעה אתי מעודי עד

בשמאליה מימין
 ישראל וקריב לותיה:
 יד ואזינא ישראל את
 ימיניה וישני על רישא
 דאפרים והוא זעירא וית
 שקאליה על רישא
 דמנשה אחבמינו לידוהי
 ארי מנשה בוכרא:
 וויברך את יוסף ואמר
 יי די פלחו אבהתי
 קדמוהי אברהם ויצחק
 יי דון יהי מדאינתי עד

תולדות אהרן
 גל אל. ממוס 5: האלוס. פמתי קה

בעל המורים

(יד) והוא ספיר. כני' הוא סקטין סמון וכן וילא ממנו
 ונפחל: ב' מנשה הבכור. יורע היה יעקב שיוסף בני
 הבאים שניא מנשה לימנו של יעקב ואפרים לשמאלו והוא רצה לתת ימינו על ראש הצעיר ושמאלו
 על ראש הבכור: (טו) ויברך את יוסף. ברכת הבנים היא ברכת האב:

שפתי חכמים

שכמקרא הוא פשוט ידים ורגלים ומחלל כעורו עומד לפני אבי
 לא סיס יבול לנסחקה אלל ודלי כשחור וכו': ב' דק'ל דכל כי
 שכמקרא הוא נתינת טעם לנחמל ופי' הפרנס דמפרס סכל
 ל' חכמה און זס נתינת טעם ועו'ל' אפי' ס' כלומר אפי' ססיה
 יורע כי מנשה סככור וכו' והיוו חכמה כמו שפ' ספסוק כסמוך
 אלל כך הוא ספסוק סכל את ידיו ונתן טעם למה סכל
 ולמה לא אמר לו סוסקד סיממיד אפרים מימינו ונמסה משמאלו כי
 דעת וקנים מבעלו התוספות

(יד) שכל את יריו. פי' מתוך מעשה ידיו של יוסף שנתן
 מנשה לשמאלו שהוא ימין ישראל שכל יעקב את יריו

פירוש לתורת אלהים

בשמאלו אין זיין לינגקע האנט פני ער זאל זיין
 מימין פון דיא רעקטער האנט פון יעקב, ווארום
 יוסף איז גישטאנען אקעגין די רעקטער האנט
 פון יעקב האנט ער גיוואלט נייל קנשה איז
 אקבור זאל יעקב אים פענקשטן מיט זיין רעקטע
 האנט ויניש אונ ער האט זיי גינגעקט צו אים:
 (יד) וישלח האנט יעקב אויפגישרעקט זיין רעקטע
 האנט וישת אונ האט זיא גיטאנהן אויף דעם קאפ
 פון אפרים והוא הצעיר אונ ער איז דער זינגסטער
 ואת שמאלו אונ זיין לינגקע האנט ער גיטאנהן
 על ראש קנשה אויף דעם קאפ פון קנשה, זאנט

ספר הישר

דער זייל האט קען זריין גישטאנין יעקב אין דיא קנשה
 אונ ער איז גיגראנין גימארין מיט אזוי אקבור וואס עס
 האט גיאה קיין פלד געהאט אזוי אקבור, אונ עשו איז
 גיאה גילענען אויף דיא ערד אונ דיא קינרע פון עשו
 האבן געמאכט אפלקקה מיט דיא קינרע פון יעקב
 אונ פון אפ'ים קינרע מיט זינגע פענקשטן זענען געגרינג
 גימארין אקצידי פענקשטן אונ פון יעקב'ס קינרע איז
 זינגער גיט געהרג'ט גימארין, אונ זינא האבן געהאפט
 עשו'ס

וַיִּתְמַךְ יְדֵי אָבִיו לְהִסֵּר אֶתָּה מֵעַל
 רֵאשֵׁי אֶפְרַיִם לְאַחֲזֶרְתָּהּ
 וְיִשָּׂא דְמִנְיָהּ :
 וְיִשָּׂא דְמִנְיָהּ :
 וְיִשָּׂא דְמִנְיָהּ :

רשבים

דקדקתי להביוס כמרר לפי ימינך ושמאלך להת הכבור
 לוימנך והצעיר לשמאלך אלא בימיני לקחתי הכבור
 והצעיר בשמאלי לכך אתה מקמס יריך להבאתי להסיר
 רש"י

ולין עין הרג טילנת כהס : (יו) ויתמך יד
 אביו . הרומה מעל ראש בנו ע ותמכה כילו :

פירוש לתורת אלהים

ויניע אויגין יתיבד . האם ער אראפ גענוקען זיין
 פאטערס האנט פון רעם קאפ פון אפרים אונ
 האם זיא אן גילעקט מיט זיין האנט להסיר קרי
 ער נאל זיא אפ סאקון פון קאפ פון אפרים אונ

ספר הישר

גויארין ווא ריא סתקתה איי גינען איין תפרין , אונ אלע
 קינדער פון יעקב אונ ריא ספרים זענען עדיק געקופען
 אין ספרים , אונ אליפו האט פארנאמברט אין שער
 אנרייע סתקתה פונקשין אונ זימ זענען געמאנען צו רי
 ספרים מאכין מיט זיי אסתרקת פון נא , וימ צוריק געבין
 ריא געמאנענע פונקשין , וימ יוסף האט ראם גינהערט
 געקעט אין ספרים זייא יוסף מיט זיינע קינדער :

נביאים מלכים א ב

תרגום

לחשף מנה ר'א צבאות נש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רנח אדני נשמה רדור יהוה רוח
 יהודה רנח יהוה רוח יהודה רדור אל שם בן שבעשית :

א ועתה שאלה אתה אנכי שאל מאתך אל־תשבי
 את־פני ותאמר אליו דבר : ב ויאמר אמרי־נא
 לשלמה המלך כי לא־ישיב את־פניך ויתן־לי
 את־אבישג השנומית לאשה : ג ותאמר בת־שבע
 טוב אנכי אדבר עליך אל־המלך : ד ותבא בת־
 שבע אל־המלך שלמה לדבר־לו על־אדניו
 ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על־כסאו
 וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו : ה ותאמר
 שאלה אתה קטנה אנכי שאלת מאתך אל־תשב
 את־פני ויאמר לה המלך שאלו אמי כי לא־ישיב
 את־פניך : ו ותאמר יתן את־אבישג השנומית
 לאדניו אחיה לאשה :

מלכה שאילי אמי ארי לא אמיב ית אפיהו ויאקרת תתיב ית אבישג רמן שונם גאדוניוהו אחיה קאתנו
 רש"י

(ד) לאם המלך . למה על מלכות היא רוח : (ה) ועתה . הוואל ולין תסס כדכר כמלוס : אל תשיבו וכו' .
 ר"ל אל תשובו פני יריס מכלי הנלוות שאלתי : (ג) טוב .
 כלו וטון סדכר סוז וזוז איכר ככוכך אל סמלך : (ד) על אדוניו . כככור שאלת אדוניו : קראתו . נלכח לקראתס :
 באין

חמלקי סיסר ומלכות דלא שין דלת יוד נש שין שין דלת שין דלת יוד ויה יאהרונהי נשמה דיסר א אר
ארנ ארני נש ארני ויה אלף דלת גון יוד נשמה ומלכות יי הו וו הו חיה יחיה דיסר יהנה חיה יחיה
ומלכות אל שם בן שנשמה

א באין תחבולות יפלעם וחסלעה ברב יועץ : ב בע ירוע
פיערב זר ושונא תוקעים בומח : ג אשת חן התקנה
כבוד ועריצים ותמכור עשר : ד גמל נפשו איש חסד ועבר
שארו אבדו : ה רשע עשה פעלת שקר ורוע צדקה שקר
אמת : ו בן צדקה רחיים ומרבה רעה למותו :

דקמין בטר עותרא : ד פריע סתקא לנפשיה נכרא חסידא ודמובר
עביר עוקרא דשקרא ודריע לצדיקתא קושטיה הוא אגריה : ו היכא מאן דעבר צדקתא למי
גמיר ודדריף בישתא גמיר למותא :

רשי

מצודת דוד

(ה) באין תחבולות, כגרה נאה על ישראל ואין נחמין
לב לעשות תשובה ופול עס : (ב) דע ירוע, הרשע
יחרוז אחר ערב לכו לעיני : ושונא תוקעים, חוקטי
כך ללכת בעלמא : (ג) התמך כבוד, כנסת ישראל
הקרב חמד לכבוד להקב"ה ותורו : (ד) גומל נפשו,
גומל טובה לקרובו איש שאח חסיד והאכזרי הוא שכר
את קרובו : (ה) רשע עושה רוע, פועלו של רשע
מסקרת לו שלא נתקיימו כוונות : וזרע צדקה, הוא
פעולת אמת : שכר, לשון הסוכר אמת הקמס : (ו) בן
צדקה, אמתה של זקנה טובה לרחים :

(א) באין, כלומר לא יסבחו חטונות דכר הנחמה או יסול
ספס בוד טחולו חלס כרוכ יועץ קרובי החטונות : (ב) רע
ירוע, יסבר ויחרוז על אחר ביה ערב בעבור איש זר אחר לא
יטונו אם הוא נחמן אבל הטוה נחמוס כפי עבירות מכל וכל
כמות הוא משכיר ורועה : (ג) אשת חן, אקס סנסחת חן
עבור סכרן מעשים דרבה לחמד את הכבוד של חן ממנה
ושמח סמוכות אל הכבוד כהוסח סכרן מעשים : ועריצים,
בעלי כח רב דרבה סמות סמוכות אל הסופר לכל יבוי אבד
מסס : (ד) גומל נפשו, מי עומל טוב לנפשו סמחוח לת
לא די מחסרה סכרתי נסחיות וזכעמיה סכל סכריותו סול
דלא איש חסד כי כלור חמול על נפשו כי יחמול על נפשו
סולח אבל סוכר כסר עמו ומרעי עמו כי יחוס על סממן
לס סטול אכזרי על סולח : (ה) פעלת שקר, ר"ל פעולתו
מסקרת לו ולא חסר כקוטה : וזרע, סורע זקס, סכרו כל
כחמו אם כי פעולתו סול גמול סלדקס סכס כלה ומקמס :
לסטי סקיס אבל סמרף סס סלדקס את סרעה לרמות סס
מסס לכות כל לחוס :

(ו) בן צדקה, אמתה של זקנה ר"ל סחיות נשמה סול סיסס
למסן סקיס לכל סמרף סס סלדקס את סרעה לרמות סס
מסס לכות כל לחוס :

פירוש עיט

שמתאקיים גאר גים : (ה) נפשי נפשו איש חסד דער
סענקש וואס סויהם חסד סים אנדערע סענקשין
דארף סים זיך אליין אויף סאיהן חסד ויביר שאר
אגרי אונ דער סענקש וואס סארדארבט זיין
לייב אוי ער אאוקדערבארמינער אויף סרעקסע,
וויא אזוי קען סען זיין צו אפרעקדין גום אונ צו
זיך שלעכט, געוויס איז ער שלעכט צו אלע
סענקשין : (ה) רשע עשה פשיט שקר וואס דער
רשע סויהם איז אלץ פאלש, ווארום דער רשע
סארואסולט געלט אונ ער וועט אונעק גיין פון
דער וועלט אונ דאס געלט וועט סלייבין בייא
אנדערע סענקשין ויזט צדקה שקר אמת אקער
דער סענקש וואס סארניען צדקה וועט ער
האבין אקסיון אונ א אייביגען שכר : (ו) עו זקנה
רחיים צדקה איז אשמיצונג צום לעבין ויביר
רעה לסוהו אונ דער סענקש וואס יאנט נאך
צו סאיהן שלעכטס, איז דאס אשמיצונג צו
זיין שמתאבין :

א) באין תחבולות יפלעם וחסלעה ברב יועץ פון
שקאם פירם די סענקשין פון שקאם
אן צוטר, וועט דאס פאלק פאלין תשעה ברב יועץ
אביר סים פיר עצות ווערין דיא סענקשין
גיהאלפין : (ב) רע ירוע ירוע כי עב ירוע סענקש וואס
האט ערב גווען ונטש געשטאנען פאר אפרעקדין
וועט ער צו גראכין ווערין, ער וועט בוין
ביצאלין ושונא תוקעים בומח אקער דער סענקש
וואס האט פיינט ערב צו זיין פאר אפרעקדין,
ער איז ויכער פון אאוקגליק : (ג) אשת חן התקנה
כבוד די אשה וואס וויל געפונען חן בייא סענקשין
דיא שמתאקס דעם כבוד, ויא וויל סרעהאלטין
דעם כבוד, סים שיינע קליידער שיינע צירונג
שיינע וואהנגג, דאס גיהער צו איר חן וואס
דיא וויל געפונען בייא סענקשין אן דיא וואכין
איז איר חן גאר גים ורעיים יחסי עשר די שמתאקע
סענקשין פאר וייא פאקס וייא נאלין שמתאקין
ויער בייקביים, אן בייקביים איז ויער

פרק ב א אלו מציות. מצא פירות מפורות. סתמן נתיאשו הבעלים (ה) והסקר הם: מצות מפורות. הואיל ואין להם סי' יוכר כצר חילושו חילוש והסקר הן היינו עממא דכולו: כריכות. עמרים קמטס (ב):

בריה"ד. שהכל דשן עליהם ואפי' ה' כהן סי' נסכד (ג): אין בהם סי' דכאם שים אכל של כעל הכית ים להם סי': הבאות ממדינתן. לאוסיי הנאות מתיב האומן דקקתי סיסא: ולשונות של ארנמן. למן לכות ארנמן ומשקן כמן עגול. על דכילה: אנפוריא. כלים חדשים שלא שבעתן העין (ד) ואין לבעלים בהם קביעות

(ה) פ"ס טי"טו דעמוו דלכך יקריבו ומחייבו עממא דכולו ויחי יום ד משנה בנא מציעא פרק ב ברטנורא רצו 591

פרק ב א אלו מציות שלו ואין חייב להכריז. אלו מציות שלו. מצא פירות מפורות מצות מפורות. כריכות ברשות הרבים. עיגולי דבילה. כריכות בחתום מדרוות של דנים וחתיכות של (ה) כשר וגויי צמר הבאות [נ] ממדינתן. ואנציו פשתן ולשונות של ארנמן הרי אלו שלו. (ד"ד מאיר) ר' יהודה אומר כל שיש בו שנוי חייב להכריז. כיצד מצא עגור ובתוכו [ג] חרס. ככר ובתוכו מעות. רבי שמעון בן אבהו אומר כל כלי אנפוריא אינו חייב להכריז: ב ואלו חייב להכריז

עין שפתיים שמהירי' אכיר' בטכיוו' עינא כגון לזורכא לברכין דלא משכי כדכוריה ואלו הכלים שידוע שאין לבעלים בהן קביעות עין אינו חייב להכריז והלכה כר"ס כן חלשור ואומתו בזמן שמתאן א' ח' אכל מלאין ב' כ' חייב להכריז (ה) דלמניא הוא סי' והמוזיא מליה ככריכות (ו)

לפי שפתיים יתן אל לנו לזכור שהיא כותבו ואומר אומן לסימן. טור: (ו) א' חסוריא נטרקין אין ספ דהיא. רש"י ו' טעיה עין מורכב כמי'. וז"ל שהיא ב' מפרק הטכיוו כגון חסוריא עי' שבעתן טעין הוא כאלו עכע ונעקע ככלי של שמכרו טיטן סימן: (ז) והקסה הכ"ח מ"ש מאלא מעטשת דכתי' ב' כדמתן (ח) ותי' הכ"ח א' דוק מעטשת שדקן של כ"ח נשאת אלמן משת ודרכן לזכור דלא נפילה לכן כתי' כמגדל אכל מחטין וכי"כ שאין דרכן לשאתן אלא הל"ך

ער האמ געפונען שפעקלאה פלאקס וישונות של ארנמן אדער ער האמ געפונען רויפע וואל אויס גיבארשטין וויא אצונג תרי אזי שזי ריא אדע זאכין גיהערין צו דעם וואס געפינט רבי יהודה איפר רבי יהודה זאגט די שיש בו שינוי אדע זאכין וואס אין וויא אוי דא אפגעדערונג. דער וואס געפינט וויא חייב להכריז מוז ער אויס רופין וויא פריער' ציד וויא קייניג קען סא עמי ודמחו חרס ער האמ געפונען פייגין צו זאמען גיטרעקעדיג קיינעקדיג וויא אפרוים אונ איגנווייניג ליגט אשארבין פרי ודמחו פשת ער האמ געפונען אפרוים אונ איגנווייניג ליגט געלם. דארף ער אויס רופין איה האב געלם געפונען. אונ ווער עס גיט דעם סימן אז איגנווייניג ליגט אשארבין אדער ער גיט אסיקן אז איגנווייניג ליגט געלם. דעם גיט מען אדעק דיא פייגין אדער די אפרוים רבי שמעון בן אבהו איפר רבי יהודה אדער די אפרוים זאגט די פרי אנפוריא או מען געפינט אנ"ע פלי וואס אין איר אוי גיטא קיין סימן. אונ דער פער הכות. האמ איר נאך גיט גוט אן געקוקט ער זאל איר דער קענען. אפילו ער וועט זיא זעקן וועט ער אויך גיט וויסען אז דאס איז ויין פלי אין חייב להכריז דארף ער גיט אויס רופין. נאר ער נעמט דיא פלי פאר זיה. אקער אז ער געפינט צווייא פלים צו זאמען. מוז ער אויס רופין. ווארום דער צאהל אז וויא זענען צווייא צו זאמען דאס איז דער סימן: ב ואי חייב להכריז דיא זאכין אז מען געפינט וויא דארף קען אויס רופן

פרק ב א אלו מציות שלו ריא זאכין דער וואס געפינט וויא גיהערין וויא צו אים זיא דארף ער אויסקרוען איה האב געפעס געפונען. אונ ווער עס וועט זאגן אסיקן וועט קען אים ריא זאך אנועק געבין אזי מציות שיו די זאכין דער וואס געפינט וויא גיהערין וויא צו אים קמא פירות ספורין אז ער געפינט אין גאם פירות וואס זענען פארשפרייט. אויך דעם ארמ ליגט אפרי אונ אויך דעם ארמ ליגט אפרי. קען דערקענט אז מען האמ וויא פארלארין. קען ער וויא געקען פאר ויה פשת ספוריות אז ער געפינט אין גאם געלם וואס זענען פאר- שפרייט אויך דעם ארמ ליגט אסמבע אונ אויך דעם ארמ ליגט אסמבע קעג ער וויא געקען פאר ויה קריכות ברשות הרבים אז ער געפינט קליינע גיטרעקעדיג פייגין גיטאכט קיינעקדיג אזוי ווי אפרוים כפרות של נהום אדער ער געפינט גאנצע פרוים פון אבקעקער וואס אבקעקער האמ וויא געכאקט צום פארקויפן ספוריות של דנים אדער ער האמ געפונען פיש אויך געצויגן אויך אשגורול ותיכות של כשר אדער ער האמ געפונען שטיקער פלייש וזיי צטר תבואת ספורימו אדער ער האמ געפונען געשוירענע וואל. אונ וויא זענען אזוי ווי קען דריינגט זיי פון ווייער קריגה ווא קען שערט וויא. וויא זענען גיט גיענדערט גינוארין פייא אבעל קלאכה זאנצי פשתן אדער

ויחי יום ד

עיקר תוימ

סבולין סס רביס חזיר וסוה דרך סמלך : (י) סוק גדול סל
מקח ומתכר : (ח) דכל סס סכסולא יבול ליקרב סדכר מקרב
ומס'ס מכריו ססנעס כרי סגינ סכסולא סרביס סיו : (ט) וכל
סכרי סר ס' ומססס ס' : וס'ס דסס מנין לחור סיו ס' ס'ס
סר'כ' ככורי פירוס וסר'ס' ס'כ סס ככר גס ככרן דלס כעין סלמין
סלל סססר סססני וסס' דכעין
כמלל סססס דל'ס'ס או סלמין
דכרדך ספ'סס סלל ומס'סס סלכר
כי סל יסל לוח' ס' כמניין
ס' וס' דמרי ססרמי וססל
דל'כ' סרי נמי יסן ס'סן מקוס .
ועסו'ס : [7] ברה' . כגון
סדסר ורועס סל'ן רוב כ'ס
דורכין סס וסס מועס ססלכין סס .
רס' : [8] ס'ס חייב ס' : ללמורס
קסס ס' ס' חני ל'ס ר'סס סל
כגון כרי ין וססן ר'סס סל
דלמ' ס'סן : וכן ס' סל'סס סל
ס'ן ס' לומר כמס ין וס' ס'
וס' דמריס סלכר' ס'סרי
סרסמין סן וס' ללל סס'ס

מזא פירות בכלי . או כלי כמות שהוא .
מעות בכיס . או כיס כמות שהוא . צבורי
פירות צבורי מעות . שלשה מסבעות זה על
גב זה . כריכות [7] ברשות היחיד . וכברות
של בעד'ב וצוי צמר הלוקחות מבית האומן .
כרי יין וכרו שמן הרי אלו [8] חייב להכריז
ג' מצא אחר [9] הנפה . או אחר הגדר
גזולה מקושטין . או כשבבלין שבשדות .
הרי זה לא ינע בהן . מצא כלי באשפה
אם מבוסה לא ינע בן . אם מגולה נושל
ומכרו . מצא בגל אס כבותר לישן

רועס כפ'ס וקודס ססססו
דלכר' דלסר ססססו ס' כפ'ס' ס' מוכר לרסכס סססס
וכולס רסססס כענין ס' ל' ס' ס' רועס ס'סן : [10] דססס .
מקוס סססססר ק'ס . ככל מקוס סל'ן ססססר סל' דל'ס
ס'ססס ס'ס וסס'ס'ס ס'סס'ן כיון סל'ן כ' ס' . וכסוקס
סססססר ס'ס' ס' ס' ל' ינע כ' כדמכס מלל כלי כל'ססס
ס' : (1) ומקוס ל' ס' ס' דמריס ככרד'ן וס'ס' נמי למיר
סוקן סס'ן ל' ס'ס דלל ס'ססס מל' ס' ס' דכ' :

דעם גים מען אוועק דיא זאך; ג פזא אחי הנפה
או אחר הגדר גזולה מקושטין או ער האם געפונען
סאקבין צו ואקסן געבונדענע אונטער די פלונען
און זענען גילענין ביי אהליצענע וואגס אדער
ביי אשטייערנע וואגס או בייבלין שבשדות אדער
דיא סאקבין זענען גילענין אין דיא שטאקלע
ווענין וואס צווישען די פעקלדער. ווייל ביי אטאגס
און ביי אשטאקלען וועג צווישען פעקלדער ווערן
זיי אפריסל אפ געהויבען איז דער דין מיי זי לא ינע
בין זאל ער זייא גיט אן רידען. ווייל דיא אים
גיס פאר קארין גאר איינער האט זייא אוועק
געלייגט. און אסיקן איז ניקאר אין דיא סאקבין.
אז ער וועט זייא צו נעקען. וועט דאך דער
בעל הבית שארין האבין דיא סאקבין. ווארום
ער וועט גיט וויקסן ווער עס האט זיי גענוקען
און אפילו ער וועט הערין איינער רופט אים
איה האב געפונען סאקבין. אז ער האט גיט צו
זאגן אסיקן וועט מען דאך אים דיא סאקבין
גיט געבין דריבער זאל ער זייא לאזן גילען
בין דער בעל הבית וואס ער וועט ער זייא
געמען פזא ביי באשפ'ס אז מען געפינט אפלי אויף
דעם מיסט אים מבוסה לא ינע בו אויב דיא פלי אז
צו גידעקט. זאל ער זייא גיט אן רידען אם סגיה
אויב זיא איז אפ גידעקט נויס ויכרין נעמט ער
דיא פלי און רופט אים. און ווער עס גיט אסיקן
דעם גיט ער אוועק דיא פלי פזא ביי או בייבלין
אז ער געפינט אפלי אין אבארן פון אאיי
געפאלענע וואגס אדער אין אאלטע וואגס
און די פלי איז שטארק פאר ראקס. וואס מען

דעקענט

וכסלמיה (ז) גדולה כעיר סרובה עכו"ס אפי' דכר
ס'ס ס' ס' ל"ח להכריז וכסר סרובה ישראל חי' להכריז:
צו בגבלי. וכלי ס' כו ס' : כמות שהוא. יקון :
ברורו פירות. סימני מנין או מקוס: שלשה מסבעות
זה על גב זה. או יותר
והכריז מכרו מעשני מלמחי
(ח) וזה כל אומר כך וכך
הו מעניס על זה (ט):
ג אור הנפה. סתמת
כותל על עץ או של קיס:
גדר. סל חניס: גזלות
מקושטין. כסנטיס דלכ'ס
עלמחסי מקשין לכו וקסר
כוה כל הו ס' : לא ינע
בהן. דלמריס הו ח'סס
לנענישו וחי שקל לכו
לית לכו למרישו סימנא כנווייה (י) הלך לסכניה
עד זלחי מרישו וסקיל לכו : מבוסה לא ינע בו
דלמ' ס' ח'סס ס'סס מואר עליה כלא תוכל
להתנולס דמסמר הו: מצא בגל ובכותר לישן

כ' דמריס ס'ס כ' ס' מלמ'ר וסס מנוסס וססל וסססר ס'סן
מסלס חלו וס'ל ססס ס'סס. ג' . וכסס סס'ס דמריס סל'ן

רופין פזא פירות גבין אז ער האט געפונען פירות
אין אפלי. און דיא פלי האט אסיקן או פלי כמות
שהיא אדער ער האט געפונען אצווייגע פלי.
און זיא האט אסיקן בעית כפיס ער האט געפונען
גע'קט אין אפייסיל און דיא בייסיל האט אסיקן
או גיט כמות שהוא אדער ער האט געפונען איין
ליידיקן בייסיל. און זיא האט אסיקן גבתי פירות
ער האט געפונען פירות ליגט צו ואקסן געלייגט
וויא אבארן צכרי פסות ער האט געפונען גע'קט
לייגט צו ואקסן געלייגט וויא אבארן. איז דער
סיקן דער ארמ ער זאל זאגן ווא מען האט זיא
געפונען. אדער דער צאהל וויא פיל וויא זענען
גיווען פ'ס'ס סססעוה ז' על גב ז' ער האט געפונען
דרייא סססעוה וואדער סקדור לייגען איינע אויף
דיא אקדעס. איז דער סיקן ער זאל זאגן וויא
פיל סססעוה און וויא אזוי וויא זענען גילענין
קריכות ברשות היחיד אז ער האט געפונען קלייגע
בינטלאה פבוואה אין אפאר ווייטע פעקל. וואס
פ'ס' סענטישין גייט גיט דארט. גאר אפריסול
סענטישין גייטן ותיירס ויכר'ס של בעל הבית אדער
ער האט געפונען ברויט פון אבעל הבית. וואס
אבעל הבית האט זיא געבאקט גיט צסר הלכות
סביה האוסן אדער ער האט געפונען געשויערענע
וואל וואס זיי זענען גענוקען גיווארין פון אבעל
קלאכה. איז דא אין זייא אסיקן. אדער ער האט
געפונען ביי י' קריגלאך וויין ויכר' שפן און
קריגלאך אייל רבי אזי ויכר' מקביר דיא אקע ואכין
אז מען געפינט זיא דארף מען אים רופען איה
זאב עקסעס געפונען און ווער עס זאגט אסיקן

(יא) לישא דנמרא . ותנא כתיב . קמי משיה נקיע אמוריים והיה של עמר עבד ויום כמדינה ומדינה כו' . כתיב קמי' וליה' וליקני ליה' קלרז כו' ויהי' דלחן חלר קונס דכבר שיכול לסיחא שלא ימלאו טלמ' . ויהי' זקמן כסמך ונבטנא דלקמן ופתור' . [ז] הרש . היינו ככותל שירוש שארבותיו של זה שצוה שמה שלו כנחלוה ואלו יאל מרשעות שמונ' .

סרל"ט : [ח] בעל הבית . ולא משום דהקטן לו חזרו הוא דל"ח אפילו ונחלו ונתן חלל כמו שכתוב ביה"ט שאין הכדורים אמורים חלל השטותן ככל הבית שהממן שלו לו שפיר וירש חנן ופוטין לו שנה של חביו הן חלל כל הודס שמן מליאה הרי הן של מולא ע"כ לפי שכל כחלור קודם שיה' וקיר"ל יאוש של מבתח' לוי קנה . ופתור' : [ט] דמדת' אפילו שפאל כזה

הטעם שפאל שפאל חכמה ויהי' שפאל . כנמרא וחמלי לוח כתר כתיב . פי אל חנן נבטלים פ"ו מ"ב דהשטוי לפתכד חו"י . כתר כנחור ומסוי דכנחור עוב"ס הוא . ח"ג ט' : [א] לפני כו' . ולא קתיני מאל כשולחן דקתני מאל כנחור . לומר אפי' מונח"ס פ"ג שולחן . נמרא . ונעמא שדך הכלים והחליף ליתן מטות על שולחן . משפ"ח כמות שאין דרך הכלים לקנות ליתן מהכיסה על התוכה . טור : (ב) ונמרא עמו' נמי חלל דלחן ספקא ליה דלחן מאל קודם שפאל כדי לעכר עם שירותו אמרו . ויהי' להחיות דלחן מליש . חוס' : (ג) ודלחן כפולו וח"כ פ"י שבו ושפתורו הכענינים דמה שפאל עבד קנה דכו' . חלל דען על ידי חמרים דלחמ' מנייהו נפל גמ' .

שמאלו ואם חס השולחן הם היה להם להמלא כיוו ולכסא וכענין שחבירו זה תגר שלקח תבואה זו (כ) זו שירות הללו מאכשם הרבה ולא ידוע דמאן יניכור וכיון לית בהן סימן כתיבשו הבעלים חלל הם זה שמכר את השירות

הרי אלו שלו . מצינו שכול לומר לבעל הכל ולבעל הכותל של אמוריים שהרשו אבותינו היה (יא) ולכד שהיה בו קולדה רכה שכיכר שמומן הרבה היה שמון שם : מחציו ולחוף . כנחור חזרו כותל הממונה לר"ה

מצינו שכול לומר לבעל הכל ולבעל הכותל של אמוריים שהרשו אבותינו היה (יא) ולכד שהיה בו קולדה רכה שכיכר שמומן הרבה היה שמון שם : מחציו ולחוף . כנחור חזרו כותל הממונה לר"ה מצינו שכול לומר לבעל הכל ולבעל הכותל של אמוריים שהרשו אבותינו היה (יא) ולכד שהיה בו קולדה רכה שכיכר שמומן הרבה היה שמון שם : מחציו ולחוף . כנחור חזרו כותל הממונה לר"ה

ואם סי הכלי לפנים הרי חלו של כנעל הבית : אפי' בתוך הבית הרי אלו שלו . ללא ידע דמאן יניכור ובעליו כתיבשו : ד מצינו כנחור הרי אלו שלו . דכבר שאין בו סי' מיירי דהואו דנפל מיניה מיישם שהכל נכנסים לשם : בין התיבה . שהמנוי יושב לפנים ותמיד נוטל ממנה ונותן לפני מוכר ומעות שמתנין לו קותן כחובה ולא נפל שום דבר חלל מיד ממנו : לפני שולחני דרי אלו שלו . דלמרי' מן המנוי להחליף מעות נפלו שהרי השולחן ממסין בין שולחני לבעות שהשולחן מונח עליו : דלוקח פירות מחבירו כו' . לקטן הוא עלמנו (ג) מן הקרקע שלו שולחני המעות שלו

דקרקעם או יא ליגט שוין דארט פון דאלאנגע צייט הרי אלו שני איז דיא פלי זייגע פון גבוהי הרש אז ער געפינט אונז און אלדא פון אגייע וואנט אונ דיא ליגא איז פון דיא גאס ביז אינגווייניג און שמוב מהצד יתחז שני אויב דיא פלי ליגט אין די העלקט גרעב פון דיא וואנט וואס צו די גאס . גיהער דיא גלי צו אים מהצד וקנים אויב די פלי ליגט אין דיא העלקט גרעב פון דיא וואנט וואס צו אינגווייניג . שי בגל הבית גיהער דיא פלי צום בעל הבית מון דיא שמוב אם היה משכירו ואחרים אז ער בעל הבית פלעגט פארדינגען די שמוב צו אנדערע ענגטשין . און פיר ענגטשין האבין געוואהנט אין דיא שמוב איינער נאך דעם אנדערין אפילו בתוך הבית אפילו אפערקעדר קענקש איז אריין געגאנגען אין דיא שמוב ווען זיא איז גיווען ליידיג און האט עפעס געפונען גרייט איז שיי גיהער דיא נאך צו אים . ווארום קען ווייס גיט וועלכער אינגוואהנער האט דיא נאך פארלארן : ד פון גהינת אז איינער גייט אריין אין אפערקעדר קראס און געפינט דארט אמקבע ונדער אין אנדער נאך הרי איז שיי גיהער דאס צו אים . ווארום מיר נאגין דיא מקבע איז פאר-לארין גיווארין פון דיא ענגטשין וואס קומען קויפין גיט פון בעל הבית בין מהצד יתחזי אקער אז ער געפינט עפעס אויף דיא אנדערע זייט קאקשין ומישו . דארט ווא דער קרקעו

יודי יום ד

עיקר תויים

כן חייב להחזיר : ואם היו צדורים . הקצר או המזון שלהם היו סימן : ה' בבלל כל אלה . ככלל כל אדעת חמיר : ולמה יצאת . וכן תפסה לשמלתו : מה שמלה מיוחדת . שחם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יכלה כגלים תובעים חותה אנעמית כדיל חס ולא כחא מן ההפקר : אף כל שיש לו תובעים . למסומו חמיר דמיאח ויאות הוא לשמעותי לחמיר ווי ליה לחסרון כים (ר) : ו' שבינו . שכיט מקום שממלתו כו

(ר) דכין דיסו סימנעו שמחה לא מייאט עד לחמיר כו . סימני : (יג) שלשה . כנדרה רמנעו חמיר סיג דחעמית דתקן סיג יום נזכר פתח . ומסימנין לא סערימו דנקנ כלאידי ויתר

אם היו צדורין נומל ומכרין : ה אף השמלה היתה בכלל כל אלה ולמה יצאתה להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעים אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכרין : ו' ועד מתי חייב להכרין עד כרי שידעו בו שבינו ד"ר מאיר רבי יהודה אומר ששלש דברים . ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו (יג) ש"שה ויחזור שלשה ויכרין יום אחד : ו' אמר את האבדה ולא אמר את סימניה . לא יתן לו . והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר

וכנתי מלכות ומסכרו האנסיס לחמיר אדחתא למלכא התקוט טיהא מודעי לשכניו ולמודעו ודח :

ו' ודי פתי חייב להכרין דער וואס געפינט אונז ביי וויא לאנג דארף ער אויסקרופען די פרי שיער בו שפני ביי דיא אלע מעקמשין וואס וואהנען נאנט צו דעם וויקס וואס די האט איז געפונען גינארין . וועלן וויקס אז דא האט מען געפונען אונז דברי כפי פאיר אזוי וואנט רבי מאיר בני יהודה אומר שיש דברים רבי יהודה נאנט דרייא ימים טובים ווען יידין קומען אין ירושלים אויף יום טוב . נאל ער אויסקרופען ער האט אונז געפונען ואויב ביינער האט זיך גיט אפגערופען דעם ערשטן יום טוב . רופט ער אויס דעם אנדערן יום טוב . אונ אויב ביינער האט זיך גיט אפגערופען דעם אנדערן יום טוב . רופט ער אויס דעם דרישען יום טוב (ואר תרגו האחרון אונ נאך דעם לעצטן שבעה ימים נאל ער ווארטין ויבען מעג כרי שיער ביהו שלשה יעדער נאל גיין דרייא טעג ביו אהיים . אונ זעקן וואס אים פעהלס ויחזור שלשה אונ דריי טעג ביו ער נאל קומען צוריק אין ירושלים ויבין יום אחר אונ איין טאג נאל ער אויסקרופען דיא וואך האב איה פארלארן אונ דאס זענען אירע סימנים . וועט מען אים אנועק געבין . אונ אויב נאך ויבען טעג רופט ביינער גיט אויס . גיהער דיא וואך צו דעם וואס געפינט איר : ז' אפר את האבדה ויא אפר סימני אויב דער בעל הבית נאנט וואס ער האט פארלארן . דהיינו ער נאנט ער האט פארלארן אקלייד . אונ מען האט געפונען אקלייד ער נאנט אבער גיט סימנים אויף דיא קלייד אין יתן לו נאל מען אים גיט געבין די קלייד והרמאי אויב מען וויקסט דער מעקמש איז אפאלשער אף כל פ' שאכר סימניה אפילו ער האט גינאנט סימנים אויף די קלייד לא יתן לו נאל מען אים גיט געבין דיא קלייד . ווארום עס קען זיין ער האט גאר גינארפין מערעפינגיג אבער ריא וואך איז גיט וינע שנאכר ווארום עס שמיים אין פסוק דו ואלקט האלקטין די געפונענע וואך בייא

ראובן אנועק געבין דיא געלט צו שמעון אם היו צדורין אויב דיא געלט זענען גינען איינגעבונדן אין אפאקשיילע אדער אין איין אנדער וואך . אפילו דיא פבוואה איז געקויפט גינארין פון געקליקע מעקמשין נופס ויכרין נאל ראובן געמען דיא געלט אונ אויסקרופען . דער סימן וועט זיין וויא פיל געלט . אדער וויא זיי זענען גינען פאר-בונדן : ה אף השמלה היתה בכלל כל אלה אקלייד איז אויך גינען אלע פון אלע פארלארענע זאכין . אז אין דיא תורה שמיים כל אבדת אחיד אפי' וואס זיין ברודער וועט פארלייען . מיינט מען דאך אקלייד אויך קשה נזחא צו וואס האט דיא תורה ארויס גישקעלט אקלייד בונדער . יכן פשוט לשקלתו אזוי ואלקטו טאהן צו זיין קלייד וואס איר האט פארלארן וואס זיין אקלייד נופס גלייכני אלע פארלארענע זאכין צו אקלייד נופס ג' צו זענען דיר מה שקלה עיניה אזוי וויא אקלייד איז גינען שיש בה סימנים אז דער בעל הבית האט אויף איר צייכונג צו געבין אז דאס איז זיינע ויש לה תובעים אונ עס איז דא אויף איר אבעל הבית וואס נאל איר מאנען . זיא איז גיין הפקר ווארום דיא קלייד האט זיך דאך גיט געמאכט אליין אונ וויא דער בעל הבית ווייט צו געבין אסיקון אויף דיא קלייד . דריבער רעכונג ער אז די קלייד איז נאך זיינע ער וועט זיא נאך געפונען האבן ער זיא גיט ספקיר גינען אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים אזוי אלע זאכין וואס עס איז דא אויף איר סימנים . אונ עס איז דא אויף איר אבעל הבית וואס זאל מאנען די וואך חייב להכרין דארף מען אויסקרופען אז מען געפינט דיא וואך . אבער אז מען געפינט אזוי אזאך וואס אויף איר איז גיטא סימנים . טייל אויף איר איז גיטא סימנים אז אויף איר גיטא אבעל הבית . דער בעל הבית רעכונג דיא וואך איז שוין פון אים פארלארן ווייז ער ווייס גיט אסיקון צו געבין דריבער גיהער די וואך צו דעם וואס געפינט איר :

מדאי טיהא טוה יחר מ' ימים : (טו) פירוש בה לחותום : (טז) ר"ל כמ"ג כשומא שצריך ל"ד כדעב רחמיס : (יז) ואסי' כלוחסין כדטובל הוה כשתמחנה כהו ופא דתן אכדו טעכפה ספיטיו כים נחלא : (יח) הויליל וערה כהו מ' : (יט) ופ"ח ככהמה ספולמלד כהו ככר די ל קריאה כפנלח ומי עלמד

עד דרוש אחיך אותך עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או אינו רמאי . כל דבר שעושה ואובל יעשה ויאבל . ודבר שאין עושה ואובל ימכר שנאמר והשיבותו לו ראה היאך תשיכנו לו . מה יהא ברמים רבי מרפון אומל ישתמש בהו . לפיכך אם אכדו חייב באחריותו . רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהו . לפיכך אם אכדו אין חייב באחריותו :

ז בל דבר שעושה ואובל . אם האכדה דבר שיכולים להאכילו ולא שער מעשויו כגון סוד וחומר : יעשה ויאבל . ולא ימכרו אותו המולא שלל אדם מה לו ככהמה ספולמלד כהו ככר ולמדה לרלוט ואינו חייב להטפל בה לעולם אלא תרנגולת ובהמה גסה מטפל בה י"ב חודש פגלים וסיומין (טו) שלרשי'כלו' שאין מגדלי' אותם לפסוס וכן דרייס וטלא' מטפל בהם שלשה חדשים ועגלים של פסוס מטפל בהם ל' יום ואווים ותרנגולים וזכרים הקטנים מטפל בהם ל' יום והגדולים שאוכלים הריכה מטפל בהם ג' ימים מכלן ואליך לוקח אותם הוא לעלמו כשומא כפי שוין (טז)

ד' מצא ספורים קורא . בהן אחת [גי] לשלשים יום . ואם אינו יודע . קרית גולני' . אבל לא ילמוד בהן בתחלה . ולא יקרא אחר עמו . מצא כמות קנערה אחת לשלשים יום . ושופחה לצרבה . אבל לא לבכורו . כלי כסף וכלי נחשת משתמש בהן לצרבן . אבל לא לשחקן .

או מוכרן לאחרים ומינה הדמים אללו : לפיכך אם אכדו חייב באחריותו . כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי כהו אט"ג דלח' אשתמש כהו כמלן לאשתמש דמי וחייב באחריותו (יז) והלכה כר"ס דמי אכדה שמכר (יח) אבל קטוק עמלן סוד אכדה כגון טמלא' משות כהס או ג' מטכעות זו על גב זו לא ישחמט בהס כלל : ד' אחת לשלשים יום . שמתעסק כשהוין ומלחמן וכל ספריהו היו עשוין כפי גליון : ג' גולני' . מתחלקן למסן שיקים בהס והאור : בתחלה . מה עלה למד לעולם לפי מלמד להסתון לפניו (טו) : ולא יקרא אחר עמו . לפי שזה מושך אללו וזה מושך אללו וקדש : שופחה לצרובה . לשוט כה אור עלה תחלה עס : לצרבן . שמתעסק' בקרקע שצריך לחמן בקרקע דזו היא שמירמן ולפיכך מתחמט כהס לפריקס : אבל לא לשחקן .

ז' עד דרוש אחיה אותו ביו דיין ברדער וועט פארשטיין דיא זאך ער וועט זיא קאנען פון דיר . געוויס וועט קען קיינעם ניט געבין איידער ער פארשט . גאר אזוי קיינט דער פסוק עד שתירוש את אחיה ביו רזו וועטס אויסקפארשטיין דיין ברדער וואס ניט קיבנים אויף דיא זאך אס רבאי הוא אם אינו רבאי אויב ער איז אפאלשער ברדער ער איז ניט אפאלשער כל דבר שעושה ואיבל אז ער האט געפונען אזוי אזאך וואס ארבעט אונ געלט ואקס אפקערן געש' וואל זאל ער ארבעטן אונ פאר זיין ארבעט זאל ער געסין ורבי שאין עישה אז ער האט געפונען אזוי אזאך וואס ארבעט ניט : אויב אונ ער זאל קיינ' זאל ער דאס פארקויפן . אונ די געלט וועט ליגען ביו איינער וועט געבין אסיקן אויף דיא זאך . וועט קען אים געבין דאס געלט וועיין ככרמנורא שאמר ווארום עם שמיים אין פסוק והשבותו יו די זאלקס אנועק געבין וואס די האקס געפונען דאך הייך השיבנו יו די זאלקס גען ווי אזוי די זאלקס קאמן מיט די זאך וואס די האקס געפונען אז די זאלקס האבן וואס אנועק צו געבין דיין חבר פה יהא געמט וואס זאל קען קאמן מיט דעם געלט וואס די זאלקס געבן דיין זאך אסר ישמש בהו רבי מרפון זאמט ער קען גיגען דיא געלט פאר זיך קיינ' ווייל ער קען געניצט דיא געלט אם אגרו אויב דיא געלט איז פארלארן גינארין הייב באהרייטן דארף ער בצאהאלן אנדערע געלט רבי עקיבא אומר לא ישמש

כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי כהו אט"ג דלח' אשתמש כהו כמלן לאשתמש דמי וחייב באחריותו (יז) והלכה כר"ס דמי אכדה שמכר (יח) אבל קטוק עמלן סוד אכדה כגון טמלא' משות כהס או ג' מטכעות זו על גב זו לא ישחמט בהס כלל : ד' אחת לשלשים יום . שמתעסק כשהוין ומלחמן וכל ספריהו היו עשוין כפי גליון : ג' גולני' . מתחלקן למסן שיקים בהס והאור : בתחלה . מה עלה למד לעולם לפי מלמד להסתון לפניו (טו) : ולא יקרא אחר עמו . לפי שזה מושך אללו וזה מושך אללו וקדש : שופחה לצרובה . לשוט כה אור עלה תחלה עס : לצרבן . שמתעסק' בקרקע שצריך לחמן בקרקע דזו היא שמירמן ולפיכך מתחמט כהס לפריקס : אבל לא לשחקן .

בהו רבי עקיבא זאמט ער קאר ניט גיגען דיא געלט פאר זיך קיינ' דריבער ווייל ער קאר ניט גיגען די געלט פאר זיך אם אכדו אויב די געלט איז פארלארן גינארין זי הייב באהרייטן דארף ער ניט בצאהאלן אנדערע געלט : ד' מצא ספורים אז ער האט געפונען ספורים קורא בהו אחת לשלשים יום זאל ער לייגען אין זיין קאהל אין דרייסיג טעג . זיין זאלין ניט פארשימוקט ווערן זאם אינו ירבע קרות אויב ער קען ניט לייגען גולני' זאל ער זיין איבער וויקלען פון אנהייב ביו צום סוף אגד די ימידי בהו בתחלה אבער ער זאל ניט לערנען אין דיא ספורים זאנויע זאך וואס ער האט גאך קיין קאהל ניט גיערענגט ווייל אז קען לערונגט אגייע זאך האקט קען זאלאן אסין קאהל אין דרייסיג טעג אפגעניצט אבער עם ווערט צוריען זא : קרא אחר עמו אונ עם זאל ניט לייגען גאך איינער מיט אים אין דעם ספר . ווארום אז זעווי סעקנאשין לערנען אין זיין ספר דער זיהק דעם ספר צו זיך אונ דער זיהק דעם ספר צו זיך קען דער ספר צוריען ווערין קרא גסיה אז ער האט געפונען אקלייד מנהגה אחת לשלשים יום זאל ער זיא אויפשאקלען זיין קאהל אין דרייסיג טעג ושופחה לצרבה אונ ער קען פארשפרייטן דיא קלייד פון אירעמונענין צו לופטערין איר אגד א דבדווי אבער ניט צו זיין בכוד פ'י פסר וילבערנע פלים כלי' נחשת קופערנע פלים שישמש בהו לצרבן קען ער גיגען מיט זיין פון זייערמונענין . זיין זאלין ניט פארשימוקט ווערין אגד דיא געלטן אבער

ז' עד דרוש אחיה אותו ביו דיין ברדער וועט פארשטיין דיא זאך ער וועט זיא קאנען פון דיר . געוויס וועט קען קיינעם ניט געבין איידער ער פארשט . גאר אזוי קיינט דער פסוק עד שתירוש את אחיה ביו רזו וועטס אויסקפארשטיין דיין ברדער וואס ניט קיבנים אויף דיא זאך אס רבאי הוא אם אינו רבאי אויב ער איז אפאלשער ברדער ער איז ניט אפאלשער כל דבר שעושה ואיבל אז ער האט געפונען אזוי אזאך וואס ארבעט אונ געלט ואקס אפקערן געש' וואל זאל ער ארבעטן אונ פאר זיין ארבעט זאל ער געסין ורבי שאין עישה אז ער האט געפונען אזוי אזאך וואס ארבעט ניט : אויב אונ ער זאל קיינ' זאל ער דאס פארקויפן . אונ די געלט וועט ליגען ביו איינער וועט געבין אסיקן אויף דיא זאך . וועט קען אים געבין דאס געלט וועיין ככרמנורא שאמר ווארום עם שמיים אין פסוק והשבותו יו די זאלקס אנועק געבין וואס די האקס געפונען דאך הייך השיבנו יו די זאלקס גען ווי אזוי די זאלקס קאמן מיט די זאך וואס די האקס געפונען אז די זאלקס האבן וואס אנועק צו געבין דיין חבר פה יהא געמט וואס זאל קען קאמן מיט דעם געלט וואס די זאלקס געבן דיין זאך אסר ישמש בהו רבי מרפון זאמט ער קען גיגען דיא געלט פאר זיך קיינ' ווייל ער קען געניצט דיא געלט אם אגרו אויב דיא געלט איז פארלארן גינארין הייב באהרייטן דארף ער בצאהאלן אנדערע געלט רבי עקיבא אומר לא ישמש

יודי יום ד

עיקר תויט

מתקלקלים. טור: (כ) שלם חסון הוא ואלו דרכו ליטול קופה שלו להכניסה תן המון לבית שמור. רש"י: (קל) דרשים ב"ר. כל רזה בדרך לא פסיקה ליה. דלי פניה כלפי העיר חין וי אבידה ולי פניה כלפי הכפר. א"ל אבידה ולטיקן מלפני כמיפא בלגס בין הכרמים במלחא דפסיקה גמרח: (חא) חל דוסא לא אלא"כ בכרמים של ישראל שמיזי להשיב' מפני אבידה הכרם. גמרח: (טן) חמשה פעמים. ולי"ד ובגמרח אפי' מזה פעמים: (ככ) והכרם בתב השב מקור יודע כי המקור טפל על חמשה ועל הכוב כו' ולטיקן מורס השב שמיזי להחזיר פעמים רבות. וכמו כן הקס כו' טוב כו': (גס) כגון שהיה עוסק במלחא שב' טפל ע"פ ל' דינרס ולהפית ולתבט טפל היה טפל דינר ולהפית ולהתחשב כמכח"כ הו' טפל כו' דינרס ומחיה לו כו' ליטול

ולא יתחשב כהן זמן ארוך עד שיחמקס: לא יגע בהן. וזכר אינו מתעסק בלחך וכן זכוכית ועוד שהוא נח להשכר: שאין דרכו לישול. דבר שנאלה הוא לו (כ) והחורה אחרה והתעלמות מוס פעמים שאלה מתעלם כגון זקן וזינו לפי כבודו: מ' איזו היא אבדה. שיכר זה שאין העללים יודעים שהוא מס: אין זו אבדה. וזינו חייב להחזיר שמדעת היתווה מס: רצה בין הכרמים. שמתקלקלים רגליה (כח): השב תשיבם. החורה רכחה הגנות הדבה (ככ): לא יאמר תן לי סלע. טזה אומר לו אם עשית מלחכת הית מרבה טורה עכשו לפי מה שטרחת טול: כפועל במל. כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליטבל ממלחכה זו כבדה טהא עוסק בה ולעשות במלחכה קלה כזו (כג): אם יש שם ב"ד. אם אינו רוצה לנטבל ממלחכתו משכרה מרובה. מה יעשה. אם יש סס ג' בני אלס: מתנה. בפניהס ואומר ראו שאני משכר כך וכך

השב תשיבם דו ואלקס ויזא צוריק פירען צום בעל הבית. אונ ואלקס ויזא נאה אקאהל צוריק פירען צום בעל הבית אויב ויזא וענען נאה אקאהל אנטלאפין. יערער צייט וואס דו וועסט ויזא טרעפן אז זיי בלאנדוין ואלקסו זיי צוריק פירען אהיים היה גפני ספני ראובן וואס האט געמוען די וואך וואס שמעון האט פארלארן אין די צייט וואס ער האט זיך בשעפעטשן די וואך אהיים צו עמען האט ער דערנוייל נים גיקאהן זיין ארבעט אונ האט שארין געהאט ארובל יא יאמר זי פן זי פני קען נים ראובן זאגן צו שמעון נים מיר דעם רובל וואס איך האב שארין דורך דיר אלא נתתי לו שברו בפני גפני נאר קען ועקם איין אנדער מענטש וואס ארבעט אזוי איין ארבעט ווי ראובן אונ פאררינט אזוי פיל ווי ראובן. ודהיינו ראובן פאררינט פון זיין ארבעט ארובל אקאה. אונ דער מענטש מוהט אויך אזוי אארבעט אונ פאר-רינט אויך ארובל אקאה. אונ ביזא דער אבדה האט מען אויך געארבעט אנאנצין סאג. נאר גרינגער ווי זיין ארבעט איז. וויא פיל וויל דער מענטש ווייניגער פארדינען אקאה אונ נים ארבעטן זיין ארבעט, נאר אזוי וויא ער האט געארבעט ביזא דא אבדה. אזוי פיל זאל מען בצאהלין צו ראובן. ווארום עס זענען דא צוויי ערליי מענטשן אנדערע מענטשן ווילען שטער ארבעטן נאר ויזא זאלין פיל פארדינען. אונ אנדערע ווילען ווייניגער פארדינען נאר גרינגער ארבעטן אס יש שם בית דין פניה בפני בית דין אויב ער וויל נים אונעק ציינין זיין ארבעט ער זאל ווייניגער פארדינען. אויב דארט אויך דעם ארם ווא די אבדה ליגט זענען דא דריי מענטשן וואס הייסט בית דין זאל ער זאגן צו דיא גרייט מענטשן

ער זאל נים גיבען מיט ויזא אזוי לאנג ביו ער וועט ויזא אפרייבין גני יתב גאלקענע פלים יתבי זוכית אונ גלעווערנע פלים יא יגע גס זאל ער ויזא נים אנדריקען צו גיבען ויזא ער שיבא אנהו ביו אליהו הנביא וועט קוסען קאט שק או קוסה אז ער האט געמוען אונק אנדער אקאה וכל דבי שצין דרבו ימימי אונ יערער וואך וואס עס איז נים שוין פאר אים ער זאל דאס געמען דיר ית ית ויזא זאל ער דאס נים געמען אונ ער מען דאס לאזן גיבען: מ' איז היא אגדה מיט וואס דערקענט מען אויך אונאך אז דאס איז פארלארן. אונ דער בעל הבית ווייס נים ווא דאס איז קאט חסור או פרה ריזין בדרך אז ער האט געמוען א אייזיל אנדער אקוה פיסערין זיך אויך דעם ווען איז זי אגדה דאס איז נים פארלארן. נאר דער בעל הבית אליין האט ויזא אהער גיבראכט ויזא זאלין זיך פיסערין חסור וכלי וואס גיבראכט אז ער טרעפט א אייזיל אונ דיא משא וואס אויך אים אונ דער זאמיל זענען אונגינקערט פיה רצה בן הקריה ער טרעפט אקוה אונ ויא לויפט צווישען די נויין גערמנגער דיר ית אגדה ויזא זענען פארלארן פון בעל הבית. וי זענען פון אים אנטלאפן אונ ער ווייסט נים ווא וי זענען דער דער געפינט זי מוז זיי געמען צו זיך ביו דער בעל הבית וועט קוסען מאנען אונ וועט געבין אקיסן וועט מען אים צוריק געבין החזיר אז ער האט די בהקה צוריק געפירט צום בעל הבית ויקחה אונ ויא איז אנטלאפן החזיר ער האט איר נאה אמאהל צוריק געפירט צום בעל הבית ויקחה אונ ויא איז אנטלאפן אפילו ארבעה חמשה פעמים אפילו פיר אדער פינף אקאה חייב להחזירה מזה ער ויא צוריק פירען צום בעל הבית שגאמי ווארום עם שמיים אין פסוק

מענטשן

וגריסו אע"פ שגלו ודינך בשכר כשכס. כיון דלא חייבו
החורה להטות עיניו ולהתעסק בהכנה יבול לנטול שכר. והכנה
עור: (כד) וגם חייב מחסה כהמה להגדילה בברות. כנראה
הוא קטור לבנות שאין לו מחסות כלל ד' רוחותיו: (טו) חייב.
כיון שגבר כח שפיל הולכת חופש דלה אמרינן לעיל דוקא
לה נדרך ואפילו לכני דברא
חייב להחזיר כלה' לא ושמעו"ט:
(כה) ובר"מ כתב או מיר חילתא
ג"כ עשה לה חתם שחומר
למיר קודם עשה ויחיה ויחמר על עפ
מה לא יבא: (כו) וחז"ר ד"ה
כמי איבא לא חולק להתעסק חין
ל"ה מועיל לדמות ל"ה. הלא עשה
כיון דקא דתי ליה רש"י וכו'
כ"ה: [ת] אל ב"ה. הלא עסק
כדמיר להכתיב לו בחותם וכו'
כזה ה"מ: (כז) מחלי ה'
דמסא קדמא י"ח ח"ף על פי
שחברתו ל"ה יבא ח"ף ח"ה
ס' ה"ון לשיכס כו'. י"י
ושמעו"ט: [ת] חייב. לפרוק
נעמלו ולא יטרחו לבעל המעשה
סוף עסק כמלאכה. ודינו כמזכה אכילה דלעיל פ"ה:*

אם אין שם ב"ד. בפני מי יתנה. שלו קודם:
י מצאה ברפת אין חייב בה ברה"ר [ק] חייב
בה ואם היתה בית (ס"א בין) הקברות לא ימא
[ז]. או אמר לו אביו הישכא. או שאמר לו
[ז]. אל תחזיר לא ישמע לו. פרק וטעון.
פרק וטעון. אפילו ד' וה' פעמים. [יח] חייב
שנאמר עובד תעובד. הלך וישב ואמר לו
הואיל ועלך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק.
פמור שנאמר עמו. אם היה זקן או חולה
חייב. מצוה מן התורה לפרוק אבל לא
למעון. רבי שמעון אומר אף למעון.

הקברות. וקא כתיב (כה):
לא ימא לה. שהכנת
אכילה עשה הכס חסידים
לחזק (טו) וכדומה כן
עשה דקדושים יהיו ולא
חטשה ללגש לא ימא
כעמיו וחין עשה דומה לא
חטשה וטעו: או שאמר
לו אל תחזור. והאכילה
כמקום שמונה לחזור הרי
זה: לא ישמע לו. דלתיב
ח"ף ח"ה ואביו חירלו וחת
שכחותי תשמרו אלם חכך חומר לך חלל את השבת חל תשמע
לו (כו) וכן בשאר כל המלות: הלך וישב לו. כעל החמור:
כמס חלל בשכר: ר' שמעון אומר אף למעון.

אם אין שם ב"ד. בפני מי יתנה. שלו קודם:
י מצאה ברפת אין חייב בה ברה"ר [ק] חייב
בה ואם היתה בית (ס"א בין) הקברות לא ימא
[ז]. או אמר לו אביו הישכא. או שאמר לו
[ז]. אל תחזיר לא ישמע לו. פרק וטעון.
פרק וטעון. אפילו ד' וה' פעמים. [יח] חייב
שנאמר עובד תעובד. הלך וישב ואמר לו
הואיל ועלך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק.
פמור שנאמר עמו. אם היה זקן או חולה
חייב. מצוה מן התורה לפרוק אבל לא
למעון. רבי שמעון אומר אף למעון.

הקברות. וקא כתיב (כה):
לא ימא לה. שהכנת
אכילה עשה הכס חסידים
לחזק (טו) וכדומה כן
עשה דקדושים יהיו ולא
חטשה ללגש לא ימא
כעמיו וחין עשה דומה לא
חטשה וטעו: או שאמר
לו אל תחזור. והאכילה
כמקום שמונה לחזור הרי
זה: לא ישמע לו. דלתיב
ח"ף ח"ה ואביו חירלו וחת
שכחותי תשמרו אלם חכך חומר לך חלל את השבת חל תשמע
לו (כו) וכן בשאר כל המלות: הלך וישב לו. כעל החמור:
כמס חלל בשכר: ר' שמעון אומר אף למעון.

קענקשין ועהם איך פארדין אזוי פיל. אונ איך
וויף גיט אנועק לייגן מיין ארבעט ווייגיגער צו
פארדיגען. אויב איר נועם מיר צו זאגן אז איך
וועל אפ געקען מיין שארדן פון שקען. וועל
איך געקען ריא אבדה אנועק געבין צו שקען
ווי דאס בית דין וועלן אים זאגן אזוי זאל ער
סאקן אס אין שם בית דין אויב דאקס איז גיט דא
קיין דרייא קענקשין כפי פי יתנה פאר וועקען
זאל ער זאגן אז ער וויף זיין נאנגן פארדינקט
שני קודם איז זיין פארדינקט פריער. אונ די אבדה
לאזט ער ליגען: י מצאה ברפת אז ער האט
געפונען אבדה אין אשטאל. אפילו די שטאל
איז אפין אין חייב בה איז ער גיט כחויב צו היטען
די בהמה. נאר ער לאזט איר אין די שטאל אונ
גיט אנועק. ווארום די בהמה איז גיט פארלארן
פון בעל הבית. נאר דער בעל הבית אלזיין האט
זיא גילאזט שטיין אין די שטאל ברשות הרבים אז
ער האט געפונען אבדה אין גאס חייב בה איז
ער גיט כחויב צו היטען אונ אנועק געבין איר
צום בעל הבית. ווארום מיר זאגן ריא בהמה
איז פארלארן פון בעל הבית ואם היתה בבית הקברות
אויב אבדה איז גילעגן אויף אכית הקברות.
אונ ער איז אפיקן יא יפסא לה זאל ער ויך גיט
קסטא זיין. זאל ער גיט גיין אויף דעם בית
הקברות ויא געקען. נאר ער זאל לאזן ליגען
די אבדה אס אפר יו אביו הישכא אויב דער פאטער
האט גיאנגט צו זיין ווהן דעם פאן ער זאל ויך
קסטא זיין צו אכית או שאמר יו אס תחזיר אדער
דער פאטער האט גיאנגט צו זיין ווהן ער זאל גיט
אנועק געבין וואס ער האט געפונען. נאר ער
זאל דאס לאזן ליגען אדער ער זאל דאס געקען
פאר ויך יא ישמע יו זאל דער ווהן גיט פאלגן

דעם פאטער נאר ער זאל סאקן וויא די תורה
האט גיאקסין פרק ופסן פרק ופסן אז אויגער האט
גיהאלפן זיין חקר אראפ געקען אכשא פון זיין
אייניג. אונ זיין חקר האט נאך אקאהל אויף
געלארן אכשא. אונ ער האט אים נאך אקאהל
גיהאלפן אראפ געקען די משא פון אייניג. אונ
דער חקר האט נאך אקאהל ארויף געלארן די
משא אויף דעם אייניג אפילו ארבעה חמשה פעמים
אפילו ער האט אזוי גיטאקן פיר אדער פינף
קאהל חייב סוף ער אים נאך ווייטער העלפן
אראפ געקען ריא משא פון אייניג שנאמר ווארום
עם שטיט אין פסוק עובד תעובד דו זאלקט העלפן
אונ העלפן ווי פיל אקאהל קען דארף זיין היקף
מוקמו העלפן תהי יושב יו אז דער בעל הבית פון
אייניג איז אנועק געגאנגען פון אייניג אונ האט
ויך גינעצט אפרהקען ויפס אונ ער זאגט צו זיין
חקר הואיל ויך קעגן ווייל אויף דיר איז אכצנה
דו זאלקט אפלארן אס רינגן דפרק פרוק אויב דו
וויקסט אפלארן די משא פון אייניג קענקסט
אפלארן געם דיר אראפ די משא פסיר דארף
ער גיט אראפ געקען די משא אלזיין שנאמר עמו
ווארום עם שטייט אין פסוק. מיט אים. מיט דעם
בעל הבית צו זאקען זאל ער אראפ געקען די
משא. אבער גיט אלזיין ואם היה זקן או חולה אויב דער
בעל הבית פון ריא משא איז גינען אלס אדער
קראנק חייב סוף דער חקר אלזיין אפלארן סגיה
פן תחזיר דפרק עם איז אכצנה אין ריא תורה
קען זאל העלפן אראפ געקען אכשא אויב קסט
אכז יא יקען אבער גיט אויף צו לארן אויב קסט.
נאר ער קען זאגן אז קען נועם מיר כאלהין
וועל איך העלפן אויף לארן ב"י שקען אכז
אף קעטן רבי שמעון זאגט אויף לארן אכשא

וידי יום ד

עיקר הדינים

רבי שמעון אומר . פליגי כדרכא דקרא כגמרא ועמיהו -
 (כט) אם מקרה מקרה ואם חסנה חסנה ואם נמרץ נמרץ .
 רבי . ומובטל ל' חרוב . מנוכס נכדו חזי יקרוס כדקדקין שמי
 שמיא ד' וכל סנה מוסק מוסק על פתחיה או על פתחיה
 שיהא כסדר ונגזג לו . ועמיהו : [עין משאוי : אם אכל
 חסם או שקול כדכו מתקנת
 פסיקים (כסוד'ע י"ד רמ"ג)
 וזמן סרי' סוף סנה כריות
 מוכל דכפ קודם ואם על פי
 שאינו שקול כו' ו' הרי"ט שם
 כדריא כן הוא . ועמיהו :
 [ג] חסם כו' . ל"ג וכסג ל"ג
 דעמיהו משום דלד'ו' שהוא
 כסנת נפשות עיני סלכיו ה"ט
 אף על פי שאינו שקול כדכו .
 חזי לפלוג נפשו מני שחת
 קודם כל אדם אבל אכדו
 שמיא אלא קפסר - ממון אס
 אינו שקול כדכו . אם יעבור על
 דעת אכיו נעט און רס :

כאם ואין הלכה כרבי שמעון : ר' יוסי הגלילי אומר
 כו' . ואין הלכה כרבי יוסי : י"א אברתו קודמת .
 ד"ה"ק אספ כי לא יהיה כך אכיו הוהר עלה התייה
 אלה אכיו : של רבו קודמת . והוא סויהו רבו
 זינקה שלמד רוב חכמתו
 ממנו (כט) וכן כל הדו רבו
 דלמריק כחמני שקדמין
 לאכיו אינן אלא כדכו
 מוכהק :
 קודמת . שאכיו הביאו לחיי העוה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי
 העולם הבא . ואם אכיו [כ] חסם של אכיו קודמת . היה אכיו ורבו
 נושאין משאוי . מניח את של רבו . ואחר כך מניח את של אכיו היה
 אכיו ורבו בבית השבו פודה את רבו . ואחר כך פודה את אכיו ואם
 היה (ס"א אכיו) חסם . פודה את אכיו ואחר כך פודה את רבו :

ער האם פארלארין זאך אונ זיין רבי האם פארך
 לארין זאך שני קודמת זאל ער פריער זוכען וואס
 ער האט פארלארן אברת אכיו וזאברת רבו זיין
 פאטער האט פארלארן זאך אונ זיין רבי האט
 פארלארן זאך שי רבו קודמת זאל ער פריער
 זוכען וואס זיין רבי האט פארלארן שאניו הביאו
 לעולם הוה ווארום זיין פאטער האט אים געבראכט
 אויף דיא וועלט רבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם
 הבא אונ זיין רבי וואס לערונום אים תורה קב"י'נגם
 אים צו עולם הבא ואם אכיו חסם שקיי פנדר רבו אויב
 זיין פאטער איז אויף אזוי אלסקדן וויא זיין רבי
 שי אכיו קודמת זאל ער פריער זוכען וואס זיין
 פאטער האט פארלארן זיך אכיו ורבו נושאין משאוי
 אויב זיין פאטער פארנאם אמשא אונ זיין רבי
 פראנאם אמשא מניח את של רבו זאל ער פריער
 אראפ געקען דיא משא פון זיין רבי ואחר כך מניח
 את של אכיו דער נאך זאל ער אראפ געקען דיא
 משא פון זיין פאטער הוי אכיו ורבו בבית השבו או :
 זיין פאטער אונ זיין רבי זענען געפאנגען זייןארין
 פודה את רבו זאל ער אויסקלויזן פריער זיין רבי
 ואחר כך פודה את אכיו דער נאך לייזן ער אויס זיין
 פאטער ואם היה אכיו חסם אויב זיין פאטער איז
 אויף אלסקדן ועמיהו'ס פודה את אכיו לייזן ער אויס
 דעם פאטער פריער ואחר כך פודה את רבו דער
 נאך לייזן ער אויס זיין רבי :

מה ער אויף העלפין אומקום רבי יוסי הגלילי אפר
 אם היה עיני יתר על משאו רבי יוסי הגלילי זאגט
 אויב אויף דעם אייזיל איז גינען אנגעקערע
 משא וויא ער קען דערפראנגן איז יוקו י' איז ער
 גיט גיניט צו העלפין אפלארין שאניו ווארום עס
 שטייט אין פסוק חסם משאו איז איינער זעהט
 א אייזיל ליגט אונטער זיין משא . זאל ער העלפין
 אפלארין משאוי שהוא כיוו' נכמד או אויב עס ליגט
 אויף דעם אייזיל אזוי אמשא או דער אייזיל
 וואלט פדארפט קענען שטיין אונטער איר . די
 משא און גיט צו פיר . נאר דער אייזיל איז שוואך
 גינארין און קען גיט שטיין . מה ער העלפין
 דעם בעל הבית דיא משא אפ צו לארין . ווארום
 דער בעל הבית איז נאך גיט שולדיג וואס דער
 אייזיל איז געפארין אונטער דיא משא . אבער
 אז ער האט ארויף געלייגט אויף דעם אייזיל
 אז צו גרויסע משא . דריבער האט זיך דער אייזיל
 געלייגט אונטער דיא משא . איז ער גיט כחויב
 צו העלפין דעם בעל הבית דיא משא אראפ צו
 לארין . נאר דער בעל הבית אליין זאל אפלארין
 ווארום דער בעל הבית איז שולדיג וואס דער
 אייזיל איז געפאלן : י"א אברתו וזאברת אכיו ער
 האט פארלארן זאך אונ זיין פאטער האט
 פארלארן זאך אברתו קודמת זאל ער פריער
 זוכען וואס ער האט פארלארן אברתו וזאברת רבו

גמרא בבא מציעא דף ל"ג ע"א

הלכה הי כלל כלי החיטון דלא למלטו דכריאה בה
 ת"ר העוסקים במקרא מדה ואינו מדה . במשנה מדה וגומלין עליה שבר .
 כגס' ומשכחון כנימוסם לא היה גמרא ככתב וגם לא הו' יתון ליכתב אלא לפי מה שנתמעטו הלכנו' החמלו
 קנה רבן די רבנן האבין געלערנוגם העוסקים במקרא
 מדה ואינה מדה דיא מעקמשיין וואס לערנען
 תורה נביאים פתובים . דאם הייסקט געלערנוגם
 מדה . דיא קלת : ואינו
 מדה . שהמטה וגמ'
 יפסם ממנה מפני שחלו'
 התמעטו הלכנו' החמלו
 תורה . אבער דאם איז נאך גיט דאס געקסע
 לערנונג במשנה מדה וגומלין עליה שבר אבער דער
 מעקמשיין וואס לערונוגם משניות דאם הייסקט
 געלערנוגם

דורחגו לכותבו : גמרא . כבר פירשתי למעלה שהיא לתת לב להניח סתימות עממי האשנה מה הם וכשחסיס סותרת זו אח וזו ביון לתוך סיהיו סתיחו קיימו' או לדעת דברי החנני' החקוק' בדבר וימא הא מני סלוגי הסם היא : בימי רבי נשנית משנה זו . הא דקמיני גמרא אין לך מדה גדולה מזו לפי שמרבי תלמידי סמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות מתלווק כחורה ועסיסת כסחי חרות מתוך עול סעבוד גלות ונידוי' שהיו נזרין ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לבר דברי החולקים עד ימיו של רבי ענהו הסב"ה לו מן כעייני אסטינוס מלך רומי כדלמרי' כע"פ ויחו מנהה וסלח וקנן כל תלמידי א"י ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול היינו גרסה ונתן סמיני' הל' ס' וס' שמעתי משס ס' וכסנתקבנא אמר כ"א מה שמעתי ונתנו לב לבכר עממי המתלווק דברי מי ראוין לקיים סלדרי האסכתות דברי ניקיין לבדס ודברי יבמות לבדס ודברי קדסיס לבדס וסחס נמי כמנהג דברי יחידיס סלחה ר' אח דכריסה וסחנן סחס כרי לקבוע הלכה כמותס לפיכך אמרו כנמלה אין לך מדה גדולה מזו כדי סיהנו לב לסעמי המשנה : שבכו כולי עלמא מתני' . מלחזור על גרסה משנס : ואזלו בתר גמרא . לתסנו כסכרס : הדר דרש להו הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא . א"ר יוחנן בימי ר' הדר דרש להו הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא מאי דרש כדרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חסאתס הגד לעמי פשעס אלו תלמידי חכמיס ששנגות נעשות להם כזרונות . ולבית יעקב חסאתס . אלו עמי הארץ שזרונות נעשות להם כשגנות והיינו דתנן ר' יהודה אומר הוי זחיר בתלמוד ששנגת תלמוד עולה ודון .

שמעתי משס ס' וכסנתקבנא אמר כ"א מה שמעתי ונתנו לב לבכר עממי המתלווק דברי מי ראוין לקיים סלדרי האסכתות דברי ניקיין לבדס ודברי יבמות לבדס ודברי קדסיס לבדס וסחס נמי כמנהג דברי יחידיס סלחה ר' אח דכריסה וסחנן סחס כרי לקבוע הלכה כמותס לפיכך אמרו כנמלה אין לך מדה גדולה מזו כדי סיהנו לב לסעמי המשנה : שבכו כולי עלמא מתני' . מלחזור על גרסה משנס : ואזלו בתר גמרא . לתסנו כסכרס : הדר דרש להו הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא מאי דרש כדרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חסאתס הגד לעמי פשעס אלו תלמידי חכמיס ששנגות נעשות להם כזרונות . ולבית יעקב חסאתס . אלו עמי הארץ שזרונות נעשות להם כשגנות והיינו דתנן ר' יהודה אומר הוי זחיר בתלמוד ששנגת תלמוד עולה ודון . עמט אסח עליה כמזיד סזרון הוי כידך של סלח סעס מרכך :

געלערונגס הורה , אונ גאט גוט שקר פאר דעם לערנען גמרא אין דך פיה גרוהה סיו אקער דער פעקערש וואס לערנען גמרא אין גאר ניקא קיין געסקערש לערנען וויא דאס אין געזיס הוי רץ געשנה יוהר פו הגמרא אונ אייביג נאל אקענטש פעקער דויפין צו משניות לערנען וויא צו גמרא לערנען , פערענט דיא גמרא הא נוסא גמרא דיא בריתא אליין אוי דאך אקשניא אפרת גמרא אין דך סדה גרוהה סיו דו נאקנט אז גמרא לערנען איז ניקא קיין געסקערע סדה וויא דאס אין יתיר אפרת געזעס הוי רץ געשנה יוהר פו הגמרא נאכדעס זאקנטו קען זאל אייביג דויפין צו משניות לערנען סער פון גמרא , אוי דאך משניות לערנען געסקער פון גמרא אפר רבי יוחנן רבי רבי נשנית משנה וי האט רבי יוחנן גיזאנט דיא בריתא אוי גיערונגס גיזאנרין אין דיא צייט ווען רבי האט געלעבט , דאקאלס האט קען גיזאנט אז דאס געסקער לערנען אוי גמרא בשמי גיזא גלפס פתיחות וטויו פיה גמרא האבן אלע אנוועק גילאווין דיא משניות לערנען אונ ווענען געזאנגען לערנען גמרא הדר דרש להו נאכדעס האט רבי וויא גיזא גערשקת יעזעס הוי רץ געשנה יוהר פו הגמרא קען זאל אייביג דויפין צו משניות לערנען סער וויא צו גמרא סיו דרש וואס האט רבי גיזאנט אין זיין דרשה גרוהה רבי יהודה ברבי אלעאי וויא רבי יהודה ברבי אלעאי האט גערשקת סיו דכתיב הדר לעמי פשעם ולבית יעקב

הסאתם וואס מיינט דער פסוק גאט האט גיזאנט צום גבאי ישעיה נאקנט זאגין צו מיין פאלק זייערע פשעים , וואס ויזא האבין געזינדיגט גמרי , אונ צו בית יעקב זאקנטו זאגין זייערע ססאים וואס ויזא האבין געזינדיגט געשונג הדר געמי פשעס זאקנט זאגין צו מיין פאלק זייערע פשעים איז תלמידי חכמים מיין פאלק מינט קען דיא תלמידי חכמים ששנגות געשעות זעס כזרונות אפילו דיא געבירות וואס ויזא מוהען אונקערין ויזא האבין אפגעסין אדער ויזא האבין גיט געוואקט דעם דין , ווערס ויי גערעכונג גלייה וויא ויזא וואקשין גיטאהן גערין וויא ויזא האבין גיטאלט סאהן די געבירותו לבית יעקב ססאתם צו בית יעקב זאקנטו זאגין זייערע ססאים איז געמי האבן בית יעקב מיינט קען די געמי האבן ודי פראקטע מעקשנין וואס קענען גיט לערנען שזרונות געשעות זעס כזרונות אפילו דיא געבירות וואס ויזא מוהען וואקשין גיטאהן געשונג , ווייל ויזא ווייסן גיט דעם שטרקאף פון די געבירות אונ ווייסן גיט דעם שקר פון די מצות , דריבער זיגנדיגען ויזא ותיני דתנו רבי יהודה איפר הוי זחיר בתלמוד ששנגת תלמוד עולה ודון דאס איז וואס מיר האבין געלערונגס רבי יהודה זאנט זאקנט ויין געהיט צו לערנען גמרא דיא וואקשן וויקען רבימיני אלע דינים , ווארום אז די וועקס האבין אקעות אין ארין ווייל די וועקס

אלו ת"ח. שמתו חכמים הרבה ללמד עמי משנתם זה בזה וזה כיון שאין הכל בקיפין כעמנו : שנאיבם אלו בעלי פגמה. שנאלוין בעלי גמרא לפי שבעלי גמרא אומרים על בעלי משני שהן מבני עולם כדלמדין במסכת סוטה התנאים מבני עולם שמורים הלכה ממוך משנתם : מנדיבם אלו עמי הארץ. שתי"ח שנאלוין ומתואבים לכן כגדה : שמא תאמר אבד סברם. של אלו שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' למשמע שתי"ח שנאלוין ומתואבים לכן כגדה :

אחיבם. אלו בעלי תורה. שאינם יודעים לדין והוראות כל ע"פ בעלי גמ' שנאיבם אלו בעלי משנה שסבורים לדע' כמו בעלי גמ'. ואינם יודעים ביורו הדבר. מנדיבם אלו הם הארץ שגונואים ת"ח ושאלו האמר אבד סברם ת"ח ונראה שמתחכם יפהל יסמחו וע"ה יבשו :

דרש ר' יהודה בר' אילעאי מאי דכתיב שמעו דבר ה' התרדום אל דברו אלו תלמידי חכמים. אחיבם אלו בעלי מוקרא. שנאיבם אלו בעלי משנה. מנדיבם אלו ע"ה. שמא תאמר פסק סברם ובמל סבוים ת"ל ונראה שמתחכם שמא תאמר ישראל יבושו והם יבושו עוברי כוכבים יבושו וישראל ישמחו :

ממנו ואינן נקראין על שם ישראל הם יבשו וישראל ישמחו :

גים גומם נעקרונום די גמרא. ונעקמו נישמךאפם ווערין גליקה ויאי דו ואלקסם גיטאהן דיא עבירה גסיד ויש רבי היורה רבי יהודה גרבי אלעאי האם עקרושה פאי דכתיב וואם מיינמ דער פסק גשטי דבר ה' תחדים אי דברי הערמ דיא רייד פון גאמ איר קענששין וואם איר זישערמ ואיר האם מוראן פאר דיא רייד פון גאמ אי פליטי דקמים דאם מיינמ קען די קענששין וואם לערנען גמרא אהיבם אי געני קקאי איינערע גרידער דאם מיינמ קען דיא קענששין וואם לערנען תורה גביאים גתויבם ויאי ונען מיס דיא בעלי גמרא ויאי גרידערן שנאיבם אי געני גשנה אייערע פיינמ. דאם מיינמ קען דיא קענששין וואם לערנען משניות. וארום דיא קענששין וואם לערנען משניות האפין פיינמ די קענששין וואם לערנען גמרא. ויאי דיא קענששין וואם לערנען גמרא זאנן אויף די קענששין וואם לערנען משניות אז ויאי פארדארבין דיא וועלמ מיס וייער משניות

וודר ויחי דף רל"ח ע"ב ת"ח זלילות יוד הא ואו הא אורסי לגפן מאי גפן דח כנסת ישראל אחי התקייחת גפן. אלא מה גפן לא מקבלת עליה נביעה חמרה הכי נמי כנסת ישראל לא מקבלת עליה אלא לקב"ה ובגין כנסת ישראל אחתכפין קמה כל חילין אחרנין ולא יכלין להאכסא ולשטקאה בעמלה וע"ד חטיל קורח שמה קדישא בנייהו כהאי גיסא ובהאי גיסא. בני אמוני לאתער בנין הווא שורק כמה דאת אמר ומלן זיהו דא מלכא משתחא לתתא. ביזין סטר שמחלח. ובדס ענבים סטר שמחלח לתתא. כגם מיומא דלחברי עמלה ומלן זיהו דא מלכא משתחא לתתא. ביזין סטר שמחלח. ובדס ענבים סטר שמחלח לתתא. ומזין מלכא משתחא לשטקאה לעילא על כל חילין אחרנין דעמין מעבד"ס ולתבדר חוקפיהון משילח ומתתא. ד"א כגם ביזין לבשו כגוואל דהאי חמרה אחי סידו וכלהו דינא. הכי נמי מלכא משתחא חזי חידו וישראל וכלהו דינא לעמין מעבד"ס. כתיב (בראשית א') ורוח אלהים מהפת על פני המים דא רוחא דמלכא משתחא ומן יומא דלחברי עמלה פנים משון ודאי מאחר דלחברי אחר כגושו לכלא דינא הווא זביה אהדן עמלה ועל דא שירותא מדוה וזופא דינא כגו כן להחיל פנים משון. מאחר דכל מדוה מניה נפקא. ולכן לבב אגוש יסעד מחן להס. אלא להס עמלה סעיד וחי תימא דביה תליח סעידו דעמלא בלחודו לזו הכי דינא ליליא בלא יומא לא אשתארת ולא בעי לאתשרא לון. ומלן דלחברי לון יתפרש מחין והיינו דכתיב (דברים ח) למען סודיעך כי לא על הלחם לבדו יתיה האדם. בגין דלא בעי לאתשרא. וחי תימא דוד היך קאמר ולחם לבב אגוש יסעד האיל ולא תלייא ביה בלחודו סעידו. דעמלא אלא לייקא דמלה ולחם וחי' איתוספ כמו וי' ועל דא בלא אשתחא כחלד. ת"ח מחן דמכרך על מוואל לא יכרך על סחורה ריקנה ובשי נאמח לאשתכחא על סחורה וכפא דחמרה בתימא. מאי עמלא בגין לקשרא שמחלח בתימא על סחורה דיתבך מנייה ולאחשאר בהו ולמהוי כלל חד קשורא לברכא שמה קדישא כדקא יאות דהא להס איתקשר ביזין ויין בימינא וכדן ברכאן סריין בעמלה וסחורה אשתחא כדקא יאות :

מוסר

מספר דברים שבקדושה מ' א'

זא יבא אלם כלען ונברנן אלם כלחולן לפני המלך וכל עקן לפני מלכי' הקב"ה להדבך כמדת החסד והקדושה וכו' תשאל הכרכה מ' מעיו . כעשו כחכ' בעשעני נא כי הנהם מצוי כחוך מעיו ומחכ' ובכנן רעטום תחבר . אוחם שאכלתם גלםם עשום ומכונים להכריז' נוסם לעבותתו . יתכרך נחשכת אילתם כמיו חכילת ערבי יום הכסופים ומטליו לו עכר . בעולת הוה מעיו הטלם הפח' . כשאלתם מענן הפכת כמחלל ומחשף ומתון כרליו כדכתיב קדם הוה ללם דלף מה שזול ללם להנחתם

העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מכוונותיהן מיר כל (ג) ושקול זה אינו לפי מנין חכיות והעונות

לא יבא אדם בלען ונברנן אפוענעל אלא גים ויין אפרעסער געשניינט אריין האפיון אין מויל

אז אראפשאלינגען דאס עסין ארא כאויב לפני הפקד נאר אזוי וויא ער נואלמ גינעסין פאר אסקד וכל

שנו לפני סך פלכי הפלכים הקדוש ברוך הוא און אז ער נועם זיך דערמאנען אז ער עסם פאר גאט

נואם ער אז דער סקד איבער אלע מלכים דארף ער דאך געוויס עסין מיט דרך ארץ יהודים בפרט

תחסי הקדושה און דו זאלסט דיה בעהעסין אין די סדה פון חסד און הייליגקייט ויזה משאר הברכה

בפעיו און אז ער נועם אזוי מאהן נועם בלייבין דיא ברכה אן זיינע גידערים בעשו קחב העלפט נא

בייא עשו שטייט ער האם גינאגט צו געלב סאך מיך אנופען דאס גיט אריין דאס עסין צו

מיר אין מויל דער יתחש שריו ביהו פעיו נוארים דער שלאנג דער יצר הרע ריא פארה האם גערהיט

אין זיינע געדערים דריבער האם ער גיט געקענט נוארטיין פיו ער נועם עסין ביסלאכטיוו מיט

אלעפיל יתביי ונסן דשעים תחסי און עם שטייט אין פסוק דער בויך פון די רשעים מודהם פעלין .

אין דעם בויה פון רשע פעלם אייביג . ער נואלמ אייביג נאר וועלין עסין אוחם שאכלתם גלםם שמים

דיא מעקמשיין נואם זייער עסין אין פאקס נועגין וסכונים ?תקריא את נוסם לעבודתו ותכרך אונ

זייא מראכמיין מיט דעם עסין געזונד זי סאכין זייער גוף זייא זאלין קענען דינען גאט בחשבת

אכילתם כמו אכילת ערך יום תפסוים נוערמ גערעכונם זייער עסין אזוי וויא דאס עסין פון ערב יום

כפוד וספלין לו שר' בעולם היה פעין העולם כהא און קען גיט אים שוכר אויף דיא נועלמ מיט אזוי

אפערענגיגען וויא עם אין אויף יענע נועלמ מלאים מענן השבת במחל ומשחת וסכונן כרליו כדכתיב

קדש היא גכס אז דער מעקמלש האם פארענגיגען שבת מיט עסין און מיט מרינגען און ער מינגט

ווי עם דארף זיין . ווי עם שטייט אין פסוק דער שבת אין הייליג צו אויף דאך מה שחיי גכס ?תנתקם

אז די שלעקמס פון דיא מעקמשיין אזי פיל אויף דער נועלמ . האם גאט געבריינגט אויף זייא אפברל (ג) ושקול זה אינו לפי מנין חכיות והעונות

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תשובה ס"ג

(א) כל אחר ואחד מכני האדם יש לו זכויות ועונות' מי שזכויותיו יתרות על עונותיו צדיק ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע . מחצה על מחצה כיווני זכונ וכן המדינה אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת ואם היו עונותיהן מרובין הרי זו רשעה וכן כל העולם כולו : (ב) אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיר הוא ברשעו שנאמר על רוב עונך . וכן מדינה שעונותיה מרובין מיר הוא אובדת שנאמר צעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' וכן כל הן בשחתינן שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם :

(א) כל אחר ואחד מכני אדם יש לו זכויות ועונות יעדער מעקמלש האם מצות אונ געבירות מי שזכויותיו יתרות על עונותיו צדיק דער נואם האם מצות מער נויא געבירות אזי ער אצדיק ומי שעונותיו יתרות על זכויותיו רשע אונ דער נואם האם געבירות מער נויא מצות אזי ער ארשע מחצה על מחצה פיניג אונ דער נוס האם העלמס אויף העלמס . ער האם געבירות אזוי פיל ווי מצות . אזי ער אמיטקעדר מעקמלש גישמ אצדיק גישמ ארשע וכן המדינה און אזוי אין ביי אלמאנד אם היו זכויות פל ישיבה מרובות על עונותיהן אויב דיא מצות פון דיא מדינה אזי מער נויא די געבירות פון די מעקמשיין פון דיא מדינה גדי וי צדקה הייסט זיא אפרוקע מדינה נאם היו פינימיהן מדינן און אויב זייערע זינד זענען גינען מער נויא זייערע מצות חרי' וי רשע אזי זיא אשלעקעטע מדינה געזעט דיא מדינה גערעכונם פאר רשעים וכן פל העלם כילו אונ אזוי נוערמ גערעכונם דיא נאנצע נועלמ אלע מעקמשיין צו זאמען : (ב) אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיר הוא פת ברשעו דער מעקמלש נואם זיינע געבירות זענען מעהר פון זיינע מצות . שטארקט ער באלד שנאמר נוארים עם שטייט אין פסוק על רוב עונך נועגין דינען פיל זינד נועקמם שטארקין וכן מדינה שעונותיה מרובין מיר היא אובדת און אזוי אלמאנד נואם אירע זינד זענען מעהר נויא אירע מצות . נוערמ זיא באלד פארלארין שנאמר נוארים עם שטייט אין פסוק צעקת סדום ועמורה כי רבה ומחמתם פי ברה מיר דיא געשערייא פון סדום אונ עמורה אזי גרוים ודאם געשרייא נואם מעקמשיין שרייען אויף די שלעקמס נואם סדום אונ עמורה מוהען אזי גרוים אונ זייערע זינד זענען שווער . זענען זייא פארלארין גינאריין וכן פל העלם כילו אם היו עונותיהן מרובין מדינתימן מיר הן בשחתימן און אזוי אין ביי די נאנצע נועלמ אויב זייערע געבירות זענען מעהר פון זייערע מצות מיר הן בשחתימן נוערין זייא באלד פארלארין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם נוארים עם שטייט אין פסוק גאט האם גינען אז די שלעקמס פון דיא מעקמשיין אזי פיל אויף דער נועלמ . האם גאט געבריינגט אויף זייא אפברל (ג) ושקול זה אינו לפי מנין חכיות והעונות

אפברל (ג) ושקול זה אינו לפי מנין חכיות והעונות

יֵשׁ וַיִּמָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְנִי
 יְדַעְתִּי גַם־הוּא יְהִי־לַעַם וְגַם־הוּא
 יִגְדַל וְאוֹלָם אֲחִיו הִקְטֵן יִגְדַל מִמֶּנּוּ
 וּזְרָעוֹ יִהְיֶה מִלֵּא־הַגּוֹיִם : וַיְבָרְכֵם
 בְּיוֹם־הַהוּא לֵאמֹר בְּכִי־בִרְךְּ יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם

ר' ישיה : יש וסריב
 אבדתי ואמר ידעתי בני
 ידעתי אף הוא יהי
 לעמא ואף הוא יסרי
 וברם אחדתי ועריא יסרי
 מניה ובגדתי יהו שלימין
 בעממיה : כ וברכינן
 ביומא הווא למימר כה
 יברך ישראל למימר
 ישווקה יי כא פריים
 תוא וזעו יסיה מ' כה

רשבים

בעל המורים

(ט) ידעתי . בני' חמשה מלכים שחמשה מלכים יולדו חמשה : (כ) כיום ההוא לאמור ישימך
 וזרעו יהיה מלא . בני' יהושע : (כ) כיום ההוא לאמור ישימך
 אלהים כאפרים וכמנשה . לאמור מלא' כ' כששעה מקומות הקדים
 רש"י

פ הולך לנ' סלה חמור ידעתי בני ידעתי דגם הוא יסיה לטם
 והסיה משמע שגם יוסף סיה יודע שחמשה סיה לטם רק שוסק
 חשב שיעקב אביו אלו יודע ומ"ס קחמך לו יעקב עם הוא
 יודע כמוהו שיגדל וגם סיה לטם זה לא מפורש בקרא כי יוסף
 לא קחמך אלא כי מנשה הוא הכבוד ונ"ס ידעתי בני ידעתי
 כמותך כי הוא הכבוד ועוד יודע אני מה שאין חמס יודע שגם
 הוא סיה לטם עם שגם אחר אלו יודע שיגדל : צ לקל דוועו סיה
 מלא הגוים משמע שזרעו סיה נפוצים בכל העולם ואזרכה זה
 קללה הוא ועו"ס שמתו . כו' ר"ל שם שלו כללו חמס זרעו

(ט) ידעתי בני ידעתי . שהוא פ הככור : גם הוא
 יהיה לעם וגו' . שעתיד גדעון ללאת ממנו שהק"ה
 עושה נס על ידו : ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו .
 שעתיד יהושע ללאת ממנו שיגדיל את הארץ וילמד תורה
 לישראל : וזרעו יהיה מלא הגוים . כל העולם יתמלא
 צלחת צ' שמתו וסמו כשיעמיד תמה בנכשעון וירח בעמק
 אליו : (כ) כך יברך ישראל . הכה לכך את בני

שפתי חכמים

רש"י

באור הענין שהמלאך יברך את מנשה

הככור ומלאך על ראש הפרים כי הוא הפעיר . וענה אחיו אכזי
 כי לזון העיקר בלידה הוא סוף לעניו . הנוק . גוף האל רכש לו
 ירושת ממון האל כיון שיהיה להככור כי הוא כחו האשיות אלו .
 הממון פ"כ נותן פי שנים להככור כי הוא כחו האל הפדיון לבניו
 הם עניני הנפש אשר הקב"ה חמיה דכרי האל הפדיון לבניו
 הוא אלו שגם אחר זה הכרכה וכלאר אני רואה גרות קדשו כי
 מלא הגוים משמע שזרעו סיה נפוצים בכל העולם ואזרכה זה
 קללה הוא ועו"ס שמתו . כו' ר"ל שם שלו כללו חמס זרעו

דעת וקנים מבועלי התועמות
 (ג) וישם את אפרים לפני מנשה . ואימתו בחקיהמה ברכותו
 בתוכה אנשיאים שאפרים הקריב ביום שבקיעו ומנשה
 ביום ח' קיעים מה שנאמר מקים דבר עבדו :

ולקח כח האל וזמר מלאך לקח אחיו הקטן ממנו . אכל הכרכות
 אחיו . לזון רעות ואלך להכריח כביכול להקב"ה שישיעו ברכה לזי
 אפרים סיה גזון יחבר מנשה מוכרת אכזי את אפרים ככרכה ויהי
 התרגום המסוק ל"כ כמו שאכזר לקח :

לקושים על התורה

(כ) וַיְבָרְכֵם בְּיוֹם־הַהוּא וְגו' . ק"ו איצט האם יעקב
 גיבעענקשט דרי אדרות וואס וועלן גיבארין
 ווערין פון אפרים און קנשה . האם אפרים געבאט
 אקעוונדער ברקה און קנשה אקעוונדער ברקה . איצט
 האם יעקב גיבעענקשט אפרים און קנשה זיי אליו זאלין
 אזוי גיבעענקשט ווערין אז ווער גס וועט וועלן גיבעענקשט
 זייגע קונדער זאי . ער זאגין דו זאלסט אזוי גיבעענקשט
 ווערין וויא אפרים און קנשה זענען גיבעענקשט גיבארין :
 יתודה

פירוש לתורת אלהים

קאפ : (ט) גיפוא האם זיין פאקער נים גינזאלט
 דיאסד און האם גינזאנט ידעתי בני איה וויים טיין
 וזוקן ידעתי איה וויים אז קנשה איז דער כבור גם
 ער וועט איה זיין צו אגרוים פאלק יגם היא ער
 וועט איה גרוים זיין פון אים וועט ארוים קובען
 גרעון וואס גאם וועט דרקה אים סאקן אנכ צו
 ישראל זאגס און פאר וואר אחיו הקטן זיין
 קלענערער ברודער דאם איז אפרים יגדי וועט
 גרעסער זיין פון אים . ווארום פון אים וועט ארוים קובען
 ארביין ארץ ישראל און וועט מיט זייא הורה לערנען הייז
 וועט זיין צווישען אלע פעלקער און אויף גאר דער וועלט
 זיין זיין זיין דעם ארץ גבעון ווייל ער וועט מאכין שטיין די וזן
 אין דעם ארץ גבעון און די לקנה אין דעם ארץ עקב זאלין : (כ)
 ויברכס אונם ער האם זיי גיבעענקשט דעם
 זעלבנען קאג זאגס אזוי צי זאגין קה מיט דיר קנשה
 און אפרים זאלין זיין זעלבנען קאג זאלען זיין
 זעלבנען קאג זאלען זיין זעלבנען קאג זאלען זיין זעלבנען קאג
 זאלען זיין זעלבנען קאג זאלען זיין זעלבנען קאג זאלען זיין זעלבנען קאג

וּכְמַנְשָׁה וַיֵּשֶׁם אֶת־אֶפְרַיִם לְפָנָי
 מְנַשֶּׁה: כֹּה וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף
 הִנֵּה אֲנִי מֵת וְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם
 וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם:
 כֹּה וַאֲנִי נָתַתִּי לָךְ שָׁבֻם אַחַד
 עַל־אֲחִיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד

וּכְמַנְשָׁה וַיֵּשֶׁם אֶת־אֶפְרַיִם
 קֶדֶם מְנַשֶּׁה: כֹּה וַיֹּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲנִי
 מֵת וְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם
 כְּמִיָּד וְהֵשִׁיב אֶת־כָּל
 לְבָבוֹ וַיִּתֵּיב יִתְכּוֹן
 לְאָרְצָא דְאֶבְרָתִיכֹן:
 כֹּה וַאֲנִי נָתַתִּי לָךְ חֵלֶק
 מִדְּאֶרְצִי עַד אֶחָד לְיָד

תולדות אהרן
 ואלו שמותי: כסדר קטן

רשבים

בעל הסורים
 כן חסל חמסל בנו מלא וי"ו. חסל חמסל חמסל עליו חסר וי"ו
 כל החלטים שעמדו ממנו סוף רשבים: אפרים לפני. בנתיבות
 דגלים בנתיבות: (כג) שם אחד. בנתיבות חלק כסדר:
 הנה אנכי מת. ויודע אני שאחרי מותי יהיה אלהים
 עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם לאחר ד' מאות שנה שנאמר לאברהם: (כב) ואני. באותה הארץ
 נתתי לך חלק אחד יותר על אחיך שבנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי חלקת שני חלקים בארץ אשר

איש את בנו: וישם את אפרים לפני מנשה. באובר
 ושיבך אלהים כאשרם ובמנשה. וכן לשון שימה נופל
 בדרבים ואלה המשפטים אשר השיב לפניהם:
 וזאת התורה אשר שם משה. שימה בפיהם: (כא)
 עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם לאחר ד' מאות שנה שנאמר לאברהם: (כב) ואני. באותה הארץ
 נתתי לך חלק אחד יותר על אחיך שבנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי חלקת שני חלקים בארץ אשר

שפתי חכמים

יברכם בברכתם ויאמר: חים לבנו ק וישמן אלהים כלפריס
 וכמנשה: וישם את אפרים את אפרים. בברכתו לפני מנשה
 ר להקדמו דגלים. ובחזקת הנתיבות: (כג) ואני
 נתיבתי לך. לפי שחיה נורח להשפיק שי בנתיבותי וגם
 חני נתתי לך את חלה שתקבר בה ואזיון וי שם שנאמר
 (יהושע כד) ואת עלמות יוסף אשר השלו וגו' ממלרים
 קברו בלשם שם. שם אחד על אחיך. שם מנשה היא
 היתה בך א חלק אחד תירעה על אחיך: בורכי
 ובקשתי. כשהרגו שמעון ולוי את אחי שם נתכנסו
 כל בניביתיהם להזדון להם ומגד יעקב כל מלחמה
 חלקים ושם ל' חלק הוא כתרונמו והרגו לו כי דומים
 ב לחלקים (שם ס) חלחלה שם (האסע ו) לדד ילעו
 לקחתי מיד האמורי. מיד עשו עששה מנשה ג אמורי.

יהיה בכל הטובים דהיינו פ"ו ירח ומתה שגראין ככל הטובים:
 ק כי חמסר יסדלו הוא כלל יסדלו הוא לשון רבים ודף אמר
 וישמן שמה לשון יחיד לכו יוסף ויאמר חים לבנו וכו':
 ר שהיתה הולא חיה ממשותף שלל לח את אפרים ושם אותו
 לפני מנשה חלה היתה הולא חיה ממשותף שמה שמה שמה
 כמנשה לגלים וכו': ש' הולך לומר חמה טורח וכו' לפני
 שפתי חן לפסוק זה שם קטור לנחמה: ר פ' נתתי לך כבר
 לפי שבחוקן כרכות שכרו חלכי וכו' כלל שון בו לך חל כו'
 נתתי דל נתתי לך ולא יהיה בכלל אותו כרכות. מהרש"ל:
 א (מהרש"ל) דק"ל לאס שכס הוא שם שפיר להם כתיב אחד ל'
 וכו' אפי" ח' חלו חמיר קל לכה שפיר שכס חמיר לך חלק ח':
 ב הוא פ"י על י חתימות שם: ג ופי שם חס' ח' קשה להם

כנגדן. ר"ח שכס אחד הוא הבטירה שישלו בניו שני
 במקרה (חלטים כח) כי חתימות שכס חתימת שונאי לפני
 שמה חים חלקו (לפניה ג) לשכרו שכס אחד: אשר

באר הענין שהמלאך יברך את מנשה
 מנשה ברכו שם חן לם חתימות עתה על ירכה וירכה ויסיח
 לני גדול. ח"ס ידעתי בני ודעתי גם הוא יהיה לם. ואלו גם
 הוא יגדל. גדולתו יהיה לו כשיהיה עם רכ. חולם חלוי הקטן
 יגדל ממנו. שיגדל ע"י עמלו עם רכ. חרבו יהיה
 מלה הגויס. שמה חרבו יהיה שקול כהיום רבים זה יחושע.
 ולכן וירכס. לפי שרכס שברכס חיים חיים הקדים אפרים
 להנשא. אחר שברכת אפרים כבר נכנסה כחם הנשפך. לא כן
 כרכת מנשה שחן לה חתימות חיים סהול:
 (כג) ואני נתתי לך שכס וגו' אשר לקחתי מיד אמורי
 בחרבי ובקשתי. ותרגם אונקלוס בלתי ובקשתי. מה
 חלה חוקקו להחנות על מרכ וקסת לשון חלס. חל לתימ"ס
 כפסוק יח יחא. כי אם היה תכרו ובקשתי ממנו הוא ככה נוסף.
 ומש מלה חכב הגוף ומנחה ניתן פי שנים מלכבוד. ויודך ניתן
 שידך זה חלס ע"כ היה ביכלתו ניתן את שכס ליוסף

שם ליוסף. חלס את לך שכס עם. חלה זכו ענין הנפש ולא
 ולא יהיה לחיו שום תרומת לל על יעקב ולא על יוסף:

פירוש לתורת אלהים
 צוריק בערין צו דעם לאנד וואס אייערע עלטערין
 זענען זינעסן דאס הייקט ארץ ישראל: (כב) ואני
 אונ ויייר דו גינים דוך בשריה מיט מיין קבורה
 שענק איך זייר אנחלה וויא דו זאלסט בגראבין
 זערין דאס איז די לשאמט שקם אונ דאס זעט
 דיר זיין אחר על אידד איין חלק קער פון דיינע
 גרינדער. פלומר חוץ דעם וואס דו זעקסט נעמען
 גלייך מיט דיינע גרינדער אחלק אין ארץ ישראל

נסִיבִית מִיָּדָא דְאִמּוֹרָאָה הַאֲמֹרִי בְּתַרְבֵּי וּבְקִשְׁתֵּי : פ רביעי בְּצִרְוֵתִי וּבְבָעוּתִי :

רשבים

אני ובני עתידים לקחת מיד האמורי בתרבי ובקשתו במלחמת יהושע. ואע"פ שכתוב ביהושע לא בתרבי ולא בקשתך אותו פסוק בשני מלכי האמורי כדבר וכמו שאמרו חכמים צרעה לא עברה את הירדן וכתבו: ביהושע ואשלח לפניכם את הצרעה. והגרש אותם מפניכם שני מלכי האמורי (אשר בעבר הירדן) לא בתרבי ולא בקשתך ובתו של יעקב גרם להם :

שפתי חכמים

רש"י

ד"א סהיה זל חביו בלמרי סיו : בתרבי ובקשתי . הוא חכמתו ד ותפלתו . (ועיין ברא"ס שכתב ד"א לפרש על הרבם של שמעון ולוי דלא לא עשו מקשתו שהרי כעם עליהם ע"ז. ולעג"ד בלא"ה ל"א לפרש עליהם דמה נתינת טעם יהיה על צנתה ליוסף מטני שלקחיהו שמעון ולוי בתרבים ובקשתם והלא חדרכה מהו הטעם ראוי שיתן לשמעון ולוי ולא ליוסף ודו"ק) :

דעה וקנים מבעלי התוספות

הרדן עמו לפי שהוא בן אמו . אמנם מה שריבה משואת בנימין קשיא לי כי או היו סבורין שלא יתא פכיר אותו והלא היה כשתי קנאה במסורה ביניהם ונ"ל שגם מהו היו סבורין שהרדן עמו לפי שאמר להם להביא יוש לו לחבבו יותר מן האחרים . ועוד נ"ל כי מאותה שעה היה דעתו יבשכם החיורוהו בעצמות :

פירוש לתורת אלהים

שענק איה דיר דיא שקמא שקם אשר ואם איה האב אים אנועק גענוקען פון דעם אמורי בתרבי מיט מיין שנוערך אונ מיט מיין בווינין , ונארום אז שקעון ולוי האבין געהרגת שקם האבין ויה איין גיזאמילט דיא אמוריים סלקטה צו האלמין מיט זיי האם ויה יעקב אן גיגארט גלי סלקטה

נביאים מלכים א ב

תרגום

להשיך מנה דרא צבאות נפש צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה הנצח אדני נשמה רוחו יתהוה ויהוה יחידה דנצח יתהוה ויהוה אל שם בן שנשעה :

א ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת את אבישג השנמית לאדניתו ושאלהו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו ולאביתר הפלן וליואב בן צרויה : ב ושבע המלך שלמה בידוה לאמר כה יעשה לי אלהים וכה יוסף פי בנפשו דבר אדניתו אתה דבר הזה : ג ועתה יהי יהוה אשר הכיני ויושיבני על כסא דוד אבי ואשר עשה לי בית כאשר דבר פי היום וימת

סחיד

הוא יי דאחגנני נאותיבני צל פורסי סלכותא דדוד אבא ודקניסי לי מלכו קמא דמליל ארי יוסא דין

מצורת דוד

(א) ושאלו לו את המלוכה . משתמטם בשרביטו של המלך הוא מחולת השררה : (ג) עשה לי בית . המלוכה כעם על כי היות הוא הגדול ממני וכאשר אמר הוא כסדמת מלחמו ולו כו' . ר"ל וכמו שמשלתי לו את כסאוי אלט כן שלתי להשיב לאביתר וליואב את כסאוי להם סויה כי כולם הם כעם אחת ומקום ימיוקו כאלום : (ג) כה יעשה וכו' הוא ענין שטעם וזל אמר וכמורו הרכה כמקרא : בנפשו . כלכדן נפשו כי ימות עליה : (ג) עשה לי בית . ר"ל בית מלכות וכו'

ואתקטיל אדוניתי: ד ושלח
 מלכא שלמה ביד בגיהו בר
 יהודע ושלום ביה וקסליה:
 ה ולאביתר בהנא אמר מלכא
 לענותה אמר לו דתנה-ארי
 ובר טיפ קמור את דקיוסא
 דרין לא אקסלינה ארי
 וקסליה ית ארנא דיי
 אלהים קרס דוד אבא נארי
 אהעניא בקל די אהעני אבא:

אדניתי: ד וישלח המלך שלמה ביד בגיהו בר
 יהודע ויפגעו ביה ויהי יום ה ולאביתר הפהן אמר
 המלך ענתת לך על שדיך כי איש מות אתה
 וביום הזה לא אמיתך ביינשא את-ארון אדני
 יהוה לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר-
 התענה אבי:

מצודת דוד

וסוף כפל טעין בח"ס: (ז) ויפגע בו. ואף שהיה כפן ואסור
 לישחא למת הנכ פירש ממנו עוד בו נשמתו: (ח) ולאביתר הכהן
 אמר. כרצונו שעדיין עומד במלכו בדת טעם לאדוניו לקחת את
 אריסו: כרצונו דף. ר"ל אל מקום ענותו כי סוף סוף עיר
 פסכסום: בו איש מות אתה. על שפית קסר במדך להמליך
 את אדוניו מבני דעת המלך חבי ולכך לא תשב עוד סוף לראות
 פני: וביום הזה. ר"ל ואל סוף עמן פירשם עודך מחייך במדך
 בעל"ל לא אחיתך: לפני דוד אבי. כפיתו ביום מפני אכסלום: וכי
 התענית. וכעבור אמר ביית משכנס ומיכר בלתי חבי כפסום
 נרדף מפני אכסל:

תרגום

כתובים משלי יא

לדמשיך מיסוד ומלכות היא שין דלת שין דלת שין דלת שין דלת שין דלת שין דלת שין דלת
 ארנ ארני נפש ארני הח אלף דלת בון יוד נשמה דמלכות יו זה וז זהו זהה יהודה דימור ויהוה היה יהודה
 דמלכות אל שם בין שבשליח:

א תועבת יהוה עקשילב ורצונו תמימי דרך: ב יד ליד
 לאינקה רע ורע צדיקים נמלם: ג גום יהב באף חזיר
 אלה יפה וסרת מעם: ד תאות צדיקים אד מוב תקנת
 דדקא בגחניה דחזיקא היבנא אקמא לשפירא וקרי מעקמא: ד רנא דצדיקי קמבנא וסיבתיא
 רשי

מצודת דוד

(א) עקשי לב. מראה לרעה וישר ומתעבת לכו למקשות:
 תמימי דרך. חכם כדרכו ומשום מתחברו לנגלותו כוח
 נראה לוי: (ב) יד ליד. מידו של מקום יבא כמנוח ליד
 המשובב ולא יקום כרע ממנו כי לא תשוב ויקום אלז ורע לזיקים
 לפעמים נמלטו מן פיהם אשר יבולת פלויס כעבור וסת
 כסרון מעטכ פסכות: (ג) גום חוב. כמו עלו יעיתו חס וסכ
 באף חזיר סכס לא תשבור סערי סוף לפחקע כס אלז מלכלך
 פחמכס כי לא תשבור יעיה לנשבור לכ כי חס לפחלכר לז
 אחרים כי חס לרמות כפירות וכדומה: (ד) אך טוב. מכל
 כחאות כמריס אך תאות מעטכ סכס וסוכיס: ססל:

פירוש ע"פ

(א) תועבת יהוה עקשי לב דיא מענקשין ונאם האבין
 פארקרימסע הערצער. דיא הארץ
 זיינע איז גיט לזייה מיט זיין מויל ונאם ער רעם,
 זענען פארמיאוסת בייא הקב"ה היצנו תמימי דרך
 דער ווילען פון הקב"ה איז די מענקשין ונאם
 גייען וייער וועג נאנגליים. (מיס אקחו):
 (ב) יד ליד לא יקח דע אמילר דאם פארקענין פון
 רשע איז איבער גענאנגען ביז זיין האנט אין די
 האנט פון זיין וויהן. פון דעמקענין וועם ער גיט
 ריין ווערין פון אשפראף. וועם דאם פארקענין
 אנטעס גענומען ווערין פון וויהן וועם זייקיס נמלם

דלשיצי ברגווא : ה איה רשעים גברה : ה יש פסור ונטפא עוד וזאף קישר דסרדי ומוסיף תוב וזאף סן פריצותא חוקרנא ליה :

דשי

רשעים . כמותם ומקיים לעברה של גיהאם : (ה) יש פסור . ממות כגון ללדקה ומוסף עוד : חשך . עלמו אך למחטור יהי לו :

מצודת דוד

עברה . כל חתום למלוא דבר מה לכשם ולסתוף על מי : (ב) יש פסור . ר"ל ימלא דבר אם מפורז ענינו מה יחוסף עוד יבאר ולא ימנע מלייתו ממנו אף כלאו לא יהיה פניה לקיום דבר כ"א לחסותו והוא פורזו הממון ללדקה כי המסור ומי :

פירוש ע"ם

הקבדה הקנה רשעים עברה אונ אויף דיא האפענונג פון די רשעים איו הקבדה מיט צארין . ווייל זייא האפיין נאר עם זאל דערפילט ווערין זייערע האוה צו עולם הזה : (ה) יש פסור ונטפא עוד זיינער פאר-שפייניט אונ גיט פיל צדקה אונ זיין פארקעגין

ברמנרא

משנה זכחים פרק יב

עיקר תרי"ט

פרק יב א שכול יום . שכול ועלה ולא העריב שמשו : ומחוסר כפורים . כגון צו ומלורע ויולדת שכולו והעריב שמשן . ולא הכירו כפרית : אינן חולקין בקרשים . סואיל זיין רמון לאכילה אין חולקים

(א) המחטה זאל שזינו מחטה לא יאכל איה לומר סכרי כל המחטות כולה לזון מחטין ואוכלין בדליחה כגמרה ומ"ט סרי"ב כשעת ספרים לזון נודך פירש סן דכמות מחטת סכריא זשור דס"ל למרס סן כחמלה : (ב) דילטיין כחולין דף כ"ד ומחמת דף כ"ג רש"י : (א) לערב . מוס ס"י קתי לה דלי מח"ב לא כשי אלא סנילס

לאכול לערב כשחזרו דכתיב הכין המחטה אוחה ויאכלנה . כהן הראוי לחטוי חילק (א)

כלמחכ ס"ג דהניגס מ"ג : (ג) וסר"מ מסוי וכן מח"ב וקשה מ"ט דהניגס מ"ג ע"פ וכתוספתא א"י מלחתי מונס ב"י

שאינו ראוי לזקויו כהן חולק ואי אפשר לומר כהן שאינו ראוי לחטוי כשעת

סר"מ שנתקום ס"ל לניב ז"ל לאכול . ומ"ט ע"מ שלא יבחר זורם ס"י ומותר לו לניב אפי

קמן דלמי ראוי לחטוי וואוכל (ב) אלא ע"כ ויאכלנה דלחמ קרא יתלוק

קודם סנילס כ"י . ועמ"ס : (ג) אלא ע"כ ויאכלנה דלחמ קרא יתלוק

בלשון אכילה . ש"מ דכהן הראוי לאכילה חילק . שאינו ראוי לאכילה אינו חולק

דלחמ קרא יתלוק . ומלשפת קרא יתלוק כלשון אכילה . ש"מ דכהן הראוי לאכילה חילק . שאינו ראוי לאכילה אינו חולק

כלכך כשלי מומין חילקין כדכתיב וכן בקדשים יאכל : אונג נובע : והוא

במרה : (ג) ב"י כ"י . כגמרה ליה לכו מקרא . ועמ"ס : שטע"ס שאינו ראויין לחטוי ראויין הן לאכילה

דלחמ קרא יתלוק . ומלשפת קרא יתלוק כלשון אכילה . ש"מ דכהן הראוי לאכילה חילק . שאינו ראוי לאכילה אינו חולק כלכך כשלי מומין חילקין כדכתיב וכן בקדשים יאכל : אונג נובע : והוא שטע"ס שאינו ראויין לחטוי ראויין הן לאכילה

כ"ז שהוא אונג . שאם הסח דעמו ונוגע אפי' לאחר שכול וסאל (ג) : שכול ולא הסח דעמו מן הטבילה כ"ז שהוא אונג . שאם הסח דעמו ונוגע אפי' לאחר שכול וסאל (ג) :

פרק יב א שכול יום ויחוסר כפורים אפהן וואם האם זיה טובל גינען פארין נאכט פון

זיין מוקאה . פון דיא קבידה ביו ריא זונג גייט אונקטער הייקט ער אסכול יום . אונ אז אפהן

אזינען זאב אדער אפצווע . אונ ער איז ריין גינארטן . דעם זיבקעטין טאג בייא נאכט איז ער זיה טובל . אונ אויף קארנין דעם אקטין טאג

דארף ער בריינגען קרבנות . אונ פון ריא קבידה ביו ער בריינגט דיא קרבנות . הייקט ער קחוקר

כפורים ועם פעלם אים צו בריינגען קרבנות . זאגט דיא משנה דער קבול יום אונ דער קחוקר

כפורים איין חוקים גזלשים נאכדי לעב פארין גיט געקען אהלך פון דיא קרבנות זייא נאלין עסין

דעם חלק שפעטער ווען זייא וועלן שוין פענין עסין . דער קבול יום זאל עסין זיין חלק בייא

נאכט אונ דער קחוקר כפורים זאל עסין זיין חלק נאכדעם וויא קען האם שוין מקריב גינען

קרבנות פארין זייא גיט איין נובע זיינו מקריב אז

אויבן אקאבטער . אברודער אשונעקטער אנויבו . פון זייער שטארקין ביו קען בקראבט

זייא הייקט דער פהן אאון . זאגט זייא משנה אפהן אאון קען אגרינען קרשים . אונ ער קאר

זייא גיט מקריב זיין זיינו חלק נאכדי זעב אונ ער קאר גיט נעקען אהלך פון דיא קרבנות ער זאל

עסין דעם חלק בייא נאכט ווען ער נועם שוין גיט זיין קיין און אקער אז אפהן גיט אשמיקול

פון זיין חלק קרבן צו דעם פהן וואם איז גינען דעם טאג קאט אונ האם זיה פארין נאכט טובל

גינען אונ דיא זונג איז שוין אונקטער געגאנגען . אדער נאכדעם ווי קען האם שוין מקריב גינען

זייען קרבנות . אדער נאכדעם וויא קען האם שוין דיא מתיים בגראבין . קעג דער פהן עסין

די שמיקול קרבנות כלי מסיין פהנים וואם האבין אפעלער ביו כלי מסיין קביען סיי זייא האבין

אאייבען

[ז] לא בוי. כמ"כ בעל מוס שבר מנין תלמוד למר כל אבר
 זו מוס לא יקרב: בכנסר בו'. - שאלמר עור וטבור אבר לקרב
 לכנס לו יסיס. כן מלאתי: (ז) וכן כתב בר"מ ופלי"ם לפרש
 דרבווא דלמי קא שמעין קא שמעין: (ז) וכן כתב בר"מ ופלי"ם לפרש
 ושמה כסקטר לשומחו רכוב' לטעם חלוק ואפילו אכלו בנמי'
 יידיקין דלא טבור כסמק ויקס
 וטמא כסמק הקטר חלוק מחנתיין
 ללא כלאח שאול לחמר עד
 שיסא יו'. ופלי"ם רבות' דלמי'
 לא קאי אלא תמוס דטבור כסמ'
 כקטר. וניראה דטבורו כלאח
 שאול תמוס דלמי' דר"ל נטמ'
 כנתי' (כפי' הרי"ב) קאי אליביס
 וטורי'ס: (ח) ואף ע"ז דכמ"ד
 חתן לחמר כסמקן שרדתיסין לכנס
 מחנתיין כסמק' לחין כסמק
 קודם ויקס כסמק' שמוס שאול
 לכסמק הדם כל כך ומחנתיין
 דלקמן אי' לחמר' דלמי' קודם
 ויקס ונספל כסמק חוק' הדם -
 עורוטיס לכהניס סדרס מרלס
 על הטור כפי' נמרל:
 [ח] ככהניס. וזה שאלמר טולס
 סמלתס לזיס אינו ר"ל שאלמר
 קודם כחמכ הר"ב: (י) לחמר קודם
 מחנתי' דלא יליטין מהדרי כנודי' טוס דלא לז' חום': (י) כפי'
 דמקרי עולת קודם ולא טולס חום פחוי'ט: (ח) כריחה כנמי'.

וכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר. חזק
 מבעלי מומין שאס"פ שאינו ראוי לנסוף חולקים בכשר.
 דרכיה קרא כהניא לכתובי להם אלהיו מקדשי וכו' -
 וכתוב כל זכר בניו אהרן
 למחוקק דאי לא תליה הרי
 ככר חמור מן הקדשים יאכל:
 ומהור בשעת הקטר
 חלבי'. שיהא כל הנייה
 כגון טבול וקטר כהערב
 שמש: אינו חולק. שאין
 הכהן חולק בקדשים עד
 שיהא טבור משעת ויקרא
 דמיס עד שעת הקטר חלביס.
 ואם נטמא כיון קו וכו' קו
 אינו חולק (ז): ב כל
 שלא זכה המזבח
 בבשרה. כגון שאירע כה
 סתול קודם ויקרא (ז) דלא
 יתנה לה שעת היתר לזמנה:
 עולה לכהניס. האולי וזכה המזבח בכשרה שפרי כשרה
 היא: וא' עולת אשה. לכתובי והכהן המקריב את עולת
 איס חזינא אלא איס טולס כסמ' ועבדיס (י) מנין תלמוד למר
 שור השטה ריבה. א"כ למה לחמר עולת איס פרס למחטיס
 קליס לבעלי'. לכתובי שור השטה וכו' מה טולס (ח) קדשי קדשים: עורות קדשי קדשים.

בין בעלי מומין עוברין. חולקין ואוכלין. אבר
 [ז] לא מקריבין. וכל שאינו ראוי לעבודה
 אינו חולק בבשר. וכל שאין לו בבשר אין
 לו בעורות אפילו שמת בשעת ויקרא דמים.
 ומהור בשעת הקטר חלביס. אינו חולק בבשר
 שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב
 מבני האהרן. לו תהיה שוק הימין למנה: א
 ב כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו
 הכהנים בעורה שנאמר עולת איש. עולה
 שערטה לאיש. עולה שנשחטה שלא לשמה
 אע"פ שלא עלתה לבעלים. עולה (ה) לכהניס.
 אחד עולת האיש ואחד עולת האשה
 עורוטיהן לכהני': ג עורות קדשים קליס
 לבעלים ועורות קדשי קדשים לכהניס.

מטוס חובב אכל ר"ל עולת לגבי
 מחנתי' דלא יליטין מהדרי כנודי' טוס דלא לז' חום': (י) כפי'
 דמקרי עולת קודם ולא טולס חום פחוי'ט: (ח) כריחה כנמי'.

טולס לכתובי הניה ששעור קדוש (ז): ג עורות קדשים
 קליס לבעלים. אף כל קדשי קדשים: עורות קדשי קדשים.

איידיקען פֿעלער ביז געניי סיפין עידין סיי זייא
 האבין אפֿעלער וואס ער נעמט פֿעלער נוערין
 חזקין זייקניי נעמען וואס אסלק פֿון דיא קרבנות
 און עסיין זיינער חלקים אפי' זיי פֿארבין און זייא
 קארנין גיט מקריב זיין קרבנות ופי' שאינו ראוי נעבנד
 זיי זייק נבשר און אנדערע כהנים ואויסער בעלי
 מוכיין דיא וואס קארנין גיט מקריב זיין קרבנות,
 קארנין גיט נעמען אסלק פֿון דיא פֿלייש פֿון דיא
 קרבנות ופי' שאין זיי נבשר אין לו בערות און דער
 וואס נעמט גיט אסלק פֿון דיא פֿלייש, נעמט
 גיט אסלק פֿון דיא פֿעל דיא קרבנות זייא
 פֿפי' גשטה ורבה דמים אפילו דער פֿהן איז נאר
 גיטען קסא ווען קען האמט געשפּריצט די גלוט
 ופֿהור גשטת הקטר חלביס און נען קען האמט מקטיר
 גיטען דיא חלב איז ער גיטען קהור. פֿון דעקט-
 וועגן איז חילק נבשר נעמט ער גיט גיין חלק פֿון
 דיא פֿלייש שאמט ווארום עם שמיים אין פֿסוק
 המקריב את דם השלמים ואת החלב כגון אהרן יו תהיה
 שם הקטר ויגבה ויעלכער פֿהן פֿון אהרן'ס קרבנער
 וואס הייסט מקריב זיין דיא גלוט פֿון דיא שלמים
 און דיא חלב צו אים זאל גיהערין דיא רעכטע
 פֿאלקע אסמנה, נאר דער וואס איז מקריב דיא
 גלוט נעמט אסלק פֿון קרבן. אבער דער וואס
 האמט גיט גיקעמט מקריב זיין דיא גלוט. נעמט
 גיט אסלק פֿון דיא פֿלייש פֿון קרבן: ב פי' שא
 ונה הפֿהן נבשרה דער קרבן וואס דער מוכב האמט
 גיט זוכה גיטען וואס זאל פֿארברענט נוערין
 דיא פֿלייש זיינע. דהיינו דער קרבן איז פֿסול

גיטארין ואיידער קען האמט געשפּריצט די גלוט
 אויף דעם כוכבס און קען האמט אים גיט מקריב
 גיטען אויף דעם כוכבס נא ונט הכהנים בעורה האבין
 דיא פֿהנים גיט זוכה גיטען דיא פֿעל, גיהער
 גיט דיא פֿעל צו דיא כהנים נאר די פֿעל ווערם
 פֿארברענט מיט דיא פֿלייש צו זאמען אויף
 אבערנער ארט אין דיא עורה שאמט ווארום עם
 שמיים אין פֿסוק עולה איש די עולה פֿון אסענקמש
 עולה שפֿלתה גיט די עולה וואס איז אויף געמאנגען
 אויף דעם כוכבס פֿאר אסענקמש וועגן. זאלין
 דיא כהנים נעמען די פֿעל. אבער און דער קרבן
 איז גיט אויף געמאנגען אויף דעם כוכבס. נעמען
 גיט דיא כהנים דיא פֿעל עולה ששששש שא
 אעולה וואס איז גישאכטין גיטארין גיט צו איר
 זאמען, נאר צו דעם זאמען פֿון איין אנדער
 קרבן אפי' ער פֿי' שא עולה גענייס אפילו דיא עולה
 ווערם גיט גיטעכונם צום בעל הבית. דער בעל
 הבית דארף פֿריינגען איין אנדער עולה פֿאר זיין
 גדר. פֿון פֿסמטוועגן טורה גענייס די פֿעל גיהער
 צו דיא כהנים וזיי קען האמט מקריב גיטען די
 פֿלייש אהר עולה האיש וקטר עולה האשה עורוטיין כהנים
 סיי קען האמט מקריב גיטען אעולה פֿון זוכה,
 און סיי קען האמט מקריב גיטען אעולה פֿון
 אנקבה, גיהער אלץ דיא פֿעל צו דיא כהנים:
 ג מידה גלשים גיט גענייס די פֿעל פֿון די קרבנות
 וואס ווערין גערופֿן גרינגע קדשים גיהער צום
 בעל הבית וואס דער קרבן איז זיינער וטויה קדשי
 קדשים לכהניס און דיא פֿעל פֿון דיא קרבנות וואס
 ווערין

איידיקען פֿעלער ביז געניי סיפין עידין סיי זייא
 האבין אפֿעלער וואס ער נעמט פֿעלער נוערין
 חזקין זייקניי נעמען וואס אסלק פֿון דיא קרבנות
 און עסיין זיינער חלקים אפי' זיי פֿארבין און זייא
 קארנין גיט מקריב זיין קרבנות ופי' שאינו ראוי נעבנד
 זיי זייק נבשר און אנדערע כהנים ואויסער בעלי
 מוכיין דיא וואס קארנין גיט מקריב זיין קרבנות,
 קארנין גיט נעמען אסלק פֿון דיא פֿלייש פֿון דיא
 קרבנות ופי' שאין זיי נבשר אין לו בערות און דער
 וואס נעמט גיט אסלק פֿון דיא פֿלייש, נעמט
 גיט אסלק פֿון דיא פֿעל דיא קרבנות זייא
 פֿפי' גשטה ורבה דמים אפילו דער פֿהן איז נאר
 גיטען קסא ווען קען האמט געשפּריצט די גלוט
 ופֿהור גשטת הקטר חלביס און נען קען האמט מקטיר
 גיטען דיא חלב איז ער גיטען קהור. פֿון דעקט-
 וועגן איז חילק נבשר נעמט ער גיט גיין חלק פֿון
 דיא פֿלייש שאמט ווארום עם שמיים אין פֿסוק
 המקריב את דם השלמים ואת החלב כגון אהרן יו תהיה
 שם הקטר ויגבה ויעלכער פֿהן פֿון אהרן'ס קרבנער
 וואס הייסט מקריב זיין דיא גלוט פֿון דיא שלמים
 און דיא חלב צו אים זאל גיהערין דיא רעכטע
 פֿאלקע אסמנה, נאר דער וואס איז מקריב דיא
 גלוט נעמט אסלק פֿון קרבן. אבער דער וואס
 האמט גיט גיקעמט מקריב זיין דיא גלוט. נעמט
 גיט אסלק פֿון דיא פֿלייש פֿון קרבן: ב פי' שא
 ונה הפֿהן נבשרה דער קרבן וואס דער מוכב האמט
 גיט זוכה גיטען וואס זאל פֿארברענט נוערין
 דיא פֿלייש זיינע. דהיינו דער קרבן איז פֿסול

וקריב לא סקדים לכותב דכתיב טו' לנחמ קל רישא דכרייתא
 דלחנא דמתני' דליף לקדשי קדשים כק"ו ח"ל מיוטע' לקדשים
 קלים אלף ממוס סילא ככד נקס' לה . י"ל מתוי"ט [ו] בערו .
 אלל ככסרו לא' לה"ו . להאכליו לכלל ולמט"ס אסור דרדשיין
 ואלול ולא ללנדבך [בגמ' דכ' שלמי עומד אלף ללנדבך] אלל
 מידי דהוי לידויה אשירי לנמרי
 כדקת' כמ"ב ס"ה דככותב חו' :

חטאת ואשמות לכהנים כדמפרט סעמא וואיל: אין
 המזבח מוכיח. כלומר אין לך לומר מזבח וזוהי טובה
 בכשר הטובה ולא זכה כשורה וזך אחת אל חמת' בקדשי
 קדשי' שט"ס' אזכר כהנים בכשרן לא יזכו כשורן אין זו
 הוכחה: שאין . לזמנה שור
 ככ"מ . אלל ככהנים מלז
 שזכו בשור הטובה וק"ו
 יזוכו כשורות קדשי קדשים:
 ד אין עורותיהן לכהנים.
 אלל כדפסין עס שורן: לא
 ראיתי עור יוצא לבית
 השריפה. לאחר שהוסק
 חס מנאלח מרפיה ח"ע"ס

שיזכו בעורן אין מוכח יוכיח . שאין לו עור מכל מקום:
 ד כל הקדשים שאירע בה פסול קודם להקשטן . אין עורותיהם
 לכהנים . לאחר הפשטן . עורותיהם לכהנים . אמר רבי
 חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה
 אמר רבי עקיבא מדבריו למרנו שהמפשיט את הכבוד . ונמצא
 שריפה שיאורו הכהנים [ו] בעורו . והביא אין לא ראינו ראי"ה

שסמול זה היה בו קודם הפשט האיל ולא יכיר עד לאחר הפשט:
 הק"ל ר"מ לה"ל כבוד ככל מוס הנשחט כמדינה על ממו . ולא התיירו הכתוב אלל כחלי' כדכתיב כשערין' חלכנטי
 אלל חס מת מורי אסור ופסון קבורה ואשמתין לר' עקיבא דהיכא ללא הוכר טרפתו עד לאחר הפשטו טרייה שחיסמו
 הפשטו לערו כאליו חוקק דמו במקדש: שיאורו הכהנים בעורו . ואינו נספר: אין לא ראינו ראי"ה . שמה לא

יוערין גערושין קדשי קדשים גיהער צו די פהנים
 גל ודפסי . פון די גינגע זאך קען קען אפ לערנען
 אויף דיא שווערע זאך פה אס עולה שלא זכה בששרה
 זכ' בשורה כמדאך אעולה וואס דיא פהנים האבין
 גיט דיא פלייש פון איר . פון דעקסטוענין האבין
 זייא דיא פלעל קדשי קדשים שזכו בקשרה די קרקנות
 וואס ווערין גערושין קדשי קדשים וקטאות
 אשמות וואס דיא פלייש גיהער צו דיא פהנים
 אינו דין שזינו ביהיה אין דען גיט געוויס אז די פלעל
 דארף אויף גיהערין צו דיא פהנים . נאנט דיא
 משנה אין סוף י"ב קען קען גיט נאנין דער
 מוקף נעם גענויזין אז עס איז גיט אקל וחומר .
 נוארום דיא פלייש פון אעולה גיהער דאך צום
 מוקף . פון דעקסטוענין דיא פלעל פון דיא עולה
 גיהער גיט צום מוקף . אזוי קען זיין אפילו דיא
 פלייש פון קטאות נאשמות גיהער צו די פהנים .
 פון דעקסטוענין דיא פלעל פון זייא גיהער גיט צו
 דיא פהנים . ענקערט דיא משנה דאס איז קיין
 גענויזונג שאין זו עור פלי פקס טייל צום מוקף
 גיהער קיין מאהל גיט דיא פלעל . ווייל פלעל איז
 קען גיט מקריב אויף דעם מוקף . אפער צו
 פהנים גיהער דאך יא דיא פלעל פון אעולה .
 לערנען מיר טאקי גיט אקל וחומר פון אעולה .
 מדאך אעולה וואס פהנים האבין גיט די פלייש .
 פון דעקסטוענין האבין זייא דיא פלעל . קטאות
 נאשמות וואס פהנים האבין דיא פלייש גיהער
 געוויס צו זייא די פלעל אויף: ד' ג' הקדשים שאינע
 בהן סמיל קודם להפשטן אלע קרקנות וואס זענען
 פסול גינארין איידער קען האט פון זייא אפ-
 געצויגן דיא פלעל אין ערותיהן לכהנים גיהער גיט
 דיא פלעל צו דיא פהנים . נאר קען פארקבענט
 דעם נאנצין קרבן מיט דיא פלעל אויסקער דעם
 מוקף לאחר הפשטן אונ אז דער קרבן איז פסול
 גינארין נאכדעם ווי קען האט שוין אפגעצויגן

דיא פלעל ערותיהן לכהנים גיהער דיא פלעל צו דיא
 פהנים אפר רבי חנינא סגן הכהנים רבי חנינא סגן
 הכהנים נאנט מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה
 אין האב קיין מאהל גיט גינעהן קען זאל פאר
 גרענען אפער פון אקרבן וואס קען האט געפונען
 דעם פסול אין דעם קרבן נאכדעם ווי קען האט
 אפגעצויגן דיא פלעל . אפילו קען זעהט אז דער
 פסול איז גיט אפצט גינארין . נאר ער איז שוין
 גיווען אין דעם קרבן איידער קען האט אפ-
 געצויגן דיא פלעל . פון דעקסטוענין פארקבענט
 קען גיט די פלעל . ווייל קען האט דערנעהן דעם
 פסול נאך דעם אפציהער דיא פלעל . נאר קען דיא
 פלעל געבין צו דיא פהנים אפר רבי חנינא סגן
 רבי עקיבא גינאנט פדכרו' פדתי פון דיא רייד פון
 רבי חנינא סגן הכהנים לערנען מיר שהמפשיט את
 הכבוד אז קען האט גישאקטין אכבוד אונ קען
 האט אפגעצויגן דיא פלעל זיינע נמצא מרפיה אונ
 קען האט געפונען דער בכור איז אקראנקער .
 ער וואלט גיט גינקענט לעבין . אפילו דער פסול
 איז דאך גינען איידער קען האט אפגעצויגן די
 פלעל . פון דעקסטוענין שאורו הכהנים געווי קענין
 דיא פהנים הנאה האבין פון דיא פלעל . די פלעל
 גיהער צו דיא פהנים . ווייל קען האט דערנעהן
 דעם פסול אין דעם בכור נאך דעם אפציהער די
 פלעל ווערין כהרע"כ והכהנים אפרים אונ די חקמים
 זאגין אז יא ראינו ביהיה וואס רבי חנינא נאנט ער
 האט גיט גינעהן קען זאל פארקבענט אפער
 וואס קען האט געפונען אפסול אין דעם קרבן
 נאך דעם אפציהער . אפילו דער פסול איז גיווען
 פון קריער . דאס איז גיט קיין גענויזונג אז דער
 דין איז אזוי . עס קען זיין ער האט גיט גינעהן .
 ווייל בייא דער צייט וואס דאס האט גישאקטין
 אונ קען האט פארקבענט דיא פלעל . איז רבי
 חנינא גיט גינען אין דיא גענה . דריבער האט

אירע כיומי שימלא קריסה לאחר הפסח. ולא אירע ושרפוה הוא לא ראה: אלא יוצא לבית השריפה. ואלא יקודם הפסח כזה. והלכה כר"ם בכבוד בעל מוס כשהחירו מומחה. אבל לא החירו מומחה לא (ט). והלכה כחכמים בכבוד תמים דכפר בקטרה והעור כשריפה. (י): הן פרים הגשופים. פר בהן מתיב. ופר המלם דבר של כבוד. ופר של ויה"כ: ושעירים הגשופים. שעירי יום הכפורים ושעירי ע"ג: גשופים בבית

הרשן. חזן לנ' מהכות. וזכית עולמים חזן ליהודים. דכתיב בה אל חזון למטה. כלומר חזן לנ' מחמת: משמאים בגדים. למוסקים כהם כדכתיב והשורף חותם יכבם בגדיו. וז"ל שגאמר יכבם בגדיו לא כלבד בגדים שחול לזכום טעוה כבום. אלא כל כגד שהא נועט בו בשדו מוכרר למח

אלא יוצא לבית השריפה: ה פרים הגשופים ושעירים הגשופים. בזמן שהם גשופין כמצותן. גשופין בבית הרשן. ומשמאין בגדים. ואם אינן גשופין במצותן. גשופין בבית הבירה. ואינן משמאין בגדים: ה הוי קובלין אותו במזוזה יצאו הראשונים הוי לחומות העורה והאחרונים לא יצאו. הראשונים משמאין בגדים. והאחרונים אינן משמאין בגדים. עד שיצאו. יצאו אלו ואלו אלו ואלו משמאין בגדים ר"ש אומר אלו ואלו אינן משמאין בגדים

כנחא וטעון כבום: שלא במצותן. כגון שפסלו ושעוין שריפה כשאר פסולי התוקשים: בבית הבירה. שפטים כעורה ופעמים כהר בבית. כולד אירע כהן פסול אחר יליחמן מן העורה כהן קודם זריקה כיון לאחר זריקה גשופין בבית הדשן הגדול שבעורה. אירע כהן פסול אחר יליחמן מן העורה. כשרפים בבית הדשן שכתב הכית והא בית המקדש (יא): ה הוי סובלים אורחן. את הנשרפים כמלכות היו נוטלים אותן כמוטות להוליחן מבית השריפה: הראשונים. בני אדם הטעוין צמוע אותן שבראש הא' יולאים רבאנאים והאחרונים שבראש השני לא יולאו.

גר נים געוואקס אונ גיט גיזעקן. אָדער עס האט גיט גיטראפן אָנעקעם אין די עצה. אין דער צייט וואס רבי הניקא האט גילעבט, אָבער אז עס וואלט גיטראפן וואלט קען טאקי פאר-ברענגט דיא פעל מיט דיא פלייש אויסקער דעם קינח אָי יוצא בבית השריפה נאר דער דין בלייבט אריב עס האט גיטראפן קען האט דערזעקן אפסול אין דעם גרפן נאך דעם אפציהען דיא פעל. אונ דער פסול איז גיטען פון פריער, דארף קען דיא פעל פארברענען מיט די פלייש צו זאקען אויסקער דעם קינח וועיין בהרעכו: ה פרים הנשפים וישירים הנשרפים דיא פרים וואס קען דארף פארברענען אונ דיא שעירים וואס קען דארף פארברענען וויא עס שפייט אין פרק ה משנה א ב: הוסיף שם נשרפין כמצותן אז ויניא ווערין פארברענט וויא נאר דער דין איז. ויניא זענען גיט פסול גיטארין נשפין בבית הדשן ווערין ויניא פארברענט אויסקער ירושלים אויף דעם אָרם וואס קען שים אריס דיא אש פון קינח ויסקאין בגדים אונ דער קענקש וואס פארברענט ויניא ודיא פרים אונ דיא שפירנים ווערש קטא אונ גר אזי קטמא ויינע קליידער וואס גר גיט אין ויניא אונ גר אזי קטמא דיא קליידער וואס גר רירש אָן ווען גר פארברענט ויניא וואס אָן נשפין כמצותן אונ אויב דער פר וישעיר ווערש פאר-ברענט גיט ווייל דיא סעוה איז קען זאל ויניא פארברענען. נאר קען פארברענט ויניא ווייל וי זענען פסול גיטארין נשפין בבית הדיקה זאל קען ויניא פארברענען נאנט פון בית המקדש, אָדער קען זאל ויניא פארברענען אויף דעם בארג אש וואס אין דיא עצה. אויב ויניא זענען פסול

גיטארין אין די עצה. אונ אויב ויניא זענען פסול גיטארין נאָכדעם וויא וי זענען אריס זענאנגען פון דיא עצה. זאל קען וי פארברענען אויסקער דיא עצה אויף דיא אש וואס אויף דעם בארג וואס דיא בית המקדש שפייט אויף אים ויניא שפמאין בגדים אונ דער וואס פארברענט ויניא אין גיט פסול אונ גיט דיא קליידער וואס גר רירש אָן: ה קיי סובלין אונן כמצותן דיא פרים אונ זענען ווערש ווערש גיטען נאך. האט קען ויניא גיטארין אויף שפעקנים ביו אויסקער ירושלים קען זאל וי דארט פארברענען ויניא הראשונים חזן לחופת הטהרה אויב די ערשטע קענקשין וואס האבין גיטארין דיא שפעקנים פאר אריס זענען ויניא שיוין אריס זענאנגען פון די קאהער פון דיא עצה ויניא ויניא יא ויניא אונ דיא קענקשין וואס האבין גיטארין דיא שפעקנים אינשען זענען נאך גיט אריס זענאנגען פון דיא עצה הראשונים שפמאין בגדים דיא ערשטע קענקשין זענען שיוין קטמא ויינע קליידער ויניא ויניא אונ דער קענקשין וואס פארברענט ויניא ודיא פרים אונ דיא שפירנים ווערש קטא אונ גר אזי קטמא ויינע קליידער וואס גר גיט אין ויניא אונ גר אזי קטמא דיא קליידער וואס גר רירש אָן ווען גר פארברענט ויניא וואס אָן נשפין כמצותן אונ אויב דער פר וישעיר ווערש פאר-ברענט גיט ווייל דיא סעוה איז קען זאל ויניא פארברענען. נאר קען פארברענט ויניא ווייל וי זענען פסול גיטארין נשפין בבית הדיקה זאל קען ויניא פארברענען נאנט פון בית המקדש, אָדער קען זאל ויניא פארברענען אויף דעם בארג אש וואס אין דיא עצה. אויב ויניא זענען פסול

בס"ן כגלל סמקס סוף ולפיכך נקרא בית הניסם שכל המקדש קרוי כרים לקים בגמ' : (יב) וכן ל' הכניחה שסורף ממנה כגדים. ולא כמנחת את האור ולא כמסדר את המערכת. ואזכרו סורף המסיים בשפת פיו'. ומסיים ה"ל"ג כגון סמחתי ככשר וסמלך עלים וסמחתי כלל והתח' גתלים כרי שחכמו האל וביולת כסן : (יג) י' לחמו דסיליל לחמר שנתך כלשנה דמתניתין וסייע כתיבילת כשריפס דעדיין לא נשפש אפר וכדליתא בגמ' דליתא בנייהו כין ושעיריה לריש תרי"ט וע"ס :

שטנשים כהם חלל. אמתסק כשריפתו סמח מגזרת הכחוב. לדברי רבנן משילאו הסוכלים כמותות ולדברי רבי שמשון משילת האור כרוכן. ואין הלכה כרבי שמשון :

גיתך הבשר. נמרה שריפתו. אין המסיים אור כסן ממחל כגדים. אבל מקמי הכי כל המסייגין כשעת שריפה (יב) ממחלים כגדים לכתוב והסורף אותה יכנס כגדיו כשעת שריפה. יכול המסייע לחמר שיעשו אחר כגדים. נעשו אחר ליטו ממחל כגדים. ופרסי האשריפס ושעיריה האשריפס עמינן. אין ממחלין ארס וכגדים לדברי רבנן משילאו הסוכלים כמותות ולדברי רבי שמשון משילת האור כרוכן. ואין הלכה כרבי שמשון :

דעם שעירי נידח הבשר או ריא פ"י"ש איז שוין פארברענט גווארין. אפילו נאך גיט אויף אש. פון דעסקטוענין איז השיורף קמטא כגדים דער נואם העלקט פון איצט אונ ווייטער צו זייערע פארברענגניג. איז גיט קמטא ריא קליידער זיינע וועיין בהרעב ותוי"ש :

רשי' נמרא זכחים דף ק"ח ע"א

סלס ס' סלס כלי חמיון דחוד דמלסת דכריאה כמוכן

השמר לך. משתכחו אל המנוח קחי קהל : ולו תאנת שילה. ומסמיו ולא מלאחיו כמק"ל אכל מלאחי ועבר מורה' תאנת שילה (יהושע טו) לשון תלמידי והלכה שהיו מתלמדין ורואין שמשם היו זוכיין אכילת קדשים שהיתה כמקום מלאוהו : בין פורת יוסף.

קדשי קדשים וכו' מנא הני מילי אמר רבי אושעיא דאמר קרא השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה בכל מקום אשר תראה אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה אבל בכל מקום שאתה רואה אי אתה מעלה אבל אתה זוכה בכל מקום שאתה רואה ינאי אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה. ר' אבדימי בר חסא אמר אמר קרא ולו תאנת שילה מקום שכל הראיה אותו מתאנח עליה על אכילת קדשים שלו ר' אבהו אמר אמר קרא בן פורת יוסף בן פורת עלי עין

קדשי קדשים מנא הני מילי פון וואגען וויימין מיר אז ווען דער כושפן איז גיטוען אין שילה האם קען געקענט עסין אזעלכע קרבנות וואס זענען גיטוען קדשי קדשים אויף יעדער ארט וואס פון דארט האם קען געקענט זעהן שילה אפר רבי אושעיא דאמר קרא השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה האם רבי אושעיא גיזאנט גיזארום עם שטייט אין פסוק דו זאלקטם דיה הישען טאמער וועסטו סקריב ויין דייע זעלות אויף וועלכין ארט דו וועסט זעהן וואויר וועלכין ארט דו וועסט פון דארטין קענען זעהן דעם בית המקדש בכל מקום אשר תראה אי אתה פליה סקריב ויין קרבנות טארקטו גיט אויף וועלכין ארט דו וועסט זעהן אכל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה אבער עסין קרבנות קענטו אויף וועלכין ארט דו וועסט זעהן. קרענט די גקרא אי"א בכל מקום שאתה רואה אי אתה פליה טאמער מיינט דער פסוק סקריב ויין קרבנות טארקטו גיט אויף יעדער ארט וואס דו זעקסט אכל אתה ויבב בכל מקום שאתה אבער שעכטין קרבנות קענטו אויף וועלכין ארט דו וועסט זעהן אפר רבי ינאי אפר קרא שם פליה עולותיך ושם תעשה האם רבי ינאי גיזאנט עם שטייט אין פסוק דארטין זאלקטו ויין סקריב ויין ריא זאלקטו ויין טארטין זאלקטו ויין סקריב ויין ריא זאלקטו ויין שעכטין. זעהן מיר אז שעכטין די קרבנות מוז

קען אויף דעם זעלביגען ארט וואס קען איז ווי סקריב. אז דער פסוק זאגט זאלקטם גיט סקריב ויין קרבנות אויף וועלכין ארט דו וועסט זעהן. טאר קען גיט שעכטין אויף אויף וועלכין ארט קען וועט זעהן. אבער עסין קרבנות קען קען אויף וועלכין ארט קען וועט זעהן רבי אבדימי בר חסא אפר רבי אבדימי בר חסא האם גיזאנט אפר קרא ויז פאנת שילה עם שטייט אין פסוק צו אים איז גיטוען דער ארט פאנת שילה. פאר וואס האם קען גערופן דעם ארט פאנת שילה. אלע סאהל רופט קען דאך דעם ארט שירה אליין. אז דעם ווארט פאנת. גאר ווען שירה איז חרוב גיטוארין. וואס קען צו גיגעבין דעם ווארט פאנת מקום שכל הראיה אותו מתאנח עליה על אכילת קדשים שני ווייל שירה איז גיטוארין אזוי אארט ווער עם האם דעם ארט שירה גיזעהן האם ער גענופעט ווייל אקאהל האם קען דארט גיטענט עסין קדשים אונ אויף וועלכין ארט קען האם פון דארט געקענט זעהן שירה האם קען אויף גיטענט עסין פאנת איז דער מייזש כרויערין. זעהן מיר דאך אז פון דעם ארט וואס קען האם גיזעהן שירה האם קען גיטענט ויין קדשים רבי אבהו אפר רבי אבהו זאגט אפר קרא בן פורת יוסף בן פורת עלי עין עם שטייט אין פסוק יזכה אי אזהר וואס איז ייסערא

עין שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה רבי יוסי בר חנינא אמר ורצון שובניו סנה עין שלא רצתה ליהנות מדבר שאינה שלו תזכה ותאכל בין השנואים הנא רואה שאמרו רואה כולו ולא המפסיק בינו לבינו אמר רבי שמעון בן אליקים לר"א אסכרא לך בגנן בי כנישתא דמעון אמר רב פפא רואה שאמרו לא רואה כולו אלא רואה מקצתו בעי רב פפא עומד ורואה יושב ואינו רואה כולו בעי רב ירמיה עומד על גבי הנחל ורואה יושב בתוך הנחל ואינו רואה מאי תיקו :

כדכתיב ויחמם כהנאם חסד וגי' ויסתו משכן טילה : שאינו שלו : אשת לרזי : ורצון : על ידי רצון טלה רזה לזון ממה שאינו טל : בין השנואים : טילה קדשו נאכלת חף בנכסיו טל שנסים טעמיהו : אסכרא לך : ארלאיך רזנמ' לא רואה את כלו :

לדכו : בי כנישתא דמעון . מסס היז רואין חת טילה ולא היה דכו ממסקי : לנאות מסס חת טילה חלה מקנת :

גאנצין ארם שילה . אבער אז עם שטיים אפעס צווישען דעם ארם אגן שילה . אונ דורך דער זאך קען ער גיט זעהן דעם ארם שילה . אאר קען גיט עסין גרשים אויף דעם ארם ארם זיא רבי שמעון זא הארץ רבי יצחק רבי שמעון זא אליקים האם גיזאגט צו רבי אלקעזר אפריזי רבי איה זעל דיר געבין צו פארשטיין גנו רבי אלקעזר אפריזי רבי איה זעל ווי ריא שיהל פון קען אז קען איז געשטאנען אין ריא שיהל פון קען האם קען געזעהן דעם ארם שילה . אונ עם איז גיין זאך גיזען צווישען ארם רב פפא רב פפא האם גיזאגט רואה שאמרו וואס קען האם גיזאגט קען זאל זעהן דעם ארם שילה לא רואה גיט מיניג קען גיט קען זאל זעהן גאנץ שילה אלא רואה מקצתו נאר אז ער זעהט אביסל פון דעם ארם שילה איז אויך גענוג זיי רב פפא עומד ורואה יושב ורואה רואה פיי רב פפא האם גיזערענט וויא איז דער דין אז ער שטיים זעהט ער דעם ארם שילה . אונ אז ער זיצט זעהט ער גיט דעם ארם שילה . קענ קען אויף דעם ארם עסין גרענות אבער גיין זיי רבי ירמיה עומד על גבי הנחל ורואה רבי ירמיה רואה האם גיזערענט וויא איז דער דין אז ער שטיים געבין אפארק זעהט ער דעם ארם שילה יושב בתוך הנחל ורואה רואה אונ אז ער זיצט אין סאהל זעהט ער גיט דעם ארם שילה . קענ ער דארט עסין גרענות אבער גיין פיי גלייבט אשאלד וואסראנע אונ קען טיים גיט דעם דין :

גיזערענט גיזאגטן . ער איז אונזן וואס ער איז גיזערענט גיזאגטן זענען ריא אויג זיינע צו שיה ריהק גיין זיקהט . מדרך שאינו שני ריא אויג וואס האם גיט גיזאגט געשפיינט ווערן אונ האם גיט גיזאגט גיזאגט האבין פון רי זאך וואס איז גיט זיינע וואס ער האם גיט גיזאגט קענען אויף פוסיקרים טייבן קנה וואגן קנה זיני זאל ער זוכה זיין צו עסין גרענות אויף דעם ארם וואס פון דארט וועט ער זעהן דעם בית המקדש וואס איז אין שילה . וואס דאס גיזער צו יוסף רבי יוסי בר חנינא ארם רבי יוסי בר חנינא ארם גיט שטיים אין פסקי דין ארם אונ דער זיילען פון גאט וואס ער האם געזעהט אויף דעם סנה זאל קוקען אויף דעם גאט פון יוסף צו שיה רצתה זיקהט מדרך שאינה שלו ריא אויג וואס האם גיט גיזאגט גיזאגט האבין פון ריא זאך וואס איז גיט זיינע חנה וואגן צו השנואים וועט ער זוכה זיין אז די גרענות וואס וועלן גיזעסין זענען צווישען אלע זיינע גרנדער וואס האבין אים שטייגט געזאגט . וועט נאר זיין פון די גרענער וואס קען וועט זעהן דעם קושטן וואס אין שילה וואס דאס גיזער צו יוסף . די גיזאגט שטייט דעם ווארם קנה . וויא שגאה . פייגןשאפט תיא רואה שאמרו וואה כוון ולא המפסיק בינו לבין מיר האבין געלערענט וואס מיר האבין גיזאגט אז אויף דעם ארם וואס פון דארט זעהט קען דעם ארם שילה קען קען עסין גרענות . דאס איז נאר אז ער זעהט דעם

זוהר יחדי דף רמ"ב ע"א פ"ח להלכה יו"ד ד"א ו"א ד"א

דבר אחר ושכר חסוד גרם רוצן גוי' . פתח וזמר (תהלים כו) ללוד ה' אורי ויטני ממי אירח ה' חסוד חיי ממך חסוד כמה חביבין אינן מלני לזרוייהא כמה חביבין אינן למשתדלי באזרוייהא קמי קב"ה לכל מן להשתדל באזרוייהא לא דהיל מפגני עמלא נסיר הוא לעילא נסיר הוא לתתא . ולא עוד אלא דכפתי לכל פניש דעמלא וחסיט לון לטומקי לחסודא רכח תא חוי בשעתא דעאל ליליא פתחין סתמין וכלני וחמרי סריין וסוואן כעמלא וחתייבתי רבו להכלל וכל בני עמלא יומין כערסויחו וכעמתיחו לזדקייחא סלקין לחתענא לעילא כד אהער רוח און וחפליג ליליא חתרותא קדישא אהער כעמלא וחמרי סתמין וכלני וחמרי סריין וסוואן כעמלא קאים כההיא עמלא והשתדל באזרוייהא כיון דלחיו פתח באזרוייהא כל אינן זעין בינין אטיל לון בנטובא דחסיטא רכח וקשיט ליה לתמור וקשיט ליה כעספרי דחתיט עשרה דוהמי קשר . בניט כך יבשכר דלשתדלותיה : באזרוייהא כפיה ליה לתמור וקשיט ליה מההוא גרם המעלות דלחיו סליק למוקא עמלא ושוו מדוריה בין המשפחים בין זוכמי וירא עטטה כי טוב וחת הארץ כי נעמה ויש שכמו למכול ויהי למם עובד . וירא עממה כי טוב לא תורתי שכנת .

ולח הארץ כי נעמה לה תורה שכל מה ויע שכמו לכבול למסכל עול' לאוריותה ולדבקה בה יומי וליני. ויהי
למס שוכד למהוי מלח להקב"ה ולאלהבקה כיה ולחמשה גרמיה כיה :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

תרמ"ט הלכות תשובה פ"ג

מספר דברים שבקדושה סי' ב'

אמר רב הונא כהן . כתיב למס אכירים לכל איש למוס סמלמי
מסכת אכילים בקדושה ובנקיות חף ישראל וכו' כן נקדוה'
ובנקיות דכתיב והתקדשתם אל מוס ראשונים וסיים קדושים אל
מוס אחרונים חני ה' אלהים זו כרכת המזון וכל המכיל כקדוה'
ונקיות דומה למלכי הכרת . תכלית המסור' של אכרסה אכתי
עליו המלס לזמן כג' מס כרכת המזון שהוא מלס רמס
מקודשת מלס המלמס וזהו כי על כן כפרתה על כדכנס סי

(א) כל מי שניחם על המצות שעשה ותרמה על הוכיות ואמר כלבו ומה תועלתהי בעשייתן הלאוי
לא עשיתי אותן הרי זה איבר את כולן ואין מוכירין
לו שום זכות בעולם שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו
ביום רשעו ואין זה אלא כתרואה על הראשונות :
(ב) וכשם ששוקלין זכויות אדם ועונותיו בשעת מיתתו
כך ככל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד
כקבא העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה
למיתתו והבינוני תולין אותו עדי יום הכפורים אם עשה תשובה
נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה :

מי שנמצא צדיק נחתם לחיים מי שנמצא רשע נחתם
למיתה :

אמר רב הונא כבא רב הונא סבא רב הונא סבא האמ גיואגמ נתיב
נתם אכירים אכא איש עם שמיים אין פסוק די
יודין האבין גינעסין לחם אכירים נתם שמימי
השרת אוקלים בקדושה ובנקיות אעזלבע בריוס וואם
דיא מלאכים עסין מיס הייליגקייט אונ מיס
ריינקייט אף ישראי אוקלים פן בקדושה ובנקיות די יודין
האבין אויך אזוי גינעסין מיס הייליגקייט אונ
מיס ריינקייט רחמי והתקדשותם אי מיס ראשונים
ווארום עם שמיים אין פסוק איר זאלוט אייך
הייליגען דאס מיינט מען דיא ערשטע וואסער
וואס מען וואשט די הענט פאר דעם עסין והייטם
קדושים אי מיס אהרונים איר זאלט ויין הייליג דאס
מיינט מען די אנדערע וואסער וואס מען וואשט
די הענט אהר דעם עסין אפי' ה' גלהיבם זו כרכת המזון
אויך כין אייער דאס . וואס אויך האב אייך דאס
עסין גינעבין . דרובער דברקט איר בעקעסין
אונ לויבין נאמ ופי' האובי בקדושה ובנקיות אונ דער
מענקש וואס עקט מיס הייליגקייט אונ מיס
ריינקייט ויפה פלאכי השרת איז ער גלייך צו דיא
מלאכים תפלות הסעודה של אברהם אבינו עליו השמים
דער עיקר מיינונג פון אברהם אבינו וואס ער
האמ געמאכט די סעודה פאר די דריי מלאכים
איז נאר גיטען לזמן כג' עס גרבת המזון מען זאל
בענקשין מיס מויכן . מיס דריי מלאכים צו
ואסען שהיי מצוה רבה מקדושה אפי' המלאכים ביי דיא
מלאכים איז דאס אגרויעס מצוה אהייליגע ווי
פי על פן עברתם על עברכם דאס האמ אברהם גענויינט
וואס ער האמ גיואגמ צו די מלאכים . וועגן דעם
וענט איר דורך גענאנגען לעבין אייער קעקעם
איר זענט דאך צו מיר געקומען נאר וועגן דעם
איר זאלט דא עסין אונ בענקשין מיס מויכן כי

(א) כל מי שניחם על המצות שעשה ותרמה על הוכיות
דער מענקש וואס האמ הרמה אויף דיא
מצות וואס ער האמ גימאהן . אונ ער האמ הרמה
אויף ניעק מעשים טובים וואס ער האמ גימאהן
ואמר כלבו ומה תועלתהי בעשייתן אונ ער מראכט אין
הארצין וואס פאר אהילף האב אויך פון די מצות
אונ מעשים טובים וואס אויך האב גימאהן הניחי
לא עשיתי אותן הלאוי וואלט אויך ווי גימאהן
דבר זה איבר את כולן ומה תועלתהי בעשייתן אלע מצות
אונ מעשים טובים ואין מוכירין לו שום זכות בעולם
און מען דערמאנט אים גימ גיין זכות אויף דער
נועלם שמימי ווארום עם שמיים אין פסוק צדקת
הצדיק לא תצילנו ביום רשעו די מצות וואס ער האמ
גימאהן ווען ער איז גיטען אצדיק . ועליו גימ
אים גימ רעמטין אין דעם טאג וואס ער וועט
ווערין ארשע . די אלע מצות וואס ער האמ
גימאהן פריער וועלן אים נאר גימ גערעכונג
ווערין ואין זה אלא כתרואה על הראשונות אונ דאס איז
נאר בייא דעם מענקש וואס האמ הרמה אויף
דיא ערשטע מצות אונ מעשים טובים וואס ער
האמ גימאהן : (ב) וקשם ששוקלין זכויות אדם ועונותיו
בשעת מיתתו אונ ווי מען ווענט די מצות אונ
די עבירות פון דעם מענקש ווען ער שטארבט
צו ככל שנה ושנה איז יעדער ואהר העולם עם זכויותיו
ביום טוב של ראש השנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד
כקבא העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה
למיתתו והבינוני תולין אותו עדי יום הכפורים אם עשה תשובה
נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה :

צום שטארבן והבינוני תולין אותו עדי יום הכפורים אונ דער וואס איז אום ראש השנה מיקועל
העלפט מצוה אונ העלפט עבירות . ווארט מען אים ביו יום כפור אם עשה תשובה נחתם לחיים אויב
ער האמ גימאהן תשובה ווערט ער געחטקט צום לעבין ואם נאר נחתם למיתה אונ אויב ער האמ גימ

פל כן חינו לסעוד אלני . כרכת הקטן לאוריתא סמניו לאומר
 מיוצק ויסים אל לנו סחא מברך בקדוה כדון סוח על פתח
 לו נאכטו ובעדה יכנס לטין כדלוי אם כעל נעט סוח :

חברו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן
 הכפז לכששוחזבים ומבישו דרכיכם ובעלליכם ויעזבו

(ג) אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירה
 הכתוב רכזיש בה כלומר עודו ישגתו משנתכם וגרסיה
 הקיצו כהרמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה
 ושונים כל שנתם להכל ורוק אשר לא יועיל ולא יעיל
 כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה :

על זו קבינו לעמוד אולי דריקער זאלט איר אייך
 פארברייטן צו עסן ביי מיר ברבת הפסון דאורייתא
 החמירו דארימרה מיישכ דאם קענטשין נאך דעם עסן
 האם די תורה גיבאמין . דריקער האבין די חכמים
 גיזאנט קען זאל קענטשין ויצענדיג היים אל נגו
 שהיא ספרה הקדוש בדיק הוא על שנתו לו נאכטו אונ ער
 זאל פראקטין אין הארצין אז ער לויבט צו נאם
 וואס ער האט אים גיגעבין דאס ברויט צום עסן
 ודעה יבש לבטן פראיי אם בעל נפש הוא אונ ער זאל
 זיך פדעקן מיט אצימערקעש ער זאל פראקטין
 יעדער ווארט וואס ער רעט ווייט עם דארף
 צו זיין . אויב ער איז אפענטש וואס זארגט
 פאר זיין נשמה :

גיבאמין קיין תשובה ווערט ער געזענדיק צום
 שטארבן : (ג) אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה
 גזירה הכתוב אפילו דאם קלאזין שופר אום
 ראש השנה איז אנורה פון נאם . אונ מיר
 דארפן גיט וויקען פאר וואס זאלט האט אונ
 גיבאמין . פון דעספונענין רפי יש בה אביסול
 געמעס קענען מיר זאגן פאר וואס נאם האט
 גיבאמין קען זאל קלאזין שופר אום ראש השנה
 קייט ערו זענים פשנתכם ונדקסין הקיט ספרדסהקס
 נאם האט געמיינט אונ צו זאגן איר קענטשין
 וועקט אייך אויף פון אייער שלאף . אונ דיא
 וואס שלאמין אפילו נאנץ שפארק זאלן זיך
 אויף אופטעקין פון וייער שפארקן שלאף וואס
 מיינט קען דיא קענטשין וואס וייערע נשמות
 מיינט פון הורה אונ מצותו וחסדו במעשיכם וזכמם
 איצט ויחזי בגשיבה אונ איר זאלט קלאזין תשובה חקרי בוראכם אונ געדייקט דעם פון וואס האט
 אייך בשאמין אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן דאם מיינט קען דיא קענטשין וואס פארנעסן דעם
 אקה ווענין דיא נארעשקיים פון דער צייט ושונים כל שנתם להכל ורוק אשר לא יועיל ולא יעיל
 זאך מיט נארעשקיים אונ מיט נאר גישם אשר לא יועיל ולא יעיל וואס דיא זאכין קענען זיין נאר
 גיט העלפין אונ קענען זיין נאר גיט רעמטין נבישו נפשתיכם קוקט אויף אייערע נשמות וחסדי
 הדקים ופשלטיכם אונ איר זאלט פארקעסערין אייערע ווענין אונ אייערע מעשים ושוב כל אהר
 קכט דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה יעדער פון אייך זאל אנטקלאזין פון זיך זיין שלעכטין ווען
 זיין שלעכטין פירונג . אונ דיא פראקטונג זיינע וועלכע גיט עם איז . זאל ער אנטקלאזין :

שלאמין פון הורה אונ מצותו וחסדו במעשיכם וזכמם
 איצט ויחזי בגשיבה אונ איר זאלט קלאזין תשובה חקרי בוראכם אונ געדייקט דעם פון וואס האט
 אייך בשאמין אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן דאם מיינט קען דיא קענטשין וואס פארנעסן דעם
 אקה ווענין דיא נארעשקיים פון דער צייט ושונים כל שנתם להכל ורוק אשר לא יועיל ולא יעיל
 זאך מיט נארעשקיים אונ מיט נאר גישם אשר לא יועיל ולא יעיל וואס דיא זאכין קענען זיין נאר
 גיט העלפין אונ קענען זיין נאר גיט רעמטין נבישו נפשתיכם קוקט אויף אייערע נשמות וחסדי
 הדקים ופשלטיכם אונ איר זאלט פארקעסערין אייערע ווענין אונ אייערע מעשים ושוב כל אהר
 קכט דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה יעדער פון אייך זאל אנטקלאזין פון זיך זיין שלעכטין ווען
 זיין שלעכטין פירונג . אונ דיא פראקטונג זיינע וועלכע גיט עם איז . זאל ער אנטקלאזין :

שלאמין פון הורה אונ מצותו וחסדו במעשיכם וזכמם
 איצט ויחזי בגשיבה אונ איר זאלט קלאזין תשובה חקרי בוראכם אונ געדייקט דעם פון וואס האט
 אייך בשאמין אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן דאם מיינט קען דיא קענטשין וואס פארנעסן דעם
 אקה ווענין דיא נארעשקיים פון דער צייט ושונים כל שנתם להכל ורוק אשר לא יועיל ולא יעיל
 זאך מיט נארעשקיים אונ מיט נאר גישם אשר לא יועיל ולא יעיל וואס דיא זאכין קענען זיין נאר
 גיט העלפין אונ קענען זיין נאר גיט רעמטין נבישו נפשתיכם קוקט אויף אייערע נשמות וחסדי
 הדקים ופשלטיכם אונ איר זאלט פארקעסערין אייערע ווענין אונ אייערע מעשים ושוב כל אהר
 קכט דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה יעדער פון אייך זאל אנטקלאזין פון זיך זיין שלעכטין ווען
 זיין שלעכטין פירונג . אונ דיא פראקטונג זיינע וועלכע גיט עם איז . זאל ער אנטקלאזין :

ויחי ליר ו תורה

אונקלוס

כ"ו פסוקי שמות נגד מינוי ב"ן דה' ה' ה' והעשה ממנו צירוף ודחה בניקוד שיש

מט א ויקרא יעקב אל בניו ויאמר
האספו ואנידה לכם את אשר

רשבים

בעל המורים

(א) ויקרא יעקב . שילה בביולם : האספו . כי שבעים
 נפש הגדילו באלו שבע עשרה שנה ובעשו עם רב וכדברי
 רבותיו [לשש] סאות אלה : את אשר יקרא אחכם .

(ב) ויקרא יעקב אל בניו . סרנה לגלות להם בקו ופסוקי חמט
 חמט יעקב סחל ים ככס סחט חמרו לו חקדק כסמניו ולא
 חמט ככס חמרת חט ואתר להם נם אין ככס חמרת קן :

שפתי חכמים
 ה סולל וכתיב האספו והתקבלו כל נשמות רמו נקן דכתיב ונמטות
 יסור יקנן וכי ונכחה יקנן סחור רמו נגלו חמרו . ועיל מרתיב

רש"י
 (א) ואנידה לכם . (כ"ד) קכס לגלות את הקו ה
 ונשתלקה ממנו שכינה והתחיל לומר דכתיב חמרים :

ברכת יעקב את בניו

רש"י

(א) ויקרא יעקב אל בניו וחי . סמנים ממסיפ לקנו ומועקב
 לישאר יש לומר על דרך זכ . סאלק זיל כחט הכדול בין
 אסיפ לקנו . אסיפ יאמר על דכתיב סמנים ממקום קרוב
 נדכתיב אסיפ לו סמנים אים . דסוף ממקום קרוב סתוך חמט .

(ב) האספו ואנידה לכם . וכתיב הקבצו ושמוטו באן רמו להם
 שילכו בגולה שני פסוקים ויאספו בשבתיים : את אשר
 וקיצו סוף ממקום רחוק נדכתיב סאלרפ סכמות סאלק סאלרפ

פירוש להורות אלהים
 ויקרא אונ יעקב האט גערופען זיינע קינדער ביאמר
 אונ ער האט גיזאנט האספו ואמולט אייך איין

הגדה אונ איה וועל אייך זאגן את אשר וואס
 וועט אייך פארעפן אין סוף פון דיא מעד . ורשי

יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים :
בְּהִקְבְּצֵי וּשְׁמַעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשָׁמְעוּ
אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבוֹתְכֶם :
וְרִישׁ הַתּוֹקֵפִי קֵד הָיָה הַזֶּה :
לְמַעַן תִּקְרָא חֻלְקִין
בְּבִירוֹתָא פְּהוּתָא

תורא כתי וקלמית . יכנסט פו :

בעל המורים

(כ) ושטע . אחיות שמע ו' שמר להם שמע ישראל שיש בו ו'
 תיבות : ושמעו בני יעקב ושטע . בני' הוא כגון גלות סקן :
 ושפט אל ישראל . בני' וכו' קלן של מנך השכמה : (ג) ראובן .
 בני' לא ככור . יוסף כמלואו בני' הככורה :

רשבים
 ענין גבורתם ונחלתם : (ג) כתי וראשית אוני יתר שאת
 יתר עז : דיבור אחד . דרך המקראות לבסוף את רבייהם
 כתי כמו חילי חילי סכוני . וגם אוני מסוני חומו ברכותי
 מצאתי און לוי ויריית תשכנה אוני כלומד ככורי וחה
 ומתוך כך חילי וראשית מסוני יתר על אחרך היה לך לשאת ויתר
 היה לך כמים הגשפכין לכן אל

ותחת לא הכבורה ולא המלכות :

שפתי חכמים

כאחריית הימים ל"ל אלל רמו לןק הימין שיהיה כאחריית הימים :
 ו דמלת זוני יתיר הוא שהרי ככר כתיב כתי וואוני היינו נמי כתי
 יתר שאת . ראוי היית להיות יתר על אחרך ככהונה לכן

(ג) וראשית אוני . היא עסה ראשונה שלו שלל
 ראה ו קרי מומיו (כ"ג) : אוני . כתי כמו (האטע
 יב) מלחתי און לי (ישפיה מ) מרוב חוניס . ולאין חוניס :

רעה וקנים מבעלי החוסמות

יקרא אחכם . פ"ר בסוף ד' פסוק ושלשים שנה של גלות
 פצרים הדימים סכריהו לפרש כן ראי לא הרה היה סכרבי
 גארתיה ימים בסוף ימי העולם . ושפתייה באחריית הימים של
 הקב"ה רחינו בסוף חמישה אלפים ובקשי יעקב גלות
 חקתה וסבתחלקה סמנו שכיתה וחמה וימר נסת אלו אין
 הדיקין נללות לתי חקן ורעה אין בהם תמא כלומר אין בכל
 שבות השכמים לא חיליה ולא ס"ח השבי רוח הקודש גם
 אין בכל אחיותו שבות השכמים לא קוף ולא צ"ל און כתי
 אין ראויין נללות חקן ועל אשר קראת לבניך רחם אכן
 קורא לי אין אחת קורא כר"א ולא אחי קראת יעקב כי
 ינעה בי ישראל אין הסרתו ו שלך חולך רכיל סגלה סור
 ונו' כשרא' יעקב כך הפליגין ברבדים ואמר ראובן ככורי אתה :
 (ג) ראובן בכורי אתה . וראוי היית יוסף פי שנים בכבורה
 וגם הכהונה הייתה דאיה להיות לך לפי שהעבודה
 בכבורה וגם המלכות ראי לכבור ראי לכבור כאמרא ואת
 המלכות לכן יורדים כי תוא לכבור ולא יכית ליהודת הכבורה
 דך נתנת יוסף ורחובתה לזיו והמלכות ליהודת הח"ר
 ובתחלה יצוה אבינו נתנה בכבורה ליוסף ומי גרם לך זה לפי
 שפוחו כמים כיתרון והגשפך ולא הוחר דך כלום דק המגין
 שמתחיל לעולם מראובן ולכן נאמר כמים שהם רבי זה
 ובשאר שבת סוף סוף כתי ולא ככר יבש שאין נאמר כלום
 ויבסס' שבת כשרה ככר ככר סוף סוף כחנאי פחו ר' איעזר
 ויבסס' סוף סוף הכת"ר וכת"ר ר' יהושע אומר 'פסחתה על דת
 האמת גויה . ד"ג אומר 'פולחת חולת' ורעה הפלחך
 ר' איעזר חסודע' אומר הפוך ורודשה' וועת 'חירעתה ערחה
 הוא סוף סוף אומר 'רבת עונשו של רבד' חלית צמך
 ותי גרול 'ערשת מלחמות . כמים אל חותר' כמים שפכין מן
 הברי שאין נשאר בו כלום ולא כשמן הנשאר בחכילי כשנשפך :

קראת ישראל ע"פ מעלתו היתה ממעלתו הקודמת וממעלתו

תוכחת מגולה לראובן

ממעלתך בכבור אתה ונו' . יעקב אמר לראובן מלך שאתה
 יוכל היית שום שררה וממשלה . ולא שום יתרון על שאר השבים .
 ומפרש מה פי' פחיתות כי עיית [ולקחת] כמו ועלמה סתנו ולפי
 העלות הענין משכני אביך [עיי' כפי' וישלח ע"פ ועשך לראובן] :

(ג) ראובן בכורי אתה ונו' . יעקב אמר לראובן מלך שאתה
 כמיו היית לרין לזנות כשעשך דברים בכורה כהונה מ' כה .
 פוח מים . אלל מתחת שאתה עושה כל מעשך במהירות ובחסון .
 כמו מים סורדים כחפון סוף סוף את אל שפוח . ען חזה ירדה

פירוש לתורת אלהים

פאטער ישראל : (ג) ראובן בכורי דו ביזום מיין בבור
 יוהי מיין ערשטע קראפט אונ מיין סאכט יתר
 וואלקטו בראקפט זיין קער פון די ינגע ברידער
 שאא מיט דער קהנה ויהי אונ קער קייט
 שטארקייט דאס היינט מיט מלכות קדומו פון

שבייקט ער האט זיין גיוואלם זאגין ווען קשים
 וועם קוקען האט יוד' דיא שכינה פון אים אפ
 גיטאהן האט ער אן געהויבן צו זאגן אנדערע
 ירוד' : (כ) הקבצו זאמוקם אייה איין אונ העערם צו
 איר קינדער פון יעקב ושפטו אונ העערם צו אייער

אנאקלום

ויתר עזו: ד פחו כמים אל תותר
כי עלית משכבי אביך אז חללת
יצועי עליה: פ ה שמעון ולוי אחים

ויטלנתא: י על דאזפת
לקב"י אפ"ה קא כמ"א
פרם קא אריתא חילק
ותיר קא תסב ארי
פליקתא בית משכבי
אביך פ"ן אריתא

רש"י
בעל המורים
(ה) שמעון ולוי אחים. כני ולוי להם חלק בלחם:
השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון

רש"י
(ד) כי ערית משכבי אביך. וכן כתוב בדברי הימים
ובחלו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל
ובלתיחם לבכורו כי יהודה גבר באביו ולגודו מסנו וחכבורו ליוסף: יצועי עליה. כלומר יצועי התנה

כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון
רש"י
כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון
רש"י
כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון
רש"י
כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון
רש"י
כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

השמיני ברי פליקתא: ה שמעון ולוי אחיו גברון
רש"י
כדירש"י ו"פ"ט דל"ן אהם מתכבדים מתיאם לראונה אספר דלאה
מוכת עז דיוס. והר"ם ח"י שמעכה כאלכט ויב עזד הירויס
אחריס ע"פ (נח"י) ונולד דכריס היחי מפרס שלח נתגברה
מקיסם ראוטה אלה של ספיטוח על יעקב ס"ל לנאונן שלח ראה
קרי חמתה ספרו ע"ס ח"ס: ז דחלו קאי על הסם דליק נומר
חילול על סקד"ה כמו חילול סמס אכל לא שייק לנון חילול על
סמסה והמפרשו כך טעה: ז לא אמר סמסה סמסה אלא היו
מדכריס לפני אחריס הגדולים מסה מניו כניון סממר לחקיסס
ספזו סריון לפני סמסמות עכריס א"כ סוה סוה"ל סס רע עליוס
וזכ"ל להם סמסו סס ססרי וספ קר"ל אחיס עכריס לכך נתן עטס
דכור כ"י (מכרס"י): ז ס וס"ח וס"ח ס"ו ס"י מדכריס שמעון ולוי כפני

בְּיָמֵינוּ בְּאַרְעֵי הַתְּבוּבוֹתָיו
עֲבָדוּ נְבוּרָא ו יִבְרִיחוּן
לֹא הָיָה נַפְשֵׁי
בְּאַתְּפְּנֵישֵׁירוֹן לְמַחֵךְ לֹא

תרא נכדס אל סטרינון פי :

רשבים

עולה. הרבה לשון פעל מתפשטים לשון פועל כמו נחתו
כסף השדה נותן אני: (ה) סבורותיהם. אמותיהם ככל
לשון של שמעון ולוי אחים כלומר שמעון ולוי אחים היו
לרעה כלי חסם היתה אחותם. סבורותך ומולדתך
לשון סטיכותיהם לשון קורבה אבל הריש במקום היריק
נפתח ליערי' הוא כמו כרך תחת ברך. אובר ושיבר וכן הרף ה'
לדן פנשיש בלעז: (ו) כמודם אל תבא נפשי. יחי רצון שלא תבא נפשי בעצתם כי כל אל שכתורה להבא הן

בעל השורים

(ח) תגדל. כי בנש' הכל ואידך לא תחד אחס כקבורה שנקס יעקב
שאף לאחר הקבורה לא יהיו מזכירין אותו כמעשה קרת וזהו בקהלים
שנאמר שם ויקהל עמיס קרת אבל כשמייחסם על הדוכן הזכירו

לשון קרובים. אבל סבורותיהם משקל דגש הוא. כמו
נפתח ליערי' הוא כמו כרך תחת ברך. אובר ושיבר וכן הרף ה'
לדן פנשיש בלעז: (ו) כמודם אל תבא נפשי. יחי רצון שלא תבא נפשי בעצתם כי כל אל שכתורה להבא הן

שפתי חכמים

רשי"י

לאובן וחי' מהרש"ל שלא היו ראוין בלאו פס סם שכלך לשמש
את אביו: י לפי שה"ק כלתו מכרוחיהם נתלפת בנימ"ל סם
מחליות יצ"ק: כ ובלכת חסרה בניור היתה ע"ל דמסה נשאר
קודם מתן חורה: ל ולכך הכיר רשי"י זה דאל תקשה מכל' לפרס
כן דלמא מה שלל מנה יעקב כמעשה זמרי ובקרת דלין דרך
של קרל ליהס אלל עד השכנים בכך הכיר זה דאל מלינו שייחס
עד יעקב ואלך נמה לא יחסו בכך קרל אלל עד לוי וקשא
קרלו אהדיד אפי"ל ז"ל ויעקב נקס ע"ז שלל ליהסו סט. וזהו
נראה שיתוך קשויה פה"ס' שהקסס אדרבה וקסס לנח
הזכר סס שמו של יעקב שלל כמנהג ועוד כ' פה"ס' אך קסס
א"כ בני זמרי כן סלוח ימסה שמה שלל תלמר לשמעוני וכן יעקב
הוא מפיני שרשטי המשפחות חסין עולין רק עד השכנים ורשם
כיון מפיני בני קרת שלל יחסו אותו עד יעקב מפיני תפלותו כמו
שכתבתי דל"ח' הוה קשאי קרלו אהדיד א"כ בני זמרי נמי ימסה
שמיני תפלותו וכן יעקב הוא דהא' ככי אהדיד נקעי להו דמכי
כמודם וגי' וק"ל: כ י נכה לזכר הוא נסתר לנקסס כמו הכה

כלי חסם. אומנת זו של רעייה חסם הוא כידכס
מכרכת עשו היא זו אומנת שלו היא וחסם חממסת אוחה
היגוט: (מכרותיה). לשון כלי זיין. הסיף כלי יוני
מכ"י' (תנורות). ד"ל מכרותיהם (כ"ר) כלרן מנורתם
י יהנו עמלן ככלי חסם כמו (יחזקאל טו) מקורותיך
ומולדתיך וזה תהינס על אונקלוס: (ו) בסדס אל תבא
נפשי. (כ"ר) זה מעשה זמרי כשנתקלו כספו של שמעון
להביא את המדינית לפני משה ואמר לו זו אסורה או
מותרת אם תלמר אסורה כה יתרו מי התירה ב לך
אל עבר שמי דכר כסלמר זמרי כן סלוח כשיל בית
אכ לשמעוני ולא כתב כן יעקב: ב בקהלם. כשיקהיל
קרת סהא מסכטו על לוי את כל העדה על משה ועל
אהרן: אל תחד כבודי. סם אל יתחד עמהס שמי
ל סלמר כן קרת כן יתהר כן לוי ולא נלמר כן
נלמר (ד"ח"א) כן קרת כן יתהר כן לוי כן יסחל: כ כוד ל זכר הוא ועל כרחק
אתה ירד כמדכר אל הכבוד ואומר אתה כבודי

יעקב אבל דכדרי הימים כשנתיחסו בני קרת על הדוכן
אל תחד כבודי. ככוד ל זכר הוא ועל כרחק
אל תחידה מ עמהס כמו (ישעיה יד) לא תחד אחס
תוכח מגולה לשמעון ולוי

תלמידי תינוקות ועניים מחזירם על הפתחים. ואם יהיו כעסנים אז שום חלם
עלמס לזכר התנאים. וכן תלמידים אם יהיו כעסנים ואכזורים
מנול. ו"ס יעקב ארור אחס כי ע' וגי' לכן אלתקס יעקב וגי' לבקס מתחסס מדיד לכה דרס וע"ל יהיו מוכרחים להכדיל עלמס
להכיר מהס המדה הכרס הולת מדה הכנסס יהיו סכלנים וכו' יחי' להס כשולס הוה וכוכלס הכא'
(ו) בסודס אם תבא נפשי וגי'. כעסס לשמעון ולוי איהו סוד
אחי מסכיס לוס. אבל כמודס אל תבא נפשי. שלינס וכרסין
כשיתקטלו על איהו דכר שלל ככונן אל תחד כבודי. לא יתשכו
תחד. אסס מתשכיס ככודי כענין כס"ע אשר אינו שייך

פירוש לתורת אליהם

וין אונ האבין גיטאהן גרויסק גבורות: (א) זאנגס
יעקב אבינו בסינס אין זייער ראט פון מששה זמרי
אי קבא נפשי זאל גיט קמען מיין לייב דאס הייסק
אז דער שקט שמעון וועט ברענגען דיא מדינות
פאר משה רבינו אונ וועלין אים פרעגן צו איו
די מדינות אסור אדער סוהר אונ אויב דו וועקסט
זאנין ויא איו אכור ויער האט דיר סתיר גיווען
צו נעקען דיא פאקטער פון יתרו ויא איו דאך
אויך אסד'גיות זאל דערקעקטאנהל גיט דערסמאנהל
ווערין מיין קלאען אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
זמרי כן קלאו נשיא בית אב לשמעוני. אונ
שטייט גיט לשמעון כן יעקב גההס ויא בייא
דער קריג פון קרח וואס ער איז פון שקט לוי
אי תחר סתרי זאל דארט אויך מיין גיטען גיט
דערסמאנהל ווערין אזוי וויא עס שטייט וין פסוק

פאר גיטען קלאט אונ יהודה האט גיזאנגט וואס
נעמט אונז ארויס קמען אז מיר וועלין הרגן
אונזער ברודער עס קאן גיט זיין דיא קינדער
פון בלקה אונ ולקס ווארויס זייעו שנאה איו דאך
גיט גיווען אויף יוסף אזוי וויא עס שטייט אין
פסוק אונ יוסף פלעקט זיין געוואהאנט מיט דיא
קינדער פון ולקס אונ בלקה עס קאן גיט זיין
ישלכר אדער וכולן זיי וואלטיין דאך גיט גיזאנגט
זייער דעך פאר דיא פלעקטע קינדער מוז דאס
גאר זיין שמעון אונ לוי אחים. וואס דער פאקטער
האט זייא גערופען אחים זיי חסס כפחותיהם דיא
כלי אוכנות פון רציקה גייער צו עשו אונ זייא
האבין עס בייא אים אנועק גערויבט אדער
קסרותיהם. זייער וואהנינג פלוקר אין דעם
לאנד וואס זיי האבין געוואהט האבין זיי די כלי

אונקלוס

כִּי בְאֶפֶס הָרְגוּ אִישׁ וּבְרַצְנָם עֶקְרָד שׁוּר : וְאֶרֶוּד אֶפֶס כִּי עָז וְעֵבֶרְתָּם כִּי קָשְׁתָּהּ אֲחֻלָּקָם בִּיעֶקֶב וְאַפִּיצִים בְּיִשְׂרָאֵל : פ הַיְהוּדָה אֶתְהָ יוֹדוּךָ

נחמית מן יגדי ארי
 בדונייהון קפלו קפול
 וברענתהון תרעו שור
 סנאה : י לים דונייהון
 ארי סקוף וחסתהון ארי
 קשיא אפליגינו ביצקב
 ואבדרינו בישראל :
 ה יהודה את אודיתא

*בראש עמוד ב"ה שפ"ו סימן
 תרא יי האסס . מנלה ס : ארור האסס . יומא ככ :

רשבים

או קלה או בקשה או צווי לא ומצא אל לשעבר לכן
 אק לפרש או באה נפשי : כי באפס . שהרי באפס עקרו
 שור . כמו ואת ססיהם תעקר : (ז) ארור אפס . לא יצליחו באפס להנאם : ולעשות רעה ולכן אינו חסך בקהלם
 ובחבובם יחד : אהלוקם ביעקב . כי לוי נחמד בשנים עשר שבטים כדכתיב ביהושע נמצא שמעון לברו כלא לוי :
 (ח) יהודה אחת יודוך . המפרש ישבתיך אחיך שמות הוא בירו . אלא לפי שיגתה את הראשונים ואכלי מלכות
 רש"י

שפתי חכמים

דענה תחד הוא לטון נסתר לנקבה ונ"כ נוכח לזכר וק"ל : נ ל
 ששקרוהו מכרי יוסף מלך אלה מפני שהסתפקו היק לעקור נקרוהו
 שוקרים וכמוהו ארמי אבדו אבי : ס ר"ל אל היינו יעקב
 דעפריס"ו עין נבי בלל : ע דל"ה א' קשה מהו ואפסיס בישראל
 לכן פי' ד"ה וחס לומר אלס כד"ה פי' של ואפסיס הוא אר"כ מהו
 ד"ה סל כפר רשעין אל פי' בלום של ואפסיס . י"ל סד"ה סהו
 פי' גם על אהלוקם ור"ל אהלוקם זה מהו ובהה אהלוקם ואפסיס
 כלומר ואפסיס סהו פי' על ואהלוקם מהפס"ל : על אהלוקם ביעקב

שור שנאמר בכור שרו הדד לו . עקרו אשרישור' בלעז' (י) וסע (י) את ססיהם העיקר : (ז) ארור אפס
 כי עז . אפי' בדשפת חוכה לא קלל אלה את אפס וזהו שאלר כלעס מה אקוב לא קנה ס אל : אהלוקם
 ביעקב . אשרדיס את מזה שלל אלה לוי כנחמן השבטים וזרי הם חלוקים . ד"ה ע אן לך עגריס ספיריס ומתלוי
 חיתוקתו אלה מממען כדו עהרי ופתיס . ושכטו של לוי עשאו מחזור על הבריות לתרומות ולמעשרות כגון לו חפולתו
 פ דרך כבוד : (ח) יהודה אתה יודוך אחיך . לפי שהכינת את הראשונים כקטורים התחיל יהואס . לסוג
 ברכת יהודה

ברכת יהודה

(ח) יהודה אתה יודוך אחיך ונ"י . סגס מהלך חוקס על לנסהני
 את עמו וגם ללחום כלוביסי . ונרך לזס שפ"י כי סו עדיס
 ספסיסי . רחמתי ומלכותי . נרין לרסם על פלסטיס והולכיס
 כדרך יסיס . ולסחלומר על הלכטיס הנכניסי והחוקסיס והולכיס .
 ולפי' וכל לזכות סתתך כלמלו אל יחי' נכור חיל כיכ ובשרי
 ושבדיו ותלל ארס חיל נכור כה יחרר ממנו . וכז"ל לא יוכסר
 לזכות מלך כי חיל לו יחסיס מלכותו ומעדות סרליו למלך . וגם
 כחיות מליטו סררי מלך סכחית אף סתתל' מינו כפי' ססס נכורו כה יחרר ממנו רק סלסיס
 יודעיס חכסיס מלכותו וסלרי יס לו יד וסס כסיסיס . ולס דיעס

לקוטים על התורה

(ה) והיה אפס יודוך אחיך ונ"י . אין די בקנה פון יהודה
 נעלען דא אלע אפתיס פון דיא אורה . נאר
 אצונו פעלט . וי"ה די מרובקו וואס וועט קומען פון יהודה
 אויף דיא יודין וועלן גיט האלטיין סלקטסה מיט יו"ן . דאס
 איש ונארום מיט ויער צארין האבין וי"א אויס געהרגה נאנץ שקם גלייה וי"א איין מענש
 וברזים אונ מיט ויער וי"לען עקרי שור האבין וי"א וינאלקט אויסקרייסין יוסף הצדיק טאם ער ווערם
 גערופען שור וי"א עם שמיים אין פסוק בכור שורו הדר לו : (ז) אויף אפס פארפלוכט נאל ווערין
 ויער צארין פי' זי ונארום ער אוי שטארק ועבדיס פי' קשתה אונ ויער גרום צארין וואס ער איז
 הארם . ורשי מאכט אפילו בשעת אז ער האט וי"א געשאלטן דרום האט ער מער גיט געשאלטן נאר
 ויער צארין אקער וי"א אליון האט ער גיט גישאלטן דרום האט ער מער גיט געשאלטן נאר
 וי' שעלטיין אז יעקב אבינו האט וי"א גיט געשאלטן אהלוקם געקב איה ווער וי' עז מיירין צווישען יעקב
 ואפסיס גי"א אונ איה ווער וי"א פארשפרייטן צווישען דיא . וישראל דאס היינט אז ישכט לו
 נאל גיט וי"א און דער צאהל פון דיא צוועקף שבטים אערע אזוי איז דער פשם אהלוקם ביעקב .
 פון שבט שמעון אליון וי"א סופרים ומלמדים אונ ענינים כפי וי"א נאלין וי"א עז שפריים אונ שבט
 לו נאלין וי"א אויף די שיערס נאך הרבמות אונ נאך מעשרות : (ח) יהודה דו יהודה דין וועלן
 פירוש לתורת אלהים

וְלֹא בְּהִיחָתָא פֶּה יִדְוּוּ
 אֲחֵהּ יִדְהּ תִּתְקִיף עַל
 בְּעַלֵּי דְבָבְהָ יִתְפַּדְרוּ
 מִנְּהָ יִדְוּ מִחִזְרֵין קִנְדֵּי
 קִדְמָה וַיִּדְוּ מִקְדָּמִין
 לְמִשְׁאֵל בְּשִׁלְמָה בְּנֵי אֲבוּהָ : מ שְׁלִמֹן יְהִי בְּשִׁירוּתָא וְכִסְפָּא יִתְרַבָּא מְלָבָא מְדִבִית יְהוּדָה

תרא יד כנורף . מניול יו מ"ו ס :

בעל הטורים

מראובן וזמר שמעון ולוי אמר ליהודה אבל אחת יתנו לך אחיך חוד מלכות כמו שמוכיח סוף הפסוק וישתחוו לך בני אביך . וכן ונתת מותרך עליו . תן לו משירותך בחיוב . וכן בדניאל ולא נתנו עליו חוד מלכות וכן בשלמה כתוב חוד מלכות . ויתן עליו חוד מלכות כדברי הימים . יורוך ימליכוך . כמו היורוך כדכתיב כי עלי כן עמים יתורוך וכן ישיעי ח' כמו ישיעי . חוד מלכות אין לך ונקרא אלא מגורת הטורף פ"א . פעל הוא של אות וי"ד כמו ישיב יא .

כראשי . וי"ד יהיה אהה יורוך . ה"ל כאלו אחריהם כיו . ש"ן שמך לך . מ"ם מה טובו אהניך . וי"ו וסערה כס אח הפסוק ט"ז כי כיה כ' לור שלמים : אחך יך כנורף חויכך . ר"ת כני' לוד כדתיב כיה ואיכיי חחה לי עורף : יסתחו לך . כ' כמ"י ה"ל ואיך כל הפך יסתחו לך ויחמו לך . וכן ולדוגמ' כ' כמ"י ולדוגמ' מכל אלהים ולדוגמ' לוד . פ"ס כספלו כשם נגדי פ"ס י' כדטון רמז א' לו וא' לוד : (ט) גור אריה פ"ס . כני' זה לוד גנס שלמה . וכני' זה נתקון . גור אריה

שיאמר הוציא חושבו . וכן סן ירה כים חורה . ויורו הטורים . וכן איש לא הונה מגורת לא תנו . וכן יאמר הודו לה' . וידו לה' . הונה ורועים כלם כראשם אות וי"ד ונפולת לפריקים ובאה אות וי"ד (צ"ל וא"י) במקומה : ישתחוו . שחמלך עליהם : בני אביך . לפי שמארבע אמהות היו אמר בני אביך אבל בשבירך יצחק את יעקב כתיב בני אסף : (ח) גור אריה יהודה . כמו והנה כפיר אריות . הערך קרוי אמר בני אביך אבל בשבירך יצחק את יעקב כתיב בני אסף :

והנה כפיר אריות . הערך קרוי אמר בני אביך אבל בשבירך יצחק את יעקב כתיב בני אסף :

רש"י

לחמורו (שלא ויכחמו על מנשה תמר) וקראו יעקב כדכרי רמז יהודה לא אהה כמותם (כ"ל) : ירך בערף אויביך . כמני צ' דוד (ש"כ ככ) ואיכיי תתי לי עורף : בני אביך . פ"ס כהיו מנשים הרבה לא אמר בני אמך כחלה גור (ש"כ ה) כהיות שאלו מלך עליו אהה המוליד והמביא את ישראל (וכסוף) אריה כשהמליכוהו עליהם . רעת וקנים מבעלי החמסות

רעת וקנים מבעלי החמסות

ברכת יהודה

יודע חכמים מלוכה . ולכן כלי חמם מכוותים כי אסף כרנו אש ולכן חרור אסף כי זו אולגוס יודעים המקום אסף יכשר לסיח ככנס ובלחה מקום יכשר לסיח כרחמנות . לוח אמר יהודים . אחת ידוך חתי . יך כנורף חויכך ומ"י ישתחו לך בני אמך . סייעו שחמה מוחם על בני חומתך וישלח לטויכך . משא"כ שמתון ולוי כשפטם ל"כ גדול עד שרץ להרוג את יוסף את אחיו . פ"כ לא יסור עבט מיהודים . ולכן ייה' הוא מוכשר לומר כי נלוח המלכים מהלחמה יהיה על שני פונים . ה"ל שיכטר

בני כל החיית נקראים גרים אמר אהה יקרא גור שרוא בני אריה חמעה כלם רומז רמז זו שעתיד לצאת ממנו דוד שכן ראש תיבות של גור אריה יהודה ערין בנפסמריא דוד : מסרף בני עליה . על ידי סרף נעלתי בימי דוד שבא מיהודה שעל ידכו שעששה לו אחיסת . ואהם מסרף בני עליה . שחמתי מה כעט כי הרבו למלך . ולו יקחה עמים . שכלומו ייה' להם שלום . עוד נוכל לומר

פירוש לתורת אלהים

לויכין דינע קרינער , רש"י מאקם וויא יהודה האם גיהערט אז ער שטראקאט זיינע קרינער מיט שטראף רייד האם ער אן געהויבין אינקער זיה אונעק צו גיין האם ער אים גערופען מיט גוטע רייר אונ האם אים גינאנט דו ביזנס גיט אזוי וויא זיייא יך קינרף אייכיה דיין האנט וועט זיין איך דעם אקין פון דינע פיינד וויא וועלין פאר דיר אנשליסן אונ דו וועסט זיין שלאגן פון אקין שפטיי עס וועלין זיה צו דיר בוקען דיין פאטערס קינדער טהקט פון דיר וועלין ארויס קוקען דיא קלכים . ורש"י שרייבט פאר וואס אז יצחק האם גיבענשטשט צו יעקב האם ער אים גינאנט עס זאל זיה צו דיר בוקען בני אקד דיין מוסערס קינדער אונ יעקב האם גינאנט בני אביה דיין פאטערס קינדער נאר דער הירוך איז יצחק האם נאר געהאט איין טייב דרום האם ער גינאנט בני אקד . אקער יעקב האם געהאט קינדער פון פיר ווייבער דרום האם ער גינאנט בני אביה . ורש"י שרייבט דאס האם ער נביאות איינער לייב איה' יהודה איין אקער לייב וועט זיין יהודה .

אזו יעקב וועט זיין פון גאס . אונ זיינע וועט זיין פון גאס . אזוי וויא גאס איז דער קינרף אויף ריא גאנצע וועט , אזוי וועט זיין פון שבת יהודה דער קינרף אויף אלע יודין . צו זייוון ווען דער קינרף וועט זיין און וועט זיין פון גאס , וועט ער זיין זעקען ריא פליקח אן גינער . אונ פאר וואס איז דא דעם גאנצע יהודה ארי' . ווייל יהודה איז דער פערטער ווען פון יעקב , אונ דער דריטער שטייט אין יהודה ארי' . ווייל ריא קינרף פון יהודה איז געליקען צו ריא ווען . אונ ריא ווען איז בשאפן גינארין אין ערשטן טאג אריינעווארן . אונ יהודה איז דער פערטער ווען פון יעקב , נאך אפעט איז פאר וואס איז ריא קינרף פון יהודה איז גינאט דער אות זיין . ווייל יהודה זיינע איז דער זיין . ער איז דער זעקסטער פון ריא אביה . אקדקס יצחק יעקב ראוונן שמעון זיי יהודה , איז יהודה ארי' אקדקס דעם טאג שבת , דריטער שטייט זיין יהודה יודיה אקדק . דינע קינדער וועלין דיה זייגין , אונ זיין שבת שטייט אויך טוב יהודות לה' . עס איז גוט קען זאל לויבן צו גאס (רכינו בחיי) :

גוינער פון פיר ווייבער דרום האם ער גינאנט בני אביה . ורש"י שרייבט דאס האם ער נביאות איינער לייב איה' יהודה איין אקער לייב וועט זיין יהודה .

וּכְלָבִיא מִיִּקְיָמְנוּ : לֹא יִסּוּר שְׁבֵט מִיְהוּדָה וּמִחֶלֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד בְּיַיְבֵא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים :

בְּתַקוּף בְּאֶרְצָא וּכְלִימָא וְלִית מְלִכָא דְהוּעוּזִיגְיָה : יָא יַעֲדִי עֲבִיד שׁוֹרְפָן מְרִבִּית יְהוּדָה וּסְפָרָא מְבַנֵּי בְנוּהִי עַד עֲלִמָא עַד דִּיחֵי מְשִׁחָא דְרִידִיָה הִיא מְלִכּוּתָא וְלִיה

תרא לא יסור . מסודרין ס סבויים יא : פד כי יבא . מסודרין סא :

בעל הסיורים

(י) ומחוקק מתיב רגלו . כני' תלמידי חכמים : מחוקק . טולה רמי' שמ"ח איברים כלום ע"פ ערוכה ככל וממורה : יבא שילה . גזמטריא מתיב . שילה בנימטריא משה כדתיב כיב ויחא רל"א עס שאו סימא יהודה לקטשו דכתיב טרי יהודה רגמח :

רשבים

(י) לא יסור שבט מיהודה . חסלכות שניתן לו להשתחוות לו כל אוחיו עשר לא הפסוק ממנו כל אותה הגדולה ולא מחוקק שורתו מורעו עד כי יבא ויורח שילה . וכלומר עד כי יבא מלך יהודה הוא הרבעם בן שלמה שבא להחיש המלכות בשילה שזוהו קרוב לשבט אבל אז יסורו עשרת השבטים ממנו וימליכוו את ירבעם ולא נשאר לרחבעם בן שלמה רק יהודה ובנימין : קבוצת עמים . קבוצת האומות שהיו נחשבים כדרכיב וכך הרבעם כדרכיב את הרבעם כדרכיב שם להמליך את הרבעם כדרכיב שם להמליך אותו ושבט אבל שילה כדרכיב ביהושע האמון יהושע כל ישראל שבטתה וכל הפרשה . ולכסוף ספורש כל אלו הוברים היה לפני ה' בשילה . וגם בשופטים הגה ה' בשילה כבסלה העולה בית אל שבטתה וגו' וגם בירמיה ויבאו אנשים משבט משילה ומשומרון . וקרקע חלקת היה בשבט סכיב חאלה אשר עם שבט

שפתי חכמים

רש"י

(ה) איש תחת גפנו וגו' : (י) לא יסור שבט מיהודה . מדוד ואליך ר' אלו רחשי גליות שכלכל שרודים את העם שבט יהודה ובנימין : יקחת עמים . מסודרין ה : ומחוקק מתיב רגליו . תלמידיהם אלו מביאי ח"ו : עד כי יבא שילה . מלך המשיח שהמלוכה ש שלו . וכן תרגום אונקלוס . ומ"ח שילו שי ת לו שאלמר (תהלים עו) ויבאו שי למורא : ולו יקחת עמים . חסיפת

יהודה : ר' דק"ל וסא עד שאלו לא היס מלך בישראל וסו"ו מדוד ואליך שסוף משפט יהודה : ש' (מ"ח) קלי אלטעל לא יסור שבט מושלים מיהודה וסלילו כומן סגולת חסיס לפס שררס מוסעת וכל אז תכנס עד כי יבא שילם מי ששפטט סלו וסרן קקט המלוכה סמורת תכנס והיא סיה : ת ר"ל דסוף מתי מפרס שילה קלי אנוול אכל לא מפרס ססוף ל סילו אלל כ מונות סס סיו לו פ"י מנחם לו : א מביאי רחשי דיקחת כתיב ויד' ל' חסיפס : ב מקהילים קהלות סכיסס סכליס וסומסיס דכריסס ע"פ :

העמים שהיו"ד עיקר היא כיסוד כמו יפתח ופעמים שגופלת ממנו וכמה אוחיות משמעות כלסון זה והס נקראים עיקר גופל כנון כו"ן של סגוף ועל נטף וסל"ף (אזכ יג) שכלחותי כלאוניס (יחזקאל כא) וסכלכחה סרכ (הואל כ' סרכ ופי' אימת סרכ והוא לטון ויו"ן) (מ"ב ד) וסאסן סמן . אף זה יקחת עמים חסיפת סלמר (יעשעיה יח) אליו גויים ידרשו וזמנה לו (משלי ז) עין חלעג א ללכ וסכוז ליקחת אס לקבוץ קמסיס ספסניוה ספסי וקמנה וכגמ' דתיחי ומקוה אקהחא כסוקי ב דנארדעש (דסומכדיחא) כמס' יכמות (דף קי) ויכול היה לומר

ברכת יהודה

דעת וקנים מבועלי התוספות

(י) לא יסור שבט מיהודה . פירוש אגדה לא יסור לא יפדח כסו סורי דגפן נכרה סוריה כסו לויכ דגפן : עד כי יבא שילה . עד שיהיה עבד שיהיה משכן שילה יבא לשון הרבן כסו לא יבא עוד שמשך וס"ל לא יפדח ולא יבן מלך ביהודה עד כי יפוש משכן שילה וכן הוא אוסר רישש משכן שילה וסמ"ך דיה יבחר כרזר עבדו . ר"א לא יסור מלכות סביח דוד ליחנא דאחר כסו שרס מסאול עד כי יבא שילה מלך המשיח

(י) לא יסור שבט מיהודה וגו' . שלמה סמלך פ"ס אמר (מסלי יג) חוקף כסנו סונג כנו . וכן עוסף הקדוש כרוך סוף עס עמו וסרל . כי את אשר יאכס ה' יוכיח , וכל ייסורן כסנו ממת [וכן אמר ספ"י נתן סביח לדוד המלך אסר כססווח והוכחסי כסנט חלסיס וספדי לא יסור ממנן] וכן אמר יעקב

וכ"ש כשיבא משיח שחדי משיח בן דוד הוא ונסבא שלמ

לקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

(י) לא יסור שבט מיהודה וגו' . גאמ ואל' גים אפסאקן זין רוס פון דעם שְׁבֵט מִיְהוּדָה , ויחא דער מדרש זאגט איינער האט געקומען געל'ט ביים צווייטן קעניגן , איינער איז גייען ויגע'ד , אנדערער קיינער אונ איינער איז גייען וינע'ד אשונא , פון דעם גושען קיינער האט ער אפגענומען זיין טוב גי'ל'אכטויין , האט דאס דעם גושען קיינער גענומען זיין טוב גי'ל'אכטויין , דעם שונא האט ער גענומען גי' חס איז געקומען דא צווייט צו דעם זעלבן אונ האט ביים אים צו גענומען זיין גאנץ אפארקענין מיט זיין קאה'ל אונ ער איז גייערן איין אדעם סאן , גאט קידט אזוי מיט דאס קעניגש'וין , וועגען גאט האט זי'ב , אפארקעט ער אים פאר וינע עבירות גי'ל'אכטויין , אונ וועגען גאט האט סיינע אפארקעט ער אים מיט זיין קאה'ל גי' ער צוגעקעט אים אין גאנצ'ן , דאס האט זעלב' אקבינו גי'עקטן ביים גאט ער זאל גים אפסאקן זיין רוס פון יהודה , גאר אז ער וועט עפעס זינדיגען זאל אים גאנץ אפארקעטן מיט זיין רוס ויחא קען אפארקעטן זיין רוס פון , גי' דער סוף הקהלים וועט קופען . דאמאלס וועט קען שוין גים זינדיגען אונ קען וועט שוין קיינעם גים אפארקעטן :

אִמְרֵי לָנֶפֶן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו פְּבַס בֵּינָן לְבִשְׁו וּבְדַם-עֵנְבִים סוּתָה: י חַבְלֵילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וְלֶכֶךְ

אִשְׁמַעְזֵן עֲמִטָּא: יִי־יִסְמֵר
יִשְׂרָאֵל לְקֹרְתִיהָ עֲמָא
יִבְנֵן הִיכְלִיָּה יִדְוֹן
צְדִיקָא סְחֹר סְחֹר לִיהָ
וְעֲבָדִי אֹרְיָתָא בְּאִרְסָן
עֲמִיהָ יְהִי אֲרִינֹון שִׁב
לְבוּשֵׁיהִי בְּסוּתִיהָ
מִיָּדָא מִיָּדָא צִבְעֵן וְחֲדָרִי וְצִבְעוֹנִי: י יִסְקָקוּן טוֹרוּהִי בְּכַרְמוֹהִי יִמְדוּפֹן

יִעֲרֹו קִרִי יִסְתֹו קִרִי
תִרָא אִמְרֵי לָנֶפֶן . נִכְסֵם כִּי נִכְסוּסֵם קִירָא : חַבְלֵילִי . נִכְסוּסֵם שֵׁם :

רשבים

הוראה להתקבץ שם בני אדם ולכבוד משנת אשר בשילה המסוך שם. ויעקב עיקר הגדולה של יהודה שמרוד עד רחבעם פירש. אבל חופר הגדולה לא רצה לפרש אלא מכלול של מקרא אתה מדיק שמשילה ואילך נחמטעה (יא) אמר לנפן עירה. עיר בן אתונות צירך לקשוו לנפן אתה לחשעני מרוב ענבים: ולשורק אתה בני אתונ. כל לפן לנפן כדכתיב בש"מה וישראל יהודה רבים איש איש חתת נפנו ואיש חתת האנוכי שי שמופע בין היו: כבם בין לכשוו. לאחר שבצרו הענבים ודרכום אותן בניתוח מחלכבין כנדיהם כדריכת הינות כדכתיב סרוע ארוט לכושך ובגרוך כדוך בנת. וכתוב שם וכל מלבושי אנאלו. ואמר הדריכת שותתם את היין. ולכך הוא אושר חבלי עינים מין. כדכתיב ולמי חבליה עינים למאחרים על היין: סותה: לשון כבד: (וב) חבלי. אדמות עינים קרוי בן: ולכן שנים. משתיית הלב. כדכתיב שותו ינו עם חלבי. וכן בלא כסף ובלא מוצר יין חלב. ולכן כמו לבן. כשורא רבוק יאמר ולכן. כמו מן חלב חלב ואן:

שפתי חכמים

רש"י

י וטבי משמע קפול אסרי לנפן עירא עיר ישראל עיר ישרלים ולשורק בני אהוט ישראל יבנו כ"ס: ד ר"ל דקאי פקוק וס אח"ה חרות פי' לננת ת"ח כטכסיס כגדים לננת א"ב דוכסיס על אהוטות לננת מתקוס למקוס כדי לננת חרס:
זאין לו למיון כמקרא: אסרי. כמו אושר דונמתו (ההלים קיג) מקוים מעשר לל (קס קנב) ויושבי כמסיס וכן בני אהוט כענין י. ואונקלוס תרגם כמלך נ המשיח. נפן הם ישראל. עירא זו ירושלים. שרתה אלו ישראל (דמניה ז) ואנכי נעטחך שורק: בני אהוט. יבנו היכליה לי שער החיות כס' (יחזקאל ח) ושרתה אלו תרגם כפניס אהרים. נפן אלו לדיקיס. בני אהוט עבדי אורייתא כאלופן על שם רוכבי אהוטות ד חרות. כבם בין יהא אהוטו טכ לבושויה שרבוטו דווח ליון וכענין הוא לי סותה שהאשה לובשתן ומכיתה כסן את החכר ליון עינו צה. ואף רבוטו פירוט כנמ' לי הכתה שחרת כמס' כחובות (דף קיד) ועל היין שמה חמור אית מרות סותה: (יב) חבלי. לי ארס כתרונות וכן (פשלי כג) למי חבליה עינים עכן דרך שתי יין עיניהם מהלדימין:

ברכה יהודה

דעה יקנים מבעלי הרוספוט

יסור שילם יהודי תאמן ביתך ומסלכה עו שלם וחכר וחסדי רב אסור מעטו כאשר הסידיתי מעם שאלו. ד"א לא יסור שבם מיהודה שלא יפול עד כל ישראל עד כי יבא שילה כלומר בשבם שנתחזקת עם המלכות ושילה ושם היו קרובים זה לזה כדכתיב בין שילה ובין עשב וכלן נקם שילה וי"ם ילו יקחת עמיס לארס שנתחזקת המלכות. ד"א לא יסור שבם מיהודה ויחזקת מבין רגליו עד כלי לעיני עי כי יבא שילה שתי יבא משה שהוט משבשו מפרג ד' וצחק:

אס יסור [הקב"ה] מעט מיהודס. ככדי לסוכווי חמדי כירלת י" וסכנתו. ומחילה לא יסור מחקת מבין רגליו. עד כי יבא סנה. וסור מלך המשיח [ויסור סרע לא י"ל עד ויתח המלואים מן סארן] ולא יסי עור סום וסוריס כשיל [כס']. וכלמר מוכרי ימות סמיה. יספר לו עניני הללנת שרס"י סיהי כנילנת משיח: ומוט ומוט (מ"א) אסרי לנפן עירא ולשורק בני אתונ. כונו בבאר יבא אהך עם חמור כפרס בודלו לא יקסור את חמור כחורס על חילן סמטס פיות. סן יסכור חמור אלו סילון עם סמטסו או יתלוס חוס. וכפרס חילן כפן סמוט דך חלד. אלכ כהרן יהודס יהיו נפניס סרכס כל' עד שיקסרו סוכיס וחמוריס לסגוי חילנת סוכיס וכלניס לא יקסירו אס יסכרו כי נפן אהך לא י"ל נחשכ אללס כללס ח"ס אסרי לנפן עירא שיקסרו סארן לנפן ולשורק יקסור בני אהוט:

(וב) חבלי עינים מין. פי' אהוט סרואו מין כלומר מרוב יין שישתה יהיו סני ארומים ועינים נמו יסח עינים וסבור רחש ולכן שנים סחלב כלומר יהוד בריא רשויו לבנים סחלב ול' וחלב כמו צהו סחלב:

פירוש לתורת אלהים

פְּעִלְקָעֵר; (יא) אִסְרֵי עֵר נַעַם בְּיַקְרַעַן צֶד אֲמִינִי-
שְׂקִיאָא אִינְג אִינְדִיל פְּלוֹכֵר עֵם נַעַם נִיין אִזוּי
אִבְרָכָה אִין דַּעַם לְאִנְדִי דַעַר נִיין פֹּון אִיין טִינְ-
שְׂקִיאָא נַעַם אִזוּי פִיר נִיין אִז עֵר נַעַם דַּעַר כִּיִם
אֲנְלָאֲרִין אִינְג אִינְדִיל וְלִשְׂרָקָה אִז פֹּון אֲצִינִי
וּיַיִקְרָאֲרִין נַעַם עֵר אֲנְלָאֲרִין בְּנֵי אֲמִינֵי אִינְג

גַּעוּהִי בַחֲמַר יַחְוֹרֵן
 בַּקַּעֲתִיהָ בְּעַבְדֵי וּבַעֲדֵרֵי
 עָנָא : יג זְבוּלָן עַל סַפֵּר
 יִמְכִּיא יִשְׂרִי וְהוּא יִכְבֵּשׁ
 מַחְזִין בְּסַפִּינָן מִיַּד בְּמָא
 יִיבֹוֹל וְתַחֲזִימִיה יְהִי מְטִי עַל צִידוֹן : יד יִשְׁשַׁבֵּר עֲתִיר בְּנִגְסִין וְאַחַסְנִתִּיה

ה'ר"א ושלד ע"ס : כמות עס : זבול לחוף . פסחים ד : יאעגד . דברים ז ד"ג יו דהה נא :

בַּעַר הַטּוֹרִים רַשְׁבַּי

(יג) וירכתי על צ'ן . כתיב חמר . צ'ן לזון לידה ע"ס חמסיק .
 (יד) יששבר חמר גרם . קרי כיה חמור גרם שסמטה
 מאור ואין יכולין לדרת גרם . לקנות סחורה . לכן הוא מפרש והוא לחוף אגרות במקום הנבחר בהשפחה
 נמכה ובאין אגרות ובאין וישבי הארץ וקונים סחורה שבאגרות : על צידון . שהוא מקום סחורה
 רכה דכתיב סחור צידון עוברים מלאוך בישיעה וכתבי בושי צידון כי אמר ים סעוה הים וגו' . ולכן אמר משה
 שמה זבולון בצאתך בים לסחורה : (יד) יששבר חמור גרם . לא בזבולון שחורף עם עוברי ימים לסחורה אלא

שפתי חכמים

ה' דכתיב יסכן דמשמע שוכנו על חוף ימים היינו ארזו אכל
 סוף עלמל לחוף הנלויה כל' במקום הנמל במקום שהלכות מביאות
 סחורה עם יאל מלי . כתי' דהה כל זה ואלר שאלין זכולון
 היהה כסוף סיס מקום המכיל כין ליי וכין אלוהה הפעיס
 ה' (יג) זבולן לחוף ימים . על חוף ימים ה' התייה ארזו . חוף כתרנומו ספר מר"ל בלעז (יבמות
 מה) והוא יהיה מלוי תלוי על חוף ימים . והם עוסקים בלוחות הנמל שלניות מביאות סס ספרקטיא שהיה זכולן . עוסק ספרקטיא
 וממליא מוון לשכט יששבר (תחומות) והם עוסקים בלוחות כתורה הוה שלמה משה (דברים לג) שמה זכולן בלאתך ויששבר
 בלאתך זכולן וזלל ספרקטיא ויששבר עוסק בתורה בלחיים : וירכתי על צידון . סוף נבולו יהיה סמוך
 לצידון וירכתי סופי כמו וירכתי המשכן : (יד) יששבר חמור גרם . חמור בעל עלמות סוכל על תורה כחמור

דעת וקנים סבעלי התוספות

ברכת זבולון

(יג) וזבולון לחוף ימים יסכון וכו' . אחר שאמר למעלה כי
 רלכין שמעון וגוי לים רלחיס למלכות . ע"כ נכון המלכות
 ליוודה . אומר כעת שאף לזבולון וליששבר ג"כ אינו רלחי המלכות .
 אף שהם בני הנביאה לכה . ולזה אמר שזבולון לפי מלכו העמוד
 לים כנחלת הלחץ לחוף ימים יסכון והוא עלמל יתעסק בסחורה
 בלניות כלכ י וירכתי (סוף) על ארזו עד צידון יעל כי עם
 יתעסק תמיד סחורה עם הדינים . וידע שהכלל וממולל אין
 רלחי שטי' סחור כי לתרה יתעס לו . כי הללך ציד' להיות
 מופרס ומובדל מן העס שמהל אימתו יעל : ליהוה

לאה חמורו נוער יצאה לקראתו והביאתו לאהל שלה ובאותו הלי' נתעברה מיששבר :

ברכת יששבר

(יד) יששבר חמור גרם וגו' . ואומר כי גם יששבר אינו רלחי
 למלכות . מתמה כי שכתו היו עובדי ארמה ואוסב המנוחה
 וסולל המלחמה ע"כ היו נוהגים עם למלך שרלל שהיה חססיס
 שעונתה הלכה . ומלך לר' להיות נגור מלחמה כתי' הכחוח

פירוש לתורת אלהים

עם וועלין זיין ווייס וייעקע ציין פהלב פון פיל
 קילף ווארום אין זיין לאנד וועט זיין נוגע פאשע
 וועלן דיא שאף אויף דיא בהמות געבין פיל
 קילף : (יג) זכין דער שבת זבולן וועט דוהען ביי
 דיא אונטערן פון ימים דאך'ט וועט זיין זיין לאנד
 דיא און וועט שטענדיג זיין ביא דעם בארטן
 וויא שיפען וועלן קומען מיט סחורות ווארם
 דער שבת זכין האבין געהאנדל'ט און האבין
 דעם שבת יששבר גיגעבין עסין און דער שבת יששבר האבין גילערונג תורה וירכתי און דער
 עק פון זיין גרענעץ וועט זיין על צידון ביא צידון : (יד) יששבר ייששבר משה אויף ויה טראגין
 דעם עול פון די תורה אזוי ווי אברייט-ביינערדיג איינל אוי געוואהנט צו ליידן דעם נאך פון דער
 בישא גווג אזוי וויא אזייזיל וואס גייט ביא טאג און ביא נאכט און עם געקטיגט אפילו גיט אין

בין המשפּתים: מו וירא מנחה פי
 טוב ואת הארץ פי נעמה ויט
 שכמו לסבל ויהי למסעבד: ס
 מן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל:

מ מדבית דן והבחר ויקום נברא ביומויה יתפריק עמיה ובשנתו ינחון בחדא שבטיא
 תרא זן ידיו עמיה ד סוכא י

בעל המדורים
 לאה קול נקטת כחמור וילאה לקרחת יעקב וכניחוהו לאלה: בן
 המשפּחים: ב' כנס' כנא ארדן למת שבת בין המשפּחים: כנא
 כחמור נטא כל חמא כד קיט ישכר נושא חמאון מל ישראל
 כחורה ורוב סנהדרין היו מלל ישכר כתיב הכל רובן בין
 המשפּחים סביו מרובין תורה כישאל כלשנת כניוה סביה תליס
 בקדש וחליס כחור וכתיב חסם למת ישבת בין המשפּחים סביה
 נלחון על טפס חים בניו י' נכסס כחמורנמין ואסכמיה בין
 חמוריה: (טו) למת שובד. ו' כנס' הכא ארדן נכוסס אשר
 לא כוריס וגו' ויתנס למת שובד. ויעלם שלחם למת שובד. לו
 לא די שלמד תורה לכל ישראל אלא סעבס למת חסם ממחונ
 סביה חספין לכל מי סביא ללמוד: (טז) כחרי סכטי ישראל.
 ריש"י

רשבים
 עובר אדמחו וחה כחמור בעל אכרים חוקי מצינו בין
 המשפּחים תחומי העיר לחרוש ולעבוד את האדמה.
 בדכתיב על כל מים משלחי רגל השור והחמור: לחרוש
 ולרוע ובן אסר מיה. ישכר שמת בנאחד וישכר
 בארץ: (טז) וירא. ישכר מנחת הארמה כי טוב
 מרצאת למרוקס: ואת הארץ כי נעמה. ומצלת
 בדכתיב אל הנחלה ואל הנחלה: וים שכמו לסבל.
 עול של מלכי ישראל: ויהי למת עובר. לתת למלכים
 עישור תבואתו בדכתיב ואת שרותיכם יעשור זהו עקר
 החיסור. ובשורת עושר הוא לשבט יששכר: (טז) דן
 ידיו עמו. המפרש על שמסון לא ידע בעומק פשוטו של

חוק שמטיעין אותו מאס כבד: רבין בין המשפּתים.
 כחמור המהלך ביום יכלילה ואין לו ליעט כבית וכסוא
 רזה לרן רובן בין התומין כחמוי העירות שהולך סם פרקמיוס: (טז) וירא מנודה כי טוב. רזה
 לתקון חוק מבורכת וטובה להוציא פירות: וים שכמו לסבל. ויהי. לכל אחיו ישראל: למס
 עובר. למסוק להם הורלות של תורה ומדרי עבורין סנאמר (דה"א חב) ומכתי ישכר ודעי כיהה לעתים
 לדעת מה יעשה ישראל רחמים מלחמים רחמי מנהדרלות העמוד וכל אחיהם על פייה. וים שכמו. הספיל שכמו
 כמו וים שכמי הטו חנוכים וחונקלוס תרגם כפרים אחרים וים שכמו למכול מלחמות וככוסס חמיות סהם ויסכיס על
 הספר ויהי החובי ככוסס חמיו למת שובד: (טז) דן ידיו עמו. יקוס נקמת עמו מפלסחים כמו כי ידיו' וי
 עמו: כאחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד ו עמו ואת כולם ידיו ועל שמסון כנא כנראה זו. ועוד

שפתי חכמים
 אחילא כל הספיות עטובים דרך ארנו ע"ס: ו כלומר כאלו
 הוא הוקד ופירושו כל ישראל זה סברי שמסון נקס נקמות כל
 רזה לרן רובן בין התומין כחמוי העירות שהולך סם פרקמיוס: (טז) וירא מנודה כי טוב. רזה
 לתקון חוק מבורכת וטובה להוציא פירות: וים שכמו לסבל. ויהי. לכל אחיו ישראל: למס
 עובר. למסוק להם הורלות של תורה ומדרי עבורין סנאמר (דה"א חב) ומכתי ישכר ודעי כיהה לעתים
 לדעת מה יעשה ישראל רחמים מלחמים רחמי מנהדרלות העמוד וכל אחיהם על פייה. וים שכמו. הספיל שכמו
 כמו וים שכמי הטו חנוכים וחונקלוס תרגם כפרים אחרים וים שכמו למכול מלחמות וככוסס חמיות סהם ויסכיס על
 הספר ויהי החובי ככוסס חמיו למת שובד: (טז) דן ידיו עמו. יקוס נקמת עמו מפלסחים כמו כי ידיו' וי
 עמו: כאחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד ו עמו ואת כולם ידיו ועל שמסון כנא כנראה זו. ועוד

ברבת יששכר
 נקראים דק נעומים. או פריבים. אכל החורס מחמת סביא
 טוביה כעוה"ל וכו"ס ע"כ נקראת טוב. וז"ס הכנול ללא ישכר
 וירא מנחה (היא מנחת הנשע) כי טוב. ויהי עוב מחמלה
 ועד סוסה כעוה"ל וכו"ס ע"כ. הוא למוד החורס. ואת החורס רזה
 כי רק נעמה. כעוה"ל לכל לא יעוה"ל ע"כ וים שכמו לסבל.
 עול החורס והמאה:

ברבת דן
 סביהם כדן ע"כ לא היו בו כחופין כהלוו למלך כי דן ידיו עמו
 אכל יהיה כלאחד סכטי ישראל. לא סביהם סגון לרן חת סכסטיס
 פירושו לתורת אלהים
 אהיוז. נאר רובן ער לינימ איה בין צווישען דיא
 גימאדקען. אזוי אויה וישכר גימ אין גבי
 סדרשות קערנען תורה סאג אונ נאכט אונ רוקח
 זיך נים אפ: (טז) וירא אונ ער האוש גיעקוה דאס
 רוקחאונג פון זיין לאנד איז גוש עם וואקסמ
 דרנען מיל פירות ואת אונ דאס לאנד פי איז זים
 גים האם ער גענייגט זיין אקסיל גביי צו ליידין
 דעם יאך פון דער תורה ויהי אונ ער איז צו זיניע
 קרידער גסס יעד צו ציינו. דאס סיינאם סען ער
 נאל זיי פסקניגען שאלות אונ זאל זיי זאגן דעם
 סדר פון די יאהרין ועלעכעם יאהר. נאל זיין איין עיבור אונ וועקעסם גימ. ווארון פון יששכר
 גענען גיענען דיא סנהדרין: (טז) דן פון דן וועם אריים קיפישן דין עמו ער וועם זיך נכבד
 ויין

מטלוינען: וזה נקרא מוטל. וים דכריס שמחוקים לחך וגם
 מכריחים את האדם. זה נקרא טוב. סכוא טוב מחמיל ער
 סופו. וחיל אחרו אז טוב אלה תורה. כ"ס לוד המלך ע"ס
 ומחוקים מדכס ונסת וזיס טוביס עם לחרס כעוה"ל וכו"ס ע"כ.
 כמו סאמרה תורה כי כ"י יכו יעד וויספיל ענות חיס. נמאל
 כל עטיי שופ"ל אף כעוה"ל נגסס חסם הוא דק כעוה"ל. ואינס

יְהִי רַכְבּוֹ עֲלֵי־דָרָךְ וְיִשְׁפִּיץ עָלֶיךָ אֶרֶץ הַנֶּשֶׁךְ עֲקֵבֵי־סוֹם וַיִּפֹּל רַכְבּוֹ אַחֲרָיִם יִשְׁוֹעַתְךָ קִינִיתִי יְהוָה: ס

תורה יחי וי נחש סוטב ט יח ספינן עלי סוטב י סנהדרין ק :

יִבְמֶן עַל שְׂרִיזָא יִקְטִיף גְּפָרֵי מִשְׁרֵית פְּלִשְׁתָּאֵי פָּרְשִׁין עִם רַגְלָאֵין יַעֲקֹב סוֹמְנָן וְרַתִּיבִין וַיִּמְגֵר רַחֲבִיהוֹן רֵאֲחוּרָא : יח פֿוֹרְקֵנָה סְפָרִית יי :

בעל המורים

רש"י

פי' כדוד ולכן אוחזת על לחשי פסוקים דן יחי ליסועתך . כני' כיר פלשתים וינקרו את עיניו ונת עם פלשתים בענין רע . הלילה חלילה . אך דרן שבטו של דן נתנבט שהוא מאכף לכל המחנות וגם כיהושע כחכיב והמאסף הולך אחר הארון ולפי שהיה הולך כל הימים בין כניבי משה בין בימי יהושע אחר כל הרגלים והיה צריך להלחם עם כל האומות הרודפים אחריהם לונב כל הנחשלים אחריהם בדרך ולהנבט כי גבורים היו . ולכך אמר יעקב דן ידיו עמו . ינקם נקמת עמו כאחד וכל שבטו ישראל הית נוקם נקמתם ומשמרם מרודפיהם כמו כי ידיו ה' את עמו וגו' (וי) . יחי . שבטו של דן נחש עליו דרך לתרוב את העכו"ם ויפול רכבו . האיביים נופלים לפניו : (יח) ליסועתך דן קינתי ה' . שיושיע אותך

שפתי חכמים

ישראל יחד ולין לפרס ידיו לטפוט כי לא חמיו זה נכאם חסות : ז נשפך הוא כמנין עירקת וכו פירש"י כפרשת נחשאים : כן על סם שהוא ז נשפך כמו (כראשית ג) ויחפה חסופנו עקב : הנשך עקבי וס . כך דרכו של נחש ודמהו לנחש הנשך עקבי סוס ויפול רכבו אחיר שלא נגע בו ודוגמתו מנינו כשמתן (שופטים טו) וילפת וגו' את סני עמודי הדרך וגו' ושלל הגג מתו . ואונקלוס תרגם כחיו חורמון סם מין נחש סאין רפואה לנשיכחו והוא לפטוני וקרוי חורמון על סם שנושה הכל חרס . וכפיתחל כמו סתן . יבמון יארכו : (יח) ליסועתך קינתי ה' . נתנבט

כרבת דני

כלם כי לא יגיע ענינו לכך . גם כנינו הגבורה חין ספק סיה"י דן כנחש עליו דרך שפיטון עלי אורח לא כלכיה כי לא יעשה גבורותיו כדוב עם הדידת מלך יהודה אלל דן יעשה גבורותיו כלים רגלי ולקטע מזוין סארכוב את ארובי כדך ויחיתו . וע"ז אמר הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחר כי לא יעזור דן כח כמו יהודה לנחש עם ארובי פנים אל פנים אלל כדך רמאית חסוק עקבי סוס וסרכוב נופל לאחוריו . ודמו כזה לשמשון סיהי עתיד להיות משכט דן וכללו אמר סוקן וואי לינני חסן כחשופה סותם סתם ולא כמעשה שמשון לא כמעטו ולא כגבורותיו :

דעת וקנים מבועלי התומנות

(יח) ליסועתך קינתי ה' . כיון שראה יעקב אבינו גבורת שמשון אמר אילי"ם שזה גבור נוצח אין נבון להתחיל בגבורותיו וכן מצינו בשעה שנחלל אמר כלחי החסמר הבתי ארף איש מיד ויצמא מאור עד שהורה ואמר ה' אתח נתת ביד עבדך את החשופה וכו' . שהורה שאין הגבורה רק מהשם גברו והח"ל יהי דן נחש עליו דרך ואפי' הגבורה והנצוח להקב"ה כרבתב ליסועתך קינתי ה' :

רק ליסועתך קינתי ה' שהוא גבורה וכבוד כפרסום נגד

פירוש לתורת אלהים

ויין אין די פלשתים אנקבה פאר ויין פאלק פאחר אזוי וויא דער פֿעקטער פון דיא לשבטים פון דיא ישראל . דאס מיינט מען דוד הקלף : (י) יהי דן דער שקמשון וואס קוקט ארויס פון דן זאל ויין נחש ווי אשלאנג וואס איז אויף דער ערד שפיטון ווי אפופער נאקער גיי אויף דעם וועג הנישה וואס ער בייקט די טריט פון דעם פערד גיפוי אונ ויין בייקער פאלט אינקער זיך . אזוי ווי שקמשון האט זיך אן גיהאלטן ביי דיא ויילין פון דער קאהער אונ האט אום גיוואקפן דיא קאהער וועגן גישטארבין דיא וואס וועגן גישטארבן אויבין : (יח) גישעקה צו דיין הירף מיה איה האפין גאט . ורש"י שרייבט דאס האט גיזאנט יעקב בנבואה אז דער סוף וועט ויין די פלשתים ועלין שקמשון בנבואה אויס שטעכין די אויגין אונ ער וועט זאגין

לקוטים על התורה

דער פֿעקטער פון די שקבטים . דאס איז דער שקבט יהודה גאד אפישט עליו דן וועט משפטין ויין פאלק פבגנל וויא גאט . אזוי וויא גאט האלט מלחמה אליין . צו יארה גיט אנדערע זאלין אים העלפין אזוי וועט שקמשון וואס ער איז פון שקבט דן האלפין מלחמה אליין . אן אהי"ף סון אנדערע מענטשין . דן וועט ויין וויא אשלאנג וואס גיט אויף דעם וועג . אלע סיות גיגין אין ווארר סאךנוויי . אונ דער שלאנג גייט אליין . אזוי וויא דער שלאנג זאקט צו סאחון אנקבה איז דעם מענטש וואס האט געזעט זעלבע גיטאדן אזוי וועט שקמשון אויף וועקן צו סאחון אנקבה אין דיא פלשתים . דיא חבטים זאגין דער מענטש וואס וויי זאגין מוקר צו ויין חב . מוז ער קריגער זאגין מוקר זיך אליין . קענעט וועט ער זאגין מוקר צו אנדערע מענטשין . דריקער זאקט דער ספר אור פ"מ מען קען זאגין דאס מיינט דער פסוק דן . קריגער זאקט דער מענטש זיך משפטין . דין עמו . נאדערע וועט ער משפטין ויין פאלק . דער מענטש וועט קענען מאכין שלום ביי ויין . כאחד שקבטי ישראל . אלע שקבטים זאגין ויין איינס . ווייל ויגען מוקר וועלן אלע ידיו פאלגין :

(י) יהי דן נחש עליו נחש וגו' . דן וועט ויין וויא אשלאנג וואס גייט אויף דעם וועג . דער ריקנות ראובני שרייבט עם שפיטין אין ווהר דאס מיינט מען שקמשון הגבור וואס ער האט געברוק דיא פלשתים . שפיטון עליו ארח . ער וועט ויין וויא דער שלאנג וואס גייט אויף דיא ווייטיגע וועג . דאס מיינט מען זאגט פן דן וואס ער איז געמאויגן

המישי יש גר גרוד יגורנו והוא יגר עקב : ס ב מאשר שמנה לחמו יתבון לארעהו: בראשון מאשר ארעהו והוא

בלע המורים

רשבים

זושבג על העכ"ם: (יש) גר גרוד. גרוד ישראל יגרו אחריו כשהיו הגולים: כבתיב חלוצים תעברו לפני אחיכם ושובו גר מן המלחמה וישובו של גר אחר עקבו של ישראל שכן דרך בשיבואן למלחמה יוצאין מחילה ובחזרתה הם אחרונים לשומר את השבטים מן המלחמה פן ירדפו האויבים אחריהם: (כ) מאשר שמנה לחמו. וכן אמר משה ברוך מבנים אשר. ויברכוהו ישראל. ויהי רצון להם לפי ששנוכל בשמן דגלו: **שמיני**

כדור: (יש) יגורנו. כ' במס' סנה ואיך נעלות לעם יגורנו. פירוש סני גר לקחו תלם מעבר לירדן והיו כלון עליו גדולים מהעמים שסביבו וזה פירוש גדול יגורנו יגר ארמו והוא יגר עקב שניו גדולים והיו נחמיהם כהם ומחורין אותם על עקס וכל די שמחורין אותם אלף סנה עולים אחריהם לארס נלגול מן המלחמה פן ירדפו האויבים אחריהם: (כ) מאשר שמנה לחמו. וכן אמר משה ברוך מבנים אשר. ויברכוהו ישראל. ויהי רצון להם לפי ששנוכל בשמן דגלו: **רשבים**

ח יל דלך מביא על הפסוק זה רחיה ממסר רבינו שאל תקסא ליה מני' לפסד דשמנא דכתיב כאן הוא י' עמן דלמא מאלס שלו יהי ל' גרוד הם וכן חברו מנחס. ואל' חין גרוד בלא ב' דלתי'ין י'ל גרוד הם דכב רדי' שני דלתי'ין סגן דר'י חובה בת שתי אחיותיו ואל' יסודה אל' סתי אחיותיו וכן אחר (מלכי כ) כלשור לגוד מגזרה (איוב ז) ושבעתי גדודים (טופטים ה) שם נפל שדוד מגזרת יסוד להרים חף יגוד יגודט וגדוד מגזרה אחת הם וכשהוא מדבר ב' ישל איני כסול כמו יגוד יגוד ירום יסוד יסוב ויכסהו מתפעל או מעשיל מחרים הוא כסול כמו יתגודד ויתגודד ויתבולל ויתעדד. וכל' מפעיל (תהלים קמו) יהוש ואלמנה ישרד (ישעיה מט) לשוב צעק אליו (שם נח) משוב תשובת. חף יגורנו האמור כאן חין לשון יסעטיליהו אחרים אלל כמו גרוד הימנו כמו (ירמיה י) בני ילאותי ילאו ממני. גר גרוד יגורנו. גדודים יגורו הימנו סיבברו הירדן עם אחיהם למלחמה כל חלון עם סככסס הארץ: והוא יגר עקב. כל גדודיו יסובו על עקבם לנחלתם סלקו צעבר הירדן ולא ישקד מהם ארץ: עקב. דברכן ובמסילותם סהלכו וישובו כמו (תהלים עו) ועקבוהו כלן וקטעו וכן (ש"ס ח) בעקבי הארץ כל' גרוד תרלי"ס: (כ) מאשר שמנה לחמו. מהכל הבא מחלקו על אשר יהא עם שיהיו ויחסי מרוצים בחלקו והוא מופך עמן כמעין. וכן ברכו ח מה וטובל בשמן רגלו כמו שגיטו במחמות (דף פה) פעס ברכת גר האשר

(יש) גר גרוד יגורנו והוא יגר עקב. חל'ס סנל ארנט מלות חלס דומים זה לזה מכל מקום חין פירושם סוס. ויסקן מנחר ומספר. גבורת גר ואלמר גר חל'ס סגדוד (מנחה חילות) יגודטו (חל'ספו מבינין) והוא יגוד עקב. וכל עקב כלומר כסופו יהיה סהוא יכיריהם (הוא כמו גודו אינלן). כ"ח'ס מהס רע"ה סקד ורוע חף קדקד. ר"ל גרד יהיה לו חמיר מלמחמות עם ארובי סקדי. ואל יהיה לו סנל' סגודו ארמחו. חכל חלסר סנהס לחמו. כי באשר יספיק לו כל מוני מאלל ומסקס. והוא יתן מעדני מך. ר"ל אשר יתן גרד מעדנים סעוליס על סלחן מליס. ועעבור זה יהיה בני גר כלס גבורי כח. או יאמר חלסר סנהס לחמו. ר"ל ילחמו סל גר יהי' סנהס יומר מלחמו סל אשר. והוא יתן מעדני מך. ר"ל גר וכל יתן מנחלו מעדנים סעוליס על סלחן מליס. ור"ל חל'ס סנהסל אשר סהיס מבורכס חלד סלחן מעס ע"ס וטובל בשמן רגלו. עכ"ל ארץ גר סהיס מבורכס חלד יומר מעס אשר:

חן סרד לו אותו שמן נאחר שמדד לו יגר אמר לו אם אתה רוצה לקנות יומר אמנול דך אמר לו אין בודי סעוט אמר לו אני אקפך והלך עמך לו עוד מבנו בק"נ ריבוא דירגים אמרו עליו שלא הגיו לו לא סוס ולא סרד לפשכר שלא סבר להביא השמן סנהס כשבא לסקוסו שבחוחו על שהביא שמן לספס כל צרכן אמר להם אל תשבחו כ' אם שיורדי זה שמכר לו כל זה עברו אני חייב לו הדמים ועל שניהם נאמר שי מחששו ויאר כלל מפורשו והן רב:

לקומוס על התורה

געפאייגין אין דער'ותישין יאך גל'עם מיט דעם פח פון שראשן גנדישן עקבי סוס. ער בייקט דיא קרים פון פערד, דאס מיינט פון עירא תאריי וואס ער איז גייען מיט דער סקל'ן, ונפ"ל רוקבו אחרו, זיין ביישער איז געפאלן אויף אקענען דאס מיניט פון עירא תאריי וואס ער זעט קענען צו נאמען פון שפיט'ן פון יושם. אוג דיא פיר שאקסן ד'עה עירא תאריי זענען אלע גייען פון שאקס דן: (כ) מאשר שמנה לחמו וגר. דיא פערדער פון אשר זענען געווען גרייט אקמארן. דאס וועט זיין אין דעם נכות פון אשר. ווייל דער שאקס אשר וואס וועט זיין אין חלק פון אשר וועט זייער פעס זיין. נוארום אין זיין חלק וועט זיין פיר בויםאיל

מִרְבֵּיא בְּתַפְנִינְי מִלְכִין : והוא יתן מעדני מלך : **ס כא נַפְתָּלִי**
כא נַפְתָּלִי בִּארְעָא מִבָּא
יתרמי עדיביה וְאַחַסְתַּתְיָה
תְּהִי מַעֲבָדָא פִּירִין יְהוֹן
מִדִּין וּמִכְרִבִין עֲלֵיהוֹן :

תרא נפתלי - מוטע יא יא

בער המורים

על וזהו לעלות לעם יגורו זהו עלים אל העם אשר יגורו
 אולם : (כא) נפתלי אילה שנתה. יבא על מלחמת כרק עם
 כיסא שנתה י אלפים חים מנפתלי ומר ל' נקבה אילה שנתה
 ע"ס דבורה : הנותן אמרי עטר . ע"ס ומער דבורה : אמרי עטר
 בני' ער ושנתה . אילה שנתה הנותן אמרי עטר . בני' ומער
 דבורה וברק כן אצויעט כיום הוא :

רשבים
 והוא יתן מעדני מלך . עם של שמן היו גובין מסני
 מלכי ישראל למשוח בו לעדן את כשרם כדאמרין
 במנחות אנפיקינן שמן וית שלא הביא שליש ולסת
 גובין אורחם שמשיר את השער ומעדן את הבשר . כמו
 היתה לי ערנה כשר חלק : (כא) אילה שנתה . גבורים
 קלום באילות כרכות ובכבאום על ההרים לימור :

הנותן אמרי שפר . כשוכם סוף המלחמה ממחרים מתוך קלותם לכשר כשורות משוורות של נצחון הנולחמה
 כדכתיב ונולדו עם הרוק נפשו למות ונפתלי על מרומי שרה בדרך הצבאיה הרצים על מרומי הרים :

שפתי חכמים

רש"י

עוב ושמן לכך מכיח ראייה ממשכמה' וזה פטיעה הוא דענין
 זה שכיבדן יעקב כרכן מרע"ה והחס כתיב כדריא וטובל כשמן
 רגלו וק"ל : מ' כתיב אילה שנתה שטוף ל' נקבה וחת' כתיב
 הנותן שטוף ל' זכר וע"ס דבורה וברק : י ר"ל התרנוס מתרנס
 כן על פסוק או ולפי התרנוס פי' כן מה שאמר הנותן אמרי
 עטר ר"ל על חלקו הוא יודע אמרי עטר ומש"כ רש"י לפני הנותן
 וכן נאמר של לטון שלוח אמרי עטר שולח כרגליו . הנותן
 ורכותינו דרשוהו על יום קבורת יעקב כשעבר עשו על
 י יסול חבלו והוא יודע על חלקו אמרים נאים ושכח :

אחת הורכו אנשי לודקיא לשמן וכו' : (כא) אילה
 שלחה . זו נקבת ונמר שהיא קלה לבשל מירוחיה
 כאילה זו שהיא קלה לרוח . אילה שנתה אילה משולחת
 לרוח : הנותן אמרי שפר . דתרגומו דכר אחר
 על מלחמת כיסאס נחנכא (שקטיס י) ולקחת עמך
 עטר אלפים כיסאס מכני נפתלי וגו' והלכו עם כזריות
 אמרי עטר . על ידם ערו דבורה וברק מ' סירה .
 המערה כמסכת מוטע (דף יח) ותרגומו יתרמי עדיביה

ברכת נפתלי

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כא) נפתלי אילה שנתה הנותן אמרי שפר . תכס אחר
 אשכניו פי' זה הפסוק . אילה הוא לטון חלץ . כש
 (ישע"י ח) כי נכסו מיליני אחר המתנס . מיליני הוא חליץ
 האמרי . אמרי הוא מנשן ענף . כמו (ישע"י יז) נרש
 עד ים . ותקלה חלרות . הרחיבה עניפה . וה"פ דקרו נפתלי
 יח' אילה שנתה . ר"ל נפתלי יחי' כחליץ נחמד . הנותן אמרי
 עטר . ענינים יסיס יגדלו ממנו . והמליצה היא שילוח ממנו
 גדול עולם העומדים לחמירי כרלטי חלילות . וע"ד גימטריא
 אומר הפס"ל . הדמיון לחמד סביה לו כן עלל השוכב על מטהו
 עד ת"י היום ויכחלו אצלו וירכו כי מרת הסללות היא מנס
 מנוגע מאל רכלו לרדם לחתום כמדת הזריות . ויהי כדברו אלץ
 יום ויום וישעו אליו ויחמר אכי היה מהיום והלאה אשעה כדברך
 ולחנכב כמדת הזריות . ויהי מדי דכרו היה מסיר כסר לרנב
 דכרוו כלי הפסק על אשר מרוב מהירות שיתו לא הבינו לטוט .
 ויבער בו אכיו על דבריו . וישן הכן ויחמר אל אכיו הלא אחת אוי
 והוכחת אחתי יום יום להקשות כזריות ומחילות . ח"ל אכיו לא
 כן בני ככל הענינים טוב לעשות הכל כזריות . אך כדבר מה
 נפתלי סיה לו מרת הזריות ככל מעשיו אבל כדבור התנסו כספון
 ונותן אמרי עטר :

(כא) נפתלי אילה שנתה . כי ארץ נפתלי קלה לבעש פירותיה
 כאילה זו שנצורה ובוררת מתוך המצודה וירא משולחת
 מסתו שאו אחר רצה ביומר . הנותן אמרי שפר לקטו על
 שבינו סוף המוח ועתה רנת ורא אחרו בלשון זכר ושכא
 הוא מרבה אחרו כמ' ליאל הוא ככל לשון . ר"ל הנותן אמרי
 שפר סוכב על נפתלי שנותן אמרי שפר לקטו על חלקי שנתן
 זו כאילה זו ששמרה קנתו בן המצודה . ר"ל
 נפתלי ארץ נפתלי רובה לאייה שהושפטה שאין עורה מחויק
 בשרה . ולשון פירותה הפשטה כדמרגמינין והרשש כן
 ארץ נפתלי אינה מחוקת רוב פירות שבה וזה חס' הולך על
 דרך נפתלי שרשו ח"ל למה נקראת ח"ל צבו וומר לך
 מה צבי זה אין עורו מחויק את בשר אף ארץ ישראל אינה
 מחוקת פירותיה . ר"ל נפתלי אילה שנתה ארץ נפתלי
 היא ארץ רצון שביא קלה לבשל ולשוק אילת כמו אילת
 ולשון שלוחה כמו שלוחן פירס רבותים . הנותן אמרי שפר
 פירוש ענינים ימים ולשון אמרי כמו שנים שלשה גברים
 בראש אמרי :

לוקטים על התורה

פירוש חלומות אלהים

ועליו יין צדקים , אונ אפילו ייאי ועליו יין נייח סון
 דעשןוענין ועליו יין דינען גאם . והוא יתן מעדני מלך .
 דאם מייקט מען זיי ועליו לערנען תורה אונ ועליו מאתן
 מקוה . דאם איי נואם שפיייו וואס זייא ועליו לערנען
 הקדוש פרה הוא נואם ער איז דער מלך פון דער ערש
 אונ זייא ועליו נים וינדענען אפילו ייאי ועליו האבין פיל
 גוסס . נאך אפאשט איין והוא יתן מעדני מלך . דער שקט
 אשר ועליו לערנען פיל ענדה צו געקעט לייט . אונ דאם
 איז גלייך זייא הקדוש ברוב הוא נואם זייא וואלשין מקריב
 גייען אויף דעם סוף אלע געקסט קרבנות . וואס דאם
 נוערש גירושין מעדני מלך . דייא שפיייו פון הקדוש פירוק
 הוא נואם ער איז דער מלך פון דער ועלם :

אזוי ווי אקנואל והוא יתן אונ ער נועם געבין מעדני
 מלך די יוסע שפיייו פון דייא מלכים . בלוקמר אע"ז
 מלכים ועליו ביי אים קויפין דייא יוסע שפיייו :
 (כא) נפתלי דאם לאנד נואם נועם זיין אין דעם חלק
 פון נפתלי איז אנה אזוי נויא איין אינד נואם זיא
 איז געשיקט צום לויפין . אזוי נועם זיין לאנד
 געשווינד אויסקייען די פירות פריער פון אלע
 לענדער הניחו נואם נועם געבין אמרי שפר שייגע
 זאג מען נועם איבער זייא אפלקה מאכין צו גאם .
 נאך אפירוש איז ער האם נביאות גיזאגט אויף
 דער מלחמה פון כיסרא נואם דורך זייא האבין געזינגען דבורה אונ ברק שירה צו גאם

אונקלוס

בן פרת יוסף בן פרת עלי-עין
בנות צעדה עלי-שור : ב וימררהו
ורבו וישטמהו בעלי הצים :
 תרא ב גפס . בנסט כל כט טוסה ג זק"י יו מליטא כד כפרה קיה ונחוס קיה :

רשבים
 (כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין . הרי פסוק זה דוגמה לחצאים בראש המקרא אלא שזכיר בו הוא מרבר והוא נכסל חצי ראש המקרא ומסיים בדבריו . כמו נשאו נהרות ה' נשאו נהרות קולם . כי הנה אויבך זה כי הנה אויבך יאבדך וכו' ערך רשעים ה' עך מתי רשעים יעלוו חבלים אמר קהלת הכל הבלים הכל הבלים הכל הבלים וכו' .

בן פורת יוסף בן פורת וגדל יוסף ועל מה גדל בן פורת עלי עין . נדרל ורבה על עין . להסתכל למעלה מן העין בכחמו ויכסיו : בנות מצרים צעדה כל אמת ואמת עלי שור לשון ראייה . כפל לשון של עלי עין . כמו ומבטות אשרנו שהיו בנות מצרים צוערות והולכות לראותו כמו אשת פוטיפר וחברותיה . ומתוך כך וימררהו ורבו מתוך שנתנה אשת פוטיפר עיניה בו והשליכות בבית האמורים : (כג) רבו . כפל לשון של חצים שבפסוק רש"י

שפתיו חכמים
 אמרי ספר כתרמונו ל'ל לכו פירוש חכמי אלה שמוה על שרית גיבור או פירש אמרי ספר לפי התינוס שהיו מתיבים ברכס הרעים להם וד"ק : ב דק"ל דבנת משמט שהיו מתיבים בנות ולמד משמט היה ופ"ש בנות וכו' כח"א : ר' כל"ו לא היו מתיבים כי על סוכר הוא מדבר : ב דק"ל מר"ל למרנס כי ועל זה פירוש שורת לשון מרס ורבי . ומרס פ"ו ומדלי : ג למדכיב כפיטא דק"א כפי חיים מל' ותיב מחמס ארתן ב מתיין לחוק עמו נחלס : ב דל"ל דוקא על אחיו למוד דהול"ל

במדבר (כד) אשורנו ולא קרוב . ומ"א רבים ויה טטה לישוב המקרא :
 (קבלת ג) על דברת בן האלס . ד"א על שור . כשניל לטור . ומרנס של אונקלוס תרגום בנות צעדה כתיב עליו . ורבו . וישטמהו וכו' ויבכ בנות על סס בנות מנסה בנות ללפול כשנילו חלק כפי עברי הירדן . כרי דייסגי יוסף פורת ל' פריה ב ויביה . ויש מ"א בו מתייבשים על הלשון כשטה שכל פשו לקרוא יעקב כבולן קלמו האמהות ללכת לפני בניהם והסתחות וברכל כתיב נכס יוסף ורמל וישתחו . אמר יוסף רשע הזה עיני רמה שמה יתן עיניו חלמי ולא לפניה שרביב קומתו לכסותה והוא שרביב חזיו . בן פורת הגדלת עמלך יוסף עליו עין על שבו לפיכך זכיה לגדולה : בנות צעדה עלי שור . להסתכל כך כלאחך על מגלים . ומוד דרשאו לענין שכל ילשות כזרעו עין הרע . וזק כשכרן מנסה ואפריס ברכס כדגים שאין עין הרע שולפת בהס : (כג) וימררהו ורבו . וימררהו ב אחיו . וימררהו מוסיף ואשתו ב לחסרו לשון וימררו את מיהם : ורבו . נעשו לו אחיו אכזי ריב ואין הלשון הזה לשון פעלו ש"כ היה לו לינקד ורבו כמו המה מי מויבה אשר רבו וגו' וזק אס ל' רביית חיים קוח כן היה לו לינקד ואינו חלל לשון פועלו כמו שמו שמים (ירמיה ב) שהוא לשון הושמו וכן רמו מעט שהוא לשון הורמו חלל לשון הורמו והושמו פ"ו אחרים ולשון שמו רמו רבו מחליהם הס משוממים את עמלם כתרוממו מעמלם נעשו אכזי ריב . כן דומן ויכזי אי כמו נלמו . וכן תרגם אונקלוס ונקמהי : בעלי חצים . שלשונס

ברכת יוסף
 (כג) בן פורת יוסף וגו' . רבו מתייבשים על פסוקים אלו והכב אכרכנלל כתיב ורחימי מי שמרס בן פורת יוסף . ר"ל יוסף סוף בן האלס רמל כמפורט בן פורת עלי עין . ר"ל יוסף הוא בן האלס המפורט על עיני אחיו ועל כל הכנות נעדה כפייה . ש"י רחוב בנות ויאשהו . ומפני שהכתיב את יוסף כשכח אמו קלחש על שמו מרתו כמו מטרס . ועב"ל ומכס כליחת קשתו ומקוסיס ומלוכסס כפו . והיה לו זה מידו אכיר יעקב . ר"ל כנגלל הכרב מהאל עד כי חסד ויטה אכן שרש"ל מחמת משמלתיס ירעה יוסף את אכזי שרפל [יחלכל את אכזי וגו'] וכן כוסת כל כי כרכת שמים מעל וגו' כלס תפיינס נלחס יוסף . יהס כפי יבאר הוקן על זה להגיד שהיס יוסף כשכחו שגלו לחסו וסס מקלחס בו ומפני זה איננו נאות למלות . כמו יוסדס פירוש לתורת אלהים

(כד) בן יוסף איז אוןהן פון חז בן אוןהן פון חז איז ער ביי איינליקעם אויג וואס זעהט אים בנות די טעקשער פון מצרים צעה האבין גיבירעמין ג"ל שור אויף דיא מאהרין גשעט ער איז אייבער גיפארין דאס גאנצע לאנד מערים קדי ויי נאלין זעהן זיין שיינקייט : (כג) וימררהו אונ פוטיפר אונ

כד ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי
 ידיו מידי אביר יעקב משם רעה
 אבן ישראל: כה מאל אביר ויעורך
 ואת שדי ויברכך ברכת שמים
 מעל ברכת תהום רבצת תחת

פלגותא: כי ותבת ברוך
 נביאותיה על דקא
 אוריתא בסתרא ושוי
 בתוקפא רוחצניה כבו
 יתקמא דרב על דרעוהי
 ואחסין סבכותא ותקוף
 קא הנת ליה מן קדם
 אל תקיפא דיעקב די
 במימריה ון אבין וגינן

תרא זמנא סמט ט :

זרעא דישראל: כה מימר אלקהא דאביר ויהי כסעדה ונת שדי ויברכנה
 ברין דנתחן מטלא דשמיא מלעילא ברין דנגנן ממעמקי ארעא מרע ברקתא
 בעל הטורים

(כד) ותשג כליות קשתו . שנתחנן כנגדו: (כה) מעל . ג' נמס' כמו יסכו עליו רביו . חציו . ולכן הוא נדגש . אבל
 כנחת שמים מעל מעל השמים מעל יקרא אל השמים מעל ואל
 הלזן לדן עמו . סי' כי לדן עמים קרא אל השמים למוט על
 זמרה המפול לשון הרע של פוטיטר הלצים ברכתיב חץ שחוט לשונם סמטה דבר . ויירכבו את לשונם קשתם
 שקר . ורבו מנורת רבב . כמו סבו מן סבב . צהלי ורוני מן רנן . רבו שישור'ם כלענו: (כד) ותשב באיתן קשתו .
 חקשת החוק שקורין אלכלטרא מושיבין אותו על עץ איתן וחוק שקורין זורקא והמושך בקשת החווא את הוא
 אדם חוק סמוד מושך את הכל הקשת כזורעיו ונכפפין ורועיו עד גופו וירה החץ למרחוק . ואם הוא חלש
 אוני יכול למשוך החבל . וכן פירוש המקראות . מצרים ירו בו חצים ונתגונו בבית המורה וענו כבבל גרלו
 והוא יצא ומלך עליהם כי קשת שלו היה חוק ואיתן משלחם ואסרם ברכתיב לאסור שריו כנפשו: ויפזו
 זרועי ריו . נכפפו זרועיו כמשכו הכל הקשת חוק חיצו עליהם כי איש חוק היה למשוך הקשת איתן שקורין
 פורקא וכן מציונו ורוע אצל דריבת קשת . ברכתיב ונתחת קשת נחושה ורועותיה והלשון דריבת קשה וכן כי
 חיצו נתחו מן ונתחת עלי יודך: ויפזו . נכפפו . כמו וירה דוד ספזו וסבכבר . פזיו כידים . כויבר ברגלים:
 ויפזו מן פזו . כמו יסוכו מן סבב: ע"י אביר יעקב . ע"י הקב"ה בא לו זה הנחנח והמסמלה . אביר יעקב
 כמל לשון רועה אבן ישראל . וכן אביר הרועים אשר לשאל וגם הרועים אבירים על הבקר והשוורים
 הקרויים אבירים . ברכתיב ערת אבירים בעגלי עמים . וכן סבכנו פרים רבים אבירי בשן בתרנו . מירי אביר
 יעקב . מי גרם לך הקב"ה שהוה אביר יעקב . האלהים הרועה אותי עד היום הוה . שעל ידו גדולתך אתי
 כמצרים . משם הקב"ה גרם להיות רועה אבן ישראל משפחת ישראל שכלכל יוסף את אביו ואת אחיו . אבן
 לשון אב וכשפחה . גוף יתירה כמו גוף של שבעין ולטרון . ומ"ם של ריקם . ותתי הכנס: (כה) מאל אביר . בא לך כל
 רש"י

שפתי חכמים

וכו וימררו דלון למרר תהלה ואח"כ לרבי א"ו דקאי גם
 אטופטר ואשמו: ע"ל ר"ל שנתרגמו הסופר על הקרא: פ' ר"ל
 התרגום מתרגם על אבן אב וכו' ומל' לתרגם כן ועמ' לשון

כחן ותרגומו מרי פלגותא לשון ותהי המתנה ארות שהיו
 רחמים לתהוק עמו נחלה: (כד) ותשב באיתן קשתו .
 נתיסכה כחוק . קשתו חוקו: ויפזו ורועיו יריו . זו היא
 נחית נכשת על ידו לשון זכב מופ' זאת היתה לו מירי הקב"ה שהוא אביר יעקב וממס עלה להיות רועה אבן ישראל
 שקרן כי ישראל ל' אבן הרחשה לשון מלכות ולחוקלים חף הוא כך תרגמו . ותבת כהין כביאותיה חלולות
 אשר חלם להם על דקיים אורייתא כסתרא חוספת הוא ע ולא מל' עברי שכתמרא ושוי בתוקפא רוחצניה תרגום
 של כיתת קשתו וכך לשון התרגום על העברי ותשב כנחלתו כשכיל שחיתו של הקב"ה היתה לו לקשת ולמכשת ככן
 יתרחל דרב על דרעוהי לכך ויפזו זרועי ידיו לשון פז: אבן ישראל . ל' טרטיקון אב וכן אבין וכו' יעקב
 וכו' : (כה) מאל אביר . היתה לך זאת והוא יעורך: ואת שדי . ועם הקב"ה היה לך כסלא שמעת לדברי
 בדבת יוסף

על עשרת הכספים . כי המלכים היו פסם ממנשה פסם
 מחפסים . ואחר שזכר את יוסף זכר את בנימין שגם הוא
 אינו ראוי למלוכה :

שודוהו אחיו וישתחו לו בני אכז . כי אהבת המלך תלויה
 להבנת עמי ואחיו אליו בהשגת ה' . ואף שלא זכר יוסף
 למלך על ישראל כעלמו זכה למלך על מלכים . וכו' מלכו

פירוש לתורת אלהים

זוכה גיווען ער זאל ויין רועה אלשפייער און ישראלי
 דעם פאטער מיט די קינדער פון יעקב: (כח) אונ
 דאס איז דיר אלץ גיווען פאל פון דעם גאט פון
 דיין פאטער ייזנה אונ ער זאל דיר העלפן ואת
 שדי אונ מיט דעם אלגעקטיגען גאט איז גיווען
 דיין הארץ אז די האקט גיט גיוואלט צו הערען
 צו פוטיפרס וייב ויברכה אונ ער זאל דיה
 בעקשנין ברכות דיא ברכה פון דעם היקעל פון
 אביבן ברכות דיא ברכות פון אבירודך ויבנת תחת

ירושל האבין אויף אים גיהאקט: (כד) ותשב אונ
 ויין שטארקייט האט זיך שטארק בעזעט גיאווי
 אונ וענען גיווארן געגילט ורעי די ארזם פון
 זינע הענט , דאס מיינט קען וואס פרעה האט
 אים גיעבן דאס נאךדענע פונגעריג אויף ויין
 האנט אונ דאס אלץ איז אים גיווען סידי פון דיא
 הענט פון גאט וואס ער איז אביר דער שטארקער
 גאט פון יעקב . קלוקר דאס האט גאט גיהייסן
 ער זאל זערין אסלכות פסם פון דאקט האט ער

בְּרַכַּת שְׁדִים וְרַחֵם : ט בְּרַכַּת אֲבִיךָ גִבְרוּ עַל-בְּרַכַּת הוֹרֵי עַד תֵּאֵמַר גְּבֻעַת עוֹלָם תִּהְיֶיךָ לְרֵאשׁ יוֹסֵף וְלִקְדָרְךָ נְזִיר אַחִיו : פ שֵׁשׁ

דְּאֵבִיךָ וְדִאֲמִיךָ :
ט בְּרַכַּתְךָ דְּאֵבִיךָ וְדִאֲמִיךָ
עַל בְּרַכַּתְךָ דִּי לִי פְרִיטִי
אֲבִיחִי דְחִמְרִי דְתָן
רַבְרַבִּיא דְמִן עֲלִמָא יִתְנִין
פִּל אֲלִין פְּרִישָׁא דְיוֹסֵף
וְלִבְרָא פְרִישָׁא דְאַחֵיו :

תרא ונקדקד . שנה קלט :

רשבים

זה . והוא יעורר : ברכות תחום . שתתהום עולה ומשקה את הארץ : ברכות שדים . שלא יהיו השדים צומקים ולא ימותו הילדים מחוסר חלב : ורחם . ואף בתוך הדגים לא ימותו העוברים ולענין הקללה כתוב למספר ען לתם רתם משכיל ואפי' כשיגדלו יהיו השדים צמקים . ולא זו אף זו : (טו) ברכות אביך גברו על ברכות הורי . ברכות אביך יעקב שבירכנו הקב"ה ברכות הנהגו זה גבב עלינו וגו' גברו על ברכות הרים ברכותי שם ומראת ימה וקדמה וגו' גזלה טובה ובלא פגרים העולה מכל הרי עולם : עד תאות . עד סוף גבעות עולם לשון והתאוותם . תהאו לבא חמת . ובכרת פשה מוכיח על פסוק זה . כי הורי לשון כפל של גבעות עולם רכתיב שם . ומראש הרי קום ומסגר גבעות עולם . ואותן ברכות תהיינה לראש יוסף : נזיר אחיו . סלך על אחיו :

בעל המורים
 ומסר ולא הורן לנטע לתת יכולם ככתבי כי נס דין עמים : רובלת . ג' כמס' כאל ואירך נמי כיוסף ומתחוס רובלת חספ וסלס רובלת . סייעו לאמרינן כפרק ג' דרמטות לון קך סיפס סייערת מלמכסל סלון קסיים טוהא מלמספ מן סתהוס וסייע ומתחוס רובלת חספ וסלס רובלת ליק רובלת רובלת מתחוס רובלת . לאשמינן סמולא קן נים שחיני כשילומס : ברכות עדים . סס סמסיס שיריקו מער . וחס סיל ספרק סמולת סיפוט :

ולא ברכות הנהגו זה גבב עלינו וגו' גברו על ברכות הרים ברכותי שם ומראת ימה וקדמה וגו' גזלה טובה ובלא פגרים העולה מכל הרי עולם : עד תאות . עד סוף גבעות עולם לשון והתאוותם . תהאו לבא חמת . ובכרת פשה מוכיח על פסוק זה . כי הורי לשון כפל של גבעות עולם רכתיב שם . ומראש הרי קום ומסגר גבעות עולם . ואותן ברכות תהיינה לראש יוסף : נזיר אחיו . סלך על אחיו :

רע"ו

שפתי חכמים

ספטיקון אכ זכן : צ' ר"ל סוף הוא מלח' פדים : א' א' ק' ר"ל לפי סוף עיך מלח סורי ל"ל אכ : ד' ר"ל דר"ל ור"ל מתחלפין ככמה מקומות כמו וטקט סטול כמו זמקת : ש' וכן פ"י ספסוק עד תאות נכשת שולס פיורס ברכות שכניני אכל גברו כלומר עדיס על הכרנות שביך אח סורי לפי סככרנות עלי חמזו גזילו עולם ומפרס כ"י מן חמזו סמדתן אמו וכו' מלחתי : ו' תהי' קל לפי ספרות מרמס חלול ל' חמדה א"כ מה סכחוב ו' חמדה לפי ספרות מרמס חלול ל' חמדה א"כ מה סכחוב עקסיס גברו יחר מברכות שביך אח סורי מרזו עד תאות נכשות א"כ לפי ספרות סוף חייב מה סכחוב חלול ל' חמדה א"כ מה סכחוב עולם ופי"ס סמדתן אמו וכו' ר"ל לפי ספרות סוף חייב מה סכחוב ברכה סכחוב אמו על אלו ספיה מרמס חלול ל' חמדה א"כ מה סכחוב אה יעקב נקבלן וכן סלכסיס אח יעקב גברו עשו סמדות

לדונתך וזאל יברכך : ברכת שדים ורחם . ברכות לאלה וזמלח . כלומר יתברכו המולידים וקוללות יהיו הזכרים מרזיטין עיפה הרלויה להריון והקלות לל סכלו אה רחס שלהן להפיל עובריהן : שדים . ויה יורה מתרומינן . וסחלדלוי יסחזי חף עדים כאל צ' ע"ס סהרס יורה כחן : (כו) ברכות אביך גברו וגו' . הכרנות שכרני הקב"ה גברו ואלט על הכרנות שביך אה הורי : עד תאות גבעות עולם . לפי סככרנות שלי גברו עד סוף גבולי נכשות עולם סנתן ל' כרכה פרוסה כלי מרסיס מנעת עד ל' קלות וסעלס סח" ופרלת ימה וקדמ' וגו' מה של אחר לאברהם אבינו

וליאנק . לאברהם א"ל סא עיניך ורלח וגו' כי אה כל הורן אסר אהה רוחס לך חמנה ולא הורלו אלא חרן ישרל כלבד . לזאק למר לו כי לך וזרעך אהן אה כל סהרלות האל וקיימתי אה סכבות וגו' ו"ס סכבות (אסיה נח) והאלכתיך נחלת יעקב אביך ולא חמר נחלת אברהם : תאות . לסמל"ך כחזי מנחס כן סרוק : הורי . ל' הייך סהורני כמתי אמי כן כמו הרה גבר (איוכ ג') : עד תאות . עד קלות כמו (כמדבר לד) והקאייחיס לכס לגבול קדמה (סס ח) תחלו לכא חמת : תהיין . כולס לרלס יוסף : נזיר אחיו . פרישא לחחוי סככל מחחוי כמו ויזרו מקדסי כ"ל . נזיר אחר . ור"ד חסכ כליתי סקחו על ככסת ירו כלסת חלוניו וקורלו קסת ע"ס סהרע יורה כחן : ויסחו וזיעו ידיו . חמו ויסחו ר' שילא סרס מכין אככבות ידיו : מירי אביך יעקב . סנרלחה לו דמות דיוקנו של אבינו וכו' כדל' כסיעה (דף ט') וזונקלוס תרנס סחוח שולס ל' תחוח וסמל' ש' ונכשות ל' מזוקי חרן (והס הכרכות) סמדתנו לן אמו והוקייחתי לקלס :

דעת וקנים מבצלי התפוסות

(כס) ברכות שדים . פ"י שהיין כשיורע יוסף סכברכות כתרבה חזב להיק בניחן סחחא להם בניס תרבה סרחס סחלס ולא תהיה סככלת עקרה כהן כהרב רבי משה יכורנו ברכה : (ט) עד תאות . פרש"י סחמדתן אמו והוקייחתי יעקב נקבלן על ידי סמסעסיס סשסנת :

פירוש לתורת אלהים

נזאם איז אונקען : (כס) ברכות אביך די ברכות נזאם נזאם האם גיבענששם סוף דייין פאפער גברי האביין זיך גיטאראקס פי אויף דיא ברכות פון סיניע עלקטערין פון מייין פאפער יזקק אונ סיין זינדע אברקס . נזארים סיניע ברכות זענען זי אמת נכשת עולם נזאר אן שיעור אוזי וי עם שטייט אפריץ וגו' . דו עקסס דיה שטארקין אויף מערב זייס אונ סורח אונ דרום אונ צפון זייט נזאם איז נזאר אן אנגענעץ . אפער צו אברקס האם ער

גינאמס פי את פל הארץ וגו' . נזאם לאנד נזאם דו זעהסט וועל איך דיר זעבין אונ ער האם אים סער ניט גענויען נזאר ארץ ישראל . אונ צו יזקק האם ער גינאמס פי לך וזענען וגו' . צו דיר אונ צו זיינע גינדער וועל איך זעבין דיא לענדער תהיין די ברכות נזאם נזאם האם מיר גיבענששם זאלין ויין דזאש יוסף אויף דעם נזאם פון יוסף זיגלדיק אונ אויף דעם האלדן אונ אקין נזאם ער איז גינען ויין אהי אפגישייד פון זיינע פרינדער

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצננו השלם כל כל הסדרה ותרגום והספירה :

כז בנימין ואב ישרף בפקדן יאכל
עד ולערב יחלק שלל: כח כל-אלה
שבטי ישראל שנים עשר וזאת
אשר-דבר להם אביהם ויברך:
כח כל אלון שבטיא דישראל תבין עשר ודא די מליד דהון אבוהון

כז בנימין בארעיה תשרי
 שכנתא ובאחפתיה
 יתבגי מקדשא בצפרא
 ובפניא יהו מקדבין
 פהניא קרפניא ובעידן
 במישא יהו מפדניו מותר
 חזקתהון משאר קודשיא
 כח כל אלון שבטיא דישראל תבין עשר ודא די מליד דהון אבוהון

תרא בנימין זכאי. טוסס יח זכאיס דג :

רשבים

בעל המורים

(כז) בנימין ואב ישרף. על שאול שהיה מלך ראשון בתנכא שפישט בכל סביכותיו בכל האומות וכתב שם בכל אשר יפנה ירשיע. שהכל בכל האומות וגבו בנימין היה עם מלכי יהודה הצורקים אשר גברו על האומות כדכתוב באמא וביהושפט וביחזקיהו: ולערב יחלק שלל.

(כז) ולמך שחלק שלל. בני יוספ הקדושים. התחלה התיבות שאמר שמואל בנן כדברי אחיס אלה לתוף ממור יתן גידו שמה אלה כן זכר עולה למשכן ס"ה כמנין ימות התמה והותיות האחריות של הכרעות כנין ענה כישראל מתכב לידן עובד יהיה עקב מלך שפר אחיו שלל ענה עבד כמנין ימות הבונה וזהו שנאמר כה אמר ה' נתון שמש לאור יומם חקת ירח ומוכבים לאור לילה וגו' אם ימשו המתקים האלה מלפני לאס ה' גם זרע ישראל ישכחו מהיות גוי לפני כל ימיים. יעקב הקדים דן לגד כשדר תולדותם משה הקדים גד לדן לפי שהוא קבור בחלקו: (כח) וזאת אשר דבר להם אביהם. ימים כוזבת וכו' בלשון פתח משה וכרכם וזאת וזו מוקמים אהטנו:

לגד כשדר תולדותם משה הקדים גד לדן לפי שהוא קבור בחלקו: (כח) וזאת אשר דבר להם אביהם. ימים כוזבת וכו' בלשון פתח משה וכרכם וזאת וזו מוקמים אהטנו:

שפתי חכמים

רש"י

כשכיל שיקבל יעקב הכרזתו: א וישרף איוו דקע עם זכא שכל זכא עורף אלא עורף שז על בנימין ור"ל בנימין זכא הוא וכו':

(כז) בנימין ואב ישרף. הוא זכא אשר ישרף א נכא על איהו עתידין להיות חטפנין (אסטיס כא) ויתפסתם לכס איהו אסחי כסלגס כבכשה וככא על שאול שהיה נולח כראויכו סביב שנאמר (ש"א ד) ושאלו לכד המלוכה וילחם כמאוכב וכאדווס וגו' וככל אשר יפנה ירשיע: בבקר יאכל עד. לשון ביות שלל המפורנס ערלה. ועוד יש לו דומה בלשון עברית (ישעיה לג) אז חולק עד שלל ועל שאול הוא אומר שממד כחלתו בוקר (ס"א פירחמן) וזרחתן של ישראל: ולערב יחלק שלל. אף משתקטע שמשן של ישראל ע"י נכודגנר שיקבל לכלכל: יחלק שלל. מרדכי וזככת שחס מכנימין וילקו את שלל המן שנאמר הנה בית המן נתתי לאסתר. ואונקלוס תרגם על שלל הכהנים כקדשי המקדש: (כח) וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אורם. והלא יש מהם שלא ברכם אלא קטערן אלא כך פירושו וזאת אשר דבר

ברכת בנימין

שנת וקאס גנא את מעשיהם כמי כולם היו שבטי ישראל שסס כשטיס יולאסי מאוחו גוע הנכבד וכלם היו שלמים כמעשיהם. וכן קראס כשטיס די המשל את יעקב וכניו חילין ששרשו אחד ועטיסי רכיס מהמפטי ממנו וקראס הענף הנדול שכט וכל ענף יסתפק פלחורו וסס המשפחות וכל שארס הסחפף לרוב עליס וסס כני המשפחה. וכמו שמרדך חילין וככטו שסשהשורס הוא עוב כל הפלרות והשכטיס והעליס היולאסי ממנו סס עוביס. כן היה יעקב שהוא השרש שלם עובד וכניו כשטיס ישריס וטוביס:

וזאת אשר דבר להם אביהם וגו'. רכז הפירושים מ"ס זה והבולן ירמ"ק ז' ל' כי הם נבדלה גבור מהםס נבדלה כי כל ברכה י"ל לה מעין טובע ממלה טובה ממנה

(כז) בנימין ואב ישרף. ואינו בעל משפט כמו שראוי למלך. כי בבקר יאכל עד שהיה השלל וכן בערב. כאלון עורב וזכר יתקב שלל. ועם היות שהשלל הוסיף מהאויבים הנה לא שכחו כזה. לפי שאין ראוי לגבור שישם חילתו נכודו כשלא לו הוא כגלל כהמדה ומפני זה איתו ראוי למלוכה. ועל שאול כיון הוקן כמאמר לו שמתלחמת עמלק אמר לו שמואל וטעם אל השלל ותעשה הרע בעיני ה'. אמנם מרפ"ה לפי שכירך את השכטים כפי חלקם בחרן הכהנת ובתלמי על בנימין נכבה המקדש מתחת שלל היה לו חלק כמדתו של יוסף ע"כ אמר עליו ירד ה' יסנו לכסמ וגו'. ואחרי שהלטיס הכתוב לספר דכני הוקן כעניני כניו אמר:

(כח) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר. ר"ל ע"ס פיהם שקלסמס פרוש לתורה אלהים

דאס איו יוסף: (כז) בנימין ואב ישרף בנימין נועם זיין אזוי ווי אונאלף נואם ער פארצוקט די שאף, ורש"י שרייבט ער האט גביאות גיזאנט אויף דער צייט פון פילגש בגבעה או דיא ישראל האבין געהרגה דאס שבת בנימין נאר זעקס הונדערט זענען געבליבען האבין דיא ישראל גישווארין זיין זאלן זיי גיין ווייבער געבין און דער דער אהא האבין זיי חרטה געהאט האבין זיי גינהיטן או די כנות ישראל זאלין גיין אין דיא טיין גערמנער אונ דער שבת בנימין זאלין חאפין אייבליכער אנוייכו בנאר אין דעם קארנענס פריה. דאס האט ער גביאות גיזאנט אויף שאול הקלך נואם

אשר ישרף ער דער ערשטער מלך פון די ישראל יאכל ער נועם ער עסקין רויב ויערב אונ אויף דער נאכט. דאס מיינט מען אפילו בשעת די ויגן פון ישראל נועם אינגער גיין. קלומר זיי נועלן זיין אין גלות יתקב נועם ער זיה צו טיילען מיט רויב. דאס מיינט מען מרדכי מיט אסתר נואם זענען אויף גינען פון שבת בנימין נועלן זיה צו טיילען דאס רויב פון הקין: (כח) לע דיא אלע זענען גינען שבת בנימין זענען שבתים פון דיא ישראל וזאת אונ דאס נואם איו פריער גישטאנען אשר נואם וייצר פאקער האט צו זיין זירעם זיגרה אונ ער האט זיין גיבענמאשט איש אשילוכן

וְכִרְיָךְ יִתְחַזַּן בְּכֹרֶךְ
 בְּכִרְכֹּתֶיךָ בְּרִיךְ יִתְחַזַּן :
 כִּי וּפְקִיד יִתְחַזַּן וְנֹאמַר
 לְהוֹן אֲנִי מִחֲבָנִישׁ לְעַמִּי
 קִבְּרוּ יְמֵי לְנֹת אֲבֹתַי
 בְּמַעְרָתָא דִּי בְּחַקֵּי
 עֶפְרוֹן חֲתָמָה : לְבַמְעָרָתָא
 דִּי בְּחַקֵּי כְּפֻלְתָא דִּי עַל
 אֲפִי מְסָרָא בְּאַרְעָא
 דְּרַבְנָנָא דִּי זְבוּ אֲבֹרְתָם יֵת
 חֲקֻלָּא מִן עֶפְרוֹן חֲתָמָה
 לְאַחֲסָנַת קִבְּרוֹתָא : לֹא תִמְזַן
 קִבְּרוֹ יֵת אֲבֹרְתָם וְיֵת
 שְׂרָה

אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרַכְתּוֹ בְּרַךְ
 אֹתָם : כִּי וַיֵּצֵא אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 אֲנִי נֹאסֵף אֶל־עַמִּי קִבְּרוּ אֹתִי אֶל־
 אֲבֹתִי אֶל־הַמַּעְרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה
 עֶפְרוֹן הַחֲתִי : לְבַמְעָרָה אֲשֶׁר
 בְּשָׂדֵה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר־עַל־פְּנֵי
 מְסָרָא בְּאַרְצָן פְּנָעִין אֲשֶׁר קָנָה
 אֲבֹרְתָם אֶת־הַשָּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרוֹן
 הַחֲתִי לְאַחֲוֹת־קִבְּרוֹ : לֹא שְׂמָה קִבְּרוֹ
 אֶת־אֲבֹרְתָם וְאֵת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ

רשבים

שכן מנהגו של זאב, זאב ערבות ישרדם. כואבי ערב
 לא גרמו לבקר: (כח) אשר בכרכתו. העמיד לבא בכו

שפת איש הכמים

רש"י

למה לכויהם ב מה שלומר בענין. יכול שלא בך לראובן
 שמעון ולוי ת"ל ויכרך אותם ג כולם נמשמע: איש
 אשר בכרכתו. ברכה השמולה לכה על כל אחד ואחד:
 בךך אותם. לא היה לו לומר אלא איש אשר בכרכתו
 ארי ולכנימין חטיפתו כל זה לנגמלי קלוחו של ארל יכול
 על שם שמכניסין הנפשות אל מקום גניזתן
 שם הארסיה בלשון עברי שיהא לשון הכנסה כגון (שופטים יט) והיו
 אל תוך ביתך (ויקרא כג) באספסוף את תבואת הארץ. הכנסתם לביט
 מטי הנשמים. ג' אספסוף את מעשיכם.

(מהר"ן) וזו לאו קרא דזוהת אשר דבר לנס אכיסים י"א
 דיעקב ויהם על דבריו גמרי וזו מה שנקשר עין ויכרך אותם
 כולם נמשמע לך סולרך לומר וזוהת אשר וכו' לפיכך שמה
 שאמר בענין יוסף שמה בחקוהו אלה שחור וכללנס וכו': ג' לא

בךך אותו מה ת"ל בךך אותם לפי שנתן ליהודה גבורת
 שלא כללן כולם בכל הכרכות ת"ל בךך אותם: (כט) נאסף אל עמי.
 על שם שמכניסין הנפשות אל מקום גניזתן
 שם הארסיה בלשון עברי שיהא לשון הכנסה כגון (שופטים יט) והיו
 אל תוך ביתך (ויקרא כג) באספסוף את תבואת הארץ. הכנסתם לביט
 מטי הנשמים. ג' אספסוף את מעשיכם.

דעת זקנים מבטלי החומסות

(ל) במערה. ששם קברו אותה במערה וא"ת הרבה שרות
 והרבה ספרות היו ולא תרע באי זו לכך נאמר אשר
 בשדה המכפלה. וא"ת ששם איתו בירדס ת"ל אשר קבר
 אברהם. וא"ת ששם לא קנאה מארס שזוהי הארץ בי"ח
 למכרת ת"ל מאת עפרון חתני שרות שמה במערה וא"ת
 ושמה לרוע שם מכרה ולא גידוה לעשות שם בית הקברות
 ת"ל לאחות קבר וא"ת ששם איתה קנייה לא היה בה חוקה
 כי לא החזיקו בה ת"ל שמה קברו את אברהם. וא"ת ששם
 משי שמכרה עפרון שרות נישא הארץ לא יכלו העם לפחות
 בידו אמנם שלא ברצונם מכרה ושמה עתה יסודו בידות
 ת"ל מאת בני חת:

חזון הכרכס. כי אי לשאר כנסים פנים לכרך את חלק טיפיה
 למדן אם אין בו מקור מדה התכנסה. או עתין לו ידועם
 במסרן ארץ יכרך שילת כעסקין. אכל עתין הכרכס הוא
 כעו שיש לו תמון פסוח כחלדו וחכס כל וחמר כלרין
 עד שאלו. כן הלויים מתקב רחמי ים התמון דהיינו
 שפסוח אשר תמלך כעסק המתקב יסחה ויתקבן ויתגבל
 עד טיפיה מטיין לא חכס. לכן יעקב חכסו עליו פסוח
 בערס לכרך את כניו חתלס כגולה כל אחד ואחד
 לפי עכשו המיוחד. ואח"כ ברכס שהמדות טובות וטכניולות
 טכנות כנסים יתכרכו ויתלכו מלך. והמדות רעות כנסים
 יתמטטו. וכוס כרך אותם. ולראובן חמר פחו כמים. זו מדה
 רעה שבוש עופס הכל כס הפועל חתלס על חתכנתו כלי לטיין
 אם עובס חתיים. וכרך אותו כנס שאמר. אל תחמר.
 ככל ביישוב הדעה. וכן נמשעין וזו כמה שאמר. אברו אסם.
 יעקב ויהם על דבריו גמרי וזו מה שנקשר עין ויכרך אותם
 כולם נמשמע לך סולרך לומר וזוהת אשר וכו' לפיכך שמה
 שאמר בענין יוסף שמה בחקוהו אלה שחור וכללנס וכו': ג' לא

שמדה התמון לא יתרכס בו יותר. רק התמטע ממנו ויעשם
 חתלס וכו' ככנסים. שמתקב אסם. שחור אסם ואתקב. כנס
 חכיסים. ר"ל חסילי וזת אשר דבר לנס אכיסים. קשות. ויכרך

פירוש לתורת אלהים

עפרון החתי: (ל) בפערה אין דער מקצרת המספלה
 נואם איז ארץ דעם פועלד קענין סקורא גארץ גענו
 אין דעם לאנד קענען אשר אין דער מקצרת נואם
 אברקהם האמם זיא גיקויפט מיט דעם פועלד פון
 עפרון החתי צו איין ארץ פון אפית הקברות
 נוענין: (מ) שפך דארט האמם קען בנראפען
 אברהם

אימליקען קענשןש ווי קעם נועם ארץ אים קויפען
 ברה האמם ער זיין גיקעפעןש: (כח) ויצו אונם ער
 האמם זיין גיקעפעןש ויאמר אונם האמם ניןאונם צו
 זיין איז איהו נועל שטארדיגן קברו אונם איר נאלמם
 מיה בגראפען געבין מייגע געלטערין זי אין דער
 מקצרת המספלה נואם זיא איז אין דעם פועלד פון

שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־יִצְחָק וְאֶת רַבְקָה
 אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרָתִי אֶת־לֵאָה :
 לִב מִקְנֵה הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בוֹ
 מֵאֵת בְּנֵי־חֵת : לִג וַיְכַר יַעֲקֹב לְצֹנֹת
 אֶת־בָּנָיו וַיַּאֲסֹף רִגְלָיו אֶל־הַמַּטֶּה
 וַיִּגַּע וַיַּאֲסֹף אֶל־עַמּוּז : נ וַיִּפְלֵ יוֹסֵף
 עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְךְ עָלָיו וַיִּשְׁקְלוּ :
 ב וַיִּצְוּ יוֹסֵף אֶת־עַבְדָּיו אֶת־הַרְפָּאִים
 לְחַנֵּט אֶת־אָבִיו וַיַּחְנְטוּ הַרְפָּאִים
 אֶת־יִשְׂרָאֵל : ג וַיִּמְלְאוּלוֹ אַרְבָּעִים

שָׁרָה אֲהֵתִיָּה תַמָּן קָבְרוּ
 ית יצחק ונת רבקה
 אֲהֵתִיָּה וְתַמָּן קָבְרִית ית
 לֵאָה : לִב זְבִינֵי מַקְרָא
 וְהַמְעָרָה דִּי בֵיה מִן בְּנֵי
 חֵתֵיָּה : לִג וַיִּשְׁוִי יַעֲקֹב
 דְּמַקְרָא ית בְּנוֹהֵי וּבְנֵשׁ
 רִגְלֹהֵי דְעָרְסָא וְאֲתַנְגִּיד
 וְאֲתַכְנִישׁ דְּעַמּוּזֵיהּ : נ וַנִּפְלֵ
 יוֹסֵף עַל אִפֵּי אָבוּהֵי וּבָכָא
 עֲלוּהֵי וַנִּשְׁקֵי לֵיה :
 ב וַנִּפְקִיד יוֹסֵף ית עַבְדֹּהֵי
 ית אַסְתָּא לְמַחְנַט ית
 אָבוּהֵי וַחְנִיטוּ אַסְתָּא
 ית יִשְׂרָאֵל : ג וַשְׁלִימוּ

רש"ם

בעל הטורים

(ג) וימלאו. כ' כנס' וימלאו לו ארבעים יום וימלאו ימיה ללדת
 וישב בדרכיו וישב על המטה. ויוצא יוסף אוחם מעם
 ברכו. להגיד כה חוקתו של יעקב שנתן הקב"ה בו כה עד עת גויעת: (ב) לחנטו. פתרונו למי עניינו ומנחה פירשו

שפתי חכמים

רש"י

וכל חסידה האמורה במיתה אף היא לשון הכנסה: אל
 אבתי. עם אבותי: (ג) ויאסוף רגליו. הכניס
 רגליו: ויגע ויאסף. ומיתה לא נלמדה בו
 ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא ד מת (תענית ה):
 (ב) לחנטו את אביו. ענין מרקחת בשמים הוא:
 (ג) וימלאו לו. השלמו לו ימי חיטתו עד ה ששלמו
 הקורנים לימי ליתתו וכן רבים במקרא ועלן לא היה נוספר קוב

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) ויאסוף רגליו אל המטה. לפי שהוציא לחוק כשרצה
 לברך בני יוסף בדרכיב ויחזוק ישראל וישב על המטה
 וכאשר בלח לברכן הכניסן אל המטה:
 (פ) ויחנטו. המתיקו נוסף לאחר שהושלכו בו חסמים
 המרים כדי להוציא סוף שבטעמו וכדי שלא יסרח השליכו בחובו אחרי כן סמנים מתוקים להרחי ריח טוב וירומח לו
 התאנה הנמשה פניה המתיקה פירותיה:

פירוש לתורת אלהים

פאר וואס שְׁמִיִּים גִּים בִּיִּא אִים לְשׁוֹן מִיָּה
 הַאֲבִין אֲשֶׁר־עַל חֲקִים גִּימָנִם יַעֲקֹב אָבִינוּ אִיו
 גִּים גִּישְׁמָאֲרַבְעֵן נָאר קִעַן הָאֵם גִּימִיִּים עַד אִיו
 גִּישְׁמָאֲרַבְעֵן: (א) וַיִּצְוּ יוֹסֵף אֹנִי וַיִּסָּף אִיו גִּישְׁמָאֲרַבְעֵן
 אִויִף זִיִּין פִּאָטְעֶרֶם פִּגִּים גִּיָּה עֲלִיו אֹנִי עַד הָאֵם
 גִּינוּיִינִם אִיָּבֵר אִים וַיִּשָּׁף זִו אֹנִי הָאֵם אִים גִּיקִישְׁמָ:
 (ב) וַיִּצְוּ הָאֵם יוֹסֵף גִּיבָאִמִּין וַיִּנְעֵ קִנְעֵם דִּיא
 דִּיאַקְטוּוֹרִים מְחִנֹּם אֵת אָבִיו וַיִּיא זְאִלִּין פִּאָלְמָקְעִסִין
 וַיִּין פִּאָטְעֶרֶ וַיַּחְנְטוּ הַרְפָּאִים אֵת יִשְׂרָאֵל הַאֲבִין דִּיא
 דִּיאַקְטוּוֹרִים גִּישְׁמָאֲרַבְעֵן צִו יַעֲקֹב: (ג) וַיִּמְלְאוּ לוֹ
 אַרְבָּעִים יוֹם אֹנִי וַיִּיא פִּאָלְמָקְעִסִין פִּאָר פִּלְמָט דְּעַרְצִינִי

אָבְרָהָם וְאֵת אֹנִי זִיִּין וַיִּיבֵב שָׂרָה שִׁמֵּחַ דָּאָרְמֵ הָאֵם
 קִעַן בְּגָרְמָבְעֵן יִצְחָק וְאֵת אֹנִי זִיִּין וַיִּיבֵב רַבְקָה וְשָׁמָּה
 אֹנִי דָאָרְמֵ הָאֵם אִיָּה בְּגָרְמָבְעֵן לָאָה דָאָרְמֵ וְאָלְמֵ
 אִיד מִיָּה אִיָּה בְּגָרְמָבְעֵן: (ג) קִנְעֵן דָּאָם קִויִפּוֹנִג
 תְּשָׁרָה דָּאָם פִּעֲלָה וְהַמְעָרָה אֹנִי דִּי מְעָרָה וְוָאֵם אִיו
 דִּרוּנְעֵן הָאֵם עִם אָבְרָהָם גִּיקוּיִשְׁמָ פִּאֵת פּוֹן דִּיא
 קִינְדֶּר פּוֹן חֵת: (ג) וַיִּמֵּי הָאֵם יַעֲקֹב פִּאָר לְעַנְד
 לְצֹה צִו גִּיקוּיִשְׁמָעֵן וַיִּנְעֵ קִינְדֶּר וַיַּאֲסִיף אֹנִי עַד
 הָאֵם אִרְיִין גִּעַנְמִיִּעֵן וַיִּנְעֵ פִים אִין קִעַם אִרְיִין
 וַיִּנְעֵ אֹנִי עַד אִיו פִּאָרְמָאָנְגֵעֵן וַיַּאֲסֵף אֹנִי אִיו
 פִּאָרְמָאָמְלֵס וַיִּנוּאֲרִין צִו זִיִּין פִּאָלְמָט. רש"י שְׁרִיִיבִים

ליה ארבעין יומין ארי
 פו שלימו יומי חניפוא
 ובכו יתיה מצרתי
 שבעין יומין : י ועברו
 יומי בביתיה ומלי יוסף
 עם בית פרעה למימר
 אם פען אשכחית לחמין
 בעיניכון מליני פען קדם
 פרעה למימר : ה אבא
 קיים עלי למימר הא אבא
 מאית בקברי די אתקנית
 לי בארצא דכנען חמין
 תקבריני ופען אפק פען
 ואקבר ית אבא ואיתוב :
 ויאמר פרעה מק וקבור

יום כי כן ימלאו ימי החנשים ויבכו
 אתו מצרים שבעים יום : י ועברו
 ימי בכיתו וידבר יוסף אל־בית
 פרעה לאמר אס־נא מצאתי חן
 בעיניכם ודבר־נא באוני פרעה
 לאמר : ה אבי השביעני לאמר הנה
 אנכי מת בקברי אשר כביתו לי
 בארץ כנען שמה תקברני ועמה
 אעלה־נא ואקברה את־אבי
 ואשובה : ויאמר פרעה עליה וקבר

תולדות אהרן

אבי הכהנים : מוסט ט : אבא כריש
 ר'א טו שטט יג חולין ט : טנה וקטר
 טטט ט :

בעל המרים

דמו למסו מ יום הולד נולד : (ה) חניי מת : נ' כמס' סבל
 בעקב וזלדן כמסא וזלדן כיוסף : חף על פי שחמרו יעקב
 גם הוא וכלמן שחמר יעקב חמר גם יוסף :

רשי

לו חרבעים יום : ויבבו אותו וגו' . חרבעים לחניקה
 וחסים לכניה ו לפי סבלה להם כרעה לרגלו ? סבלה
 קרעב והו ימי נילוס מחברכין : (ה) אשר כריתו
 לי . כפשוטו כמו (שמות כא) כי יכרה אים . ומדרשו
 עוד מחייב על הלשון כמו אשר קציתי . ור"ע כשאלתי
 לכרכי הים היו קורין למכירה כירה (ב"ר) ועוד
 מדרשו לי כרי דגור ח סמל יעקב כל כסף והכ סהביא מצית לכן ועשה אותו כרי וחמר למשו מל זה כשבל

רשבים
 מבזירה הנחה פניה : (ה) ואשובה . אל דיאג שאני מבזיח
 לא מת כיון שחמר חסא חניי מת חמר אותו
 שפתי חכמים

פחיתוס סס ימים מבזיח להם כלומר לחניעות מ' יום וסו שחמר
 עד שחלו מ' יום וחמר הסלמה כמקום ויחלו לסודיע סוה
 החילוי הוא משני סלמה לא מחילוי סהוא ססוך סריקות
 סרואס : ו לספוק סלח סכרה ויחלו לו מ' יום וחמ"ג ויבבו
 אותו עד שבעים יום : ו דלתי להם ככו ואל סמוס ככור יוסף
 כי סכני אינו סופל רלטי עד סיכס סריחה : ו כרי סול ל'

קבירת יעקב
 (ט) בקברי אשר כריתו יו וגו' . יליך להם חוסף יוסף חלו סכחוס אשר לא נחמר זה דגברי יעקב ט"פ . כמס סקיב
 וחסמר למר סכיס ירה יוסף שחמר פרעה סיעקב מבוס חת מלרס . כסיעקב אינו ורסס להקבר כחלרס מבוס סול חת
 חתי מלרס [סלינס כדליס סיעכב יעקב כניוס] ט"כ חמר יוסף לפרעה סקסס סלכי לוס עלי להוליכו לכנען חמחן סקסס לו סס
 חקוס קבורה כחיו . וחסילו חס סיס חת כקלס חרין כנען סיה חקסיר סיוליכוסו לחכרון לקברי סס . חמחח כי סס קברו סקסס
 לו כחיו . וע"ז היו חקסירוס כל סלחוסו סיקברי כקברוסס אשר כחמו להם כחיוסס . וקטו חת קברוס ככסף חלל . ט"ב חין חלן
 כיון לחמי מלרס כסמר יוליכו חת חני לחכרון :

פירוש לתורת אלהים
 סאג קלומר וייה האבין אים גיפאלמיסם סערציג
 סאג כי כן נוארוס אזוי ועקמ דער פילמ די פגע
 פון פאלקסעמין דען עם דארף גידורין פערציג
 סאג ויכטו אזוי האבין אים דיא סצורים פטייגמ
 זיבעציג סאג פערציג סאג פון דעם פאלקסעמין
 אונ גאך דרייסיג סאג . ורשי שרייגמ או יעקב
 איז געקוסען אין סצורים האמ דער הונגער אויף
 גיהערט אונ דיאם וואסער פון דעם גירוס איז
 גיבענקשט גיווארין דרום האבין זיי אים כחייגמ :
 (ד) זעבוי יפי כנייה אונ עם זענען אנטעק גינאנגען
 דיא סעג פון זיין פטייגען זעבוי האמ יוסף גירעם
 צו דעם הויז געוונד פון פרעה אזוי צו זאגין

אם נא קצתי אויב איה האב געפונען חן אין איינצע
 אויגין דברי נא רעם איר פון מייןם זענען צו פרעה
 אונ איר זאלם אים אזוי זאגין : (ה) זבי השביעי
 זאסו מין פאסער האמ סיה כשוואווין אונ האמ
 מיר אזוי גיזאמט חמ אולי מן איה וועל סמארצען
 בקברי זאלקסמו מיה בגראבין אין דעם בקר וואס
 איה האב מיר גיקויסם אין דעם לאנד כנען זעמה
 אונ אזונד זעמה נא וועל איה אויף גיין צום לאנד
 כנען ואקברה את אבי אונ איה וועל בגראבין דארם
 מין פאסער ואישינה אונ איה וועל מיה ציריק
 קערין . האבין וייה דאס פרעה גיזאמט : (ו) ויאמר
 פרעה האמ פרעה גיזאמט צו יוסף זכה וקבור גייה
 איה

את אביך כאשר השביעה: ויעל
 יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל
 עבדי פרעה וקני ביתו וכל וקני
 ארץ מצרים: וכל בית יוסף ואחיו
 ובית אביו רק טפסם וצאנם ובקום
 עזבו בארץ גושן: ויעל עמו גם
 רכב גם פרשים ויהי המהנה בכד
 מאד: ויבאו עד גן האמד אשר
 בעבר הירדן ויספרו שם מספר
 גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל
 שבעת ימים: וירא וישב הארץ
 הכנעני את האבל בגן האמד

ית אביו כמא דקנים
 עקה: ו וסליק יוסף
 לקבר את אביו וסליקו
 עמיה כל עבדי פרעה
 סבני ביתיה וכל סבני
 ארעא דמצרים: ו וכל
 בית יוסף ואחוריו ובית
 אביו לחוד מפלהון
 וענהון ותוריהון שברו
 בארעא דגושן: ו וסליקו
 עמיה אף רתיבין אף
 פרשין ונהו משריתא
 סגיא לחדא: ואתו עד
 בית אידרי דאמד די
 בעברא הירדנא וספרו
 תמן מספר רב ותקפו
 לחדא ועבד לאביו
 אבלא שבעא יומין:
 ו ותוא יתיב ארעא
 פנענאה ית אבלא בבית

תר"א ויעל יוסף . סוטה יג טו : וכל בית . סוטה יג : ויעל עמו . ט : ויבאו עד . טג יג : ויספרו שם . טג ויפס . טנה קול :

רשבים

את ארצו לגמרי: (ט) ויעל עמו . העלה יוסף עמו גם
 רכב גם וגו' כמו ויעל עולות . לשון ספעיל: (יא) וישב
 הארץ הכנעני . כלומר וירא הכנעני וישב הארץ התוא :

שפתי חכמים

עכרי ודבור הוא ל' ארמי: ט (רא"ס) ויש לתמוה ח"כ איך
 כורשם לזכר עם אחיו בל"ק וכו' וכו' י"ט כו כי י"ט המדבר
 אליהם י"ל שסתיה עמו שלא ידבר עם המצריים ויוסף
 יוסף עם אחיו לא היה שום אלם אחו כבית ולא ידע הדבר
 שדבר בל"ק . (נח"י) אי קשיא הא קשיא והא כל דכרי המלך
 היה בל"ק . וס' היו סרלה מלחיה וע"ק מדינה ארמיה
 על סם המאורע שכלו כל מלכי כנען וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 למלחמה וכיון שראו כתרם של יוסף תלו בחרונו של יעקב עמדו כולן ותלו בו כתריהם והקפוייה כתריו כגרון
 פירוש לתורת אלהים

בעל המורים
 (ו) וכל וקני . ג' כחמ' וכל וקני פרעה ויבא אהרן וכל וקני
 ישראל לאלל לחם וכל וקני העיר ההיא נבי עננה ערוסה וכו'
 שדרכו לא שפסם שלא שפרטוהו כלי מוון דהיינו וכל וקני
 ישראל לאלל כו' ולא שפרטוהו כלא ליה דהיינו וכל וקני פרעה
 רש"י

חלקו כמערה: (ו) כאשר השביעה . ואם לא כשכל
 השבועה לא הייתי מניחך אבל ירא לומר עבור על
 השביעה שלא יאמר ח"כ חסבור על שבועה ששכחתי לך
 שלא אלנה על לה"ק שאני מכיר עודך על שכחתי לשון
 ט והמה חניך מכיר בו כדליתא כחמ' סוטה (דף לג):
 (י) גרן האמד . מוקף אטדיו היה . ור"ד (סוטה יג) :
 למלחמה וכיון שראו כתרם של יוסף תלו בחרונו של יעקב עמדו כולן ותלו בו כתריהם והקפוייה כתריו כגרון

האבין ויניא גילאונם אין לאנד גושן: (ט) ויעל עמו
 אונ עם אין אויף גינאנגען מיט אים גם אויף רכב
 רייט ווענין גם אויף גרשים רייטער ויהי המתנה בכד
 פאר אונ עם אין גינען ויייער אשונערע סחנה:
 (י) ויבאו אונ ויניא ווענען געקויפן עד גרן האמד כיו
 דעם שיייער נואם ער אין גינען גרינגעלם מיט
 דערנער אש געבר סחנה נואם דער שיייער אין
 גינען פון דיא אנדערע וייט ירדן ויפאר שם אונ
 ויי האבין אים דארטין בקלאגם פספ' ויהי אגרויסין
 קלאג וכבד פאר אונ ויייער אשונערע קלאג ויעש
 אונ יוסף האם גימאכט צו זיין פאטער אקלאג
 ויפן פגען: (יא) וירא אונ דיא קינדער פון כנען
 האבין

אויף אונ בגראב דיין פאטער בפאר השיבקה אוי
 ווי האם בשווארין דיה אקער ווען ער וואלם
 דיה גימ בשווארין וואלם אויך דיה גימ גילאונם
 גיין: (י) ויעל אין יוסף אויף גינאנגען צו בגראבין
 זיין פאטער ויען מיט אים אויף גינאנגען
 אלע קנעכט פון פרעה וקני ביתו דיא געלעטע פון
 זיין הויז געוונד וקני וקני ארץ פגרים אונ אלע
 געלעטע פון דעם לאנד מצרים: (יח) וכל בית יוסף
 אונ גאר דאם הויז געוונד פון יוסף וקני אונ
 ויען גרידער אונ זיין פאטערס הויז געוונד נק
 פספ' ונאם וקפם גאר ויייערע קליינע קינדער אונ
 ויייערע שאף אונ ויייערע קינדער עזבו גארן גושן

קָבְרוּ אֶת־אֲבִיו׃ ^{טו} וַיֵּרְאוּ אֶת־יְיֹוסֵף
 בְּיָמֵת אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁמָעֵנוּ
 יוֹסֵף וְהָשִׁב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל־הָרָעָה
 אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ׃ ^{טז} וַיִּצְווּ אֶל־יוֹסֵף
 לֵאמֹר אֲבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר׃
 ׀ כְּהֵתאֲמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שְׂאָא נָא
 פִּשְׁעֵ אַחִיךָ וְהַפְּאֲתָם כִּי־רָעָה

אָבִיהִי בְּתֵר דִּי קָבֵר יֵת
 אָבִיהִי׃ ^{טו} וַיֵּחֹזוּ אֲחָי יוֹסֵף
 אֲרֵי מֵית אֲבֹהֵהוּ וַאֲמָרוּ
 דְּלִמָּא יֵיטֵר דְּלָנָא דְּכַבּוּ
 יוֹסֵף וְאַתְבָּא יְתִיב לָנָא
 יֵת כְּלֵ בִּישְׁתָּא דְנִמְלָנָא
 יֵתִיה׃ ^{טז} וַיִּפְקִידוּ לְוֹת יוֹסֵף
 דְּמִימָר אֲבֹהֵ פְקִידָא קָדָם
 מוֹתִיהִ דְּמִימָר׃ ׀ פְּקִידוֹ
 תִּימְרוּן דְּיוֹסֵף בְּכַעֵו
 שְׂבוּק פְּעוֹ דְּהִוְבֵי אַחֵי
 הוּא אֲחִיךָ זֵוֹ . יֵבִמוֹת סָה . אֵלָא שְׂאָ
 יוֹסֵף כִּי יֵבִמוֹת סָה :

רשבים

בעל הטורים

(טו) ויצוו אל יוסף לאמר. ויצוו לפני צנועים לאמר אל יוסף :

(טו) לו יעטמו יוסף . כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הכור שהשליכו בו וביקר וחזר ברוך עשה לו כם במקום הזה אמרו מדיון הוא וזכר מה עשיתו לו . י"ח לו יעטמו יוסף הלוא יעטמו יוסף כלנו ולא יעשה לנו מעשה ואם חפץ לעשות מןך מחמת שמכרתנו ונתגלגל הדבר

שפתי חכמים

רש"י

ידברו בו וע"ם שהלריך : י כב"ר א"ר תנחומא הוא לא נמסין אלא לשם שמים אחר שבכור אלא מוסיב לו למטה ויורה שהא מן וממלה מראובן שהיא כבור עשויו איתו כדון שאשכח למעט מהן וכו' ע"כ ולמעט ג"כ לא היה רשע לישב מפני כבוד המלכות : כ ט"פ שאין לו דומה במקרא מ"מ מנינו למימר לנו ל' שמא דהואיל ומנינו לנו הוא נשון אולי כמו שהביא רש"י פסוקים ט"ו ואולי מנינו נמי שהוא ל' שמא אם כן לו נמי נשון שמא דהא לו ואולי הכל נשון אמר : ל' ר"ל מזה בני מוכח דלו ואולי הכל הוא דהא לו בכמה מקומות ל' בקשה ויש אולי נמי ל' בקשה וא"כ מנינו למימר שלו נמי נשון שמא כמו אולי ויש אולי נשון אם כמו שהביא רש"י לעיל אם כן לו ואולי הכל א"י הוא : ב' דאל"כ שהיה אחר שאינו מן החיים דלא כדאל"כ לא יאמין כדכ"ר כי היה יודע יוסף שלא ישיארו חוזה אביו על זה . (נ"א) דאין סכרה שהיו מגלים סוד זה ותרפסו לכדרי שמכרו אחיהם

שאלו כתיבהם בארצו של יעקב נהגו בהם כבוד : (טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם . מהו ויראו הכיורו במיתתו אלא יוסף שהיו רגילים לפסוע על שולתו של יוסף והיה מקרבן כשביב כבוד אביו ומשמת יעקב לא י קרבן (כ"ר) : לו ישמחנו . שמא ישמחנו לו מתחלק לענינים הרבה יש לו משמח כל' בקשה ולשון הלואי כגון לו יהי כדברך לו שמעני ולו והאלגו לו מתנו ויש לו משמח כל' אם ואולי כגון לו החמו לו הקשבת למצוה ולו אנכי שוקל על כפי ויש לו משמח כלשון שמא לו יעטמו ואין לו עוד דומה במקרא כ והוא ל' אולי כמו אולי לא תלך האכה אחרי ל' שמא אולי . ויש אולי ל' בקשה ל' כגון אולי יראה ל' בעניי אולי וישב ל' אולי הכי הוא כמו לו יהי כדברך . ויש אולי ל' אם אולי יש המשום לדיקים : (טז) ויצוו אל יוסף . כמו ויוסם אל בני ישראל זה למשה ולאחריו להיות שלומים אל בני ישראל אף זה ויצו אל שלומים להיות שלום אל יוסף לומר לו כן . וזאת מי זו את בני בלחה ב שהיו רגילין אלאו שנאמר והוא נער את בני בלחה צוה . (כ"ר יבמות סה) שיט

דעת זקנים מבדלי תוספות

דעת זקנים מבדלי תוספות

דעת זקנים מבדלי תוספות

(טז) ויצוו אל יוסף . ובחיי אביהם למה לא צוה אלא אמרו מה לנו לעשות ויבטחו בה שחכה והליכה זה כיון שחזרו מלקבור אביהם ועבר יוסף על הכור שהשליכו בו אמר ברוך עשה לי כם במקום הזה אמרו עדיין יש שנאה פסונה כלבו מיד ויצו אל יוסף :

(טז) ויצוו אל יוסף . ובחיי אביהם למה לא צוה אלא אמרו מה לנו לעשות ויבטחו בה שחכה והליכה זה כיון שחזרו מלקבור אביהם ועבר יוסף על הכור שהשליכו בו אמר ברוך עשה לי כם במקום הזה אמרו עדיין יש שנאה פסונה כלבו מיד ויצו אל יוסף :

פירוש לתורת אלהים

זיין אָבֵער הַיִּינָם נועַם עַר זִיך אָן אוֹנָן וְנִגְמָן זיין׃
 (טו) וַיִּצְווּ אֶל יוֹסֵף הָאֲבִיב זיין גִּבְרָאָמִין צו דִּי קִבְרֵדֵעַר פּוֹן בְּלִקְהָה זיין זְאֵלְיִן גִּינִן צו יוֹסֵף נִאֵסֵר אוֹנָן זְאֵלְיִן אִים אוֹזִי וְאֵגִין אָבִיךָ דִּינִן פִּאָמֵעַר הָאָמֵן גִּבְרָאָמִין פִּאָר זיין מִיִּיִשׁ אוֹזִי צו זְאֵלְיִן׃ (יז) כַּח הַמִּסְדֵּר אוֹזִי זְאֵלְט אִיר זְאֵלְיִן צו יוֹסֵף זְאֵנָא אִיךָ כְּעַם דִּיךָ שְׂא פִאָר גִּיב דִּיא מִיִּסְטָאֵם פּוֹן דִּינֵעַ קִבְרֵדֵעַר אוֹנָן זייער וּזְנָךְ כִּי נִוארֵם זיין הָאֲבִיב דִּיךָ טִימֵם כִּיִּינִן

דעם אז ער האט בגראבין זיין פאטער : (טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם פון יוסף האבין גינעהן אז זייער פאטער איז גיטאמארבין זייער האבין זיין גיטאמארבין זייער פאטער נועם אונו יוסף האסין וקשב אונ נועם אונו אום קערין את גאר דאס ביין אשך נואם מיר האבין אים גיטאמארבין קלוקר פאטער קל זמן אונזער פאטער האמ גילעקט האמ ער גיט גיטאמארבין זיין פאטער קיצער

פרקי דרבי אליעזר

עֲשֹׂא אֲנָן הָאָמֵן גִּיבְעִינָם פִּאָר הַקְּבֵרָה עַר נִאֵךְ הַמִּסְדֵּר אִירִיב עֲשֹׂא . וְנִוארֵם עַר אִירִיב גִּיבְעִינָם נִואם עַר הָאָמֵן גִּיבְעִינָם וְיִוִּיל עַר הָאָמֵן כִּיִּין תּוֹרַת גִּיבְעִינָם . אֲנָן אִירִיב אִירִיב יִשְׂרָאֵל אֲנָן

תאם אָנָּן הָאָמֵן דַּעַם קָאָם פּוֹן עֲשֹׂא אוֹנָן דַּעַר קָאָם אִירִיב גִּיבְעִינָם אִירִיב דַּעַם נִואם פּוֹן עֲשֹׂא הָאָמֵן פּוֹן אֲוִינָם גִּיבְעִינָם צו זיין זאגן שיער . וְנִוארֵם הָאָמֵן גִּיבְעִינָם דַּעַם קָאָם פּוֹן

גְּמִלוֹךְ וְעַתָּה שֵׁא נָא לְפִשֶׁע עֲבָדֵי
 אֱלֹהֵי אֲבֹתַי וַיִּבְרַךְ יוֹסֵף בְּדַרְבָּרָם
 אֵלָיו: יי וַיִּלְכְּנוּ גַם־אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו
 וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְךָ לְעֲבָדִים: יט וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל־תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת
 אֱלֹהִים אָנִי: כ וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי
 רָעָה אֱלֹהִים הִשְׁבֵּה לְטֹבָה לְמַעַן
 עֲשֵׂה פְּיֹם הַזֶּה לְהַחֲיֵת עַסְדֵּרֵב:
 שביע כֹּא וְעַתָּה אֶל־תִּירָאוּ אֲנֹכִי
 אֲבַלְבַּל אֶתְכֶם וְאַתֶּם־טַפְכֶּם וַיִּנַּחֵם
 אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל־לֵבָם: כג וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף

עבדי אלהא דאבותי ובכא
 יוסף במלכותו עמיה:
 יי ואילו אף אחיו ונפלו
 קדמוהו ויאמרו לה
 אנחנו לך לעבדים:
 יט ואמר להו יוסף
 תיראון ארי דקלא
 אנא: כ ואתון חשבתון
 עלי בישא מן קדם יי
 אתחשבת למכא פדלי
 למעבד פיומא דדון
 דקיימא עם סבי: כג ובען
 לא תדחיון אנא איוון
 יתכון וית טפליכון ונחם
 יתרון ומיל פנחיון על
 לבחון: כג ויתב יוסף

תולדות אהרן

ונחם סא, יוסף מו: וילט גס, מנילס חו
 וינחם יוסף, מנילס יו מנילס קט

בעל המצוות

יט) תחת חלסי חני, כל חסידו יבק לרלו כשקטע מתנו
 טיקט עליו דמחסי ונער דס טו כשון סביד לחמו: יג כן
 סוף ג' כמסורה וסליטי תחת זלח לא יומח עמתי (ע"ס) סכחותו
 י' סחבר לאפי נערט חמטי סחמו למרו ממנו דלכר כ' סוטו:
 רש"י

רשבים

(ב) אלוים חשבה לשובח, הקב"ה גרם לכם ואתם לא
 סוף ג' כמסורה וסליטי תחת זלח לא יומח עמתי (ע"ס) סכחותו
 י' סחבר לאפי נערט חמטי סחמו למרו ממנו דלכר כ' סוטו:
 רש"י

אני, סחח כמקומו חני כחמיה חס הייתי חלה לרע
 לכס כלום חני יכול והלא חסם כולכם חשנתם עלי רע
 והקדום כדון הוא חסנה לטובה והיחד חני לכדי יכול
 לרע לכס: (כא) וידבר על לבם, דכרים המתקבלים
 דעת וקום מעולי הדוממות
 יט) כי תחת אלוים אני, כי נשבר כבי וראו אלוים
 אני תחתו ככו אל תחת:
 (כא) וידבר על לבם, פירש רש"י שנשא ק"ו תעצמו יי גרות
 לא יכלו לכבות גו אחר, פ"י עשן עשרה גרות שדרכו של עשן לכבות את הבר:
 פירוש לתורת אלוים

כדבר מפני הגלוס כי לא נזה יעקבין סלח נחשד יוסף
 כענינו: (יז) שא נא לפשע עבדי אלהי אבדיך.
 חס חניך מת חלסיו קיים חסם עכדו: (יח) וילכנו גם
 אחיו, מוסף על השליחות: (יט) כי היתחת אלוים
 תבוכות יוסף את אחיו
 (כא) וינחם ארום ורדבר על לבם וגי', חילח כמדרש חס יוסף
 סחחסי סטלו לו והוא סכל לרות רבות ע"ז נחם חס
 לא יכלו לכבות גו אחר, פ"י עשן עשרה גרות שדרכו של עשן לכבות את הבר:
 פירוש לתורת אלוים

בצאקלמ ועתה אונ אצונד בעמין מיר דיה שא
 פאר גיב צו דעם מיסאמא פון דיא קנעקט פון
 דעם גאט פון דיין פאטער נארום ווען דיין
 פאטער איז גישטארבען זיין גאט לעקט דאך
 אונ זיין זענען דאך זיגע, קנעקט ונך יוסף האט
 יוסף גיוויינט ברגס חני ווען זיין האבין דאס
 אים גינאנט (יח) וגיט אונ די ברודער זענען אויך
 צו אים גינאנען וגיט חני אונ זענען גיפאלין
 פאר אים זיין האבין חני גיבעטן ויארו אונ
 זיין האבין גינאנט חני מיר וועלן זיין צו מיר
 קנעקט: (יט) ויאמר האט יוסף צו זיין גינאנט אי
 פירט איר נאלט אייך גיט פארקטען זי נארום

אין בין גיט אויף דעם ארט פון גאט: (כ) ויאמר
 השבכם אונ איר האט אויף מיר גיטראקט שלעקץ
 גיחם אקער גאט האט גיטראקט צו נוסען נסו
 דרום גשה ער האט גיטראקט זיג זיה אחיו ויא
 דעם סאג דמיות צו דער גערין פיר פלעקער:
 (כא) ועתה אונ אצונד נאלט איר אייך גיט פארקטען
 אנכי איך וועל אייך שפיוון ואת אונ אייגערע
 קליינע קינדער ונחם אויף אונ ער האט זיין
 גיטרייטס ונחם אונ ער האט גירעם אונלעקע מיר
 ויאם איז זיין גקבל גיטארין זי לבט אויף זייער
 הארץ: (כב) וישב אונ יוסף איז גיעטין אין סכרום
 ויא ער וגיט חני אונ זיין פאטערס חיו געוונד

פרקי דרבי אליעזר

אז איך דיא סענה חספלה נחם ער האט געקריגט זי
 סאקי ניעטן מיט אוקטעס, האט חסם ויכנר גיענטערס

פרקי דרבי אליעזר
 אז איך דיא סענה חספלה נחם ער האט געקריגט זי
 סאקי ניעטן מיט אוקטעס, האט חסם ויכנר גיענטערס

בְּמִצְרַיִם הָיְתָה אֲבוֹתַי יוֹסֵף
 וְהָיָה יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרֵת
 שָׁנָיו כִּי נִחְזָא יוֹסֵף
 לְאֶפְרַיִם בְּנֵי מִלְחָמָא
 אִף בְּנֵי מְכִיר בְּרַ מְנַשֶּׁה
 אֲתִילִידוּ וְרַבֵּי יוֹסֵף :
 כִּי וַאֲמַר יוֹסֵף לְאַחֵיהּ
 אֲנָא מֵאִתְּוֵי מְדַבְרֵי דְכִיר
 יִתְכוּן וְיִסַּק יִתְכוּן מִן
 אֶרֶעָא דְעָא לְאֶרֶעָא דִּי
 קַיִים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וְלְיַעֲקֹב : כִּי וַאֲמַר יוֹסֵף
 יִתְבָּרַךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 מְדַבְרֵי דְכִיר יִתְכוּן
 וְתִסְקֹון יִתְגַּרְמֵי מִקָּא :

בְּמִצְרַיִם הָיְתָה אֲבוֹתַי יוֹסֵף
 וְהָיָה יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרֵת
 שָׁנָיו כִּי נִחְזָא יוֹסֵף
 לְאֶפְרַיִם בְּנֵי מִלְחָמָא
 אִף בְּנֵי מְכִיר בְּרַ מְנַשֶּׁה
 אֲתִילִידוּ וְרַבֵּי יוֹסֵף :
 כִּי וַאֲמַר יוֹסֵף לְאַחֵיהּ
 אֲנָא מֵאִתְּוֵי מְדַבְרֵי דְכִיר
 יִתְכוּן וְיִסַּק יִתְכוּן מִן
 אֶרֶעָא דְעָא לְאֶרֶעָא דִּי
 קַיִים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וְלְיַעֲקֹב : כִּי וַאֲמַר יוֹסֵף
 יִתְבָּרַךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 מְדַבְרֵי דְכִיר יִתְכוּן
 וְתִסְקֹון יִתְגַּרְמֵי מִקָּא :

תולדות אהרן
 יעקב . כטוונות קול :

בעל המורים

רשבים

שפעתם כי לטובתכם נתכוון הקב"ה : (כג) גם בני מכיר .
 כנים שנים ומים של אפרים פרו ורבו יותר . כגון שאמר
 יעקב וזאתו הקטן יגדל ממנו : (כד) ויאמר יוסף אחיו
 אנכי מת והאלהים פקוד יפקוד וגו' . פסוק שאחריו מוכיח
 אחר להם משכם לקחתם אחיו ולשם החיובי . ונמדדש ים

(כד) אנכי מת והאלהים פקוד יפקוד אתכם . פי' אנכי כ"ו היום
 כלא ונתח כבדך אבל הקב"ה מלך מי וקיס הוא יפקוד אתכם .
 ודמו שני פעמים ט"ו פי' כסם שמלכתי פי' שנים כך יבוא לכם
 גולגול כן שמונים שנים . א"כ יפקוד בשון חסרון כמו ולא נפקד
 ממנו חס רמו מנין פקוד מסר מת' ק"ן שנים וישאר רד"ו :
 (כה) וישכט יוסף את בני ישראל . ולא שכטו לכניו אלא

רש"י

שפתי חכמים

ויותר היום ראוי להם לזכר עמו כעלמם : (כ"ח) כי י"ב שנים כנגד
 י"ב טובים המלחמים את כל העולם ולכן ח"ל י" ברות ר"ל אף שפיו
 חושבים להרוג אותו היום יגלל מידם וכ"ו מפני שביה נל א' מן
 השבעים דומם לזמן כרקיע אשר א"ל לאבד כ"ס שפוא יחד ש"ל
 יוכל לאבדם כו' . אבל א"ל דלון אחד יכול להרוג עשרים דוב אין
 ראיה דיוסף סיס מלך ויהי יכול לזנות על אלה אנשים להרוג אותם :
 חסלת פרשת ויחי

על הלכ . עד שלא ירדוהם לכהן היו מרניט עלי שאני
 עבד ועל ידיכם גורע שאני כן חורין ולמי הורג אתכם
 מה הכריות אומרות כה של כחורים ראה וכשתבנה כהן
 ואמר אחי הם ולכסף הרג אותם יש לך אח שהרג את
 אחיו . ד"ל עשרה נרות לא יכלו לכבות כן כר אחד וכ' :
 (כג) על ברבי יוסף . כתרנומו גדול בין בכתי :

חסלת פרשת ויחי

תחומות יוסף את אחיו

אחיו . תחמת שאלה פי פלרות שכלל הכיאוהו לטובם גדולה .
 ל"ש שביאל סקל"ל לנלוז את ישראל ינחם אותם על הפלות
 שכללו כולו כלהם כזה עירלה להם את חת הטובות שילחמו להם מהפלרות
 שכללו ולא יזכיר שמחת עולם על ראשם וגם יגון וזמנה כד"ל :

אנכי אעשה כדברך רישי סדרא :

מן הגיות שלכם נבא עליהם שלא יהיו במצרים כי אם
 פירוש לתורת אלהים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כד) ויאמר יוסף אל אחיו וישבעו יוסף וכ' . תוס' לפי אסר
 שני פעמים פקד יפקוד הכי תהי ליה לכתב אנכי את
 והשבעו יו' כי כאשר פקוד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את
 עצמותי וכו' וי"ל וה"ל יעקב אביו אסר פקוד יפקוד אלהים
 אתכם והעלה אתכם והעליתם את עצמותי ולכן כאשר פקוד
 יפקוד אלהים וכו' והתא רכת"ב

(כס) פקד יפקד אלהים . פי' כמנין פקוד יפקוד הכרוא
 פירוש לתורת אלהים

בְּחַי יוֹסֵף אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר גִּילְעָדָם מֵאָה וְעֶשְׂרֵת שָׁנִים
 הַזְנוּדְעָרֵשׁ אֲוֵן צַעֲרֵן יִאָהֶר : (כג) וַיְהִי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם
 אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר זֹכֶה גִינוּעֵן צוּ נַעֲהוּ צוּ אֶפְרַיִם בְּנֵי
 שְׁנַשִּׁים אֲדָרִישׁ גִּיבִירֵשׁ נִם אוֹיֵה בְּנֵי דִי קִינְדֵרֵר פִּון
 קִכִּיר דְעֵר וְהָן פִּון קְנִשָּׁה יִיגֵדוּ זַעֲנֵן אוֹיֵה דְעֵר
 צוֹיגִין גִּינוּאֲרִין אוֹיֵה דִי קִנְיֵא פִון יוֹסֵף : (כד) וַיֹּאמֶר
 יוֹסֵף אֵי אֵהִיו אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר גִּינוּאֲנֵם צוּ זַיגֵעַ
 בְּרִידֵרֵר אֵיגֵי מֵה אוֹד נַעֲלֵ שְׁטִאֲרִינִין וְאֵהִיִּים אֲוֵן

בְּחַי יוֹסֵף אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר גִּילְעָדָם מֵאָה וְעֶשְׂרֵת שָׁנִים
 הַזְנוּדְעָרֵשׁ אֲוֵן צַעֲרֵן יִאָהֶר : (כג) וַיְהִי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם
 אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר זֹכֶה גִינוּעֵן צוּ נַעֲהוּ צוּ אֶפְרַיִם בְּנֵי
 שְׁנַשִּׁים אֲדָרִישׁ גִּיבִירֵשׁ נִם אוֹיֵה בְּנֵי דִי קִינְדֵרֵר פִּון
 קִכִּיר דְעֵר וְהָן פִּון קְנִשָּׁה יִיגֵדוּ זַעֲנֵן אוֹיֵה דְעֵר
 צוֹיגִין גִּינוּאֲרִין אוֹיֵה דִי קִנְיֵא פִון יוֹסֵף : (כד) וַיֹּאמֶר
 יוֹסֵף אֵי אֵהִיו אֲוֵן יוֹסֵף הָאֲמַר גִּינוּאֲנֵם צוּ זַיגֵעַ
 בְּרִידֵרֵר אֵיגֵי מֵה אוֹד נַעֲלֵ שְׁטִאֲרִינִין וְאֵהִיִּים אֲוֵן

אונקלוס

בו זמית יוסף בר מאה
ועשר שגין ונתמו
יתיה ושמוה בארנא
במצרים : חזק

ט וימת יוסף בקמאה ועשר שנים
וניתמו אתו ויישם בארון במצרים:
חזק

פ"ה פסוקים פ"ה אל פה סימן . ומספרין במלכים א סימן ב :

סבוב פסוקי דספר כראשית אלף ותקל"ד אך לר' סימן . והיו ועל חרבך מתייה ופרשיותיו י"ב ו"ה שמי לטולס
סימן : וסדריו מ"ג ידיריה סימן : ופרקיו ג י"י חגו לך קויו סימן : מגין הפתחות מ"ג . והסתמות מ"ח .
הגל צ"א פרשיות צ"א חתה וכל העס אשר כרגלך סימן :

רשבים
השביעם להעלותו עמסם : (כו) ויושם . כמו ויושם .
וזבן ויוקץ נח כמו ויוקץ . מן ישב והושבתם . מן יצא
המוציאם . היא מוצאת . מן ירד . והורד השמשכן : בארון .
נקבר בארון . כי עתודים היו להעלותו בארון . בששבת
כסם את חורון . ועבדו ירדן בשמחה ורון . השכלת השרון .
ויהלל וחי . אשפוך את שיחי . להודי ושבוני . לאמץ
את כחי . השיב נדחיו . ואם אבד נצחיו . מבטן נודו . ירח ניוחיו . סבור רק שלחי . דברים עד תומם .
הספר הנחל . מפי רב דמס . עד כי הוא סלסל . לוחות המרוסם . איש ענו סלל . ובראש אלה שמות . יסוד
החכמות . לאוילום ראסם . את צור ראש אומות . ילביש רעמות . לך שארית חמות . יבנה הנשמות .
הרושות בשמות . יהיה מעומות . עפר החומות . ואבנים שלמות . כולם מתאימות . כפרת אשמות . נשמות
הענומות . יבנה במרומות . כתר סמקומות . ולא יעלו במות . הלבית הבחמות : השלח פרשת ויחי

דעת זקנים מבועלי התופות

רד"ו שג"י הרי לך שחמר הקב"ה מן השעבוד קץ שנים מסנו איש . אבנם קשיא י כי מצאתי פקר חסר וי"ד
בסנין פקד"ו יפקד אליהם ו' יפקד יתפרש כמו ולא נפקד
השלח פרשת ויחי

פירוש לתורת אלהים

זאלם איר אויף גרענען מיינע ביינער פון
דאנען : (כו) ויפת יוסף אונ יוסף איז גישטארבין
זו אז ער איז אלס גיטען הגנעקט אונ צעהן
און אין מצרים :

צואת דוד

הפמרת ויחי במלכים א סי' ב' פ' א'

א ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו
לאמר : ב אנכי הלקי בדרך כל הארץ
וחוקת והיית לאיש : ג ושמרת את משמרת
יהוה אלהיך ללכת בדרךיו לשמר חקתיו מצותיו
ומשפטיו ועדותיו כפיתוב בתורת משה למען
תשפיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תמנה

רב"ס יהוה געפסקת זעקס הדישים הדיקה אונ דעם גנבים זיהן דרייא ונדשים תפיקה . האם דעם גנבים
פירוש ע"פ

(א) ויקרבו ימי דוד למות אונ עם האבין גינעהקט
דיא פגען פון דוד צו שטארבין ויצו
האם ער גיקאמין צו זיין זיהן שלמה אזוי צו
זאגין : (ב) אנכי הלקי אך גייא גדרד אין דעם וועג
וויא גאר דיא וועלט מוז גיין פלוקמר איה וועל
שטארבין וזקק אונ דו זאלסט דיה שטארקען
היית זאיש אונ זאלסט זיין אין פרוקער מאן :
(ג) ושמרת אונ זאלסט היפען את משמרת דאם

שם: ה למען יקים יהוה את דברו אשר דבר
 עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת
 לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר
 לא יפרת לה איש מעל פסא ישראל: ה וגם
 אתה ידעת את אשר עשה לי ויאב בן צרויה
 אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר
 בן נר ולעמשא בן יתור ויהרגם וישם דמי
 מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בתורתו אשר
 במתניו ובנערו אשר ברגליו: ו ועשית
 כחכמתה ולא תורד שיבתו בשלם שאל:
 ולבני ברולי הגלעדי תעשה חסד והיו כאכלי
 שדחנה כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום
 אחי: ה והנה עמך שמעי בן גרא בן יהימיני
 מבחרים והוא קלני קללה נמרצת ביום לכתי
 מחנים והא ירד לקראתי היידן ואשבע לו
 ביהוה לאמר אם אמתה בחרב: ט ועתה אל
 תנקמו פי איש חכם אתה וידעת אה אשר

זוהו יתקשרם פאר נחם זיון שפראף
 איז געווען דאס מען איז געווען ער
 וייל זיי זיינע עלטערן נאם ער נים
 געווען געווען פאר וואס דען נאם ער
 געווען קינס איז אנדערשע שפראף,
 דעם זעלבס ווען ער האט זיי זיינע
 שפראך געווען געווען נאם ער אויך
 געווען איז דא שפראך קענער,
 דאס געווען איז מען האט נאם
 שפראך און מען נים איז שלעכטן
 ווען איז די שפראך געווען: ו שפראך
 אה שפראך ה' נח' דוד המלך
 איינער ער איז געווען געווען נאם ער
 געווען זיון ווען שלמה ער זאל
 שפראך געווען דא ווערער זענען
 חלל ברך כל הארץ. איך זייא שוין
 איזען איז די ווען וואס אלע מענטשן
 מיין זיון, ווארם יעדער מענטש
 זייט אלע טאג ענטפער צו זיון
 שפראך, אז די וועןס אזוי זענען
 ווערער דא שפראך און וועןס זיון
 מענטש און וועןס היינט די תורה
 און מצוה וואס נאם האט געווען,
 און נאם וועןס קענען זיון וואס ער
 האט מיר צו געוואלט, אז מיין
 קענער וועלן זיון פלעס אויף דא
 ויזו, רמזש פאסטער אז זיון קען
 איז אהלימיוט און דער פאסטער האט
 אים געווען בוסר און דאס האט נים

געהאלפן און ער האט אים ארויס געפירט פון שטוב, און דער קניד זייט ארויס געקומען און געווען און ער
 געפירט זיך נים, דער דער פאסטער גרויס צער, ער קען געזען זיון מירד עסין און קליידונג און ער פאר אים נים געבן, ווארם דער

פירוש ע"מ

פ"ס: (א) ועשית און דו זאלסט טאהן מיט זיין
 חכמה דו זאלסט אים געפונען עסין אהלימיוט
 און זאלסט אים הרגנו ויא און זאלסט נים לאוין
 געדערן זיין געווען מיט שלום צו דעם גרויב
 דו זאלסט אים נים לאוין שטארקן מיט זיין
 טויט: (ב) זענען און צו דיא קענער פון ברזיל
 וואס ער איז פון גלעד פגשה חסד זאלסט טאהן
 געקאר היי און זיין זאלן זיין זענען דא וואס
 עסין פון זיין טויט זי ווארם אזוי האבן זיין
 געווען עסין שפיר צו מיר געווען ווען איה בין
 אנשלאפען געווארן פאר זיין ברודער אבשלום:
 (ג) והנה און עמך מיט דיר איז שמיעי דער ווען
 פון גרא הן פון שכם געווען פון דער שטאט
 בחורים והוא קלני און ער האט מיר געשלאפען
 קללה געווען אשטארקע קללה זייט איה דעם טאג
 אז איה בין געווארן צו מענטשן והוא און ער איז
 געווארן קענין מיר צום געדן מיר איבער געווען
 ואשבע לו בן האב איה געווארן צו אים בייא
 נאם נאמר צו זענען אים אויב איה וועל דא מיטען
 מיט אשווערד זאל מיר אזוי און אזוי זיין:
 (ד) ועתה און אצויד זאלסט אים נים זיין לאוין
 זי ווארם דו זענען דאך אהלימיוט מענטש ווען

דיך דאך קערן: (ה) זענען דרום נים נאם זאל
 זיינע רייד קענין זיין זאל דער זען וואס ער האט
 געווען אויף מיר נאמר צו זענען זיין
 קענער וועלן הייטען אה דעם זיינער ווען געווען
 צו זיין פאר מיר מיט אהקת זען דעם זענען נים
 מיט נאר זיינער הארץ און מיט נאר זיינער לייב
 האט ער מיר געוואלט נאמר אזוי צו זענען יא עס
 וועט נים פאר שטויטען ווערן פון דיר איין טאן
 פזי פון דער שטייל פון דעם מלכות פון דא
 ישראל: (ו) וגם און דו ווייסט דאך אויך אה וואס
 יואב דער ווען פון צרויה האט מיר געוואלט אשר
 עשה וואס ער האט געוואלט זען פון די צווייא
 הערן פון דר ישראל זאכער הן נאר אבנר דער
 ווען פון גר זענען הן נאר און צו עקשא דער
 ווען פון יקר והרגם און ער האט זיין געהרגט
 ווען און ער האט געוואלט דאס בלוט פון דער
 מלחמה געווען וויא זיי וואלפען מיט אים מלחמה
 געהאלפען זענען און זיי האבן געווינט ער האט
 שלום מיט זיין ווען און ער האט געווען דאס
 בלוט פון דער מלחמה געהרגט אויף דעם נארטער
 וואס אין זיינע מלחמה דאס מיט מען דא
 שווערד זענען און מיט די שיד נאם אויף זיינע

תעשה---לו והורדת את שבתו בדם שאור :
 • וישב דוד עם אבתיו ויבקר בעיר דוד :
 • והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים
 שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך
 שלשים ושלש שנים : יב ושלמה ישב על כסא
 דוד אביו ותבן מלכתו מאד :

גם אים, אג דער פאסטער האט פערנעניגען צו זעהן זיין קינד איז אין אלעס גוטען, דאס זעלבניגע האט דוד המלך גינגעס צו זיין זיהן שלמה, אז די נעקסט היסטען ווערען אג מצות, נעם נאם דיר נאון לעבין אויף דיא מלכה, די נעקסט האבין פערנעניגען פון דין מלכה, אג נאם נעם אויך האבין פערנעניגען צו זעהן אזוי אים, אגלך אויף דיא יודין :

פרוש גים

אג די זאקסט וויסען נאם די זאקסט אים מאהן פאקור די זאקסט אים עפעס געפונען איין בלבד אג זאקסט אים הרגן והורגת אג די זאקסט סאקען גידערין זיין גידויקייט אין גריב אריין מיט בלום פאקור דורך דער הרגיה : (י) וישב אג דוד איז גישמארקין אזוי וויא זיינע עלטערין גגפר אג ער איז גיווארין באגראבין אין דער שקמא פון דוד דאס איז ציין : (יא) תמים אג

דיא טעג נאם דוד האט גיקינגט אויף דיא ישראל זענען גינען ארבעים שנה פערציג יאהר גיבין דהיינו אין חברון האט ער גיקינגט זיבען יאהר גייירשלים אג אין וירשלים האט ער גיקינגט דריי אג דרייסיג יאהר : (יב) ושלמה אג שלמה איז גינעסין אויף דער שמיט פון זיין פאטער דוד וזען אג זיין מלכה איז גינער אן גיבריים גיווארין :

אמר קריאת פרשת השבוע טעים מקרא וחלד תרגום והפסרה וזממור ה' מלך נאות לבש או זממור שיר כיום השבת וה' מלך יל"ח לכו משנה והלכה מסדר שהרות שהוא נגד היסוד נחיתת היום :

ברמנורא מלשנה פרה פוק ב עיקר תויט

פרק ב א רבי אליעזר אומר פרה מעוברת כשרה. רבי אליעזר ורבנן דלכא קיימי בשעת רבי יהודה (א) לחמר לקמן כפירין דעלה עליה זכר אינה פסולה אה"כ עלה עליה מדעת בעל הבהמה ופליגי הלא מעוברת טעלה עליה זכר מעטו בלא דעת הבעלים ור"א דמכשיר סבר עובר ירך חמו הוא והוי כנופה לפרה ורבנן דספלי סברי עובר לאו ירך חמו היא ונפסלת מחמת מלאכה שנשאל את עובדה וזלכה שהיא פסולה משעה שעלה עליה הזכר אפי' שלא מדעת בעלים ואפילו אינה מעוברת ודלא כר' יהודה: אינה נלקחת מן הכרותים. טעמיה על הרביעי' ושאל נרשע' בדם (ב): וחכמים מבשרין. מפני שהבהמה נעשית עקרה (ג) ופסולה מפני למד קדש' ביום היא בלויס :

כשרובעה שהכתיב הם על בהמותו שלא תעקר: ור"א זו בלבד. לא כפרת מטאת בלבד פליגי ר"א ורבנן חלל ככל קרבנות הגזר והיחיד פוסל רבי אליעזר חס נלקחו מן העכו"ם לחיים לרביע' והכמים מכשרין ואין הלכה כרבנן

פרק ב א רבי אליעזר אומר פרת חסאת המעוברת רבי אליעזר ואמר פרת חסאת המעוברת פוסלים. רבי אליעזר אומר אינה נלקחת מן העכו"ם. וחכמים מבשרין. ור"א זו בלבד אלא כל קרבנו הצבור והיחיד. (א) והר"א כתב שר"א מודה שאם עלה עליה זכר פסולה סתמעוברת חובטת זכר סוף זרייה היא חלל עלה עליה שלא בשעת חביעה גפר סוף לס ומתא והכמים פוסלין במעוברת מטום חסם דלא ללויס :

פרק ב א רבי אליעזר אומר פרת חסאת המעוברת רבי אליעזר ואמר פרת חסאת המעוברת פוסלים. רבי אליעזר אומר אינה נלקחת מן העכו"ם. וחכמים מבשרין. ור"א זו בלבד אלא כל קרבנו הצבור והיחיד. (א) והר"א כתב שר"א מודה שאם עלה עליה זכר פסולה סתמעוברת חובטת זכר סוף זרייה היא חלל עלה עליה שלא בשעת חביעה גפר סוף לס ומתא והכמים פוסלין במעוברת מטום חסם דלא ללויס :

פרק ב א רבי אליעזר אומר פרת חסאת המעוברת רבי אליעזר ואמר פרת חסאת המעוברת פוסלים. רבי אליעזר אומר אינה נלקחת מן העכו"ם. וחכמים מבשרין. ור"א זו בלבד אלא כל קרבנו הצבור והיחיד. (א) והר"א כתב שר"א מודה שאם עלה עליה זכר פסולה סתמעוברת חובטת זכר סוף זרייה היא חלל עלה עליה שלא בשעת חביעה גפר סוף לס ומתא והכמים פוסלין במעוברת מטום חסם דלא ללויס :

[א] ינוד . כשהשחרות אינו מניע לזכות (והיינו עלם המתבוד
 פתור מקרינס וכן בתוך הטלפים . וזו היא כף הרגל ויש כבוד
 על קרן ובי' אצבעות שאין זכות מניע על שם רש"י) . לז"ל
 מניע ויטול כעל מוס אס יחזוק עם נהרא : (3) שמאמר האל
 תמיתה הוריענו שפנינו שלימה הארזם הר"מ ועי' כהר"ב מ"ה :
 [ב] לבית . ויבטן לז"ל דקדש
 ל"ה היא ולקחיה ממרת' :
 הלכנס כלה לז"ל היא :

כ"ל אלעזר : באין מחארץ ומחוצה לארץ . כל
 הקרננות כאלן בין מן הארץ בין מחוצה לארץ בין מן הארץ
 בין מן היסוד : חוץ מן העומר ושתי הלחים .

לדמר קרא כי תבואו אל הארץ לקרחתם את קליפה
 והבאכם את עומר ושמי
 הלחם כתיב ממושבותיכם
 תביאו לחם ולזין כאלן אלל
 מן החדש דכתיב בזה מנחה
 חדשה : ב יגוד . יחזוק
 כמו גודו אללל : והננסת .
 קטנה ביותר שזה מוס חלש
 ולזין מני ככהמה (3) :
 יבלת . וורוא"ה בלע"ז :
 רבי יהודה פוסל . והלכה
 כרבי יהודה : ג יוצא דופן
 פסולה . כשאר קדשים
 דכתיב כי יולד פרט ליואל דופן ואף על גב דפרה לאו קדשי מונח היא אלל קדשי בדיק הבית מכל מקום
 יולל דופן פסולה דמטלת קרייה רחמנא : רבי אליעזר מבשיר . כהנתן וממיר דוקא ולזין הלכה כרבי
 אלעזר : כל המומין הפוסלין במוקדשים . ככוכרות פרק על אלז מומין מטורשים המומין הפוסלים
 כמוקדשים : פוסלין בפרה . דכתיב אשר לזין זה מוס : עבר בה את הנהר . אלו כוכבה ונסמיתע בה
 כשעבר את הנהר : קיפל עליה את המוסרה . המכל שקוטר אוחה בו קפלו ונתנו על גופה :

קרבנות ועגלן קשר וזוי מיר האבין פריער גינאגמו
 באין מהארץ ומחוצה לארץ בין מן הארץ בין מחוצה לארץ בין מן הארץ
 בין מן היסוד : חוץ מן העומר ושתי הלחים .

שקרניה ומלפיה שחורים [א] ינוד . נלגל העין והשיניים והלשון
 אינן פוסלין בפרה . והננסת כשרה . היתה בה יבלת וחתכה רבי
 יהודה פוסל ר' שמעון אומר כל מקום שנישל ולא העלה מקומו
 שער אדום פסולה : ג יוצא דופן ואתנן ומחיר פסול רבי
 אליעזר מבשיר . שנאמר לא תביא אתנן זונה ומחיר בלב
 בית ה' אלהיך . ואין זו באה [ב] לבית . כל המומים
 הפוסלים במוקדשים פוסלים בפרה . רכב עליה . נשען עליה .
 נחלה בזנבה . עבר בה את הנהר . קיפל עליה את המוסרה . נתן

נתן מליטו עליה פסולה. נאמר כפרה אשר לא עלה עליה עול ונאמר בעגלה ערופה אשר לא עיבד בה אשר לא משכה בעול מה עול האומר בעגלה ערופה שאר עבודה פסולה כעול אף עול האומר כפרה עשה שאר עבודה פסולה כעול (7): בשביל שלא תחליק. שלא יהליתו רגליה וחטול: לצורך אחר פסולה. וחסוי לזרוע ולזרעה פסולה: ד' עצה עליה זכר פסולה. אף על גב דלא ניחא ליה תמוס דדמיה אקרים

ומחסד טובא ובעבודה לא ניחא ליה לא מיפסול דכתיב בעגלה ערופה אשר לא עבד בה כתיב עבד וקרינן עובד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה ולמינן פרת חסלת מינה מכל מקום האילן וכשרה פרות הוה ניחא ליה חסדי' לגבי פרת חסלת נמי ניחא ליה ועוד אם כחא להכשר חס כן הוה ניחא ליה ומש"ה פסולה: לאו דוקא העלה פסולה. לאו דוקא הכנה אלא חס עליה ענה כרני יהודה: ה' היו בה שתי שערות פסולה. דכתיב אלוהים תמימה אי כמותין כרי כבד אמור אשר אין בה מום אלא שחכה תמימה כאלמימות: רבי יהודה אומר בתוך כוס אחד. גרסי' ול"ג ונתקום עשה שונה ת"ק גומא היה שונה רבי יהודה כוס. גומא וכוס אחד הוא אלא שמידי חסד לומר כלשון רבי שרבו של רבי יהודה היה קורא לנומא כוס הכי מוכח כחוספתא: מוכיחות. מכוונות ומכוונות זו כלל זו: רבי אליעזר אומר אפי' חמישים. כלומר אפי' שבעה וכן מפורות יתלום והלכה כח"ק:

מליתו עליה. [ג] פסולה. אבל קשרה לחוסרה. עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק פרס מליתו עליה מפני הזבובים כשרה. זה הקלל כל שהוא לצורכה כשרה לצורך אחר פסולה: ד' שכן עליה עוף כשרה. עלה עליה זכר פסולה. רבי יהודה אומר אם העלהו פסולה ואם מעצמו כשרה: ה' היו בה שתי שערות פסולה. רבי יהודה אומר אם העלהו פסולה. ר"י אומר (סי'א ל"ג) (אפילו) בתוך כוס אחד. פסולה. היו בתוך שני כוסות והן מוכיחות זו את זו פסולה רבי עקיבא אומר אפי' [ג] ארבע אפי' חמש והן מפורות [ה] יהלוש. רבי אליעזר אומר אפילו חמישים

לדעת הכעלים אפי' עלה מעצמו פסולה ואם שלא לדעת הכעלים כשרה ואין הלכה כרבי יהודה: ה' היו בה שתי שערות פסולה. דכתיב אלוהים תמימה אי כמותין כרי כבד אמור אשר אין בה מום אלא שחכה תמימה כאלמימות: רבי יהודה אומר בתוך כוס אחד. גרסי' ול"ג ונתקום עשה שונה ת"ק גומא היה שונה רבי יהודה כוס. גומא וכוס אחד הוא אלא שמידי חסד לומר כלשון רבי שרבו של רבי יהודה היה קורא לנומא כוס הכי מוכח כחוספתא: מוכיחות. מכוונות ומכוונות זו כלל זו: רבי אליעזר אומר אפי' חמישים. כלומר אפי' שבעה וכן מפורות יתלום והלכה כח"ק:

ארויף גי'יניגט אויף איר נתן מליטו עליה עד האמ ארויף גי'יניגט זיין קלייד אויף איר פסולה איז זיא פסול אגן קשרה גמורה אבער אז ער האט איר צו געבונדען מיט אשפרייט גשה זיט סנדי בשביל שזא תמימי אדער עד האט געמאכט אשוף אונ האט איר אן גיטאקן אויף דעם פוס זיא זאל זיך גיט אויסגרייטשן פוס מליטו עליה ספני תבובים אדער עד האט פארשפרייט זיין קלייד אויף איר די קליגען זאלן איר גיט בייסין גשרה פון דעסמטוענין איז זיא גשר זה הפני האט איז דער גלל כל שהיא לזרקה אלע זאכן וואס מען טוהט מיט די פרה ארוקה פון אירעסמטוענין פאר די פרה ארוקהס ווענין גשרה איז זיא גשר זיךד אחר אז מען טוהט דאס פון איין אנדערעס ווענין פסולה איז זיא פסול: ד' שכן גי'יה עוף קשרה אויב אעוף האט גערוהט אויף די פרה ארוקה אפויגיל אדער איין אנדער עוף האט זיך גישמעלט אויף די פרה ארוקה אפריהען איז זיא קשר גי'יה זיך פסולה אויב אנדער וואס אקסן איז ארויף געמאנען אויף די פרה ארוקה עד זאל מיט איר סוגה זיין. אפילו דער בעל הבית האט גיט גיוואלט אז דער אקס זאל אויף איר ארויף גיין פון דעסמטוענין איז זיא פסול רבי יהודה אומר אם הגילה פסולה רבי יהודה זאגט אויב דער מענטש אלזיין האט ארויף גיבראקט דעם אקס אויף די פרה ארוקה דער אקס זאל מיט איר סוגה זיין. אדער דער אקס איז אלזיין ארויף געמאנען אויף די פרה ארוקה עד זאל מיט איר סוגה זיין. אדער דער אקס זאל מיט איר ארויף געמאנען אויף די פרה ארוקה

ל"ח : [א] ב' כו' . וכן כבוד
 נזמא ח' . ה"ר"ל : (כ) קצ"ט
 כ"ה לא מיחסרי כנייה אלף
 מדרבנן וסברה . לא גזיר משום
 דלא סמיחה א"נ דהוי דבר שאין
 מתכוין . גמלא :

ר' יהושע בן בתירא אומר אפילו אחת בראשה
 ואחת בזנבה פסולה . היו בה [ו] שתי מערות
 עיקרן משחיר וראשן מאדים . עיקרן מאדים
 וראשן משחיר הכל הולך אחר הנראה דברי
 ר' מאיר וחכמים אומרים אחר העיקר :

אחר הנראה . היינו חלר
 ראשן של מערות : אחר
 העיקר . אם עיקרן מאלדים
 וראשן משחיר ויש בעיקרו
 שמאלים כדי שיגזול כפי
 הווג יגזונו (ה) ראשן המשחיר
 לזכרי ואלים ששעמו

היא כשרה . אבל אם אין בעיקר יומאדים שיעור שזולו להגזול כפי הווג פסולה אפי' לזכרי ואלים ששעמו
 שתי מערות האמורות בכל מקום היא כדי שיהי נטלות כפי הווג וכן הלכה :

אויבין וענעו ויאי שנוארין כפי הווג אחר הנראה
 גייט מען אלץ נאך דעם ארמט וואס דריא האר
 נוערין גינעקן נאך די שפיצען פון די האר . אויב
 די שפיצען פון די האר וענען רויט איז ויא קשר .
 אונ אויב די שפיצען פון די האר וענען שנוארין
 איז ויא פסול דברי רבי פאיר אזוי ונאנט רבי מאיר
 וחקמים אומרים אחר העיקר אונ דריא חקמים אגין
 מען גיט נאך דעם ווארציל פון די האר .
 אויב דער נוארציל פון די האר פון די האר .
 אונ אויבין איז שנוארין . ואל מען אפ שערין
 דריא שנוארצע האר פון אויבין איז דריא פרה
 אדוקה קשר . אונ אויב דער נוארציל פון
 דריא האר איז שנוארין אפילו אויבין איז רויט
 איז דריא פרה אדוקה פסול :

אין עמליקע ערקמען . ואל מען דריא האר אויב
 רייסין אונ די פרה אדוקה איז קשר רבי יהושע בן
 בתירא אומר אפילו אחת בראשה ואחת בזנבה פסולה
 רבי יהושע בן בתירא ונאנט אפילו איין שנוארצע
 אדער אנוויקע האר איז ביי דריא פרה אדוקה
 אויף דעם קאפ אונ איין שנוארצע אדער אנוויקע
 האר איז בייא איר אויף דעם וויידי . פון דעם
 נועגין איז ויא פסול היי בה שתי שערות אויב עם
 איז ביי די פרה אדוקה צוויי שנוארצע אדער
 נויקע האר אין איין גריבול יקבן פשחיר ביי דעם
 נוארציל וואו די האר נואקסט ארויס פון די פרה
 אדוקה וענען ויי שנוארין ראשן באדים אונ אויבין
 וענען ויאי רויט . אדער פארקערט יקבן פארים
 ביי דעם נוארציל וענען ויי רויט וראשן פשחיר אונ

תוספות

גמרא נדה דף ט"ו ע"א

רש"י

אמר רב למפרע ור"ח היא ואל
 דכפ"ק דיומא (דף כ"ו)
 חנן מפרשין כ"ג מכוניו ו' ימים
 דמאח יבא על אשתו ספק נדה
 דקאמר כחנן כ"ט דקאמר דף
 מעמיה חל כעולה וקאמר רב
 חסדא דלמי אפילו כרכין וכדת
 אחר מנוו דכעולה עמא ו' אמאי
 מודים חכמים לר"ע כרואה כחם וי"ל
 מכלא ולכא וסור וי"ל דהוי תבדוק
 חלוקה קודם לרשעו ואלו
 אשתו ספק נדה לימא ודאי נדה
 אשמו שיעור וספ סמוך
 כעולה וי"ל דהא לא סמיחה :

ומודים חכמים לר"ע כרואה כחם . אמר רב
 למפרע ורבי מאיר הוא . ושמואל אמר
 מבאן ולהבא ורבנן היא מבאן ולהבא פשימא
 מהו דהימא הואיל ומעת לעת דרבנן וכתמים
 דרבנן מה מעת לעת לא מטמאה את בועלה

אמר רב
 למפרע ורבי מאיר הוא . ושמואל אמר
 מבאן ולהבא ורבנן היא מבאן ולהבא פשימא
 מהו דהימא הואיל ומעת לעת דרבנן וכתמים
 דרבנן מה מעת לעת לא מטמאה את בועלה

ור"ח היא . דמחמיר
 אכתמים כדלמריק
 כמרחא קמח ולקמן כפ' כל
 ס' . מחי מודים
 חל כעולה פלוגי לנבי
 מעת לעת ולא כמכלא
 וכתמים דרבנן . אפי עכא ולכא :
 לא נטמא הכנן קודם נדיקה ואל"א אמאי קאמר שמה תמלא
 אשתו ספק נדה לימא ודאי נדה אשמו שיעור וספ סמוך
 כעולה וי"ל דהא לא סמיחה :

גייט מטמא דריא אשה מיט אמעט לעת פריער .
 פריענט די גמרא פבאן ולהבא פשימא אז דער מאן
 איז ביי איר גינעקן נאקדעם ווי ויא האט געפונען
 דעם פלעק . איז דאך געוויס אז דער מאן איז
 טמא . ענפערט די גמרא פהו דמימא הואיל . נפעת
 געת דרבנן איף וואלט מיינען וויי"ל דאס וואס
 אאשה זעהט גדות איז ויא טמא מיט אמעט לעת
 פריער . האבין די רבנן גימאט ויא ואל זיין טמא
 ויחסיים דרבנן אונ וואס אפלעק איז מטמא האבין
 אויף נאר דריא רבנן מטמא גינעקן פה געת לא
 ספסא אה כעולה אזוי ווי דער מאן נועקט מיט טמא
 אז ער איז בייא איר גינעקן אין דעם מעט לעת
 וואס ויא האט גינעקן גדות . קמשל ויא האט
 גינעקן גדות ונטמא ביי טמא שעה צוועלף . אונ
 דער מאן איז ביי איר גינעקן מוצאי שבת וריא
 נאכט צו ונטמא . די אשה איז מטמא אלץ וואס

ומודים חכמים לרבי עקיבא דריא חקמים
 וענען מודה צו רבי עקיבא או אאשה
 האט געפונען אפלעק פון בלוט אויף איר העבר
 נאקדעם ווי דער מאן איז ביי איר גינעקן . איז
 דער מאן טמא אפר רב נפשה רבי פאיר היי רב ונאנט
 ער איז טמא פון פריער אזוי ווי רבי מאיר ונאנט .
 קמשל דער מאן איז ביי איר גינעקן ונטמא בייא
 נאכט שעה איינס אונ ויא האט געפונען דעם
 פלעק מאנטמא ביי נאכט שעה צוועלף . אזוי גיט
 וויא ויא איז טמא מיט אמעט לעת פריער . פון
 ונטמא ביי נאכט שעה צוועלף . אזוי איז ער אויף
 טמא וינארין . וויי"ל ער איז בייא איר גינעקן אין
 דעם מעט לעת ויחסימא אפר פבאן ולהבא ורבנן היא
 אונ שמואל ונאנט אויב דער מאן איז בייא איר
 גינעקן נאקדעם ווי ויא האט געפונען דעם פלעק
 איז ער טמא . ווי דריא רבנן זאגין אז אפלעק איז

אף כתמים לא מטמאה את בוערה קמ"ל ואימא הכי נמי התם אין שור שחוט לפניך הכא יש שור שחוט לפניך וכן אמר ריש לקיש למפרע ורבי מאיר הוא רבי יוחנן אמר מכאן ולהבא ורבנן היא :

התעסקה וזכוק של טעמים לא עברה ומוס טעמיהו היא כספק זה :

ז"א האם אונגערירט פון שבת ביי טאג שעה צוועלף , און דער טאג איז נישט טאג אף פקמים כא מטמאה את בוערה אזוי אז אשה זעהט אפליעק וואס זיא איז אויך נאר טאג ווייל די רבנן זענען מטמא , זאל דער טאג נישט טאג ווערין אפילו ער איז ביי איר גיווען נאכדעם ווי זיא האט געפונען דעם פלעק גי פשע צו לאזן אויב די רבנן הערין אז דער טאג איז גיווען ביי זיין טויב נאכדעם ווי זיא האט גיזעהן אפליעק ווערעם ער טאג פריערעם די האט גיזעהן ווי נמי טאמער איז טאג אזוי , אז דער טאג איז ביי זיין טויב נאכדעם וויא זיא האט געפונען אפליעק , זאל ער נישט זיין טאג אזוי וויא ער איז נישט טאג מיט אטעט לעה פריער , ענפערט די גמרא התם אין שור שחוט לפניך דארטין בייא דעם טעט לעת פריער ליגט דאך נישט דער אָקס נישטאקטין פאר דיר , זיא האט דאך נאר גיזעהן דאס בלוט ונמאנ בייא טאג שעה צוועלף , פאר וואס זאל זיא מטמא זיין מיט פיר אונ צוואנציג שעה פריער , דאס איז נאר אגדה פון די רבנן , דריבער דער טאג וואס ער

זו"ר יתרו דף פ"ה ע"א רבי יהודה אמר בעי להתענג בהמי יומא ולמיכל תלת סעודתא כשכתא בנין דשכתא שבעה ועטונא כהאי יומא בעמלא רבי אבה אמר לאדוונא ברכתא כדאינין יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא והאי יומא תליא רשיה דזעיר אטין מעלה דנחית מעתיקא קדישא סתימא לכלא ואטלי לחקלא דתסחין דקטין תלת זמני מכל עייל שכתא בנין דיתברכו כלתא כדחא ועל לה בעי דר כגם להתענג תלת זמני אלן דהא כהא תליא מהימטתא דלעילא בעתיקא קדישא וזעיר אטין ובחקלא דתסחין וכסי כר כגם להתענג כה ולמחדי כה , ומלן דרע סעודתא מתיכו אחוי עינתא לעילא וענשיה דהסחא כר כגם פני , כגניי כך בעי לסדרא ספוריה תלת זמני מכל עייל שכתא ולא יכתב ספוריה דקטילא וסתיי ברכתא עליה כל שאר יומי דשכתא וכהאי מנהא אחוי ותליא מהימטתא לעילא :

מוסר הרמב"ם הל' פסוקה יוסף לחק

ספר דברים שבקדשה ס"ג כל הנותן שכלו על עסק מדינה ויוסף וכו' וכן כיו' חטמס מלא יתנאס יעקב על עשו אחיו . א"ר יהודה קין כה בנסות כוחו שאין מרליקין בהן אפי' עירבן בשמינים שמרליקין בהן לא ירליק מפני שאין נמשכין :

(א) חלב שהחינו וקובי רגים שניסוחו נתן לחובן שפן כל שהוא ומרליק אבל שמינים לא ירליק בהן לא ירליק מפני שאין נמשכין :

(ב) חלב שהחינו וקובי רגים שניסוחו איז ער האם צו שומאקטין חלב אין אפלי אדרע ער האם צורבנען דיא פעטס פון פיש אין אפלי טיה קיבן שפן גי שחא ופליק נקבט ער אריין אינווייניג אביסור בויקאטיל אונ צינדן אן ערב שבת פארין נאכט אויף שבת אבי שמינים שאין סדליהו בהן אפער אנדערער מינים בויקאטיל וואס קען קאר זייא ניש אן צינדען פון ערב שבת אויף שבת אפילו ער האט זייא צו זאמען נעמישט מיט אועלכע בויקאטיל וואס קען קען זייא אן צינדען אויף שבת , פון דעקטונענין קאר קען זייא ניש אנצינדען אויף שבת מפני שאין נמשכין ווייל זיא ציהען זיך ניש נאך דעם פריער , ברענט פינקסער , איז ראס ניש אפבוד שבת , און קיר האבין מורא סאמער וועט

והכל כנמיכות רוח דכתיב וזכי אלהים רוח נשכרה מה כתיב
 וישע ה' אל הכל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שטה.
 ונשטן היה אים גדול מוסי גדול סביב רוחו נסה עליו וע"י כן
 נלעג: א"ר יוסי דלמי יוסף לא נזכר שמו בדגלים דכתיב דגל
 מחסה אפרים ולא דגל מחסה יוסף לפי שנתחלה על אחיו:

להתמקד ממנו וגם שהוא עף ואולי ידלק הבית וכו' אין
 בשבת מפני שהוא עף ואולי ידלק הבית):

(ב) אין כדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא ייחזקו
 ויצא רחובה עליו לישב לאור הנר ולא בצרי מפני
 שריחו טוב שמא יקח ממנו מן הנר ועוד מפני שהוא
 עף ולא בנפת לבן ודמיו בחול מפני שהוא עף
 ויבא ליד סכנה (וזהו) רבינו ירוחם כתיב ו"ב ח"ב אין
 כדליקין בצרי והוא כאלמאנו מפני שריחו טוב ויבא
 כדליקין בנפת לבן בחול ואין צריך לומר

נועם ער פארקעטערין דאס גרענענג אום שבת:

(ג) אין כדליקין דגמון מפני שריחו רע שקא יעתיב וצא
 מען טאר ניש אנציענדען פון ערב שבת אויף שבת
 דיא הייל וואס הייקט עטרן, ווייל דאס האט
 אשקעקטין ריח, טאקער וועט ער לאזין די לאקפ
 גרענען אונז ער וועט אונזען גיין בייא נאכט פון
 שטוב אין איין אנדער שטוב וואס דארט איז
 פינקסטער וויבדע גליי זיטש לאור הנר אונ שבת בייא
 נאכט מוז קען דאך זיין אין דיא שטוב וואס
 דארט איז ליכטיג וואס ליכט גרענען נא דברי אונ
 מען טאר ניש אנציענדען מיט דעם בוימאיייל וואס
 הייקט צריי מפני שריחו טוב ווייל דאס האט אגוטין
 ריח, האבין מיר מורא שקא יקח ממנו מן הנר
 טאקער וועט ער נעמען אביסל בוימאיייל פון
 לאקפ צו שקיערן זיך מיט אים ועוד מפני שהוא עף
 אונ וועגן נאך אואך טאר מען ניש אנציענדען
 מיט דעם בוימאיייל צריי, ווייל ער בוימאיייל
 מאכט פליען דאס פייער, וועט ער מורא האבין
 עס זאל ניש אנציענדען די שטוב, וועט ער אויך-
 לעשין אום שבת נא בנפת לבן ודמיו מפני מען טאר
 ניש אנציענדען אלאקפ מיט טייסין נפת, אפילו
 אויב ער ווארן אויך ניש מפני שהוא עף ויבא ליד
 פנייה ווייל דער פייער פלייט, קען מען נאך
 קוקען צו אסקנה, דיא שטוב קען פארברענט
 ווערן ואונ דער רבינו ירוחם נאמט אויך אזוי
 (כתיב ו"ב ח"ב) אין כדליקין בצרי וכו':

הכל כנמיכות רוח דכתיב וזכי אלהים רוח נשכרה מה כתיב
 וישע ה' אל הכל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שטה.
 ונשטן היה אים גדול מוסי גדול סביב רוחו נסה עליו וע"י כן
 נלעג: א"ר יוסי דלמי יוסף לא נזכר שמו בדגלים דכתיב דגל
 מחסה אפרים ולא דגל מחסה יוסף לפי שנתחלה על אחיו:
 להתמקד ממנו וגם שהוא עף ואולי ידלק הבית וכו' אין
 בשבת מפני שהוא עף ואולי ידלק הבית):
 וועט ער פארקעטערין דאס גרענענג אום שבת:
 (ג) אין כדליקין דגמון מפני שריחו רע שקא יעתיב וצא
 מען טאר ניש אנציענדען פון ערב שבת אויף שבת
 דיא הייל וואס הייקט עטרן, ווייל דאס האט
 אשקעקטין ריח, טאקער וועט ער לאזין די לאקפ
 גרענען אונז ער וועט אונזען גיין בייא נאכט פון
 שטוב אין איין אנדער שטוב וואס דארט איז
 פינקסטער וויבדע גליי זיטש לאור הנר אונ שבת בייא
 נאכט מוז קען דאך זיין אין דיא שטוב וואס
 דארט איז ליכטיג וואס ליכט גרענען נא דברי אונ
 מען טאר ניש אנציענדען מיט דעם בוימאיייל וואס
 הייקט צריי מפני שריחו טוב ווייל דאס האט אגוטין
 ריח, האבין מיר מורא שקא יקח ממנו מן הנר
 טאקער וועט ער נעמען אביסל בוימאיייל פון
 לאקפ צו שקיערן זיך מיט אים ועוד מפני שהוא עף
 אונ וועגן נאך אואך טאר מען ניש אנציענדען
 מיט דעם בוימאיייל צריי, ווייל ער בוימאיייל
 מאכט פליען דאס פייער, וועט ער מורא האבין
 עס זאל ניש אנציענדען די שטוב, וועט ער אויך-
 לעשין אום שבת נא בנפת לבן ודמיו מפני מען טאר
 ניש אנציענדען אלאקפ מיט טייסין נפת, אפילו
 אויב ער ווארן אויך ניש מפני שהוא עף ויבא ליד
 פנייה ווייל דער פייער פלייט, קען מען נאך
 קוקען צו אסקנה, דיא שטוב קען פארברענט
 ווערן ואונ דער רבינו ירוחם נאמט אויך אזוי
 (כתיב ו"ב ח"ב) אין כדליקין בצרי וכו':
 צווישען דיא גרינער, פון דאנען זעהן מיר וויא אפענקט טאקער זיך ניש גרויס האקטין:

סליק ספר בראשית בעזר אלהי צבאות

קודם הלימוד ביום השבת קודש יאמר זה נטוה

לשם יחוד קודשא ברוך הוא ושכנותיה ברחילו ורחימו ליחד שם י"ה כו"ה ביחודא שלים בשם
 כל ישראל. הרנינו לומר דברי שיביאני הלימוד לשמור שבת כהלכתה ואוכה להתעדן באהבת
 ויראת השם יתברך ולזכות ליום שכולו שבת וקדושה ומנוחה:

כ' סלק ז"ל ביום השבת כיוון צו במות אלו

יוד הי ויו הי, יוד הי ווא הא, יוד הה וזה (הסס ד' מילואי הויה) אלף הי יוד
 אלף הא יוד נא, אלף הה יוד הה (הסס ג' מילואי הויה) ושם יד בנימט' שבת

תורת (ויקרא כד)

" וְלִמְחַתָּה סֵלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתִּים עֲשָׂרָה חֲלֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יְהִיתָ
 החלה

תורה ליום השבת

החלה האחת : : ושמות אותם שמים מערכות של המערכת על השלחן המהיר לפני יחיה : : ונתת על המערכת לבנה וזה והיתה ללחם לאוכלה אשה ליתוח : : ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יחיה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם : : והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יחיה חקר עולם :

רש"י

לנצוה כלום אלא לנצוה נקטרת כשמסלקין חוזה ככל שבת ושבת והיא לזכרון ללחם שעל ידה הוא זכר למעלה קמוץ שהוא לזכרה למחנה : והיתה . המנחה הזאת שכל דבר הכא מן התצוה בכלל מנחה הוא : (ה) ואכלוהו . מוסב על הלחם שהוא לשון זכר :

(ג) שש המערכת . שש הלוח המערכת האחת : והשלחן המהיר . של זכר טהור . ל"א על עטרו של שלחן של יחיה הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן (מנחות ז"ו ח"כ) : (ד) ונתת על המערכת . על כל אחת משתי המערכות היו שני בויכי לנצוה מלא קמוץ לכל אחת : והיתה . לנצוה הזאת : ללחם לאוכלה . שאין מן הלחם

נביאים (וישעיה נח)

" ונתת יחיה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיה יחליץ והיתה כגן וזה וכמוצא מים אשר לא ירכבו מימיו : : וכן ממה הרבות עולם מוסרי דור דור הקומם וקרא לה גדר פריץ משורבב נתיבות לשבת : : אסרת שוב משבת רגלה עשות הפצה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יחיה מכפר וכפדתו מעשות דרכיה ממצוא הפצה ודבר דבר : : או התענג על יחיה והרפפתיה על-במ תי ימי ו ארץ והאכלתיה נחלת יעקב אביה כי פי יחיה דבר :

מצודה דוד

(6) ונחך . המקום יונג אוחך תמיד בדבר הטוב לך : והשבע כלל לחם הפסח . כעת יהיה כפולם לנאון יובע שיצוה את נפשך ולא תהיה חסר מעל טובה : ויבטוחך יחליץ . יביא יחזק את עמוותך חזק את עצמות לים מהם מופלי סגוף : וסויה . הטיה שבע מטיבה כגן השבע מן המים כי הדרך הוא להסקיה כגן שבו ומואל מים הטיה בכל מה מושפע כמטה כמקור המלא מים אשר המים הטובים חיים נספיק (ג) ונתן מן . ר"ל המעשים הטובים היואלים מעד יבנו את מרכות הטובים . וכמו המעשים כדמים אמריכם את הטובים כי הסוטים יבנו המרכות : מופלי דוד ודוד . היסודות שפנו בו מידות אלה תקומם אוחך באתנך הטובים . וכפלי הדבר כפ"ש : וקרה לך . כל בני הטובים יקראו אוחך נודר פין . שהכי בזכות עצמך מיושבות בלהים כי בהיות סגרים חרטים נאמו הכתיחות ר"ל אם חזקת דרך ללחם הון פתחם וינכרת שהוא שבת וזבוחך נצני סגרים ונתיבות : (ג) אם הטיב מטה וגו' . ר"ל אם חזקת דרך ללחם הון פתחם וינכרת שהוא שבת והשבות רגלך בנצוה השבת . עשות . המ"ס של עבדת מופלת בעוקם שמים ור"ל אם חטיב מעטות סהלך חמד ען . סמללעות החסיונות : ביום קדשי . וזו השבת שקדשו המקום : וקראה לשבת ענג . הקלה את שבת יום טגן ר"ל יהיה מיוקך לך להחטג בו : לנצוה ה' מטיבה . ליום השבת שקדשו המקום הקלה יום מטיב תבלי שלחם שיהיה בו פלאהם של המלכים מדיכרים הסאטורים בשבת : ודבר דבר . ונצוה ר' כי דבר הנאמר כי עניניו : מנחות . מבלי מלאו בו הפלך ר"ל שיהיה בו הפלך של המלכים מדיכרים הסאטורים בשבת : ודבר עט' ר"ל לא חתונג נאון הונך ר"ל להטמיד הונך במצב כדלוי להשכיל בתורת ה' : והמכחיל ה' : ר"ל חסידים כדמים השפלה וסמללעות : והאכלתיה . ר"ל לך הטיה הארץ אשר פתחתה ליעקב אביך : ונצוה ר' כי דבר הנאמר לך חסד אהרן כגון (הסלים קס) : כי ה' י' דבר . ויבין שהוא דבר יקיים :

רש"י

(6) בצחצחות . צעת לנאון וכגורת כך חירגם וינתן : וחליץ . ויזין כמו הלוגי נכא (כמדבר לא) : (ב) משורבב נתיבות לשבת . חירגם וינתן מתיב רשיעיה לחורייחא . משורבב כמו מטיב . לשבת ליישובו של עולם : (ד) נחלת יעקב אביך . נחלה בלא מלרים כמה שנאמר ופלת ימה וקולמה וגו' (בראשית כה) לא כאלברהם שנאמר (כ"ג יג) הארץ אשר רוחה יעקב שמר את השבת שנאמר (שם לג) ויזן את פני העיר שקבע החומין עם למדומי המה כך פירש רבי שמשון :

ואומרים ברבי גפשי (הגלים קד) חמלא לקמן :

ברמנורא משנה שבת פרק ז עיקר תיב"ט

כלל גדול השוכח עיקר שבת , כסנור אין שבת בתורה ותפ"ג דמטיקרא שמע ועכשו שכתו : אין חייב אלא הפאת אחת . על כל השכחות שהלל גדולה שגנה הלל היא דחתיב את שבתותי תשמורו ומשעת שמייה חמת לשכחות הרבה (6) היודע כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת (6) ומפסחך דכי חמיב שמייה עיקר שבת . ש"ס שבת בתורה ומקורו כי מלכות : ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה . ע"ג שגיה שבת שמייה יודע שעת כיוס : חייב על כל שבת ושבת . ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה . ע"ג שגיה שבת שמייה יודע שעת כיוס : חייב על כל שבת ושבת . הפלח

חטאת אחת ועל זה נאמר ושמו בני ישראל את השבת
דמשמע שמירה לכל שבת ושבת כלומר שהי"ב הקטנה על
כל שבת ושבת ואש"פ שלא נודע לו ביהמ"ס והנהלם אחד
הוא אמרינן וימ"ס שבנתיים היוי"ן ידיעה שא"ל שלא משמ

כתיב בדולה חדל שנגה היא וקרבן לשונג קחתי. רש"י: [6] חייב
על כו'. בגמ' יליף פטמים שהוא חייב על כל אחד וא' פטמים
שאינו חייב אלא ה' על כל שבת. ומסתברא דמיועב דיוזן שבת
ונגמט מלאכות ולחיה טובה ופטורה כנגמט שבת וזוין
מלאכות וחדל שנגה היא. רש"י: [7] ארבעים חסר ה'. או"כ
לע סגי ליה למחל דלמחל סמטמך

חייב אלא חטאת אחת. היודע עיקר שבת ועשה
מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת
ושבת. היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה [א] חייב על כל אב מלאכה ומלאב'.
העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו
חייב אלא חטאת אחת: ב אבות מלאכות [3] מ'
חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר הרש
הגורר הבורר והטוחן והמירקד והלשו והאופה
והגוזאת והצמר המלכנו והמנפצו והצבעו והשוהה
והמסוך והעושה שתי בתי נירין והאורג שני חומין
והפוצע שני חומין הקושר והמתיר וההופר שתי
תפירות הקורע על מנה לתפור שתי תפירות העור
צבי והשוחבו והמפשישו ומלוחו והמעבד את ערד
והמחוקק והמחטבו הבותב שתי אותיות והמחוקק
על מנה לכתוב שתי אותיות הכונה [2] והמותר
המכבה והמבעיר המכה בפמיש המוציא מרשות
לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבע' חסר אחת:
ג ועוד כלל אמרו כל הבשר להצניע ומצניעין
במבוה והוציאו בשבת חייב עליו חטאת וכל שאינו
כשר להצניע ואין מצניעין במבוה והוציאו בשבת
אינו חייב אלא המצניעו: ד המוציא תבן כמלא

עשו שבוט שלמיס ומשכ כו'.
והקריבו אלי. דמכיון שרין
הליטה דמ"ג פ"ג דנכות והסמ
קריה קלי' הרבתי יבנו.
ופטו"ס שהלכיו: (ב) כו'.
וספמח עמוס דשכיחה. כו'.
ול"ג עמוס דכריתים ספח חמסס
ואינו עמלכט ה"ע מה שמדביק
נמי לא סוה עמלכט דממילג
ולכסס חסר ק"מ קמ"ל. או"כ
דלמי למפוטו כריתים ספח.
ח"ח: (א) פ"י ח"ט ו' ולכ"ן כ'
שמסוד חושי השמי. ו' ח"ט
סל"ט סוה המיסק את השמי
נגזר. סמסכסס הסמוכה.
(ד) רש"י: ו' ח"ט ו' סעורו לכניס
את חושי השמי כנירין שימנע
זה חסר ויודע זה יוצא ספח וספור
ספתי וימנע סתמון וידד
ספיון ויכא ספדי. וסניקין
סלמס ספדיסס ככ"ג כניס סל"ס
סמס' כלמס ו' ח"ט כן סמסין
סלכיון על סקבס וספסוס
סגסיון קמס סמסין וסמסין
דכך סל"ך סלכיון כמס.
והס"ט סו"ט: (ס) ככ"ג וסמס
סלכיון יס דלכרך דלמי חייב
אלא כמסיר פ"ט לקשור אלס סססין דס"ג דקדקו עלי' רש"י כו'
שאינו מליץ שמי"ט לקשור ולא דקדקו מן כלל סוה לסוסין
כו' ופ"ט כ' כסס סל"ס ולי' סס כירי' דכפי סמיר פ"ט לקשור
וסא דלס מי פ"ט סמורן כמס בסמורן. סו"ט: (1) ו' ח"ט
דנקס לבי עמוס דספיהוס כפי' סל"ג גבי סס לסלי: [2] וסמסין
דוקס פ"ט לכניס: גמ'. ו' ח"ט ו' דמכס נמי פ"ט לכניס.
וסקשו דכ"ל למחמי פ"ט כו'. ו' ח"ט ו' דסמס נמי לא קמתי ל"ל אלס
עמוס דכפי למס: סמסול דל' דוקס אכ"פ פ"ט לסכירי ולכניס
לפי' כל סכוי חייב ל"ל א"סמין לנתיים: (ז) כן פ"טס"ג ופי'ן
כפייוסס כ"ס י"ג ומש"ש כ"ס ססו"ס וז"ק ספיהוס סל"ג מל"ס
כ"ג סס. סו"ט: (ח) לכו דוקס אלס חלס ח' וסמ"ס וי"ק ס'ן
מאלו ועיניאל דכפי לנתיים על כל ח' ו' וספי' אל' ידע אל' סמס
ככרת) וספ"סל למטוסי שובס (עמוס ססמי מככר) וסדקדק

אחת חטאת אחת חבל אי עביד אב ותולדה ידידה או שתי
תולדות על אב אחד כל מלאכה חלה חלה כדקמתי סיפא
השטח מלאכו' הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב חלה אחת
כגון שתי תולדות של אב אחד משום דכיוי כעושה וחוץ
ועושה כעולם אחת ואין הלוך חטאות כעולם אחת חלה
בגופי עבירות שאין דומים או כהלוך שבתות טענין שגגת
שבת: ב הזורע והחורש. הא ללא תנא הכורס כרישא
וזדר הזורע כדכך כל הארץ לאשמיטין שאם היה קרקע
קשה וזרעו וזרעו וקצ"ל חור וזרעו מתיב אמרינה עטייה
משום הורע: חצ"ר צבי. וזרעים והמלקט באילנות חייב
משום קולר: המעמר. אוסף זרעים תלושים וזכרם אל מוקס

אחד: והזורע. כרתה לרוח: הבורר. פסולת ידעו או
דלהפריס פסולת מתוך האוכל נמשו ששלתן משום דשלתן הוו
נפשיה. ו' ח"ט לבי שאינן כבת אחת חלה זה אחר זה: האופה. לא הויא
במשכן דלין אפייה חלה כבת ופת ח' שינתא
במלאכת המשכן חלה תנא סדורא דפת נקט (3) ומיהו מכשל
שהוא מעין מלאכת אופה הוה במשכן בסממנין של לבס
תכלת וארנגין וחולעת שני. והמניס כקדקרה וניתוחן כסוי עב על גבי
קדקרה העומדת על האש חייב משום מכשל וכל שאר
קמחי דהשיב במתיחין הזורע הקורר העס וכו'. כלכו הוי
בסממנין של לבס במלאכת המשכן: הגרוז צמר. וכל שאר
מלאכותיה שייכי בזמר תכלת של מלאכת המשכן: המלכנו. מככסו
כניס: ב המנפצו. חובטו בשבט אי נמי סורקי
במסך: המיסק. אור"ל ר' בע"ז א: (2) בתי נירין. שנותן שני
חומין בתוך הבית ניר (7) הפוצע. מסיר חומי
הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לזורך הריגה: הקושר
והמתיר. מרמז עז או ומתיר בכלל וקושר כלן (8) ותופר וקורע
נמי הוו כיריות שכן וירעה שאלכה עש ונקבה בו נקב קטן ועגול
נרדך לקרוט למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה
פשייה קמטין קמטין: והתופר שתי תפירות. והוא עקשרן דלי
לא קשרן כל קיימי ומחייב תתיי משום קושר ומשום
תופר: הצ"ר צבי. וכל מלאכת עורו נובחוט כערוחיהו: (1)
היינו מעבד חלה חסיק חד מנייהו ועייל שרטוט במקומו
ששרטוט מאבות מלאכות הוה: המבוחק. מנגד עורו:
מבוחבו. מקליפו ומחטבו לפעוועס וסדללים: ובורב ובווחק.
הוה במשכן שכן וזומים בקרשים ליעד אויון כן זוגו
וכוחב אות כזה וזאת כזה לפעמים שטטה ומוחק: מככה
ומבעיר. כשש תסתח דוד הסממנין: מכה בפמיש.
הוא גמר מלאכה שכן חומס מכס כזון מכס כמכס חייב
אלא כגמר מלאכה (1) ומניעא דרישא דמסא אבות
מלאכות ארבעים חסר אחת חף על גב דהדר קמיב
לכו חלה אחת לאשמיטין דאפילו עביד איש כל מלאכות
שבתות שבת ארבעים חסר אחת חף על גב דהדר קמיב
לכו חלה אחת לאשמיטין דאפילו עביד איש כל מלאכות
אבות ומסתמח דעביד אב ותולדה וליהו חלה חלה: ג
כל הבשר להצניע. שהוא דבר השמי לזורך או"ס
ומצניעין במבוה. ט"ט בו סיפור הראוי להניעו: אינו
חייב אלא המצניעו: אס נעשה חסוב על לזורך אחד

ואגישו חייב על הולאתו אם הוצילו הכל אדם אחד היט חייב עניו לנגיה לאו מלאכה היא: ד עצה . תנן של מני קטניות: כמלא פי גמל . שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב בעלה דלא לא חוי לפרה ; עמיר . קצת של עגלים ; פי פרה . נשים מטי גדי הילכך עמיר . דלא חוי לנגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד לזכרה מלא פי קנה לכל עשבים הוחיל וחוי לנגדי ולקנה מחייב אפילו כמלא פי גדי : לרחין . הרחוק לנאם : כגרונרת . דנה שיעור לכל

מאכל אדם בשבת אבל כמלא פי גדי לא להחיס לא חוי נגדי: ה' ומצטרפין . כל אוכלי אדם וע"ז: חוץ מקליפיהן . שאינן אוכל ואין משלימין השיעור : ועוקציהן . וכן הפרי דהוא עץ כנפמא: ומובן . קליפת התיים הנגזרת מהמת הכתישה ; ומורכבן . הנשאר כנפה וממלא פי' איפכא דמורכבן הוא עבה וגרוט מכוזבן : חוץ מקליפי ערשין . שמתרפין : שמתבשרות עמהן . לאסוקי הקליפות התינות שהן טעירות כשעשה מהן גורן וקליפי הפול כזמן שהן נאמס ומתבשרין עם קליפתן עם האוכלין לשעור כגרונות אבל לא שיהן נאכלין כקליפתן לפי שהם גריאים כזכובין כקטרה ואין להלכה כרבי יהודה :

פי פרה . עצה כמלא פי גמל . עמיר כמלא פי מלה . עשבים כמלא פי גדי . עלי שום ועלי בצלים לחים כגרונרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: ה' הוציא אוכלים כגרונרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן [ד] וסובן ומורכבן רבי יהודה אומר חוץ מקליפי ערשים שמתבשרות עמהן :

ההוא הנוגרת מהמת הכתישה ; ומורכבן . הנשאר כנפה וממלא פי' איפכא דמורכבן הוא עבה וגרוט מכוזבן : חוץ מקליפי ערשין . שמתרפין : שמתבשרות עמהן . לאסוקי הקליפות התינות שהן טעירות כשעשה מהן גורן וקליפי הפול כזמן שהן נאמס ומתבשרין עם קליפתן עם האוכלין לשעור כגרונות אבל לא שיהן נאכלין כקליפתן לפי שהם גריאים כזכובין כקטרה ואין להלכה כרבי יהודה :

הגורבנן כמה מעורות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי חרקא אומר ארבע . אמר רבי יוחנן ושניהם בקרא אחד ררשו . ויאמר משה אכלהו היום בני שבת היום כה' היום לא המציאו כשדה רבי חרקא סבר הני הלהא היום לבר מאורחא . ורבנן סברי בהדי דאורחא . תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תהי הליכות אלא הלכות : אמר רבי אלעזר אמר רבי הנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל תקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאוהבי תורתך ואין לשו מבטול . יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך . למען אחי ועמי ארבה נא שלום בך . למען בית ה' אלהינו אבקשה שוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

נמרא שבת דף קי

הגורבנן כמה מעורות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי חרקא אומר ארבע . אמר רבי יוחנן ושניהם בקרא אחד ררשו . ויאמר משה אכלהו היום בני שבת היום כה' היום לא המציאו כשדה רבי חרקא סבר הני הלהא היום לבר מאורחא . ורבנן סברי בהדי דאורחא . תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תהי הליכות אלא הלכות : אמר רבי אלעזר אמר רבי הנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל תקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאוהבי תורתך ואין לשו מבטול . יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך . למען אחי ועמי ארבה נא שלום בך . למען בית ה' אלהינו אבקשה שוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

זוהר (יתרו דף פ"ב ע"ב)

ביומא דשבתא כסודותה חנינא כתיב אזו תתעב על ה' . על ה' ודחי דהיא שנתא חתניא עתיקא קדישא וכלהו עמיה כחדותא ועליו ומדומתא דעתיקא עבדין וסודותה דיליה היא ודחי . כסודותה תליתאה דשבתא כתיב והאכלתיך ומלת יעקב אביך דא היא ספירתה דעיר אנפין דהוי כשלימותא וכולהו שיתא יומין מההוא שלימו מתכבדין וכתי בר גס למחדי כסודותיה ולאשלה מה אלין מעודתי דליטין מעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישראל די' דליטין בני מלכא דליטין מהיכלא דמלכא . דליטין בני מהימנותא (פלאין) ומאן דפגש חד סודותא מנייהו אחוי פנימותא לעילא וחתוי גרמיה דללו מפני מלכא עלאהוהו . דללו מפני היכלא דמלכא הוא . דללו מזרעא קדישא דישראל הוא . דליטין עליה חומרא דתלת מלין דיעא דניהנס וכי' . זתא חוי ככולהו שאר זמנין ומנין דעי בר גס להדי ולמחדי למסכני ואי הוא חדי בלמחוי ולא יחוי למסכני טוגסיה פני דהוא בלהודוי חדי ולא יחוי חדוה לאחרא עליה כתיב זוריתי פרס על פניכם פרס חניכם ואי יחוי כשבתא חדי אף על גב דלא יחוי לאחרא לא יחוי עליה טוגסא כשאר זמנין ומנין דכתיב פרס חניכם . פרס חניכם קאמר ולא פרס כשבתא . וכתיב חדשיכם ומופדיכם שנהא נפשי ואלו שבת לא קאמר . זמנין כך כתיב בני ודין בני ישראל . ומסוס דכל מהימנותא אשתכח כשבתא יחוי לבר גס בשמתא אחרא בשמתא פילגה בשמתא דכל שלימו כה כדוגמא דעלמא דחתי . ובג"כ אקרי שבת מהו שבת שמתא דקדושתא בריך הוא שמתא דלויא שלימו מכל סטרוי . אמר רבי יוסף ודחי כך הוא ווי ליה לבר גס דלא אשלים הדומות דמלכא קדישא ומאן הדומות דיליה אליה תלת מעודתי מהימנותא . מעודתא דלכבריה יחוק ועיקב כלילין כהו . וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימותא מכל סטרוי . תנא כהדין יומא ומשפטיה אפדין וכל בני יקנין מה לך בן ככל שאר תנין זמנין . כדתי יומא חייבה דניהנס ייחדין כדתי יומא כל דינין תכספין ולא מתערין כעלמא כדתי יומא אורייתא מתפטרט כשערין שליטין כדתי יומא הדומות ותפוקא אשתמע כמתתו ומתמין . כילא"ז :

הפטרה לשבת ראשון של הנוכה

בוכרה סי' ב'

דריק

רָנִי וְשִׂמְחֵי פִתְצִיּוֹן בִּי הַנְּנִיבָא וְשִׁכְנֵי בְתוּבָה נֶאֱמַר יְהוָה : ב' וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשִׁכְנֵי בְתוּבָה יִדְעַת כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחֲנִי אֲלֵיךְ : ג' וְנַחֵל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אֶרְצֵת הַקֹּדֶשׁ וְבָתֵּר עוֹד בִּירוּשָׁלַם : ד' הֵם כִּלְבֶּשֶׂת מִפְּנֵי יְהוָה כִּי יַעֲרֹד מִמְעוֹן קֹדְשׁוֹ : ה' וְיִרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עִמָּךְ לִפְנֵי מַלְאָךְ יְהוָה וְהִשְׁמָע עִמָּךְ עַל־יָמֵינוּ לְשִׁמְנוֹ : ו' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁמַיִן יַעֲרֹד יְהוָה בְּךָ הַשָּׁמַיִן וַיַּעֲרֹד יְהוָה בְּךָ הַבְּחֵר בִּירוּשָׁלַם הַקְּדוּאָה אֵךְ אִוֵּד מִצַּד מֵאִשׁ : ז' וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צְוֹאִים וְעִמָּךְ לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ : ח' וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הַעֲמֻדִים לִפְנֵי הָאֵמֶר הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּוֹאִים מֵעַלְיֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵינוּ רֵאֵה הַעֲבַרְתִּי מַעְלֶיךָ עוֹנֶה וְהִלְבַּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת : ט' וַאֲמַר יִשְׁמֹו צִנְהֹר טַהוֹר עַל־רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁמֹו הַצִּנְהֹר טַהוֹר עַל־רֵאשׁוֹ וַיִּלְבַּשְׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ יְהוָה עִמָּךְ : י' וַעֲד מַלְאָךְ יְהוָה בִּירוּשָׁע לֵאמֹר : יא כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱסֵ־בְדָרְכֶיךָ תִּלְךָ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמַר וְגַם־אֶתְּהַדְּרִי וְגַם תִּשְׁמַר אֶת־חֲצֵרִי וְנִתְתִּי לָךְ סֹהֲלִים בֵּין הָעַמֻּדִים הָאֵלֶּה : יב שִׁמְעֵנָה יְהוֹשֻׁעַ א הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֵתְּהָ וְרַעֲיָהּ הַיֹּשְׁבִים לַפְּנִיָּה כִּי־אֲנִישׁ מוֹשֶׁת הַמָּה כִּי־הֵנִי מִבְּיָא אֶת־עַבְדֶּיךָ צִמְחָה : יג כִּי א הַגָּה הֶאֱכַן אֲשֶׁר נִתְתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינַיִם הַנְּנִי מִפְּתַח פְּתַחְהָ נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֵינַי הָאֲרִצְ־מִתְּהִיא בַּיּוֹם אֵהָד : יד בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרָאוּ אִישׁ אֶל־רַעְיָהוּ אֶל־מַחַת גַּפְּנוֹ וְאֶל־מַחַת תֹּאנֶה : טו וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי מִבְּיָא אֲשֶׁר־יַעֲרֹד מִשְׁנָתוֹ : טז וַיֹּאמֶר

(א) רָנִי וְשִׂמְחֵי : יתכן לפרש כי נחמתי ושמחתי. וכן משמע קדוש עתה לישוע המצוי בעבור שאתם נללו ונלוו ביום. הם כל כשר. ולא ראוי זה כבוד שני אלא ששאר כל הפרשה ענינם כבית שני שדבר של יחושע ועל זכרון : (ב) ונלוו. וזכרון הוא וזהו כי חסד : (ג) ונחל. וזכרון הוא חלק האל ויתכרך או יתחל אותו האל ויתכרך שיהיה נחלתו על אדמת הקדש שאלה מגלות ויהיה נחלת האל על אדמת הקדש והכל זה כמו מי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו וזכר יהודה לפי שהוא ראש ממלכות ישראל ואם כבית שני יהודה הוא ששם מגלות : (ד) הם. שחוק כמו שישמענו : כי נשור ממשון קדשו. הוא השמים ואמר נשור ע"ד משל כלש אשך ישור משנתו ע"ד שאמר ויקר כשן ה' ונשור מכנין נפשל מנתי הע"ל על משקל כשן נשור חף על פי שישם בקצת הע"ל וזה כגרי : (ה) ויראני. הסגול משל לסבכל וזכרון שטנים אותם ומשפתי ממלכתם ויית וחסד קאים על ימינה לאספסוף ליה : (ו) ויאמר ה'. הוא המלאך ונקרא כשם רבו וכן נדבר גדשו וזכרון אחרים : ויעבר ה'. הוא האל ויתכרך : הכבוד בירושלים לבנות ולא תוכל לשטט : הלא זה אוד מולל ומלל כמו אוד הדולק שישור אותו מהשם שלא ידלק עד וכן זה מולל מהשם הגלות לכל ירושלים ולבני הבית ולכס בו ור"ל דרשו בו אשמתו שהיה עם נדקיה ואחכב אשר קלם נזק כלל כלש וזה נכספו והוא ללו כלש בדרש שהוא וכת' : (ז) וישושע היה לבוש בגדי צואים : פי' כי זה משל על בניו ששאלו נשים נכרות וכת' וישושע הוא ליה בניו דכספין ליהו נשין דלא כשור לכהנח וכן הר"ל כי על שון שהיו בניו נושאין נשים שאינן הגויות לכהנח ולא מיתם בידם אמר זה שלאמר וישושע היה לבוש צואים וכי דרשו על ישושע היה לבוש בגדים צואים אלא שהיו בניו וצואים נשים הגויות וישו יעשו כי יורדק ואחיו וגו' : (ח) וישו.

לכונה ולא מיהא בידם וכי בעורא וזמא מכני שהסכים אשר הוסיפו נשים נכרות מכני שאלך. אמר אל המלכים האחרים שהומדים לפניו כי הוא היה גדול מהם והוא היה שולטם ותי' לדמששין קדמויה : הסירו. רמו כינודיו מהסכים הנכרוי : עוקר. פי' כי הנשים הצואים הם משל לעון : מהלכות. הם חלפות בגדים קאים הם משל על הזכות כלומר כיון שיוסר העון יראו כך הזכות ירד וכוון : אמר זכריה הכריח אמרתי אל המלאך שימו לניף ספור על ראשו אחר שזית לחסר הכנדים הצואים מעליו והלבס אותו מהלכות וגם כן שישונו ניף ספור על ראשו לחכוי ליהוה כיון גדול שיהיה מלכתם על ראשו : ולבשבוה בגדים. וכבר הלבישוהו בגדים כי כהן אמר והלבס אותו לחללות קודם שזכר זכריה הכריח ולא מיתם ויכאש וכבר ככאש כי כל דבר יכאש קודם שירם חולטם וכן הן אהב קלפת ומתאסף ודומים להם : ומלאך ה' עומד. כן ראש במתאסף ונכונה כי על שישונו הניף הספור על ראשו עמד מלאך ה' שלא הלך מעינו : (ט) וישד מלאך ה'. העיד בו זה הדבר כמו שהעידה סכסכה העיד בניו שישו ונחת' העי' שישו עמי ונחת' כי היה משפטו יעד כמו וישב אתי ביום הכיכוי : (י) כה אמר. הדין אתי ביום לפי שהיה בניו גדול ועל פיו יששו שאר הכהנים : ונחתו. חתן כל וישויו כו"ו ויהי כיון שהשלישי וישא אכרסה את עיניו : מהלכים בין העומדים האלה. הם המלכים שער עומדים וקיימים לעולם ר"ל תלך ציונותם שזם ציונותם כספרדו מהקור ויהי אהבתו מחיל וגו' : (יז) שמע נא. ורשע שאר הכהנים : כי אששו מופת המה. ראויהם הם להשמות את מופת על יד ור"ל דרשו חתן וינחה אששו מופת להם ששאלו נשים נכרות : כי הניו כתיב אח עבדך : פי' כי זה וזכרבו וטעם כתיב וזכר כל אששו מופת להם על חתן שער הכהנים : על כל חתן וחתן יאיו שבעה עינים ר"ל שמירתו רבות מאת האל ית' מפני מלרי החוששים להשכיח מלכתם ואלה הם שבע' עיני ה' שאמר ליהוה וישע' : הוא כך שחיו על הרוב כיון שבעה דוקא וכן שבע כפתאחיים שבע עיני וקם הדומים לאלה פי' שבעה עיני וקם וזהו שבעה עיני וזכרבו ולתלמי ותי' שבע עיניו : (יח) וישע' : שבע עיניו וקם מפתח פתח' : כלל היתה פתח' קשור' כל ימיים שבעתם המלכה ופתח' פתח' אותה וישע' ככנין ויחכין לפרשו מענין ופתחה עליהם פתחו חופם ולפי שהשלמת תכונה האלן הוסיף הכהנים והכפתורים שיעירו כל כפתוח אמר כן ע"ל כלומר הניו משלימים לכנין כלל הכונה : ומתני. פעל יאל אל עמד ופלו עמד או יהיה כמותו ככתיב על לפיכך אמר חקדלו כל הגדולי מעלתו כמ"ש חגי אלקח וזכרבו ואמר זכריה הכריח וזהו יהוה ישראל כלש כמותו ככתיב על לפיכך אמר חקדלו חתן ליהוה : עון חקדלו. כלש כמותו או יהיה פי' שזכר כמו כי לא עשם עון האחריו כלומר שישיר חסם בזמן האשף כל רע וכל צדע וישיי בשלום : (יט) ביום ההוא. תקראו מרוב שלום שיהיה לכם : (ע) וישע' : ויערני. כלומר המרחות אמר חתן עיני כי ראש מעלתו חבל זאת הנורא' המלאך העירו לראותה : ישור משנתו. מכנין נפשל ופי' הוא העירני ואני נתעוררתי כלש אשר ישור משנתו : ויאמר

